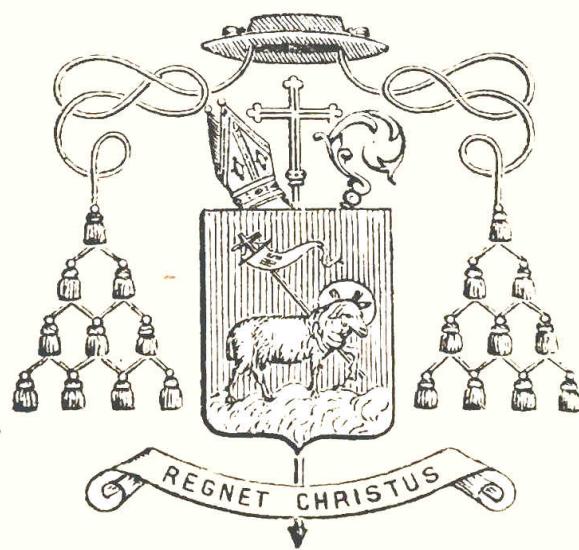

BEKNOpte VERKLARING
VAN DEN
Mechelschen Catechismus
ten gebruik van het middelbaar onderwijs
DOOR
Z. D. H. Mgr LAMBRECHT, S. T. D.
BISSCHOP VAN GENT.

NIEUWE UITGAAF.

Gent, Van Fleteren Brs & Zr, drukkerij des Bisdoms, Hoogpoort 29.

1932.

Dit is de liefde tot God, dat wij zijn geboden onderhouden. En zijn geboden zijn niet zwaar... Dit is de overwinning, die de wereld overwint: ons Geloof.

(1 Joh. 5: 3-4.)

EERSTE DEEL

EERSTE LES

Van de Christelijke Leer en de mens

De Christelijke Leer	Haar belang	<i>Welke is de allerzaligste leer onder alle wetendheden van de wereld?</i>
	Haar natuur	<i>Wat heet gij de Christelijke Leer?</i>
	Haar eerste verkondigers	<i>Wie heeft de Christelijke Leer eerst in de wereld gebracht?</i>
	Haar verdeling	<i>Hoeveel delen zijn er van de Christelijke Leer?</i>
De mens	Zijn natuur	<i>Wat is de mens?</i>
	Zijn einde	<i>Tot wat einde is de mens geschapen?</i>
	Zijn plichten t.o.v. dat einde	<i>Wat is de mens van node om tot zijn einde te komen?</i>

Welke is de allerzaligste leer onder alle wetendheden van de wereld?

De Christelijke Leer of de Catechismus

V. **Allerzaligste**, dat is, meest dienstig tot het bekomen van het eeuwig geluk; want in godsdienstige zaken verstaan wij door Zaligheid het eeuwig geluk. – **Wetendheden**, d.i. kennissen.

A. De allerzaligste onder alle wetendheden van de wereld is **de Christelijke Leer**: de leer voortkomende van Christus, de tweede persoon van de H. Drievuldigheid, voor ons mens geworden, – **of de Catechismus**: dit woord betekent uit zich zelf niets anders dan leer, maar is algemeen aangenomen om de uitmuntendste aller leren, namelijk, de *Christelijke Leer* aan te duiden.

Aangezien de Christelijke Leer onder al de wetendheden van de wereld de belangrijkste en de voordeeligste is om ons tot de zaligheid te brengen, zo moeten wij ook meer ijveren zorg hebben om de Catechismus, dan om alle andere wetenschappen aan te leren.

Wat heet gjij de Christelijke Leer?

Het kort begrip van hetgene dat Christus geleerd heeft, en alle Christenen moeten weten of doen om zalig te worden

A. Het kort begrip: de bondige inhoud, de bondige verzameling **van hetgene dat Christus geleerd heeft:** van geheel de Openbaring (zie 3^e les, 1^e v.), die de tweede persoon van de H. Drievuldigheid, voor ons mens geworden, in Gods naam aan het mensdom is komen doen. Die Openbaring leert ons hetgene **alle Christenen moeten weten of doen om zalig te worden.**

Men merke hier op: 1° dat niet enkel de *Christenen* verplicht zijn de Christelijke Leer te kennen: *alle* mensen moeten, na de prediking van Christus' Openbaring gehoord te hebben, Christenen worden, en zó zijn *allen* gehouden de Christelijke Leer te kennen; 2° dat de Catechismus zegt; weten *of* doen, en niet, weten *en* doen, omdat er enige punten zijn die wij enkel moeten *weten*, b.v., *dat er maar één God is en drie goddelijke personen*, en andere, zoals *eert vader en moeder* die wij moeten *weten* en ook *doen*.

Wie heeft de Christelijke Leer eerst in de wereld gebracht?

A. Christus zelf heeft deze eerst geleerd, en de Apostelen hebben ze alom verkondigd

A. Christus zelf heeft deze eerst geleerd eerst zijn leer gepredikt, en dan in Palestina, het land van de Joden, omdat het joodse volk, van Abraham's roep af, bestemd was, om zijn komst te bereiden. Hij heeft de goddelijkheid van zijn zending bewezen door menigvuldige voorzeggingen en mirakelen, in het bijzonder door de voorzegging en het mirakel van zijn verrijzenis. De mirakelen en de voorzeggingen, aangezien zij slechts door Gods bijzondere hulp kunnen gedaan worden, zijn noodzakelijk onwederlegbare bewijzen, dat de veropenbaring, voor dewelke zij gedaan worden, wezenlijk van God

komt. **En de Apostelen hebben ze alom verkondigd** *Apostel* wil eigenlijk zeggen *zendeling*, en onder de naam van *Apostel* verstaat men hier de twaalf geloofszendelingen door Christus gekozen, ook de H. Mathias: in de plaats van Judas aangesteld, en de H. Paulus later, op een buitengewone wijze tot het apostelschap geroepen. Deze hebben dus, na Christus, zijn leer gepredikt, en dat niet uitsluitend in het land van de joden, maar alom, d.i., overal, geheel de wereld dóór.

Hoeveel delen zijn er van de Christelijke Leer?

Vijf principale, te weten: het eerste, sprekende van het Geloof; het tweede, van de Hoop; het derde, van de Liefde; het vierde, van de Zeven Sacramenten; het vijfde, van de Christelijke Rechtvaardigheid

A. Van de **vijf principale** of voornamme delen van de Christelijke Leer spreekt dus:

Het eerste, van het Geloof: van onze plicht van Christus' leer door het *Geloof* aan te nemen, en van de waarheden welke die leer bevat;

Het tweede, van de Hoop: van onze plicht van te *verzoeken*, en te *verwachten* de hulp en het loon, die Christus beloofd heeft aan degenen die, volgens zijn leer, God willen dienen;

Het derde, van de Liefde: van de manier waarop wij volgens Christus' leer, God moeten *beminnen*, en van hetgeen wij moeten doen of laten om Hem te beminnen;

Het vierde, van de Zeven Sacramenten: van de zeven uitwendige middelen die door Christus ingesteld zijn, en ons de hoedanigheden en krachten verschaffen om, gelijk God het vraagt, niet enkel als redelijke schepselen, maar als aangenomen kinderen Gods, in Hem te kunnen geloven, op Hem te kunnen hopen, en Hem te kunnen beminnen;

Het vijfde, van de Christelijke Rechtvaardigheid: van de staat dergenen die geloven, hopen, beminnen en de HH. Sacramenten ontvangen, gelijk Christus' leer dat voorschrijft: *Christelijke Rechtvaardigheid* betekent immers die staat, waarin de mens, volgens Christus' leer, juist zó is gelijk God het wil.

Deze vijf delen zijn zeer natuurlijk met elkaar verbonden: immers, om God te dienen, moet men vooreerst Hem kennen, en, om Hem te kennen, moet men, ingeval dat hij een Openbaring gedaan heeft, in Hem geloven; ten tweede, hulp en loon van Hem hopen, want, zonder die hoop, zou men Hem niet kunnen dienen; ten derde, Hem beminnen of metterdaad willen dienen: ten vierde, die hoedanigheden en krachten aanwinnen, die tot zijn dienst vereist zijn; ten vijfde, een goed gedacht hebben van geheel die staat, waarin men God trouw dient, te weten, van de Christelijke Rechtvaardigheid.

Wat is de mens?

Een redelijk schepsel Gods, hebbende een onsterfelijke ziel en een sterfelijk lichaam

A. De mens is **een schepsel Gods**: een wezen door God van niet gemaakt; een *redelijk* schepsel Gods: een schepsel Gods met rede en verstand begaafd, en hierdoor overtreft de mens al de andere soorten van aardsche schepselen: de levenlooze dingen, die uitsluitend *zijn*; de planten, die *zijn* en *leven*; en de dieren, die *zijn*, *leven* en *gevoelen*; **hebbende een onsterfelijke ziel en een sterfelijk lichaam**: de mens dus bestaat uit twee delen: 1° uit een onsterfelijke ziel en 2° uit een sterfelijk lichaam.

De *ziel* is een geest en is bijgevolg onzichtbaar: 't is door haar dat wij verstaan en willen. Zij is *onsterfelijk*, d. i. zij zal nooit sterven, noch als het lichaam de dood ondergaat, noch later.

Het *lichaam* is het stoffelijk en zichtbaar deel van de mens, dat met de vijf zintuigen begaafd is. Het is *sterfelijk* d.i. het zal door de dood ontbonden en van de ziel gescheiden worden.

Tot wat einde is de mens geschapen?

Om in dit leven God te dienen, en namaals eeuwig Hem te aanschouwen

V. De zin is: waartoe is de mens door God, die hem geschapen heeft, bestemd?

A. De Catechismus duidt hem een *dubbel* einde aan:

1° **In dit leven** is zijn einde **God te dienen**: de wil Gods te volbrengen met het goed te doen en het kwaad te vluchten.

2° **namaals**, d.i. na dit leven, is zijn einde **God eeuwig te aanschouwen**: de goddelijke natuur aanschijn aan aanschijn tot in van de eeuwigheid te zien, wat een zo verhevene zaak is, dat daarin het geluk van God zelf bestaat.

Wat is de mens van node om tot zijn einde de komen?

Dat hij God kenne, God beminne en trouw tot het einde van zijn levens diene

A. Dus om in dit leven God te dienen en Hem namaals eeuwig te mogen aanschouwen moet de mens:

1° **God kennen**: weten, met Christus' leer door het Geloof aan te nemen, hetgeen God nopens Zich zelf en nopens de dienst die Hij van ons vraagt, geopenbaard heeft;

2° **God beminnen**: God goed willen en bijgevolg al zijn geboden zoeken te onderhouden;

3° **Hem trouw tot het einde van zijn levens dienen**: Gods geboden geheel het leven dóór tot het ogenblik van de dood metterdaad onderhouden

Aanmerking

Dat Christus ons waarlijk gesproken heeft *in Gods naam* rust op de volgende onwederlegbare redenen:

Niemand, kan loochenen dat een Zaligmaker, van God gezonden, meermaals voorzegd is geweest gedurende geheel het tijdstip, tussen de val van Adam en Christus' komst verlopen; en Christus zelf heeft, tot bevestiging van zijn zending, veel voorzeggingen gedaan. De boeken liggen daar, en niemand kan ze meer loochenen dan de zon, of de maan, die wij vóór ogen zien. Welnu, al die voorzeggingen zijn vervuld in Christus en in zijn Kerk die sedert bijna 19 eeuwen bestaat. Kan er een klaarder bewijs van Christus' goddelijke zending uitgedacht worden? (Zie H. Geschiedenis.)

Daarenboven heeft Christus in zijn leven tot bevestiging van zijn zending gedurig allerhande mirakelen gedaan: ziekten van alle slag genas Hij met een woord, Hij veranderde de natuur van de zaken, gebood aan de boze geesten, deed de doden opstaan, en verrees zelf uit het graf. Hij stelde een Kerk in, haar belovende dat zij tot het einde van de eeuwen zou bestaan, en haar heerschappij tot alle natiën en landen uitstrekken; en wij zien die Kerk sedert 19 eeuwen altijd staan, terwijl alles in de wereld gedurig valt; wij zien ze zich altijd uitstrekken, terwijl alles op aarde zich verdeelt; wij zien ze altijd heilig, terwijl in aardsche zaken en instellingen alles bederft; wij zien ze altijd dezelfde terwijl op aarde alles verandert. Is er wel een groter en voor alle ogen klaarblijkender mirakel dan die Kerk?

Voorzeggingen en mirakelen kunnen door God alleen gedaan worden; en bijgevolg wanneer zij geschieden tot bevestiging van een leer of zending, zijn zij er een onwederleghaar bewijs van. Christus' leer dus, door al die voorzeggingen en mirakelen, die zich van 't begin van de wereld tot heden toe uitstrekken, bevestigd, is ten klarste als Gods leer bewezen.

VRAGEN

Welke zijn de hoofdpunten van deze les? — Wat onderzoekt de Catechismus nopens ieder van die punten?

1. Wat betekent het woord *allerzaligste*? — Waarom? — Wat betekenen de woorden *Christelijke Leer* en *Catechismus*? — Wat besluit moeten wij trekken uit de kennis van de belangrijkheid van de Christelijke Leer?

2. Is de Catechismus een breedvoerige leer? — Waarvan is hij een kort begrip? — Wat leert ons in 't algemeen de Openbaring door Christus gedaan? — Moeten de Christenen alleen die Openbaring kennen? — Waarom zegt de Catechismus: *weten of doen*, en niet: *weten en doen*?
3. Waar heeft Christus zijn leer gepredikt; hoe heeft Hij die bevestigd? — Waarom heeft Hij tot zijn prediking het land van de Joden verkozen? — Door wie en waar is de Christelijke Leer na Christus gepredikt geweest? — Wie zijn de Apostelen?
4. Waarvan spreekt het 1^e, het 2^e, het 3^e, het 4^e en het 5^e deel van de Catechismus? — Geef over 't onderwerp van elk deel een korte verklaring. — Hoe zijn die vijf delen met elkaar verbonden?
5. Welken oorsprong heeft de mens? — Welk schepsel Gods is hij? — Welke andere soorten van schepselen overtreft de mens door zijn rede? — Uit welke delen bestaat de mens? — Wat is de ziel en wat doen wij door haar? — Wat betekent hier het woord *onsterfelijk*? — Welke zijn de hoedanigheden van het menselijk lichaam? — Wat drukt de Catechismus uit als hij zegt dat het lichaam *sterfelijk* is?
6. Welk is de zin van de vraag: *tot wat einde is de mens geschapen?* — Welk is het einde van de mens *in dit leven*? — Welk is zijn einde *na dit leven*? — Wat is *God aanschouwen*, en hoe groot is dit geluk?
7. Hoeveel dingen zijn er vereist opdat de mens God hier in dit leven diene, en naraals eeuwig moge aanschouwen? — Wat betekenen de woorden: *dat hij God kenne*? — Wat is *God beminnen*? — Wat is *God trouw tot het einde van zijn levens dienen*?

TWEEDE LES

Van de Christen mens en het Kruisteken

De Christen	De vereisten om Christen te zijn	<i>Wat is een Christen mens?</i>
	Wat een Christen te doen staat	<i>Wat betaamt een Christen mens?</i>
	Waaraan men een Christen kan herkennen	<i>Welk is het teken van een Christen mens?</i>
	De manieren van het te maken	<i>Hoe maakt men het teken van het Heilig Kruis?</i>
Het Kruisteken	De woorden die men in dit teken gebruikt	<i>Wat zegt gij makende het teken van het Heilig Kruis?</i>
	De bepaalde betekenis van dit teken	<i>Wat betekenen wij door het maken van het Heilig Kruis?</i>
	De oorsprong van dit teken	<i>Hoe belijden wij door het maken van het Heilig Kruis de Menswording van Christus?</i>
	De omstandigheden waarin wij het meest behoren te maken	<i>Van wie hebben de Christenen dit teken?</i>
	Het profijt van dit teken	<i>Wanneer behoort men meest het Kruisteken te maken?</i>
		<i>Wat profijt krijgen wij door het maken van het Heilig Kruis?</i>

Wat is een Christen mens?

Een discipel van Jezus Christus, die, gedoopt zijnde, gelooft en belijdt de zalige wet van Christus in de waarachtige Kerk tegen alle sekten

A. Een Christen mens is **een discipel**: een leerling, een navolger van Jezus Christus, die ons komen leren is al wat wij moeten weten of doen om zalig te worden: vandaar de naam van **Christenen**, die Christus' discipelen eerst in Antiochië, weinige tijd na zijn hemelvaart, gekregen hebben.

Om Christus' discipel of om Christen te wezen, zijn er drie dingen vereist:

1° Dat men gedoopt zij: het Sacrament van het Doopsel ontvangen hebbe, dat, volgens Christus' instelling de deur en de ingang is van geheel het christelijk leven;

2° Dat men gelooove: op Gods getuigenis voor waar aanneme, **en belijde**: uitwendig bekenne te geloven **de zalige wet van Christus** de leer van Christus, die tot de

eeuwige zaligheid geleidt, en wet genoemd wordt, omdat zij vele wetten bevat;

3° Dat men de zalige wet van Christus gelooft en belijdt **in de waarachtige Kerk tegen alle sekten**: deelmakende van die vergadering van gelovigen, welke door Christus ingesteld is, te weten, de *Rooms-Katholieke Kerk*, en afgescheiden zijnde van al de vals kerken, zoals de Protestantse kerkgemeenten, de Anglicaanse kerk, enz. die *sekten* genoemd worden.

De noodzakelijkheid van deze drie vereisten vloeit uit de natuur van de zaak zelve: niemand kan immers Christus' discipel zijn zonder het Doopsel ontvangen te hebben, daar Christus dit Sacrament heeft ingesteld als de deur en de ingang van het leven, dat Hij kwam voorschrijven; noch zonder zijn leer te geloven en te belijden, vermits de discipel van een goddelijken meester diens leer noodzakelijk in- en uitwendig moet aannemen; noch zonder lid te wezen van de waarachtige Kerk en afgescheiden te zijn van alle sekten, aangezien de Kerk, en zij alleen, ons in Christus' naam onderwijst en bestiert,

Wat betaamt een Christen mens?

Dat hij de geboden van Christus onderhoude en zijn leven schikke naar de leer van Christus

V. Hier wordt gevraagd wat een Christen mens te doen staat om als zulke te leven.

A. Twee dingen staan hem te doen:

1° **De geboden van Christus onderhouden**: volbrengen al hetgeen Christus *op zonde* bevolen heeft;

2° **Zijn leven schikken**, voor zoveel het volgens de omstandigheden mogelijk is, **naar de leer van Christus**: naar hetgeen Christus, zonder het op zonde te bevelen nochtans ten opzichte van menigvuldige punten heeft aangeprezen en aangeraden.

Het eerste moet de Christen mens op zonde doen; het tweede, uitsluitend om tot de volmaaktheid te komen. Bijgevolg is de Christen, die de geboden niet onderhoudt, een *slechte* Christen; die wel de geboden, maar niet, gelijk hij het zou kunnen doen, de raden volgt, een *goede* maar *onvolmaakte* Christen; die niet alleen de geboden, maar ook volgens

zijn vermogen, de raden volbrengt, een *volmaakt* Christen. Om volmaakt te wezen moet een dienaar niet uitsluitend de geboden, maar ook nog de raden van zijn meester volgen.

Welk is het teken van een Christen mens?

Het teken van het Heilig Kruis

V. Een *teken* is iets dat ons tot de kennis brengt van een andere zaak: zo is het kniebuigen een teken, vermits het ons de inwendigen eerbied van het hart te kennen geeft.

A. **Het teken van het Heilig Kruis:** de afbeelding van het kruis, waar Christus op gestorven is. Christus heeft ons door zijn dood op het kruis verlost en ons de Hemel geopend, en zo is de afbeelding van zijn kruis het natuurlijk teken van ons geloof in zijn verlossingswerk.

Er zijn vele andere tekenen, waar wij aan zien, dat iemand Christen is; maar het Kruisteken is het algemeenste en allerduidelijkste.

Hoe maakt men het teken van het Heilig Kruis?

Ten eerste, met de rechten duim op het ☧ voorhoofd, de ☧ mond en de ☧ borst: of met twee vingeren, of met de hele rechterhand, die stellende eerst op het voorhoofd, daarna op de borst, ten derde, die trekkende van de linkerzijde tot de rechterzijde

A. Er zijn dus *twee* manieren om het Kruisteken te maken.

Ten eerste, met de rechten duimdrie kleine Kruistekens te maken, één **op het voorhoofd**, één **op de mond** en één **op de borst**: deze manier wordt algemeen gebruikt aan de beide evangeliën van de H. Mis.

Ten tweede, met twee vingeren van de rechterhand, **of met de hele rechterhand** één groot Kruisteken te maken, de hand trekkende **van het voorhoofd tot de borsten** daarna **van de linkerzijde tot de rechterzijde.**

Wat zegt gij makende het teken van het Heilig Kruis?

Ik zeg: In de naam van de Vader, en van de Zoon en van de Heilige Geest, Amen

A. De zin van de woorden die men, bij het maken van het Kruisteken uitspreekt, is de volgende: *ik maak dit teken ter eere en aanroeping van God de Vader, van God de Zoon en van God de H. Geest.* Inderdaad, als ik zeg: in de naam van de Vader, en van de Zoon en van de H. Geest, dan moet daarbij verstaan worden: *ik maak dit teken*, daar de woorden, die men hier uitspreekt, ongetwijfeld tot verklaring van het trekken van de hand dienen. Dan het woord *naam* wijst hier op de goddelijke natuur of God zelf met al zijn volmaaktheden, en iets doen in de naam van God is dat doen óf op Gods bevel óf ter eere en aanroeping van God; hier nu is voorzeker geen spraak van het Kruisteken te maken op Gods bevel. Blijft het woord *Amen*, dat op het einde een zinsnede altijd wil zeggen: *dat het zo geschiede, dat het zo weze.*

Wat betekenen wij door het maken vas het Heilig Kruis?

Twee grote mysteriën van ons Geloof, te weten van de Heilige Drievuldigheid en van de Menswording van Christus

V. Het Kruisteken drukt in 't algemeen uit, dat degenen die het gebruiken, Christenen zijn; hier leren wij, wat het specifiek betekent.

A. Door het H. Kruis betekenen wij **twee grote mysteriën van ons Geloof:** van Christus' leer, die wij door het Geloof aannemen en die daarom *Geloof* genoemd wordt.

Die mysteriën zijn:

1° **De Heilige Drievuldigheid** bestaande uit één goddelijke natuur en drie goddelijke personen, welke die één goddelijke natuur hebben.

2° **De Menswording van Christus:** het werk waardoor God de Zoon voor ons is mens geworden, of de menselijke natuur heeft aangenomen, en als mens, ons van de slavernij van de duivel verlost heeft.

De Catechismus heet de H. Drievuldigheid en de Menswording van Christus terecht a) twee *mysteriën*; het zijn immers twee waarheden die noch mens nog engel uit zijn natuurlijke krachten ontdekken, noch zelfs, nu zij door God geopenbaard zijn, begrijpen kan; b) twee *grote mysteriën*, want het eerste is het grootste, het waardigste en de oorsprong van al de andere mysteriën, en het tweede is het hoofdpunt van al de geloofswaarheden, die op onze verlossing betrekking hebben.

Hoe betekenen wij de Heilige Drievuldigheid in het maken van het Heilig Kruis?

Zeggende in de naam, en niet in de namen, belijden wij één God; daarbij voegende van de Vader, en van de Zoon en van de Heilige Geest, belijden wij drie verscheidene personen in de Godheid

A. Het eerste deel van het mysterie van de H. Drievuldigheid, te weten, *dat er maar één goddelijk wezen of natuur is*, wordt betekend door het woord **naam**, dat hier de goddelijke natuur uitdrukt, en in 't enkelvoud staande, van de ene goddelijke natuur te verstaan is.

Het tweede deel, te weten, *dat er drie goddelijke personen zijn*, die samen dat één goddelijke wezen of natuur hebben, wordt aangeduid door de woorden **van de Vader, en van de Zoon en van de Heilige Geest**, aangezien daarmee de ene goddelijke natuur aan die drie verscheidene personen wordt toegeschreven,

Hoe belijden wij door het maken van het Heilig Kruis de Menswording van Christus?

Trekkende onze hand van het voorhoofd tot de borst, belijden wij dat Christus mens geworden is in het maagdelijk lichaam van Maria; en die trekkende van de linkerzijde tot de rechterzijde, betekenen wij dat Christus ons door zijn Kruis overgezet heeft van de maledictie tot de benedictie

A. Het eerste deel van het mysterie van de Menswording, te weten, *dat God de Zoon de menselijke natuur heeft aangenomen*, betekenen wij **met de hand van het voorhoofd tot de borst te trekken**; en waarlijk, die beweging *van de hand van boven naar onder* dient allerbest om de nederdaling van God de Zoon, in zijn Menswording, uit te drukken.

Het tweede deel, te weten, onze verlossing uit de slavernij van de duivel, wordt betekend **door het trekken van de hand van de linkerzijde tot de rechterzijde** daar de linkse kant, gewoonlijk voor minderwaardig gehouden dan de rechtse, in de H. Schrift doorgaans de **maledictie**, d.i. de staat van vervloeking, van zonde en van slavernij van de duivel, en de rechterkant de **benedictie**, d.i. de staat van zegening, van rechtvaardigheid of vriendschap met God voorstelt.

Van wie hebben de Christenen dit teken?

Van onze voorvaders tot de Apostelen toe; ja van Christus zelven, die door het Kruis de wereld verlost heeft

A. Wij hebben het Kruisteken **van onze voorvaders tot de Apostelen toe**: wij vinden het bij al de Christenen van de voorgaande eeuwen tot aan de tijd toe van de Apostelen, die, na Christus, het Geloof alom verkondigd hebben. Het komt ons van hooger nog, **ja**

van Christus zelven, die door het Kruis de wereld verlost heeft: die, door zijn dood op het kruis de wereld van de slavernij van de duivel vrijgekocht, en zo het kruis tot het natuurlijk teken van zijn discipelen achtergelaten heeft.

Wanneer behoort men meest het Kruisteken te maken?

Vóór het opstaan, eten, slapen gaan en alle andere werken; maar meest als men eenige kwelling of bekoring heeft of gevoelt

A. Wij behooren dus het Kruisteken te maken in twee soorten van gevallen:

1° Vóór het opstaan, eten, slapen gaan en alle andere werken: in 't begin van al onze werken, waaronder de Catechismus het opstaan, eten en slapen gaan noemt, omāat die werken, onder alle andere, een bijzondere plaats bekleeden, en, als zij wel gedaan worden, op geheel onze handelwijze een bijzonderen invloed hebben;

2° Maar meest als men eenige kwelling of bekoring heeft of gevoelt: maar in het bijzonder als men pijn of smart heeft, zich in ziekte of gevaar bevindt; of, als men in- of uitwendig tot kwaad aangelokt wordt, omdat er dan bijzonder gevaar is van in zonde te vallen en men de zonde eerst en vooral te vluchten heeft.

Wat profijt krijgen wij door het maken van het Heilig Kruis?

Ten eerste, het Kruis dient ons tot een openbare belijdenis van ons Geloof; ten tweede, het Kruis is een kort gebed tot God door het lijden en de verdiensten van Christus; ten derde, het Kruis jaagt van ons de duivel met al zijn bedrijf

A. Door het maken van het Kruisteken verkrijgen wij *drie* profijten:

Ten eerste, het Kruis dient ons tot een openbare belijdenis van ons Geloof
uitwendig te bekennen, dat wij in Christus' leer geloven; want wij drukken er door uit, dat wij Christenen zijn, en betekenen twee grote mysteriën van ons Geloof;

Ten tweede, het Kruis is een kort gebed tot God door het lijden en de verdiensten van Christus: het Kruis maakt een kort gebed uit, waarin wij, door Christus' lijden en door zijn verdiensten in dat lijden verworven, allerhande gunsten van God vragen; want, met dat teken te gebruiken, geven wij te kennen, dat geheel onze hoop op Christus' lijden en verdiensten steunt, en smeeken zo de toepassing van dit lijden, van die verdiensten af;

Ten derde, het Kruis jaagt van ons de duivel met al zijn bedrijf
met al hetgeen hij doet om ons tot zonde te brengen. De reden van deze kracht is, dat het Kruis en de dood van Christus de bron zijn van alle zaligheid, en dat degenen, die zich met een waar Geloof tot die heilbron wenden, van de vijand van hun zaligheid bevrijd worden, gelijk de Joden, met de koperen slang van Mozes te aanschouwen, van hun ziekten genezen werden.

Behalve deze drie voordelen hekomen wij door het Kruisteken 50 *dagen aflaat*, telkens wij het maken met een rouwmoedig hart, en 100 *dagen*, als wij het zo maken met Wijwater.

Aanmerking.

De twee eerste lessen zijn als een inleiding tot de Christelijke Leer: zij doen ons deze kennen vooreerst in 't algemeen, stellen ons dan enige hoofdwaarheden voor nopens de *mens*, voor wie de Christelijke Leer bestemd is, en nopens de *Christen mens*, die deze Leer volgt. Nu gaat de Catechismus over tot het eerste van zijn vijf voorname delen, te weten, tot het Geloof.

VRAGEN.

Welke zijn de hoofdpunten van deze les? — Wat wordt er in het bijzonder over ieder van deze hoofdpunten voorgesteld?

1. Wat betekent het woord *Christen mens*? — Wat betekent *discipel* van Jezus Christus? — Waar en wanneer hebben Christus' discipelen eerst de naam van Christenen ontvangen? — Hoeveel dingen zijn er vereist om Christen mens te zijn? — Noem ze met de woorden van de Catechismus. — Verklaar eenigszins die vereisten. — Waaruit volgt het, dat die vereisten nodig zijn, opdat iemand Christen zou wezen?

2. Welk is de zin van de vraag: *wat betaamt een Christen mens?* — Hoeveel en welke dingen betamen er hem? — Leg die in't kort uit. — Zeg hoe de Christen tot ieder van deze zaken verplicht is. — Wie zijn *slechte*, wie zijn *goede* doch *onvolmaakte*, wie *volmaakte* Christenen?
3. Wat verstaat men door een *teken*? — Wat noemt men het teken *van het H. Kruis*? — Wat drukt men dus uit als men zegt, dat het Kruis het teken is van een Christen mens? — Wat is het Kruisteken ten opzichte van de andere tekenen van een Christen mens?
4. Op hoeveel manieren maakt men het Kruisteken? — Welk deel van de hand gebruikt men, en hoe trekt men de hand in iedere manier?
5. Welke woorden spreekt men uit onder het maken van het H. Kruis? — Waartoe dienen die woorden? — Welken zin hebben zijl — Wat betekenen hier de woorden: *de naam Gods*? — Wat betekent het woord *Amen*?
6. Wat is een *mysterie*? — Wat wordt hier uitgedrukt door het woord *Geloof*? — Hoeveel en welke mysteriën van ons Geloof betekenen wij door het maken van het H. Kruis? — Waarin bestaan deze mysteriën? — Hoe zijn zij *grote* mysteriën?
7. Wat betekenen wij door de woorden van het Kruisteken? — Wat is er te betekennen om het mysterie van de H. Drievuldigheid uit te drukken? — Door welke woorden betekenen wij ieder van die punten, welke tot het mysterie van de H. Drievuldigheid behooren? — Hoe worden zij door die woorden betekend?
8. Wat betekenen wij door de gebaren in het Kruisteken? — Wat is er te betekennen om het mysterie van de Menswording uit te drukken? — Door welke gebaren wordt ieder van die punten betekend? — Hoe hebben die gebaren zulke betekenissen?
9. Is het Kruisteken in onze dagen ingesteld, of bestaat het reeds sedert lang? — Wat verstaat men in dit antwoord door voorvaders? — Sedert wanneer bestaat het Kruisteken in de H. Kerk? — Welk is de eerste oorsprong van dit teken?
10. In hoeveel soorten van gevallen behoort men meest het Kruisteken te maken? — Waarom meldt hier de Catechismus op een bijzondere wijze: het *opstaan, eten, slapen gaan*? — Wat verstaat men door *kwelling en bekoring*? — Waarom moet men in het bijzonder het Kruisteken maken, als men *eenige kwelling of bekoring heeft of gevoelt*?

11. Welk is het eerste, het tweede en derde profijt van het Kruisteken? — Waarin bestaat ieder van die profijten? — Hoe zijn zij allen aan het Kruisteken eigen?

DERDE LES

Van het Geloof

Het Geloof	Bepaling der deugd van Geloof	<i>Wat is het Geloof?</i>
	Getal	<i>Is er meer dan een waarachtig Geloof?</i>
	Onverdeeldheid	<i>Mogen wij wel twijfelen aan enige delen van het Geloof?</i> <i>Hebben de ketters het waarachtig Geloof, die enige stukken voor goed houden en andere verachten?</i>
	Kort begrip	<i>Is het waar dat iedereen in zijn Geloof kan zalig worden?</i> <i>Welk is het kort begrip van hetgene wij meest moeten geloven?</i> <i>Zeg de twaalf artikelen of hoofdstukken van het Geloof</i>
Beweegreden		<i>Waaruit hebben wij deze zekerheid in de stukken die het Geloof aangaan?</i>

Wat is het Geloof?

Een gave Gods en een licht, door hetwelk de mens vast gelooft al hetgene God ons geopenbaard heeft en door de Heilige Kerk voorhoudt, 't zij dat het geschreven is of niet

V. De Catechismus spreekt hier van de *deugd*, en niet enkel van de *akte* van Geloof, om reden dat, alle deugd een genegenheid zijnde van de ziel tot een zeker goed werk, de beschrijving van een deugd noodzakelijk ook die bevat van de akte of het werk, waartoe zij ons genegen maakt, en het overigens, om God te behagen, niet voldoende is, Hem met enige akten van Geloof te vereeren, maar daartoe de deugd zelve in ons vereist wordt; immers, een bovennatuurlijk einde, zoals de Hemel die God alleen toebehoort, kan niemand bereiken zonder bovennatuurlijke krachten, en deze bestaan hoofdzakelijk in de heiligmakende gratie en in de bovennatuurlijke deugden. De deugden zijn de bijzonderste middelen tot het goed; zonder deze kunnen wij wel het goed doen maar slechts onvolmaaktelijk en met moeite.

A. De bepaling van de deugd van Geloof vermeldt daarvan hoofdzakelijk: 1° de oorsprong, 2° de natuur, 3° de akte en 4° het voorwerp.

1° De *oorsprong*: de deugd van Geloof is **een gave Gods**, d. i. zij maakt geen deel van onze natuur, gelijk b.v. onze ziel, en is door onze natuurlijke werken niet aan te winnen, gelijk b.v. de wetenschap, noch kan door zulke werken als loon verdiend worden; in één woord, zij behoort op geener wijze tot de natuurlijke orde, maar wordt ons door God uit loutere goedheid ingestort.

2° De *natuur*: het Geloof is **een licht**, bestaande in een ingestorte en bijblijvende bekwaamheid van het verstand, waardoor men begrijpt of ziet, dat de goddelijke Openbaring geloofwaardig is en geloofd moet worden, en tevens in een genegenheid van de wil om die Openbaring door het Geloof aan te nemen.

3° De *akte*: het Geloof is een licht, **door hetwelk de mens vast gelooft**: het werk dus tot hetwelk het Geloof ons genegen maakt, is *geloven*, en geloven is iets voor waar aannemen, niet omdat wij het door ons verstand of door onze zinnen zien, maar omdat iemand die geloofwaardig is, er ons de waarheid van getuigt. *Vastelijk* geloven is zó geloven, dat men geenszins twijfelt, geenszins vrijwillig denkt, dat de zaak die men aanneemt, misschien vals zou kunnen wezen. Het woord *vast* leert ons, *hoe wij* door de deugd van Geloof geloven.

4° Het voorwerp: **al hetgene God ons geopenbaard heeft en door de Heilige Kerk voorhoudt, 't zij dat het geschreven is of niet**: deze woorden drukken uit *wat wij* door de deugd van Geloof, op Gods getuigenis, voor waar aannemen; zij worden hieronder nader verklaard.

Al hetgene God ons geopenbaard heeft: al hetgene God ons kenbaar gemaakt heeft, niet door onze rede, maar met tot ons op een bovennatuurlijke wijze te spreken, en dit maakt eigenlijk uit hetgene wij moeten geloven. — God heeft verscheidene malen openbaringen gedaan: eerst heeft Hij gesproken door de patriarchen; daarna, door Mozes en de profeten; eindelijk, door Jezus Christus, zijn eenigen Zoon, voor ons mens geworden.

Al hetgene God ons geopenbaard heeft en door de H. Kerk voorhoudt: al hetgene God, door de H. Kerk, die Christus daartoe ingesteld heeft, ons, als van Hem geopenbaard zijnde, voorstelt. De H. Kerk dus is de middel, waardoor God eenieder de waarheden voorhoudt, die Hij eens geopenbaard heeft; en zo veropenbaart ons de H. Kerk geen nieuwe waarheden, maar houdt ons, als een gezant Gods in zijn naam zijn Openbaring, voor. — Door de H. Kerk, die ons de Openbaring voorhoudt, moet verstaan worden de overheid

van de Rooms-Katholieke Kerk, te weten: de Paus van Rome en de bisschoppen, die door Christus zelf ingesteld zijn; ook de pastoors en priesters, voor zoveel zij door de Paus en de bisschoppen gemachtigd zijn om hun leer, in hun naam, aan het volk te verkondigen. Soms houdt de H. Kerk de geopenbaarde leer voor *op een plechtige wijze*, namelijk, wanneer de Paus van Rome, als Paus, de leer verklaart, die al de gelovigen moeten aannemen, of wanneer een algemeen Concilie een dergelijke geloofsverklaring doet; maar die voorhouding geschiedt onophoudelijk op een gewone en dagelijksche wijze, door de brieven van de Pausen en bisschoppen, door de leer van de katholieke Universiteiten en Seminariën, door de Catechismus, die elke bisschop in zijn bisdom voorschrijft, en door de sermoenen en onderrichtingen van de pastoors en priesters.

Al hetgene ons God geopenbaard heeft en door de Heilige Kerk voorhoudt, *'t zij dat het geschreven is of niet:* 't zij hetgene de H. Kerk ons voorhoudt, in de H. Schrift geschreven staat, 't zij het daar niet in te vinden is. Hieruit volgt: a) dat de H. Kerk, gelijk overigens in de 4e les uitdrukkelijker zal geleerd worden, haar leer uit twee schatten neemt, te weten: uit de H. Schrift en uit de Overlevering; 5) dat de leer uit de Overlevering genomen, niet minder waarde heeft dan de andere.

Is er meer dan een waarachtig Geloof?

Geenszins; want gelijk er maar één God is die het ons ingeeft, en één H. Kerk die het ons voorhoudt, zo kan er maar één Geloof wezen

V. De zin is: bestaan er verschillende geopenbaarde leren die met elkaar strijden?

Geloof is hier genomen in de zin van geopenbaarde leer, die te geloven is.

A. Er is niet meer dan een geopenbaarde leer, **want gelijk er maar één God is die het ons ingeeft:** gelijk er slechts één oneindig wijze en waarachtige God is, die veropenbaart en ons de gratie geeft om te geloven, **en één H. Kerk die het ons voorhoudt:** één door Christus' instelling onfaalbare Kerk, die ons voorhoudt, wat God geopenbaard heeft, **zo kan er maar één Geloof wezen:** zo kan er niet meer dan één leer bestaan, die te geloven is, Dan maar zouden er tegenstrijdige geopenbaarde leren kunnen zijn, indien er

verscheidene Goden of verscheidene HH. Kerken bestonden, of indien God en de H. Kerk niet onfeilbaar waren.

Mogen wij wel twijfelen aan enige delen van het Geloof?

Neen; maar wij moeten al wat ons van de H. Kerk voorgehouden wordt, vast geloven en blijden

V. Mogen wij van het een of het ander punt, dat wij met zekerheid weten van God geopenbaard te zijn, vrijwillig denken, dat het misschien vals is? — Hier wederom is **Geloof** genomen in de zin van geopenbaarde leer, die te geloven is.

A. **Neen**, dat mogen wij geenszins; **maar wij moeten vast geloven en blijden**: zonder de minsten twijfel in- en uitwendig voor waar aannemen **al wat ons van de H. Kerk**, als van God geopenbaard zijnde, **voorgehouden wordt**. De reden daarvan is, dat voor al de punten van ons Geloof dezelfde onfeilbaarheid van God en van de H. Kerk geldt, en dat men dus het een punt niet kan verstooten zonder ook de andere te verwerpen. De Catechismus spreekt hier enkel van de voorhouding van de H. Kerk, en zegt er niet bij: *al wat God ons geopenbaard heeft*, omdat de H. Kerk het gewone middel is, waardoor wij met volle zekerheid kennen, welke juist de punten zijn die God geopenbaard heeft.

Hebben de ketters het waarachtig Geloof, die enige stukken voor goed houden en andere verachten?

Dezen hebben geen goddelijk Geloof, maar uitsluitend een menselijke opinie of goeddunkens

V. De ketters, die enige punten van het Geloof, welke zij weten geopenbaard te zijn, voor waar aannemen, en andere als vals of als twijfelachtig anzien, geloven die waarlijk

in God, of, wat zij van de Openbaring aanvaarden, geloven zij dat op Gods getuigenis? Deze vraag leert ons, wie *ketters* zijn: dezulken namelijk, die enige delen van de Openbaring, welke zij weten goddelijk te zijn, aanvaarden, en de andere verwerpen.

A. Dezen hebben geen goddelijk Geloof: geloven niet wezenlijk in God, aanvaarden de Openbaring niet, om reden van de onfeilbaarheid van God, wat noodzakelijk vereist is om een goddelijk Geloof te hebben; **maar uitsluitend een menselijke opinie of goeddunken:** een zienswijze, een gedacht, dat niet op Gods getuigenis, maar slechts op beweegredenen van hun menselijk verstand rust; in één woord, de ketters geloven de punten die zij aannemen, niet omdat God ze geopenbaard heeft, maar omdat hun verstand ze goedkeurt; wie immers de goddelijke Openbaring op Gods getuigenis aanveert, gelooft er noodzakelijk al de punten van met gelijke zekerheid, aangezien voor alle punten dezelfde onfeilbaarheid geldt. Men kan Gods getuigenis toch niet te gelijk aanvaarden en verachten.

Is het waar dat iedereen in zijn Geloof kan zalig worden?

Zo leren de ketters, maar zij dolen; want zonder het één waarachtig Geloof is de zaligheid onmogelijk

V. Kunnen de verschillende soorten van ketters die enige stukken van de goddelijke Openbaring voor goed houden en andere verachten, zowel als de katholieken, die geheel de Openbaring aannemen, tot de zaligheid komen?

A. Zo leren de ketters, namelijk, dat iedereen in zijn Geloof kan zalig worden, **maar zij dolen:** hun meaning is vals; **want zonder het één waarachtig Geloof is de zaligheid onmogelijk;** zonder de hele Openbaring aan te nemen, gelijk de Rooms-Katholieke Kerk ze voorhoudt, is het onmogelijk de Hemel te bekomen. De reden is, dat, wie vrijwillig een punt van de Openbaring weigert te geloven, ernstig zondigt, geen goddelijk Geloof meer heeft, en zo reeds aan het eerste vereiste om God te kunnen dienen, te kort blijft.

Uit de noodzakelijkheid en de oorsprong van het Geloof samengenomen, mag men geenszins besluiten, dat iemand, die tot de jaren van verstand gekomen is, bij gebrek aan het waar Geloof, zonder zijn schuld de Hemel kan verliezen; want God biedt eenieder de

gave van Geloof aan, en al degenen, die de jaren van verstand bereikt hebben, bekomen deze gave, als zij er door hun zonden geen beletsel tegen steen.

Waaruit hebben wij deze zekerheid in de stukken die het Geloof aangaan?

Uit God, die ons niet kan bedriegen, en uit de H. Kerk, die, naar de leer van Christus, niet kan dolen

V. Waaruit weten wij met volle zekerheid dat, hetgene God ons geopenbaard heeft en door de H. Kerk voorhoudt, wezenlijk geloofwaardig is?

A. **Uit God, die ons niet kan bedriegen:** die niet kan falen en niet kan liegen, **en uit de H. Kerk, die, naar de leer van Christus, niet kan dolen:** uit de Rooms-Katholieke Kerk die, volgens Christus' instelling en verklaring, onfeilbaar is in het voorhouden van de geopenbaarde leer. Indien God die veropenbaart, en tevens de H. Kerk die de goddelijke Openbaring voorhoudt, beiden onfeilbaar zijn, zo hebben wij volle zekerheid nopens hetgene wij moeten geloven.

De onfeilbaarheid in de H. Kerk, behoort toe 1° aan de Paus van Rome, als Paus sprekende over zaken van Geloof en zeden, met het inzicht van alle gelovigen te verplichten; 2° aan de Paus samen met de bisschoppen, 't zij deze in een algemeen Concilie met hem vergaderd, of de wereld dóór verspreid zijn.

Welk is het kort begrip van hetgene wij meest moeten geloven?

Het Symbolum van het Geloof, van de Apostelen gemaakt en in twaalf delen verdeeld

V. De zin van de woorden **meest geloven** is hier niet *vaster geloven*, maar *uitdrukkelijker kennen en geloven*.

A. Het Symbolum, de verzameling, de opsomming, ofwel het teken of de belijdenis **van het Geloof**, van de geopenbaarde leer, die de H. Kerk ons voorhoudt, **van de Apostelen gemaakt**, gelijk de Overlevering getuigt, **en in twaalf delen** of twaalf bijzondere waarheden **verdeeld**.

Zeg de twaalf artikelen of hoofdstukken van het Geloof

1. Ik geloof in God, de Vader almachtig, schepper van de hemel en van de aarde.
2. En in Jezus Christus, zijn eenigen Zoon, onzen Heer:
3. Die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de Maagd Maria:
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus; is gekruisigd, gestorven en begraven:
5. Die nedergedaald is ter helle; ten derden dage verrezen is van de dood:
6. Die opgeklommen is ten hemel, en zit ter rechter hand Gods van zijn Vaders almachtig:
7. Vandaar zal Hij komen oordelen de levenden en de doden.
8. Ik geloof in de Heilige Geest,
9. De Heilige Katholieke Kerk, gemeenschap van de Heiligen,
10. Vergiffenis van de zonden,
11. Verrijzenis van het lichaam,
12. Het eeuwig leven. Amen.

A. Het Symbolum bestaat uit *drie* delen: het eerste spreekt van God de Vader en van de schepping die Hem wordt toegeschreven; het tweede, van God de Zoon en onze verlossing, die Hij als mens heeft teweeggebracht; het derde, van de H. Geest en al de werken die Hem toegeschreven worden.

Wij zeggen in het Symbolum: ik geloof *in* God... *in* Jezus Christus. *in* de H. Geest, om uit te drukken, dat wij niet enkel geloven in hun bestaan, maar ook, en met een ware genegenheid tot hen, hun leer aannemen.

Het Symbolum moeten wij kennen *uit noodzakelijkheid van het gebod*, d.w.z. dat wij zondigen, als wij het, door onze schuld niet kennen. *De Vier Punten van het Geloof*, die ook in het Symbolum vermeld zijn, moeten wij weten, niet enkel uit noodzakelijkheid van

het gebod, maar ook *uit noodzakelijkhed van het middel*, d.w.z. dat wij, zonder de kennis daarvan, niet kunnen zalig worden, al ware hier de onwetendheid onvrijwillig. Die vier punten worden gewoonlijk geleerd en opgezegd als volgt: « Ten eerste, dat er is één God: ten tweede, dat er zijn drie goddelijke Personen, te weten: God de Vader, God de Zoon en God de H. Geest; ten derde, dat God de Zoon voor ons is mens geworden; ten vierde, dat God is de loner van het goed, en de straffer van het kwaad. »

Buiten de punten in het Symbolum uitdrukkelijk vermeld, zijn er nog andere, die elkeen, volgens de staat waarin hij zich bevindt, weten en geloven moet. Zo is elkeen voorzeker verplicht, een genoegzame kennis te hebben van de HH. Sacramenten die hij ontvangen moet, en van al die geloofspunten die hij moet weten om zijn ambt behoorlijk te vervullen.

Aanmerking

Door deze les verstaan wij gemakkelijk onze akte van Geloof: « *Mijn Heer en mijn God! Ik geloof vast,* » Het woord vast drukt de manier uit, waarop wij moeten geloven; « *al hetgeen Gij hebt geopenbaard en door de H. Kerk mij voorhoudt te geloven.* » Dat is het voorwerp van ons Geloof; wij geloven de waarheden die God ons geopenbaard heeft, en kennen die met volle zekerheid door de H. Kerk die, naar Christus' leer, niet kan dolen; « *omdat Gij de opperste en onfaalbare waarheid zijt.* » Dat is de reden waarom wij in God geloven.

Wij hebben volmaakte voorbeelden van Geloof in Abraham die uit Geloof zijn land verliet en zijn eenigen zoon, de erfgenaam van de beloften door God gedaan, wilde slachtofferen; in Mozes die uit Geloof het hof van Egypten verliet.

VRAGEN

Hoe wordt deze les verdeeld? — Wat leren wij in ieder deel?

1. Spreekt de Catechismus hier van de *akte* ofwel van de *deugd van Geloof*; en waarom?
 - Welk is de oorsprong van de deugd van Geloof? — Is het nodig dat onze deugd van Geloof een zo edelen oorsprong heeft en waarom? — Waarin bestaat die deugd?
 - Tot welk werk maakt zij ons genegen, en waarin bestaat dat werk? — *Hoe* geloven wij door die deugd? — Wat geloven wij door haar? — Wat is openbaren? — Wat doet de H. Kerk nopens hetgene God geopenbaard heeft? — Wat verstaat men hier door de H. Kerk? — Op hoeveel en op welke manieren houdt zij ons de goddelijke Openbaring voor? — Wat betekenen de woorden: 't *zij dat het geschreven is of niet?*

2. Welk is de zin van de vraag: *is er meer dan één waarachtig Geloof?* — Kan er meer dan één waarachtig Geloof wezen? — Welke reden geeft de Catechismus daarvan? — Hoe is die reden geldig?
3. Wat onderzoekt de Catechismus als hij zegt: *mogen wij wel twijfelen aan enige delen van het Geloof?* — Hoe moeten wij al wat de H. Kerk ons voorhoudt aannemen en waarom? — Wat is *vast geloven en belijden*? — Waarom zegt de Catechismus hier: *hetgeen de H. Kerk ons voorhoudt; en niet: hetgeen God geopenbaard heeft?*
4. Hoe gedragen zich de ketters nopens het Geloof? — Wat verstaat men hier door een *waarachtig, een goddelijk Geloof*; en wat is een *menselijke opinie of goeddunken*? — Hebben de ketters een *waarachtig, een goddelijk Geloof*? — Wat hebben zij uitsluitend? — Welk is de reden daarvan?
5. Wat betekenen de woorden: *is het waar dat iedereen in zijn Geloof kan zalig worden?* — Wat antwoorden de ketters op deze vraag? — Wat moeten wij van hun meaning over dit punt denken; en waarom? — Waarom is de zaligheid zonder het eenig waarachtig Geloof onmogelijk? — Indien zonder het één waarachtig Geloof de zaligheid onmogelijk is, en dat het Geloof een gave is, volgt er daaruit niet, dat enige mensen zonder hun schuld verloren gaan?
6. Zeg in andere woorden: *waaruit hebben wij deze zekerheid in de stukken die het Geloof aangaan.* — Uit welken hoofde zijn wij zeker dat hetgene wij geloven, wezenlijk geloofwaardig is? — Wat betekenen de woorden: *God, die ons niet kan bedriegen;* — *de H. Kerk, — die, naar de leer van Christus, niet kan dolen?*
7. Wat betekenen in de 7^e vraag de woorden: *hetgene wij meest moeten geloven?* — Wat verstaat men door *Symbolum van het Geloof?* — Wie heeft dat Symbolum gemaakt, en hoe weten wij dat? — Hoe is het verdeeld?
8. Hoeveel hoofddelen zijn er in het Symbolum, en wat bevatten zijt — Wat wordt er betekend door: *ik geloof in God de Vader in Jezus Christus, in de H. Geest.* — Welk verschil is er tussen iets te moeten weten *uit noodzakelijkheid van het gebod* en *uit noodzakelijkheid van het middel?* — Uit welke noodzakelijkheid moeten wij geheel het Symbolum kennen, en uit welke de Vier Punten van het Geloof?

VIERDE LES

Van de H. Schrift en van de Traditiën

De Schatten van de goddelijke Openbaring	De H. Schrift	Natuur	<i>Wat heet gij de Heilige Schrift?</i>
		Schriftboeken	<i>Waaruit mogen wij weten welke boeken stukken van de Heilige Schrift zijn?</i>
	De Apostelijke Traditiën	Gebruik	<i>De ketterse bijbels zijn die ook Heilige Schrift?</i>
		Uitgebreidheid	<i>Is het iemand verboden de Bijbel te lezen?</i>
		Natuur	<i>Is de Schrift heel klaar, en kan ze iedereen wel verstaan?</i>
		Enkele punten enkel hierin bewaard	<i>Moeten wij iets geloven, dat in de Bijbel niet geschreven is?</i>
		Natuur	<i>Wat zijn Apostelijke Traditiën?</i>
		Enkele punten enkel hierin bewaard	<i>Noem eenige stukken die geloofd moeten worden en nochtans in de Heilige Schrift niet slaan</i>

Waaruit heeft de Heilige Kerk al wat zij ons voorhoudt te geloven?

**Uit de schatten, die God haar achtergelaten heeft, te weten:
de Heilige Schrift en de Apostelijke Traditiën of
Overleveringen**

V. De zin is: waaruit neemt de H. Kerk de leer, die zij ons als de goddelijke Openbaring voorhoudt: is het uit nieuwe goddelijke openbaringen, ofwel uit eenige bewijs of bewaarstukken van de gedane Openbaring?

A. Zij neemt de leer, die zij voorhoudt **uit de schatten**, de bewaarstukken, **die God**, na daarin zijn Openbaring besloten te hebben, **haar achtergelaten heeft**, opdat zij er haar leer zou uit putten. Die bewaarstukken, hier *schatten* genoemd om hun allerkostbaarste inhoud, zijn ten getalle van twee, **te weten: de Heilige Schrift en de Apostelijke Traditiën of Overleveringen.**

Wat heet gij de Heilige Schrift?

**Boeken, die zowel in het Oud als in het Nieuw Testament,
van heilige mannen, door het ingeven en de bijzondere
bijstand van de Heilige Geest, geschreven zijn**

A. De H. Schrift bestaat niet uit mondelinge leer, maar, gelijk het woord *schrift* of *schrift* genoegzaam aanduidt, uit **boeken**, en uit boeken, **die geschreven zijn zowel in het Oud als in het Nieuw Testament**, deze woorden leren ons, *wanneer* de H. Schrift opgesteld werd, namelijk, onder de Oude Wet van Mozes zowel als onder de Nieuwe Wet van Christus: *testament* is hier immers hetzelfde als getuigenis, veropenbaring, verbond, *wet*. De boeken van het Nieuw Testament zijn allen geschreven in de eerste eeuw na Christus. — Om Schriftboeken te zijn, moeten de boeken van het Oud en van het Nieuw Testament geschreven zijn, niet, gelijk de stenen tafelen van Mozes, rechtstreeks door God zelven, maar 1° **van heilige mannen**: van personen door God zelf uitgekozen en Hem bijzonder toegewijd; 2° door het ingeven van de H. Geest, zowel wat aangaat de gedachten die geschreven moeten worden, als de wil van die te schrijven; en, na die ingeving, 3° **door de bijzondere, buitengewone, bovennatuurlijke bijstand van de H. Geest**, om in 't uitdrukken van de gedachten niet te falen. Deze twee werken zijn, gelijk al hetgeen God buiten zich zelf doet, de drie goddelijke Personen gemeen, maar worden de H. Geest bijzonder toegeschreven omdat het werken van liefde zijn. De reden waarom beide hier vereist worden, is gemakkelijk om begrijpen: om een boek op te stellen, moet men gedachten hebben, deze willen schrijven, en nauwkeurig uitdrukken; welnu, het Geloof leert ons, dat God de H. Schrift heeft opgesteld door tussenkomst van heilige mannen, van Hem daartoe verkozen; dus moet God hun de gedachten, die in de H. Schriftboeken uitgedrukt zijn, alsook de wil van ze daarin uit te drukken, ingegeven, en hun daarenboven in het schrijven hulp verleend hebben,

Hieruit blijkt, hoe de geloofsverklaringen van de H. Kerk geen H. Schrift zijn: wel zijn zij gedaan onder de bijzondere bijstand van de H. Geest, maar door Hem niet onmiddelijk ingegeven, daar zij uit de schatten van de Openbaring genomen zijn.

De Schriftboeken worden *Heilige Schrift* genoemd, omdat zij, van God zelf voortkomende, bij uitnemendheid *heilig* zijn.

Waaruit mogen wij weten welke boeken stukken van de Heilige Schrift zijn?

Uit de leer van de H. Kerk, die ze voor zulke ontvangt en ons voorhoudt

V. Door wat middel kunnen wij met zekerheid weten, welke boeken wezenlijk H. Schrift zijn?

A. Wij weten dat met zekerheid **uit de leer van de H. Kerk**:van de kerkelijke overheid, bestaande uit de Paus en de bisschoppen, **die ze voor zulke ontvangt**:die de ware Schriftboeken, haar door de schatten van de Openbaring kenbaar gemaakt, voor dusdanig aanneemt, **en ons** ook voor dusdanige, op een onfaalbare wijze, **voorhoudt**. De reden is, dat de Openbaring van God, die ze ingegeven heeft, de ware middel is om te weten, welke boeken stukken zijn van de H. Schrift, en dat de H. Kerk van Christus is ingesteld om ons de geopenbaarde leer onfeilbaar voor te stellen.

De ketterse bijbels zijn die ook Heilige Schrift?

Geenszins, want zij zijn vervalst op vele plaatsen

V. De ketterse bijbels zijn die ook ware Schriftboeken, gelijk die welke de H. Kerk ons voor zulke voorhoudt? *Bijbel* betekent eigenlijk *boek*, maar wordt algemeen gebruikt om de uitmuntendste boeken, te weten, de verzameling van de Schriftboeken aan te duiden.

A. De ketterse bijbels zijn **geenszins H. Schrift**, de reden volgt; **want zij zijn vervalst op vele plaatsen**; de ketters immers houden wel eenige stukken voor goed, maar verachten de andere; vandaar komt dat hun bijbels, deels ongeschonden gebleven, op vele plaatsen vervalst zijn, 't zij door nieuwe dingen die er bijgevoegd, 't zij door andere die

weggelaten of van zin veranderd werden; daarom ook kuuanen die bijnels, daar ten minste waar zij vervalst zijn, geenszins H. Schrift wezen.

Het is streng verboden ketterse bijbels te bewaren of te lezen.

Is het iemand verboden de Bijbel te lezen?

Ja, het is aan gemeene lieden verboden zonder oorlof die te lezen in de moederlijke taal

A. **Ja, het is verboden**, niet rechtstreeks door God maar door de H. Kerk, **aan gemeene lieden**: aan al degenen die niet voor ambt hebben, als dienaars van de H. Kerk, de Christenen in het Geloof te onderwijzen, noch zich daartoe bereiden: *gemeene lieden* immers is hier het tegenovergestelde van *aanzienlijke beambten*; **die te lezen zonder oorlof**, zonder toelating van de geestelijke overheid, van de Paus namelijk, óf van de bisschop, óf van een door hen daartoe gemachtigden pastoor of biechtvader, **in de moederlijke taal**: in een taal die hedendaags nog gesproken, en daarom *moedertaal* (taal die wij van onze moeder leren) of *levende taal* genoemd wordt. Zulke taal is b.v. het Vlaams, het Frans, het Engels, het Duits. Het tegenovergestelde van de levende talen zijn de *dode talen*, die men niet meer spreekt, zoals het Latijn, het Grieks, het Hebreeuws.

Hieruit volgt, 1° dat het aan niemand verboden is de Bijbel te lezen in de dode talen; 2° dat het maar aan gemeene lieden verboden is die zonder oorlof in de moederlijke taal te lezen. Hier nochtans is een uitzondering te maken voor die overzettingen van de Bijbel in de moederlijke talen, welke van de Paus goedgekeurd zijn, of welke vergezeld gaan van verklaringen uit de HH. Vaders of uit katholieke schrijvers, en tevens de goedkeuring van de bisschop dragen: deze mag iedereen lezen.

Is de Schrift heel klaar, en kan ze iedereen wel verstaan?

Neen; maar zij is zeer duister in vele plaatsen, en daarom is het zeer zorgelijk voor ongeleerde mensen die te lezen

A. **Neen; maar zij is zeer duister**, zeer moeilijk om verstaan in **vele plaatsen**, en de oorzaak daarvan ligt in de verhevene waarheden die zij bevat, alsmede in onze onvolmaakte kennis van de talen, waar de Bijbel in geschreven is, en van de oude gebruiken die daarin vermeld worden; **en daarom is het zeer zorgelijk**, zeer gevaarlijk **die te lezen voor ongeleerde mensen**: voor personen die in het Geloof, in de geschiedenis en in de taalkunde weinig ervaren zijn. 't Is om reden van de duisterheid van de H. Schrift en het daaruit voortvloeiend gevaar, dat de H. Kerk aan de gemeene lieden verboden heeft ze te lezen in de moederlijke taal.

Moeten wij iets geloven, dat in de Bijbel niet geschreven is?

Ja, ook de Apostelijke Traditiën

A. Uit dit antwoord blijkt, dat de Bijbel niet alles behelst wat wij moeten geloven; dat hij bijgevolg de enige schat niet is, waar de goddelijke Openbaring in besloten ligt. Behalve de Bijbel bestaat nog een tweede schat, te weten: **de Apostelijke Traditiën** of Overleveringen. De verklaring van hunn aard en naam wordt gegeven in de volgende vraag.

Wat zijn Apostelijke Traditiën?

Leren, die van van de Apostelen tijden af geleerd, en van hand tot hand overgeleverd zijn

A. De Apostelijke Traditiën zijn **leren**: geopenbaarde waarheden, **die van van de Apostelen tijden af geleerd**, die van reeds onmiddellijk na de nederdaling van de H. Geest, door de Apostelen aan de gelovigen gepredikt, en, van dan af, zonder onderbreking, **van hand tot hand**: van de eersten Paus en de eerste bisschoppen tot hun opvolgers door de eeuwen heen, **overgeleverd zijn**. Deze overlevering geschiedde door de leer van de Pausen, van de bisschoppen en van de Conciliën, door de schriften van de godgeleerden, de Catechismussen, de kerkgebruiken, de sermoenen en onderrichtingen van de pastoors en priesters.

De Overleveringen komen dus hierin met de H. Schrift overeen, dat zij ook de van God geopenbaarde leer zijn; maar verschillen er van onder dit opzicht, dat zij niet, gelijk de H. Schrift, door het ingeven en de bijzondere bijstand van de H. Geest geschreven, maar door de schriftelijke en mondeline leer van de H. Kerk bewaard werden.

Evenwel verschillen de Overleveringen van de voorhouding van de H. Kerk: deze is haar levende leer, of hetgeen de Paus en de bisschoppen, die nu leven, ons voorhouden; gene integendeel, bestaan uit de stukken, die de leer van de H. Kerk in vroegeren tijd bevatten.

De H. Schrift en de Overlevering zijn dus twee *dode* bronnen van de goddelijke Openbaring, terwijl de H. Kerk, die de Openbaring er uit put en voorhoudt, de levende bron van de Openbaring is.

Noem eenige stukken die geloofd moeten worden en nochtans in de Heilige Schrift niet slaan

Dat er maar vier Heilige Evangelisten zijn; dat de H. Moeder Gods altijd maagd gebleven is, enz.

A. Hier doet de Catechismus, onder andere, twee geloofspunten kennen, die alleen in de Overlevering bewaard zijn:

1° **Dat er maar vier Heilige Evangelisten zijn**, of vier heilige mannen die, door goddelijke ingeving en bijstand, het Evangelie geschreven hebben, te weten: de HH. Mattheüs, Marcus, Lucas en Joannes. Het woord *Evangelie*, letterlijk *blijde tijding*, wordt algemeen gebruikt om de blijde tijding van Christus' komst, en bijgevolg, van geheel zijn geschiedenis uit te drukken.

2° **Dat de — H. Moeder Gods**: de H. Maagd Maria, die de naam draagt van Moeder Gods, omdat zij de moeder is van Christus als mens, **maagd gebleven is — altijd**: geheel haar leven dóór. **Enz.**: wij weten ook door de Overlevering alleen, hoeveel Sacramenten er zijn, en welke boeken deel maken van de H. Schrift.

Het grootste getal van de geloofspunten zijn tevens in de H. Schrift en in de Overlevering te vinden.

VRAGEN.

Wat leren wij kennen in deze les? — Geef de hoofdverdeeling van deze les, — Zeg wat de Catechismus nopens ieder deel onderzoekt.

1. Welk is de zin van de vraag: *Waaruit heeft de H. Kerk al wat zij ons voorhoudt te geloven?* — Wat betekenen de woorden: *de schatten die God haar achtergelaten heeft?* — Hoeveel schatten zijn er, waaruit de H. Kerk haar leer neemt, en hoe noemt men ze?
2. Wat wordt er door de naam zelf *Schrift* nopens de H. Schrift aangeduid? — Wanneer zijn de schriftboeken geschreven? — Wat verstaat men door *Oud en Nieuw Testament*? — Leg het woord *Testament* uit. — Door wie is de H. Schriftuur

geschreven; leg het antwoord uit. — Wat is er vereist, opdat een boek H. Schrift weze? — Wat verstaat men hier door *het ingeven* van de H. Geest? — Wat verstaat men door *de bijzondere bijstand* van de H. Geest, waaronder de H. Schrift geschreven is? — Komt dat ingeven en die bijzondere bijstand alleen van de H. Geest; leg het antwoord uit. — Waarom zijn de bovengenoemde vereisten nodig opdat een boek H. Schrift zou wezen? — Van waar komt de naam *Heilige Schrift*?

3. Welk is de zin van de derde vraag: *Waaruit mogen wij weten, welke boeken stukken van de H. Schrift zijn?* — Welken middel hebben wij dan om de boeken, die wezenlijk tot de H. Schrift behooren, te kennen? — Wat verstaat men hier door de H. Kerk? — Bewijs dat die genoemde middel de ware is om de schriftboeken te kennen.
4. Wat betekent hier het woord *Bijbel*? — Wat wordt hier nopens de ketterse bijbels gevraagd? — Waarom zijn zij geen H. Schrift? — Mogen wij die bewaren of gebruiken?
5. Zijn er gelovigen, aan wie het ooit verboden is de Bijbel te lezen? — Welke zijn deze? — In welk geval is het hun verboden, en welke uitzondering is er te maken? — Kan er tot dat geval oorlof gegeven worden, en door wie? — Wie mogen de Bijbel in alle talen lezen? — In welke talen mag eenieder de Bijbel lezen? — Van wie komt het verbod de Bijbel in zekere talen te lezen?
6. Wat is er op te merken nopens de klarheid of de duisterheid van de H. Schrift? — Wat volgt er daaruit voor het lezen van de H. Schrift? — Welke wet heeft de H. Kerk daarom nopens het lezen van de H. Schrift gemaakt?
7. Vinden wij alles, wat mij moeten geloven, in de H. Schrift? — In welken schat vinden wij de andere geloofspunten? — Leg de naam van die tweeden schat uit.
8. Welke *leren* zijn de Apostelijke Traditiën? — Van wie zijn zij eerst overgeleverd? — Hoe zijn zij tot ons gekomen? — Wat is er gemeen tussen de H. Schrift en de Overlevering, en waarin verschillen deze twee schatten? — Hoe verschilt de Overlevering van de levende leer van de H. Kerk, die ons voorhoudt hetgeen wij moeten geloven?
9. Wat leren wij in de 9^e vraag: *Noem enige stukken, die geloofd moeten worden en nochtans in de H. Schrift niet staan?* — Wat verstaat men door *Evangelisten* en door *Evangelie*? — Wie is de Moeder Gods, en waarom draagt zij dezen naam? — Hoelang is de Moeder Gods maagd gebleven? — Noem nog twee andere punten, die wij alleen door de Overlevering kennen.

VIJFDE LES

Van God de Vader almachtig en van de H. Drievuldigheid

Ik geloof in God	Natuur van God	<i>Wat is God?</i>	<i>Hoe kunnen drie Personen één God wezen? Wat is de H. Drievuldigheid?</i>
	Hoeveelmaal de goddelijke natuur bestaat	<i>Hoeveel goden zijn er?</i>	
	Plaats waar God is	<i>Waar is God?</i>	
De Vader	De hoeveelste Persoon in de H. Drievuldigheid	<i>Welke is de eerste Persoon van de H. Drievuldigheid? Is God de Vader ouder of meerder dan de Zoon of de H. Geest?</i>	
	Reden van deze naam	<i>Waarom wordt God de Vader, meer dan de Zoon, almachtig genoemd?</i>	

Wat is God?

De Schepper, Heer en Regeerder van hemel en aarde, de Fontein van onze zaligheid en ons opperste Goed

A. God is de **Schepper**: degene die een wezen van niet maakt, zonder voorbestaande stof, door zijn enkelen wil, — **Heer**: bezitter of eigenaar — en **Regeerder**: bestieder **van hemel en aarde**: van al wat buiten Hem bestaat, of van hemel en aarde met al wat zij bevatten, te weten: engelen, mensen, dieren, planten, zon, maan, sterren, zee enz, — **de Fontein van onze zaligheid**: de oorsprong van ons eeuwig geluk en van de hulp die wij nodig hebben om dat geluk te bekomen, — **en ons opperste Goed**: Hij zelf of het aanschouwen aanschijn aan aanschijn van zijn volmaaktheden maakt onze zaligheid of ons eeuwig geluk uit; dit aanschouwen is het grootste geluk dat de mens kan bezitten, en zelfs een gans bovennatuurlijk geluk: wij zijn er immers enkel uit loutere goedheid Gods toe geroepen.

De drie eerste hoedanigheden zeggen ons, wat God is *ten opzichte van alle schepselen*, en de twee laatste, wat Hij is *ten opzichte van onze zaligheid*. Alle vijf zijn allernauwst met elkander verbonden: wie de *schepper* is van hemel en aarde, is er ongetwijfeld de *heer* van; want, wie door zich zelf iets maakt, is de eigenaar, de meester van zijn werk; dan, de heer

van iets is er ook de *regeerder* van, daar het bestier aan de oppermeester toebehoort; eindelijk moet de schepper, de eerste oorsprong van alles, ook de *fontein* of de bron zijn van ons eeuwig geluk en van de daartoe te gebruiken middelen, alsmede *ons opperste goed*; want, als oorsprong van al het geschapene, moet hij alle andere zaken in groothed, schoonheid, waardigheid en aangenaamheid oneindig overtreffen.

Wij weten nu wat God is ten opzichte van al hetgeen *buiten Hem bestaat*. *In zich zelf* is Hij *een enkele geest van oneindige volmaaktheid*. Door de woorden: *een enkele geest*, onderscheiden wij Hem van al de wezens die een lichaam hebben, en door die *van oneindige volmaaktheid*, van de engelen, die ook geesten zijn, maar slechts een beperkte volmaaktheid hebben.

Dat er een God bestaat, schepper van hemel en aarde, weten wij niet alleen door het Geloof, maar ook door onze rede. Inderdaad, wij zien heel klaar, dat al hetgene niet noodzakelijk bestaat, of zou kunnen niet bestaan, een oorzaak vraagt: zoo, als wij getuige zijn van een brand, zoeken wij er natuurlijk de oorzaak van. Welnu, er is niets op de aarde dat noodzakelijk bestaat, en zo de eerste oorzaak van al de andere dingen wezen kan, want al wat wij hier kennen, zou kunnen niet bestaan en is veranderlijk. Daarom moeten wij besluiten, dat er, buiten deze wereld, een eerste oorzaak bestaat, die alles geschapen heeft, en die bijgevolg God is.

Hoeveel goden zijn er?

Daar is maar één God; zó nochtans dat er drie Personen zijn, te weten: de Vader, de Zoon en de H. Geest

A. Daar is maar – één God: een goddelijk wezen of natuur; **zó nochtans dat er drie Personen zijn:** hoewel er nochtans drie verscheidene goddelijke Personen bestaan, die dat één goddelijk wezen of natuur hebben, **te weten: de Vader, de Zoon en de H. Geest.**

Men bemerke wel, dat deze twee punten: *één God en drie goddelijke Personen*, niet met elkander strijden; want, door *één God*, verstaan wij één goddelijk wezen of natuur, en, door *drie goddelijke Personen*, niet drie goddelijke wezens of naturen, maar drie ware goddelijke Personen. Welnu, natuur of wezen en persoon zijn gans verschillende zaken:

door *natuur* betekenen wij hetgene, waardoor een zaak zulk een zaak is en niet een andere: zo is de natuur van een boom datgene, waardoor hij *boom*, en niet steen of dier of iets anders is: de natuur van een mens is datgene, waardoor hij *mens* is, te weten, zijn ziel en zijn lichaam; maar door *persoon* duiden wij een redelijke natuur aan, die op zich zelve of onafhankelijk van andere bestaat en werkt.

Hoe kunnen drie Personen één God wezen?

Omdat zij alle drie maar één en hetzelfde goddelijk wezen of natuur hebben

A. **Omdat zij alle drij**, niet elk een verscheiden, **maar** slechts **één en hetzelfde goddelijk wezen of natuur hebben**. Deze reden is klarblykend: inderdaad, verscheidene mensen zijn niet *één mens*, maar *verscheidene mensen*, omdat ieder van hen zijn eigen en van de andere personen verscheidene natuur heeft; integendeel iedere goddelijke Persoon heeft geen eigeneen van de andere Personen verscheidene natuur, want zij hebben alle drie maar *één en hetzelfde goddelijk wezen of natuur*, en zo zijn er niet drie goden of drie goddelijke naturen, maar *één God*, een goddelijke natuur.

Deze waarheid: *drie goddelijke Personen en één God*, is een waar mysterie (zie 2e les, 6e v.), dat wij maar in de hemel klaar zullen verstaan.

Waar is God?

In de hemel, op de aarde en op alle plaatsen

A. **In de hemel**: in de plaats van de gelukzaligen, **op de aarde**: hier op deze wereld, **en op alle plaatsen**: op al de andere bestaande plaatsen, zoals de hel en het vagevuur. Hij is dus overal.

God is overal tegenwoordig 1° met zijn wezen of natuur, 2° met zijn alziende oog en 3° met zijn macht. De mens is met zijn natuur slechts tegenwoordig op de plaats die door zijn lichaam ingenomen wordt; maar God is met zijn wezen op alle plaatsen. De mens is met zijn kennis slechts in een beperkten kring aanwezig; God echter omvat met zijn oneindige wijsheid alle plaatsen, De mens kan met zijn macht maar op kleinen afstand iets tweeweegbrengen; God integendeel oefent zijn macht op alle plaatsen uit met alles te bestieren en te bewaren.

Wat is de Heilige Drievuldigheid?

God de Vader, God de Zoon, en God de H. Geest; drie Personen en één God

V. De zin is: wat verstaat men door de H. Drievuldigheid?

A. Hierdoor verstaat men het mysterie, waar reeds herhaalde malen van gesproken is, te weten: **God de Vader, God de Zoon, en God de H. Geest; drie Personen en één God**. Het woord *Drievuldigheid*, aangenomen om dit mysterie te benoemen, betekent uit zich zelf een wezen dat, onder een opzicht, één en, onder een ander, drievuldig is.

Welke is de eerste Persoon van de Heilige Drievuldigheid?

God de Vader, die het beginsel en de oorsprong is van de andere twee Personen

A. De reden dus waarom God de Vader de eerste Persoon is van de H. Drievuldigheid, bestaat hierin, dat **Hij het beginsel en de oorsprong is van de andere twee Personen**. Hij is hun beginsel met hun oorsprong te zijn; beiden immers komen van Hem voort: de Zoon komt voort van de Vader door het *verstand*, want Hij is het oneindig volmaakt denkbeeld, dat de Vader van zichzelf heeft; de H. Geest komt voort van de

Vader en de Zoon door de *wil* of door de *liefde*, want Hij is de liefde van de Vader en van de Zoon tot elkander.

Men bemerke dat het leven van alle wezens die met kenvermogen begaafd zijn, in deze drie akten geheel besloten ligt: de daad van te kennen, het gedacht van de gekende zaak en de liefde tot het gekende, en dat er zo in God, in wie die akten personen uitmaken, noodzakelijk drie personen zijn, maar dat er niet meer dan drie kunnen zijn.

Is God de Vader ouder of meerder dan de Zoon of de Heilige Geest?

Neen; want gelijk zij maar één goddelijk wezen hebben, zo zijn zij alle drie even oud of eeuwig, wijs en machtig

A. **Neen**, de drie goddelijke Personen **zijn alle drie even oud of eeuwig, wijs en machtig**, omdat **zij maar één goddelijk wezen hebben**. Deze reden is zeer duidelijk: de hoedanigheden van ouderdom, wijsheid en macht hangen van de natuur af; bijgevolg moeten de drie goddelijke Personen noodzakelijk even oud of eeuwig, wijs en machtig zijn, aangezien zij alle drie maar één en hetzelfde goddelijk wezen of natuur hebben. Waren er twee menselijke personen, hebbende één en dezelfde natuur, zij zouden ook noodzakelijk even oud, wijs en machtig zijn. De *eeuwigheid* van God is hierin gelegen, dat zijn bestaan zonder begin, zonder einde en zonder opvolging van stonden is.

Waarom wordt God de Vader, meer dan de Zoon, almachtig genoemd?

Niet omdat Hij machtiger is, maar omdat de macht Hem bijzonder wordt toegeschreven; gelijk ook de wijsheid de Zoon, en de heiligeheid de H. Geest

V. Waarom wordt God de Vader, in het Symbolum, **almachtig genoemd meer dan de Zoon**, wie deze naam daarin niet gegeven wordt?

A. Niet, omdat hij — **machtiger is**: wezenlijk meer macht heeft dan God de Zoon, maar omdat de macht Hem, in de Christelijke Leer, wij zeggen niet *uitsluitelijk*, maar **bijzonder**: op een bijzondere wijze **wordt toegeschreven; gelijk** daarin ook **de wijsheid de Zoon, en de heiligeid de H. Geest** bijzonder toegekend worden.

Door *macht*, *wijsheid* en *heiligeid* verstaan wij hier niet alleen deze hoedanigheden zelven, maar ook de werken die er uit voortspruiten. De werken van almacht, zoals het scheppen, worden aan God de Vader toegeschreven; de werken, waar in het bijzonder wijsheid of verstand in uitschijnt, zoals het goddelijk bestier van de wereld, aan God de Zoon; en die, waar Gods liefde zich meest in vertoont, zoals het uitdelen van de gratiën, aan God de H. Geest. De *macht* wordt de Vader bijzonder toegeschreven, omdat Hij het beginsel en de oorsprong is van de andere twee Personen, en dat door die macht van voortbrenging God alle dingen kan maken en te niet doen; de *wijsheid* de Zoon, omdat Hij van de Vader voortkomt door het verstand en het denkbeeld is dat deze van zich zelf heeft, en dat God door dit denkbeeld alles kent, en de *heiligeid* de H. Geest, omdat Hij de liefde is van de Vader en van de Zoon, en Gods heiligeid in die liefde gelegen is; en dat God door zijn heiligeid alle goed bemint dat Hij bemint, en alle weldaden vergunt die Hij vergunt.

VRAGEN

Welke woorden van het Symbolum worden hier uitgelegd? — Wat onderzoekt de Catechismus nopens ieder punt?

1. Leg de woorden uit: *de Schepper, de Heer, de Regeerder van hemel en van aarde, de Fontein van onze zaligheid, en ons opperste Goed*. — Toon hoe al deze hoedanigheden van God onder elkaar verbonden zijn. — Onder welk betrek leren wij in dit antwoord God kennen? — Wat is God in zich zelf beschouwd? — Waardoor is Hij in deze laatste beschrijving onderscheiden van de lichamelijke wezens en van de Engelen? — Kennen wij God uitsluitend door het Geloof, of ook door onze rede? — Hoe bewijzen wij zijn bestaan door de rede?
2. Als men zegt: *daar is maar één God*, wat verstaat men door het woord God? — Hoeveelmaal bestaat de goddelijke natuur? — Hoeveel goddelijke Personen zijn er, en welk is hun naam? — Zijn deze twee punten: *één God en drie Goddelijke Personen* niet tegenstrijdig, en waarom niet? — Wat verstaat men door *natuur*, en wat door *persoon*?

3. Welk is de zin van de vraag: *Hoe kunnen drie Personen één God wezen?* — Hoe antwoordt de Catechismus op deze vraag? — Toon dat het antwoord van de Catechismus geldig is, en verklaar het door een voorbeeld. — Kunnen wij met ons verstand begrijpen, dat er in één God drie goddelijke Personen zijn? — Toon dat deze waarheid een *mysterie* is. — Waar zullen wij dit mysterie verstaan?
4. Wat verstaat men door *hemel, aarde en alle plaatsen?* — Is er een plaats waar God niet is? — Op welke wijze is God overal tegenwoordig? — Maak een vergelijking tussen de tegenwoordigheid van de mens en die van God.
5. Hoe noemt men dit mysterie: *drie Personen en één God?* — Wat betekent het woord *Drievuldigheid* uit zijn natuur, en hoe is het aangenomen om het gezegde mysterie uit te drukken?
6. Noem de eersten Persoon van de H. Drievuldigheid. — Waarom is Hij de eerste? — Leg de woorden uit: *beginsel en oorsprong*. — Hoe is Hij het beginsel van de andere twee Personen?
7. Brengt het vaderschap van God de Vader niet mede, dat Hij ouder of meerder is dan de Zoon of de H. Geest? — Geef volgens de Catechismus de reden hiervan. — Toon dat deze reden geldig is; en verklaar ze door een voorbeeld. — Waarin is de eeuwigheid van God gelegen?
8. Welke naam wordt aan God de Vader in het Symbolum gegeven? — Wat betekent die naam voorzeker niet, en waarom is hij aan God de Vader gegeven? — Wat wordt er toegeschreven aan God de Zoon en wat aan de H. Geest? — Wat verstaat men hier door *macht, wijsheid en heiligeid*? — Waarom worden die drie dingen aan de verscheidene goddelijke Personen toegeschreven? — Wordt iedere hoedanigheid uitsluitelijk aan één Persoon toegeschreven?

ZESDE LES

Van de Schepping van de wereld

Almachtig	Reden van deze naam Duidelijkste werk van Gods almacht	De mensen Waarom wordt God genoemd almachtig? Waarin heeft God zijn almachtigheid meest getoond?
Schepper van hemel en aarde	Voornaamste schepselen	De engelen Waarvan heeft God de mens gemaakt? Waar zijn de Engelen gemaakt en waarvan? Zijn de Engelen samen in de hemel gebleven? Welk is het ambt van de Engelen? Zijn er Engelen die ons bewaren? Welk is het ambt van de Engel, onze bewaarder?

Waarom wordt God genoemd almachtig?

Omdat Hij met zijn goddelijke wil alle dingen kan maken en ook te niet doen

A. Er zijn dus drie dingen vereist om almachtig te zijn:

1° Dingen kunnen maken en ook te niet doen;

2° Kunnen maken en te niet doen **alle dingen**, die in zich zelf mogelijk zijn en niet met de opperste volmaaktheid van een almachtig wezen strijden. God kan b.v. geen bergen maken zonder valleien, omdat dit in zich zelf onmogelijk is; Hij kan ook niet zondigen, omdat de zonde met zijn opperste volmaaktheid strijdt.

3° Alle dingen kunnen maken en ook te niet doen **met zijn wil** alleen, zonder daartoe iets dat vooraf bestaat, te gebruiken.

Noch mens noch engel, maar God vervult deze drie voorwaarden, en daarom wordt Hij almachtig genoemd.

Waarin heeft God zijn almachtigheid meest getoond?

In het scheppen of van niet te maken hemel en aarde en al wat er in is

V. **Waarin:** in welk uitwendig werk **heeft God zijn almachtigheid meest getoond:** op de klarste wijze doen uitschijnen ?

A. **In het scheppen of van niet te maken**scheppen dus is iets van niet maken, iets maken zoader daartoe een reeds bestaande stof te gebruiken, iets door de wil alleen tot het bestaan brengen; **hemel en aarde, en al wat er in is**al wat buiten God bestaat. De uitdrukking *hemel en aarde* betekent gewoonlijk alle zichtbare en onzichtbare dingen die buiten God bestaan.

God heeft zijn almachtigheid in het scheppen van hemel en aarde waarlijk getoond, aangezien Hij wezenlijk hemel en aarde gemaakt heeft, ze gemaakt heeft door zijn wll alleen, en in die schepping alle slag van wezens tot het bestaan geroepen heeft: engelen, mensen, dieren, planten en levenlooze zaken. Hij heeft zijn almachtigheid daarin *meer* getoond dan in zijn andere zichtbare werken, zoals in het bestieren en bewaren van de wereld en in de mirakelen, omdat hij hierin ofwel zijn werk niet uit niet trekt, ofwel niet allerhande dingen maakt, gelijk in de schepping van hemel en aarde.

Waarvan heeft God de mens gemaakt?

Hij heeft het lichaam van Adam gemaakt van aarde, en een ziel daarin gestort; maar Eva van een rib genomen uit Adam

V. De zin is: waaruit heeft God de eerste mensen gemaakt, van welke het hele mensdom voortkomt: heeft Hij ze onmiddellijk van niet gemaakt, ofwel uit een reeds geschapene stof, en, zo ja, uit welke stof? — Men bemerke hier wel dat de mens gemaakt is door God,

die hemel en aarde geschapen heeft met al wat er in is; dat hij bijgevolg noch uit zijn eigen bestaat, noch van eenig ander schepsel van de aarde of van de hemel voortkomt.

A. God heeft het lichaam van Adam, de eersten man, **gemaakt — van aarde**: van de aarde namelijk, in 't begin van de schepping van niet voortgebracht; **en een ziel daarin gestort**: en een ziel, gemaakt niet uit aarde of iets anders, maar van niet, in dat gevormd lichaam gestort; **maar Eva van een rib genomen uit Adam**: maar het lichaam van Eva, de eerste vrouw, heeft God gemaakt uit een rib van Adam, en in dat gevormd lichaam heeft Hij een ziel gestort, gelijk Hij voor Adam gedaan had.

Adam en Eva werden geschapen in een zeer gelukkigen staat naar ziel en lichaam, want God gaf hun niet alleen al hetgeen tot een volmaakte menselijke natuur vereist is, te weten: een redelijke ziel, een lichaam, al het noodwendige om het leven te onderhouden met de hoop van, na de dood, een beter leven te bekomen; maar, uit een onbegrijpelijke goedheid, verleende Hij hun daarbij nog *boven- en buitennatuurlijke gaven*, waardoor zij tot de waardigheid van aangenomene kinderen Gods en erfgenaamen van de hemel verheven werden, of waardoor zij, hier op aarde deelachtig gemaakt werden aan Gods goederen, alsof zij zijn eigen kinderen waren, en, voor het toekomende leven, het recht verkregen, in de hemel de goederen te erven die zijn eigen geluk uitmaken.

Door *bovennatuurlijke gaven* verstaat men zulke gaven die te boven gaan al hetgeen aan geschapene wezens, hoe volmaakt ook, toekomt of toebehoort. *Buitennatuurlijke gaven* integendeel zijn diegene welke eigenlijk niet aan de natuur die ze ontvangt, maar aan een verhevener geschapene natuur toebehooren.

De *bovennatuurlijke gaven* die zij ontvingen, waren de heiligmakende gratie en al de bovennatuurlijke deugden en gaven van de H. Geest met het recht tot de nodige dadelijke gratiën.

De *buitennatuurlijke gaven* waren de onsterfelijkheid, een zeer uitgestrekte wetenschap, de bevrijding van de ongeregelde begeerlijkheid en van de ellenden onzes levens hier op aarde.

Deze buitengewone gaven ontvingen zij niet alleen voor zich zelven, maar voor geheel hun nakomelingschap; doch op deze voorwaarde, dat zij, om die gaven voor zich zelf en hun nakomelingen te behouden, hun gehoorzaamheid aan God zouden betonen met niet te eten van de vrucht eens booms staande te midden van het Paradijs. Adam en Eva aten van de verbodene vrucht en verloren zoo, voor zich zelf en geheel hun nakomelingschap, al die buitengewone gaven.

Waar zijn de Engelen gemaakt en waarvan?

De Engelen heeft God van niet gemaakt in de hemel

V. De Engelen hebben geen lichaam, maar zijn *enkele geesten* met rede en verstand begaafd. Het woord *engel* betekent eigenlijk *bode, afgezant*.

A. **De Engelen heeft God gemaakt:** dus zij ook bestaan uit ziel zelf niet, noch zijn van eenig ander geschapen wezen, maar wel van God gemaakt, en dat **van niet:** door zijn enkelen wil, zonder daartoe iets te gebruiken dat reeds bestond; **in de hemel:** in de plaats waar de gelukzaligen verblijven. Doch niet van het begin van hun schepping genoten de Engelen daar het geluk van God aanschijn aan aanschijnen te aanschouwen, maar hebben dat eerst, gedurende een zekeren proeftijd, moeten verdienen door God te eeren en te loven,

Het *getal* van de Engelen is zeer groot. Zij worden gewoonlijk verdeeld in *negen koren*, waarvan de hoogste zijn de Serafijnen, de Cherubijnen en de Tronen.

Zijn de Engelen samen in de hemel gebleven?

Neen; want de on gehoorzame en hoogmoedige zijn daaruit gedreven in de afgrond van de hel

A. **De on gehoorzame en hoogmoedige:** de Engelen die, gedurende hunn proeftijd, met zich aan God niet te willen onderwerpen, in hoogmoedigheid, en van daar in on gehoorzaamheid vielen, **zijn daaruit gedreven in de afgrond van de hel** zijn, tot straf van hun zonde uit de hemel gejaagd, en in de afgrond geworpen van de plaats, waar God de verdoemden eeuwig straft. Van toen af genieten de getrouwde Engelen, tot loon van hun deugd, het geluk van God voor eeuwig te mogen aanschouwen.

Welk is het ambt van de Engelen?

God te dienen en te-loven, en de mensen behulpig te wezen

V. **Het ambt**, d.i. de bediening.

A. De Engelen hebben plichten jegens God en jegens de mensen:

1° *Jegens God*: zij moeten Hem a) **dien-en**: zijn wil volbrengen, onder andere, met zijn gezanten te zijn, om welke bediening juist zij de naam van *Engelen* ontvangen hebben; b) **loven**: Hem erkennen en eeran als de Schepper, Heer en Regeerde van hemel en aarde, de Fontein van hun zaligheid en hun opperste Goed.

2° *Jegens de mensen*: zij moeten hun **behulpig wezen**: hun tot hun geluk dienst bewijzen met hen bij te staan in de gevaren van het lichaam en in de kwellingen van de ziel, met voor hen te bidden, met hen te vermanen.

Beide soorten van plichten zijn nauw met elkander verbonden: God immers heeft de mensen tot zijn kinderen aangenomen en bemint ze als zulke; bijgevolg is het onmogelijk Hem te beminnen zonder ook liefde te hebben voor de mensen: wie immers een vader bemint, moet ook diens kinderen beminnen.

Zijn er Engelen die ons bewaren?

Ja, en elk heeft één, die hem van het beginsel van zijn levens bewaart

V. **Bewaren** d.i. niet uitsluitend eenigszins behulpig wezen, maar *gedurig bewaken, gedurig beschermen*.

A. **Ja**, er zijn zulke engelen, die gedurig op ons waken, **en elk heeft één, die hem van het beginsel van zijn levens bewaart**: iedere mens heeft een Engelbewaarder, die hem

van het begin van zijn levens tot aan zijn dood onophoudelijk bijstaat.

Welk is het ambt van de Engel, onze bewaarder?

Ons tegen de bozen vijand te bevrijden, onze gebeden God op te dragen, en in het uiterste onze ziel te beschermen

A. Het ambt van onzen Engelbewaarder is drievoudig:

1° Ons tegen de boze vijand te bevrijden: ons te helpen tegen de duivel, die gedurig rondloopt om ons in zonde te doen vallen, en daarom onze *boze vijand* genoemd wordt. De Engelbewaarder doet dit door goede vermaningen, door het afsmeeken van nieuwe gratiën, door van God verwijdering van de duivel of vermindering van bekoringen te bekomen.

2° Onze gebeden God op te dragen: wanneer wij bidden, met ons mee te bidden, en God te smeeken, dat Hij ons zou verhoren.

3° In het uiterste onze ziel te beschermen: als wij gaan sterven, ons op een bijzondere wijze te helpen om de duivel te overwinnen, de HH. Sacramenten te kunnen ontvangen en ons tot de dood wel te bereiden, om verduldig te lijden en onzen wil aan God te onderwerpen.

Wat ons betreft, wij zijnu onzen Engelbewaarder schuldig: eerbied voor zijn tegenwoordigheid, dankbaarheid voor zijn weldaden en betrouwen voor zijn goedgunstigheid.

VRAGEN

Welke woorden van het Symbolum worden hier uitgelegd? — Hoe is deze les verdeeld?
— Wat onderzoekt de Catechismus nopens ieder hoofdpunt?

1. Wat is er tot de almachtigheid vereist? — Verklaar de woorden: *alle dingen en met zijn goddelijke wil*. — Waarom mogen noch de mensen noch de Engelen *almachtig* genoemd worden? — Waarom wordt God met recht *almachtig* genoemd?

2. Zeg de zin van de vraag: *Waarin heeft God zijn almachtigheid meest getoond.* — Wat is *scheppen*? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wat God geschapen heeft; en leg die woorden uit. — Hoe heeft Hij zijn almachtigheid getoond *in het scheppen van hemel en van aarde?* — Hoe heeft Hij ze daarin *meest* getoond?
3. Zeg van wie de eerste mensen voorzeker niet voortkomen, en van wie zij wezenlijk voortkomen, — Van wie stamt geheel het mensdom af? — Hoe heeft God de eerste man gemaakt, en hoe de eerste vrouw? — Wat verschil is er tussen de manier op dewelke God de eerste man, en die op dewelke Hij de eerste vrouw gemaakt heeft? — In welken staat werden zij van God geschapen? — Wat ontvingen zij voor wat de volmaaktheid van de natuur aangaat, en wat nog daarenboven? — Voor wie hebben zij die bijzondere gaven ontvangen, en op welke voorwaarde? — Eiebben zij die gaven bewaard? — Waarin bestaan de bovennatuurlijke gaven, welke zij ontvangen hebben? — Welke buitennatuurlijke gaven hebben zij ontvangen?
4. Wat betekent het woord *engel*? — Wat zijn Engelen! — Zeg mer de woorden van de Catechismus *waar, van wie en waarvan* zij gemaakt Vn; en leg het antwoord uit. — Zijn er vele Engelen, en hoe worden zij verdeeld? — Hebben de Engelen van in het begin God aanschijn aan aanschijn gezien?
5. Zijn er Engelen uit de hemel gedreven? — Zeg met de woorden van de Catechismus, welke Engelen er uitgedreven zijn, en leg die woorden uit. — Zeg waar zij gedreven geweest zijn, en verklaar het woord. — Wat hebben de getrouwe Engelen toen ontvangen?
6. Welk is de zin van de vraag: *Welk is het ambt van de Engelen?* — Zeg met de woorder van de Catechismus welk het ambt van de Engelen is, *a)* jegens God en *b)* jegens de mensen, en verklaar het antwoord. — Toon hoe deze twee plichten innig verbonden zijn.
7. Welk is hier de betekenis van het woord *bewaren*? — Zijn er Engelen, die op ons gedurig waken? — Welke mensen hebben een Engelbewaarder, en hoeveel hebben zij er? — Sedert wanneer en tot hoe lang hebben zij een Engelbewaarder?
8. Hoeveel en welke plichten heeft de Engelbewaarder te onzen opzichte? — Leg ieder van die plichten uit. — Wat zijn wij onzen Engelbewaarder schuldig?

ZEVENDE LES

Van de Menswording van Christus

En in Jezus Christus, zijn enige Zoon	Wie Jezus is	<i>Welke is de tweede Persoon van de Heilige Drievuldigheid?</i>
	Wat Jezus is	<i>Is Jezus God of mens?</i>
Onze Heer	Reden van deze naam	<i>Waarom wordt de Zoon meer onze Heer genoemd dan God de Vader?</i>
	Menswording	<i>Waarom is de Zoon Gods mens geworden?</i>
Die ontvangen is van de H. Geest, geboren uit de Maagd Maria	Reden Wijze	<i>Hoe is de Zoon Gods mens geworden?</i>
	Geboorte	<i>Is de geboorte van de Zoon Gods in alles de geboorte van andere mensen gelijk geweest?</i>
	Vaderschap van de H. Jozef	<i>Is Jozef de vader van Christus geweest?</i>

Welke is de tweede Persoon van de Heilige Drievuldigheid?

God de Zoon, die, mens geworden zijnde, Jezus Christus genoemd is

A. De tweede Persoon van de H. Drievuldigheid is **God de Zoon**, en Hij is de tweede en niet de eerste of de derde, omdat Hij, in de orde van de voortkomst, na de Vader en vóór de H. Geest staat (zie 6^e v. 5^e les); **die, mens geworden zijnde**: de menselijke natuur aangenomen hebbende en als dusdanig beschouwd, **Jezus Christus genoemd is**.

De tweede Persoon van de H. Drievuldigheid heet dus *God de Zoon* en *Jezus Christus*: *God de Zoon*, als wij Hem alleen als God, en *Jezus Christus* als wij Hem als God en mens beschouwen. Bijgevolg moet men op de vraag: *wie is Jezus Christus?* antwoorden: *Jezus Christus is God de Zoon, de tweede Persoon van de H. Drievuldigheid, voor ons mens geworden.* Hij is dus een goddelijke Persoon, te weten, de tweede Persoon van de H. Drievuldigheid: maar, op geener wijze een menselijke persoon.

De naam *Jezus*, van Hebreeuwse oorsprong, betekent *redder, verlosser, zaligmaker*; derhalve past hij volmaakt op God de Zoon voor ons mens geworden, die ons, als mens, van de slavernij van de duivel en van de eeuwige dood gered, verlost, en voor ons de weg van de zaligheid geopend heeft. Het grieksche woord *Christus*, alsook het Hebreeuwse *Messias* betekenen beide *gezalfde*. Gezalfden noemde men in de Oude Wet de koningen,

de priesters en de profeten, en die naam komt hij uitmuntendheid aan Christus toe, omdat Hij onze bijzonderste koning, hoogpriester en leeraar is.

Is Jezus God of mens?

Hij is waarachtig God, van één natuur met de Vader: even groot, machtig, wijs als de Vader; en is ook tegelijk mens

V. Heeft Jezus Christus, de tweede Persoon van de H. Drievuldigheid, voor ons mens geworden, de goddelijke of de menselijke natuur?

A. Hij is waarachtig God: heeft wezenlijk de goddelijke natuur, — **van één natuur:** één en dezelfde natuur hebbende **met de Vader; even groot, machtig, wijs:**hebbende ook één en dezelfde grootheid, macht en wijsheid **als de Vader.** Aangezien dat Jezus wezenlijk God is, heeft Hij noodzakelijk één en dezelfde natuur met de Vader, want de drie goddelijke Personen hebben alle drie maar één en hetzelfde goddelijk wezen of natuur, en aangezien Hij met de Vader één en dezelfde natuur heeft, zo is Hij ook noodzakelijk even groot, machtig, wijs als de Vader, daar die hoedanigheden van de natuur afhangen.

En is ook samen mens: bij zijn goddelijke natuur heeft Hij ook de menselijke, dus, gelijk wij allen, een redelijke ziel en een stoffelijk lichaam.

In Jezus dus is er maar *één persoon*, te weten, een goddelijke, de tweede van de H. Drievuldigheid; maar in Hem zijn *twee naturen*, namelijk, de goddelijke en de menselijke, en beide bestaan in Hem zonder verwarring of ver menging, zodat iedere haar eigen werking behoudt.

Jezus heeft de goddelijke natuur van in van de eeuwigheid; maar de menselijke, slechts sedert zijn Menswording, die plaats greep over bijna negentien eeuwen.

Hoe God de Zoon de menselijke natuur heeft kunnen aannemen, is voor ons een waar mysterie. (Zie 5^e les, 3^e v. en 2^e l., 6^e v.)

Waarom is de Zoon Gods mens geworden?

Om de mensen met zijn voorbeeld en zijn leer de weg tot de hemel te tonen, en dezelve van de slavernij van de duivel en van de eeuwige dood te verlossen

A. Om *twee* redenen is de Zoon Gods voor ons mens geworden:

1° **Om de mensen de weg tot de hemel te tonen**: om hun te openbaren, wat zij moeten geloven, hopen en doen om de eeuwige zaligheid te bekomen; — **met zijn voorbeeld en zijn leer**: om ons op een volmaakte wijze de weg tot de hemel te tonen, moet immers de leer van voorbeelden vergezeld gaan: *woorden wekken*, maar *voorbeelden trekken*.

2° **Om hen te verlossen van de slavernij van de duivel**: bestaande in de beroving van de heiligmakende gratie, die alle mensen aangeboren wordt door de val van de eersten vader Adam. Deze staat wordt *slavernij van de duivel* genoemd, omdat degenen, die van de heiligmakende gratie beroofd zijn, de waardigheid van kinderen Gods en erfgenamen van de hemel verloren hebben, en aldus door de duivel, die door de bekoring de oorzaak van de zonde is geworden, uit het rijk Gods, dat uit dezen aangenomene kinderen bestaat, als 't ware gerukt en tot gevangenen, onderdanen en slaven gemaakt zijn; — **en van de eeuwige dood**: van de eeuwige straffen van de hel, te weten: *de pijn van schade* of het derven van het goddelijk aanschijn, en *de pijn van gevoel of van vuur*, die bestemd zijn voor degenen die in de slavernij van de duivel sterven. Deze laatste pijn nochtans wacht alleen deuzelen die met een dadelijke doodzonde op hun conscientie van deze wereld scheiden. De pijnen van de hel worden *eeuwige dood* genoemd, omdat de verdoemden in de hel geheel en voor altijd van het bovennatuurlijk en allergelukkigste leven van de Heiligen beroofd, en zo ten opzichte van dat leven voor *eeuwig dood* zijn.

Indien God voor de zonde een volkomene voldoening eiste, dan was de menswording van een goddelijken Persoon volstrekt nodig om ons van de slavernij van de duivel te verlossen; hoe verhevener immers de beledigde persoon, hoe groter ook de oneer die hem aangedaan wordt; daar nu God oneindig boven alle schepselen verheven is, zo is, uit die hoofde, de zonde waardoor wij Hem onteerden, een oneindig kwaad. Maar voor een

oneindige oneer kan slechts door een uitboeting van oneindige waarde voldaan worden, en, daar de waarde van de eer nooit de persoon overtreft die vereert, zo kan noch engel noch mens, beider waardigheid beperkt zijnde, God een genoegzame eer tot uitboeting van de zonde aanbieden, en was er hiertoe maar één middel, te weten, dat een goddelijke Persoon een geschapene natuur aannam om daarin de zonde uit te boeten.

Hoe is de Zoon Gods mens geworden?

Door bijzondere werking van de Heilige Geest, aannemende de menselijke natuur in het zuiver lichaam van Maria

A. **Door bijzondere werking:** door een mirakel **van de Heilige Geest**; dit mirakel echter was niet uitsluitelijk de H. Geest eigen, maar, gelijk al de werken die op de schepselen betrek hebben, de drie goddelijke Personen gemeen; doch omdat het hier een werk van liefde geldt, wordt het de H. Geest bijzonder toegeschreven; — **aannemende de menselijke natuur in het zuiver lichaam van Maria:** Maria is dan de ware moeder van Jezus Christus, niet voor zoveel Hij God, maar alleen voor zoveel Hij mens is, bijgevolg is zij ook de *Moeder Gods*, daar zij wezenlijk de Moeder is van een goddelijken Persoon.

Is de geboorte van de Zoon Gods in alles de geboorte van andere mensen gelijk geweest?

Neen; want Hij is geboren van zijn moeder zonder pijn, smart of verlies van haar maagdelijke zuiverheid, haar latende een zuivere Maagd, gelijk zij was

A. Ook het verschil tussen de geboorte van Jezus en die van andere mensen komt voort *uit een bijzondere werking van de H. Geest*. Om nu wel te verstaan, wat hier en in de voorgaande vraag door die werking hetekend wordt, dient men een nauwkeurig

onderscheid te maken tussen de Menswording van de Zoon Gods in zich zelve, en de bijzondere werking waardoor zij teweeggebracht werd: God de Zoon, en niet de Vader of de H. Geest, is mens geworden, maar deze Menswording geschiedde door de werking van de drie goddelijke Personen.

Is Jozef de vader van Christus geweest?

Hij is de natuurlijke vader niet geweest, maar alleen zijn voedstervader of bewaarder

A. **Hij is de natuurlijke vader** van Christus **niet geweest**, gelijk Maria zijn natuurlijke moeder, **maar alleen zijn — voedstervader of bewaarder**: zo heet men iemand die voor een kind dat het zijn niet is, zorg draagt alsof het zijn eigen kind ware.

Waarom wordt de Zoon meer onze Heer genoemd dan God de Vader?

Omdat Hij ons en alle mensen niet alleen gelijk de Vader geschapen, maar ook met zijn dierbaar bloed gekocht en verlost heeft, als wij verloren waren

V. Waarom wordt in het Symbolum, de naam **onze Heer aan God de Zoon gegeven**, terwijl Hij daar *aan God de Vader* niet toegekend wordt?

A. **Omdat Hij ons en alle mensen niet alleen gelijk de Vader geschapen heeft:** om reden van de schepping komt de naam *onze Heer* zowel de Vader als de Zoon toe; — **maar ook met zijn dierbaar bloed gekocht en verlost heeft, als wij verloren waren:** omdat Jezus, *als mens*, met op het kruis tot uitboeting van de zonde zijn kostbaar bloed te vergieten, ons daarenboven van de slavernij van de duivel vrijgekocht en verlost heeft, als wij er door de zonde in gevallen waren: hierom wordt Jezus op een bijzondere

wijze *onze Heer* genoemd; deze reden immers bestaat noch voor de Vader, noch voor de H. Geest, daar *Zij* de menselijke natuur niet aangenomen hebben.

VRAGEN

Welke woorden van het Symbolum worden hier uitgelegd? — Welke zijn de hoofdpunten van deze les? — Wat onderzoekt de Catechismus nopens ieder van die punten?

1. Hoe noemt men volgens de Catechismus de tweeden Persoon van de H. Drievuldigheid? — Welk verschil van betekenis bestaat er tussen deze twee namen? — Wie is dan *Jezus Christus*? — Welke persoon is Hijf — Wat betekent *Jezus*; en wat *Christus*? — En waarom worden deze namen aan God de Zoon, voor ons mens geworden, gegeven? — Hoe is God de Zoon de tweede Persoon van de H. Drievuldigheid, en niet de eerste of de derde?
2. Geef de zin van de vraag: *Is Jezus God of mens?* — Leg, met de woorden van de Catechismus, welke naturen er in Jezus zijn. — Leg die woorden uit. — Zeg of zijn goddelijke natuur verschillend is van die van de Vader; en geef de reden daarvan. — Is Hij als God minder oud, minder machtig, minder wijs, dan de Vader? — Bewijs uw antwoord. — Wat heeft Hij als mens? — Hoeveel en welke personen en naturen zijn er dan in Jezus? — Hoe bestaan die twee naturen samen in één Persoon? — Sedert hoelang heeft Jezus die twee naturen? — Kunnen wij de Menswording van God de Zoon verstaan?
3. Om hoeveel redenen is de Zoon Gods mens geworden? — Stel die redenen met de woorden van de Catechismus voor. — Leg de woorden uit: *de weg tot de hemel te tonen*. — Waarom heeft de Zoon Gods ons de weg tot de hemel getoond niet alleen met zijn *leer*, maar ook met zijn *voorbeelden*? — Wat is *de slavernij van de duivel* en van waar komt die naam? — Wat is *de eeuwige dood*? — Leg die naam uit. — Was de Menswording volstrekt nodig om ons van de slavernij van de duivel te verlossen? — Geef de reden daarvan.
4. Leg de woorden uit: *door een bijzondere werking van de H. Geest*. — Wat is Maria ten opzichte van Jezus Christus? — Is zij wezenlijk de Moeder Gods, en waarom?
5. Van waar komt het verschil voort, dat bestaat tussen de geboorte van Christus en de geboorte van de andere mensen? — Indien de bijzondere werking Gods in de Menswording van God de Zoon aan de drie goddelijke Personen gemeen is, zijn dus niet de drie goddelijke Personen mens geworden?

6. Hoe is Jozef de vader van Jesus niet geweest, en hoe is hij het geweest? — Wat betekent *voedstervader* of *bewaarder*?
7. Welk is de zin van de vraag: *Waarom wordt de Zoon meer onze Heer genoemd dan God de Vader?* — Om welke reden mag de Vader zowel als de Zoon *onze Heer* genoemd worden? — Hoe geldt deze reden voor de drie goddelijke Personen? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, om welke reden God de Zoon op een bijzondere wijze *onze Heer* genoemd wordt, en leg die woorden uit, — Bestaat deze reden niet voor de Vader en de H. Geest, en waarom niet?

ACHTSTE LES

Van het Lijden van Christus

Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven

Christus' lijden in 't algemeen	<i>Wat heeft Christus voor ons geleden?</i>
Zijn bitter lijden en dood	<i>Wat heeft Christus verdragen van de Joden? Wat heeft Christus verdragen bij Pilatus?</i>
Reden van zijn lijden en dood	<i>Hoe is Christus gekruisigd? Hoe is Christus gestorven? Hoe is Christus begraven?</i>
Vrucht daarvan	<i>Waarom heeft Christus al deze pijnen en dood willen verdragen? Is het van node dat wij nog lijden, aangezien dat Christus voor ons voldaan heeft?</i>

Wat heeft Christus voor ons geleden?

Zijn geheel leven lang grote armoede en verdriet aan ziel en lichaam; maar op de dag van zijn lijden grote pijnen, die nooit mens verdragen heeft

A. Hier wordt in 't kort voorgesteld, wat Christus voor ons geleden heeft 1° **zijn geheel leven lang** en 2° **op de dag van zijn lijden** dat zijn dood voorafging.

1° **Zijn geheel leven lang grote armoede:** in armoede is Hij te Bethlehem geboren, in armoede naar Egypte gevvlucht, in armoede ook heeft Hij tot zijn dertigste jaar te Nazareth geleefd, en daarna gedurende drie jaar tot de ure van zijn dood gepredikt; in dit laatste tijdperk van zijn levens was Hij zelfs zo arm, dat Hij niets had waar Hij het hoofd kon nederleggen; – **en verdriet:** het aanschouwen van onze zonden die Hij op zich genomen had, zijn allergrootste liefde tot God door de zonden van de wereld zo schrikkelijk beleedigd, de ondankbaarheid van de mensen, de vervolgingen van de Joden en het bijblijvende gedacht van zijn toekomende dood op het kruis hebben Hem in het diepste verdriet gebracht: hierdoor heeft Hij geleden **aan ziel**, en door armoede **aan lichaam**.

2° *Op de dag van zijn lijden grote pijnen, die nooit mens verdragen heeft*:de pijnen van Jezus op die dag overtroffen al de pijnen die ooit mens verdragen heeft a) in maat en hoeveelheid, want Jezus heeft *ten hevigste* geleden in *alles* waarin Hij kon lijden: in zijn ziel, in al de zinnen van zijn lichaams, in zijn eer en faam, in zijn vrienden, in alle goed dat de mens bezitten kan; b) door de indruk die zij op Hem maakten: de menselijke natuur van Jezus was volmaakter dan die van andere mensen, en derhalve ook gevoeliger; c) door de droefheid die zij in Hem veroorzaakten; ingezien zijn veel volmaaktere kennis van de boosheid van de zonde en van de ondankbaarheid van de wereld, alsook zijn veel volmaaktere liefde tot God, moesten de pijnen die Hij leed, en de zonden voor welke Hij voldeed, in Hem grotere droefheid verwekken dan ooit iemand gevoeld heeft.

Men bemerke wel, dat Jezus niet als God, maar alleen als mens geleden heeft.

Wat heeft Christus verdragen van de Joden?

Hij is van hen gevangen, ter dood verwezen, zeer schandelijk geslagen, vernederd en vernederd, en aan Pilatus de rechter overgeleverd

A. **Hij is 1° van hen gevangen** in de Olijfhof, door de tussenkomst van Judas, de verrader: dit geschiedde na het Laatste Avondmaal, de Donderdag avond, daags voor het Paasfeest van de Joden;

2° **Ter dood verwezen** door Caïphas, dit jaar, opperpriester. en, als zulke, ook de hoogste rechter;

3° **Zeer schandelijk geslagen** door een gerechtsdienaar die, wanneer Christus aan Caïphas antwoordde: « Ik heb openlijk tot de wereld gesproken, ondervraag hen die gehoord hebben, wat ik tot hen gesproken heb, » Hem een slag in het aangezicht toebreacht: — **vernederd**: gedurende de nacht; toen het onderzoek bij Caïphas opgeschorst was, bonden Hem de dienstknechten een doek vóór de ogen en sloegen Hem, zeggende: « profeteer ons, Christus, wie is het die u geslagen heeft? » — **vernederd**: de dienstknechten vernederden Jezus met Hem, in dienzelfden nacht, in het aangezicht te spuwen, wat bij de Joden voor de ergste belediging gold;

4° En aan Pilatus de rechter overgeleverd:onder de Romeinse heerschappij, die toen op de Joden woog, mocht de opperpriester het joodse volk wel vonnissen, maar niet de doodstraf doen uitvoeren zonder de tussenkomst van de Romeinen stedehouder, toen Pontius Pilatus; daarom werd Jezus, na de uitspraak van het doodvonnis bij Caïphas, aan Pilatus overgeleverd, opdat deze het vonnis zou bekrachtigen.

Wat heeft Christus verdragen bij Pilatus?

Hij is valselyk van de Joden beschuldigd, door het gebod van Pilatus vreselyk gegeseld, door de moedwillige soldaten met doornen gekroond, en van Pilatus ter dood verwezen

A. Hij is 1° valselyk van de Joden beschuldigd,namelijk, van het volk te verleiden, van te verbieden dat men de schattingen aan de keizer betaalde, en van te zeggen dat Hij koning was;

2° Door het gebod van Pilatus vreselyk gegeseld:geen schuld in Jezus vindende, dorst Pilatus hem niet ter dood veroordelen; maar, uit vrees van de Joden, Hem ook niet vrijspreken; daarom deed hij Hem geeselen, denkende even de Joden te bevredigen ;

3° Door de moedwillige soldaten met doornen gekroond:na de geeseling, zetten de boze soldaten Hem een doornen kroon op het hoofd om met Hem als met een valse koning te spotten;

4° En van Pilatus ter dood verwezen:Pilatus gebruikte verscheidene middelen om de Joden tevreden te stellen, doeh gelukte daar niet in, Eindelijk, door de vrees overwonnen, leverde hij Jezus in hun handen om gekruisigd te worden, welke straf alleen voor de slaven en de grootste booswichten bestemd was.

Hoe is Christus gekruisigd?

Nadat Hij zijn eigen kruis gedragen had, is Hij aan hetzelve met handen en voeten genageld waaraan Hij ook drie uren levend is blijven hangen

A. **Nadat Hij zijn eigen kruis gedragen had:** Jezus droeg zelf zijn kruis op de Calvarieberg, waar Hij gekruisigd werd; onderweg nochtans, toen Hij onder de last ging bezwijken, dwongen de Joden zekerden Simon van Cyrene, die daar voorbijging, Hem zijn kruis te helpen dragen; — **is Hij aan hetzelve met handen en voeten genageld:** naar alle waarschijnlijkheid, heeft men eerst het kruis geplant en er Jezus dan opgetrokken; — **waaraan Hij ook drie uren levend is blijven hangen:** de kruisiging greep plaats 's Vrijdags, op het Paasfeest van de Joden. om twaalf uren. De H. Schrift verhaalt, dat Jezus, aan het kruis hangende, zevenmaal gesproken heeft.

Hoe is Christus gestorven?

Nadat Hij het al voldaan had, is zijn ziel van het lichaam gescheiden, zó nochtans dat de godheid met de ziel en ook met het lichaam gebleven is

A. **Nadat Hij het al voldaan had:** nadat Hij volbracht had al hetgeen Hem door zijn hemelse Vader ter uitboeting van de zonden opgelegd, al hetgeen door de profeten nopens zijn leven en zijn dood geschreven, en al hetgeen door Hem zelf daarvan voorzeid was, **is zijn ziel van het lichaam gescheiden, zó nochtans dat de godheid met de ziel en ook met het lichaam gebleven is;** hier leren wij, wat de dood in Christus uitgewerkt heeft: *in zijn menselijke natuur* heeft zij de ziel van het lichaam gescheiden; *in zijn goddelijke natuur* heeft zij niets uitgewerkt, daar deze onveranderlijk is: ook *op de persoonlijke vereniging* van de goddelijke natuur, bestaande in God de Zoon, met de menselijke natuur

van Christus, heeft zij geen uitwerksel gehad, want de godheid is gebleven met de ziel en ook met het lichaam; bijgevolg was Christus' ziel en ook zijn lichaam, na de dood, de goddelijke eer en aanbidding waardig, vermits zij met de godheid persoonlijk vereenigd bleven.

Christus is aan zijn kruisiging bezweken, omdat Hij het uit vrije wil toeliet, en zich tot uitboeting van onze zonden wou slachtofferen. Had het Hem beliefd, Hij kon van zijn kruis komen en zich verlossen.

Bij Jezus' dood deed God grote mirakelen om de godheid van de Verlosser en de waarheid van diens leer klaar te bevestigen: dikke duisternissen overdekkten de aarde, de gordijn van de Tempel scheurde open, de aarde beefde en de steenrotsen barstten.

Hoe is Christus begraven?

Tegen de avond hebben twee eerwaardige mannen het lichaam van het kruis afgedaan, en dat met grote eer geleid in een nieuw stenen graf

A. **Tegen de avond** van de Vrijdag, ongetwijfeld vóór zes uren, want dan begon de Sabbat, waarop men volstrekt geen werk verrichten mocht, — **hebben twee eerwaardige mannen**, te weten, Jozef van Arimathea en Nicodemus, beiden raadsheeren van het Sanhedrin en geheime discipelen van Jezus, **het lichaam van het kruis afgedaan**: eer dat geschiedde, had een soldaat, die gekomen was om Jezus' beenen te breken, en zo zijn dood te verhaasten, ziende dat de Zaligmaker gestorven was, diens zijde met een speer doorsteken, en er was bloed en water uit de wonde gelopen ; — **en dat geleid met grote eer**: met welriekende specerijen gewreven en in een fijnen doek gewonden, **in een nieuw stenen graf**: in een graf dat in de rots gekapt was, en nog voor niemand gediend had.

Waarom heeft Christus al deze pijnen en dood willen verdragen?

Om ons te tonen zijn bijzondere liefde, en voorbeelden te geven van vele deugden, hoewel Hij met kleine arbeid ons had kunnen verlossen

A. Hij heeft dat gedaan om *twee* redenen:

1° Om ons te tonen — zijn bijzondere liefde zijn overgrote liefde jegens God en jegens ons; inderdaad, met op het voorstel van zijn hemelse Vader een zo bitter lijden aan te nemen, toonde Hij, op de klarste wijze, dat Hij Hem de grootste liefde toedroeg, en met dat te onzen voordeele te aanvaarden, bewees Hij ook allerduidelijkst, dat Hij ons uit ganser harte beminde;

2° En voorbeelden te geven van vele deugden, zoals van liefde tot God en de evenmens, van gehoorzaamheid, boetvaardigheid, zachtmoeidigheid en verduldigheid;

Hoewel Hij ons met kleine arbeid had kunnen verlossen: hoewel Hij niet genoodzaakt was al die pijnen en dood aan te nemen om ons te verlossen, vermits Hij dat met het kleinste goed werk doen kon; immers, daar de waarde van een goed werk afhangt van de waardigheid van de persoon die het verricht, zo hadden de werken van Christus, de tweeden Persoon van de H. Drievuldigheid, hoe klein zij ook mochten wezen, een oneindige waarde; weshalve zij voldoende waren om de oneindige oneer, God door de zonde aangedaan, volkommen uit te boeten.

Is het van node dat wij nog lijden, aangezien dat Christus voor ons voldaan heeft?

Ja, want het is Christus' wil dat wij door ons lijden van zijn verdiensten deelachtig worden

V. Is het nodig, dat wij nog boetvaardigheid en goede werken doen om onze zonden uit te boeten en de zaligheid te bekomen, aangezien dat Christus door zijn lijden voor onze zonden voldaan en ons de hemel geopend heeft?

A. **Ja**, wij moeten daarvoor nog lijden, **want het is Christus' wil, dat wij door ons lijden van zijn verdiensten deelachtig worden**: de reden dus, waarom wij nog moeten lijden, is, dat Christus, die ons de vergiffenis van de zonden verdiend heeft, alsook de gratie om wel te leven en hiernamaals het eeuwig leven, *wil en vastgesteld heeft*, dat zijn verdiensten ons maar zouden toegepast worden, *als en voor zoveel wij lijden*, dat is, boetvaardigheid en goede werken doen.

VRAGEN.

Welke woorden van het Symbolum worden hier uitgelegd? — Geef de hoofdverdeeling van deze les. — Zeg wat er over ieder van de hoofdpunten geleerd wordt.

1. Zeg, met de woorden van de Catechismus, wat Christus geleden heeft: *1° geheel zijn leven lang en 2° op de dag van zijn lijden*; en leg de woorden *op de dag van zijn lijden* uit.
— Bewijs dat Christus altijd in *armoede* en in *verdriet* geleefd heeft, — Hoe heeft Christus in zijn lijden meer verdragen dan ooit een mens geleden heeft? — In welke natuur heeft Christus geleden?
2. Waar, wanneer en door wiens verraderij is Christus *gevangen*? — Door wie is Hij eerst *ter dood verwezen*? — Door wie en te welker gelegenheid is Hij *schandelijk geslagen*? — Wanneer en hoe is Hij *bespot* en *vernederd* geweest? — Door wie, wanneer en waarom is Hij *aan Pilatus overgeleverd* geworden?
3. Waarvan werd Christus door de Joden *valselyk beschuldigd*? — Waarom werd Hij *door Pilatus vreselijk gegeseld*? — Door wie, wanneer en waarom werd Hij *met doornen gekroond*? — Door wie en om welke reden is Hij laatst *ter dood verwezen*? — Hoe groot was de straf van het kruis?
4. Waar is Christus gekruisigd en wie heeft zijn kruis gedragen? — Hoe is Hij aan het kruis gehecht geweest? — Op welken dag en op welke ure heeft de kruisiging plaats gehad? — Hoeveel maal heeft Jezus van op zijn kruis gesproken; en hoelang is Hij *levend aan het kruis blijven hangen*?
5. Wat heeft Christus volbracht vóór zijn dood? — Wat heeft de dood teweeggebracht in Christus: a) in zijn menselijke natuur; b) in zijn goddelijke natuur; c) nopens de persoonlijke vereeniging zijner menselijke natuur met de godheid? — Welke eer

waren Christus' ziel en lichaam na de dood nog altijd waardig, en waarom? — Heeft Christus geleden en is Hij gestorven uit noodzakelijkheid, ofwel uit vrijen wil? — Welke mirakelen zijn er geschied bij de dood van Christus, en waarom?

6. Zeg, met de woorden van de Catechismus, wanneer en door wie Christus' lichaam van het kruis is afgedaan geweest, en leg die woorden uit. — Wat is er aan Christus' lichaam tussen zijn dood en de afdoening van het kruis geschied? — Hoe en waar is Christus, volgens het antwoord van de Catechismus, begraven; en wat moet er hier door de woorden van de Catechismus verstaan worden?
7. Heeft Christus de dood van het kruis geleden, omdat Hij anders het mensdom niet kon verlossen? — Bewijs het gegeven antwoord door de woorden van de Catechismus, en leg deze uit. — Om hoeveel en om welke redenen dan heeft Christus zoveel willen lijden? — Toon hoe Hij door zoveel te lijden zijn *bijzondere liefde* getoond heeft. — Verklaar van welke deugden Hij ons in zijn lijden en in zijn dood het voorbeeld gegeven heeft.
8. Welk is de zin van de laatste vraag: *Is het van node dat wij nog lijden aangezien dat Christus voor ons voldaan heeft?* — Is er op dit vraagstuk een ontkennend ofwel een bevestigend antwoord te geven? — Geef, met de woorden van de Catechismus, de reden van het gegeven antwoord, en verklaar deze woorden. — Welk middel hebben wij dan gedurig in onze handen om in Christus verdiensten deelachtig te worden?

NEGENDE LES

Van de Nederdaling ter helle, de Verrijzenis en de Hemelvaart van Christus

Die nedergedaald is ter helle	De nederdaling zelf Betekenis van het woord <i>hel</i> Reden van de nederdaling ter helle	<i>Wat heeft Christus gedaan na zijn dood?</i> <i>Wat verstaat gij door de hel, tot dewelke Christus nedergedaald is?</i> <i>Waarom is Christus nedergedaald ter helle?</i>
Op de derde dag verrezen is van de dood	Tijd van de verrijzenis Reden van het behoud van de vijf wonderen in Christus' glorieuze lichaam	<i>Wanneer is Christus verrezen?</i> <i>Waarom heeft Christus de vijf wonderen in zijn glorieus lichaam behouden?</i>
Die opgeklommen is ten hemel	Dag Manier	<i>Wanneer is Christus ten hemel geklommen?</i> <i>Hoe is Christus ten hemel geklommen?</i>

Wat heeft Christus gedaan na zijn dood?

De ziel van Christus, verenigd met de godheid, is nedergedaald ter helle

V. Hier, gelijk in de voorgaande les, is er spraak van Christus als mens.

A. **De ziel van Christus**, zonder het lichaam dat ondertussen levenloos in het graf bleef, **verenigd met de godheid** (Zie 8^e les, v. 5.) **is nedergedaald ter helle**. (Zie v. 2.) De goddelijke natuur van Christus bleef altijd onveranderlijk, gelijk zij van in van de eeuwigheid altijd geweest is en tot in van de eeuwigheid altijd zal zijn.

Wat verstaat gij door de hel, tot dewelke Christus nedergedaald is?

De plaats onder de aarde, in dewelke de zielen zijn van de mensen, die, gestorven zijnde, Gods aanschijn óf voor enige tijd, óf voor alle eeuwigheid moeten derven

V. De zin is niet: tot welk deel van de hel is Christus nedergedaald, maar wel, wat verstaat men in 't algemeen door het woord hel, dat in het Symbolum voorkomt.

A. **De plaats onder de aarde:** deze woorden geven ons de ligging van de hel te kennen: zij is, volgens de gewone manier van spreken van de H. Schrift en van de HH. Vaders onder de aarde gelegen; — **in dewelke de zielen zijn van de mensen, die, gestorven zijnde:** zij is dan een van de plaatsen tot dewelke de zielen van de overledenen gaan; — **Gods aanschijn moeten derven:** beroofd zijn van het goddelijk aanschijn te aanschouwen; — **voor enige tijd of voor alle eeuwigheid:** dus moeten enige zielen Gods aanschijn voor altijd, andere slechts voor enige tijd derven; *voor altijd* al degenen die sterven, 't zij in dadelijke doodzonde, 't zij in de erfzonde alleen: tot deze laatste klasse behooren de kleine kinderen die vóór de jaren van verstand zonder Doopsel sterven; — *voor enige tijd*, sedert Christus' dood, alleen degenen die, in Gods gratie gestorven zijnde, nochtans niet ontslagen zijn van alle dagelyksche zonden of last van penitentie; maar, vóór Christus dood, ook al de Heiligen, daar de hemel tot aan de verlossing gesloten is gebleven; doch deze laatsten hadden niet, gelijk de eersten, de pijn van gevoel te lijden.

Onder de naam *hel* komen hier dus vier plaatsen: 1° de hel van de verdoemden of dergenen die in dadelijke doodzonde sterven; 2° het voorgeborgte van de hel of het voorgeborgte van de kinderen; 3° het vagevuur en 4° het voorgeborgte van de oudvaders.

Waarom is Christus nedergedaald ter helle?

Om de zielen van de heilige oudvaders, en ook van anderen, die in Gods liefde gestorven waren, te troosten en te verlossen

A. **Om de zielen van de heilige oudvaders:** van de heilige patriarchen en menigvuldige andere Heiligen uit het joodse volk, **en ook van anderen, die in Gods liefde gestorven waren:** van Heiligen die niet tot het joodse volk behoorden, gelijk b. wv, de heilige man Job, **te troosten:** namelijk, met de volbrachte verlossing aan te kondigen, en aanstonds het aanschouwen van de goddelijke natuur te vergunnen, **en te verlossen**, met hun de goddelijke natuur te laten aanschouwen, en ze, op de dag van zijn Verrijzenis, uit het voorgeborgte van de oudvaders op de aarde te leiden.

Christus is dus voorzeker nedergedaald tot het voorgeborgte van de oudvaders; maar of Hij tot nog een andere plaats van de hel gegaan is, daar spreekt de Catechismus niet van.

Wanneer is Christus verrezen?

Op de derden dag na zijn dood, dat is, des Zondags 's morgens

A. **Op de derden dag na zijn dood:** de Catechismus antwoordt hier met de woorden van het Symbolum, – **dat is, des Zondags 's morgens:** deze woorden dienen tot uitlegging van de voorgaande.

De Verrijzenis van Christus is de grondsteen van ons Geloof, daar de Zaligmaker ze voorzeid en gesteld had tot een teken van de waarheid van zijn leer; zij is tevens het bewijs, dat onze zaligmaking voltrokken is, aangezien de dood, die door de Verrijzenis overwonnen werd, de straf is van de zonde. Daarom is Pasen, de dag waarop de Verrijzenis gevierd wordt, de grootste feestdag van het jaar.

Waarom heeft Christus de vijf wonderen in zijn glorieus lichaam behouden?

Om daarmee zijn Verrijzenis te bevestigen, en om die aan alle mensen in het oordeel en aan de zaligen in de hemel te tonen

V. **De vijf wonderen:** de vier nagelwonden in zijn handen en voeten, en de wonde van zijn doorstokene zijde. **In zijn glorieus lichaam:** in zijn lichaam dat uit het graf heel klaar en schoonblinkend, licht, subtiel en onlijdelijk was opgestaan.

A. Om *twee* redenen heeft Christus de vijf wonderen in zijn glorieus lichaam behouden:

1° **Om daarmee zijn verrijzenis te bevestigen:** die wonderen toonden immers dat Hij met datzelfde lichaam verrezen was, waarin Hij de dood ondergaan had, en zo bewees Hij

de waarheid van zijn Verrijzenis, daar men, om te verrijzen, hetzelfde lichaam moet heraannemen, waarin men gestorven is.

2° Om die aan alle mensen in het oordeel en aan de zaligen in de hemel te tonen: aan de kwade mensen, in het oordeel, tot hun beschaming, en aan de zaligen, in het oordeel en gedurende de hele eeuwigheid, tot hun verblijding.

Wanneer is Christus ten hemel gekomen?

Veertig dagen na zijn Verrijzenis

A. Voor zijn Hemelvaart heeft Hij zijn Verrijzenis door verschillende verschijningen bevestigd, nog enige Sacramenten ingesteld, en met zijn discipelen over de instelling en het bestier van de H. Kerk gesproken.

Hoe is Christus ten hemel gekomen?

Zonder iemands hulp door zijn eigen macht

A. Door zijn eigen macht: door de macht van zijn menselijke natuur, te weten, door de gave van snelheid, die Christus bij da Verrijzenis, dank aan de verdiensten van zijn dood, bekomen had.

VRAGEN

Welke woorden van het Symbolum worden hier uitgelegd? — Hoeveel delen zijn er in deze les? — Wat wordt erin ieder deel geleerd?

1. Volgens welke natuur wordt Christus beschouwd, in het artikel van het Symbolum:
« *die nedergedaald is ter helle?* » — Zeg, met de woorden van de Catechismus, hoe Christus nedergedaald is ter helle, en leg die woorden uit.

2. Wat vraagt de Catechismus als hij zegt: *Wat verstaat gij door de hel, tot dewelke Christus nedergedaald is*, en welke zin mag men aan deze woorden niet geven? — Waar is de hel gelegen? — Wie is er in? — Welk is het lot van de inwoners van de hel? — Hoelang blijven de zielen in de hel? — Wie moeten Gods aanschijn voor altijd derven? — Is er eenig verschil in het lot dergenen, die Gods aanschijn voor altijd moeten derven, en welk is het? — Wie komen onder de klasse dergenen, die Gods aanschijn slechts voor enige tijd derven, en welk verschil is er tussen het lot van deze allen? — Hoeveel en welke plaatsen komen dan onder de naam van *hel*?
3. Wie verstaat men hier door de *heilige oudvaders* en door de *anderen, die in Gods liefde gestorven waren*? — Hoe heeft Christus die heilige zielen *getroost en verlost*? — Tot welk deel van de hel is Christus dus, volgens de Catechismus, voorzeker gegaan?
4. Op de hoeveelsten dag na zijn dood, op welke dag en op welke tijd van de dag is Christus verrezen? — Is Christus' Verrijzenis van groot belang voor ons en waarom? — Welke plaats bekleedt Pasen onder onze feestdagen en waarom?
5. Wat heeft Christus van zijn lijden in zijn glorieus lichaam behouden? — Wat betekent hier het woord *glorieus*? — Om hoeveel en om welke redenen heeft Christus dat willen behouden? — Leg die redenen uit.
6. Den hoeveelsten dag na zijn Verrijzenis is Christus ten hemel opgeklommen? — Wat heeft Hij tussen zijn Verrijzenis en zijn Hemelvaart gedaan?
7. Door wiens hulp en macht is Hij ten hemel geklommen? — Zeg of Hij in zijn menselijke natuur macht genoeg had om ten hemel te klimmen, en leg dat uit. — Door wiens verdiensten bezat Hij die macht?

TIENDE LES

Van het Laatste Oordeel en het Rechterschap van Christus

En zit ter rechter hand van God, zijn almachtige Vader	Christus' verblijfplaats sedert zijn hemelvaart	<i>Waar is Christus nu?</i>
	Tijd	<i>Wanneer zal Christus komen oordelen?</i>
	Manier	<i>Hoe zal Christus ten oordeel komen?</i>
Vandaar zal Hij komen oordelen, de levenden en de doden	Personen die te oordelen zijn	<i>Wie zal Christus komen oordelen?</i>
	Vonnis	<i>Wat vonnis zal Christus in het Oordeel geven?</i>

Waar is Christus nu?

Hij zit ter rechter hand van de Vader, wezende in de opperste rust en allerhoogste eer met God de Vader

V. **Waar is Christus**, als mens beschouwd, — **nu**: sedert zijn Hemelvaart?

A. **Hij zit ter rechter hand van de Vader**: deze woorden van het Symbolum zijn blijkbaar, niet in hun eigenlijken, maar in de overdrachtelijken zin te verstaan, die de Cateehismus zelf aanduidt: de woorden **wezende in de opperste rust met God de Vader** bevatten de uitlegging van *Hij zit (bij de Vader)*; de overige, **wezende in de allerhoogste eer met God de Vader** dienen tot verklaring van *ter rechter hand van de Vader*. Door de woorden: **met God de Vader** wil men hier zeggen, dat Christus, als mens, deelachtig is in de rust en in de eer van God de Vader of van de goddelijke natuur die de drie goddelijke Personen eigen is.

Christus is, als mens, ook tegenwoordig in het H. Sacrament; maar niet, gelijk in de Hemel, op een zichtbare wijze.

Wanneer zal Christus komen oordelen?

Op het uiterste van de wereld, hoewel dat ons de dag onbekend is

A. **Op het uiterste van de wereld**, dat is niet, als de hele wereld ten volle zal vernietigd zijn; maar als de hele wereld met al de stoffelijke wezens die zij bevat, door het vuur zal ontbonden zijn; **hoewel dat ons**: iedereen, uitgenomen God, **de dag**, de ure, de dag, de week, het jaar, zelfs het tijdstip **onbekend is**.

In zijn wijsheid heeft God vastgesteld dezen dag aan niemand bekend te maken, opdat de orde in het maatschappelijk leven tot het einde toe zou blijven hestaan.

Welke tekenen zullen de komst van Christus voorkomen?

Ten eerste, een geweldige vervolging, die de boze Antichrist verwekken zal; ten tweede, verscheidene schrikkelijke plagen; ten derde, een vuur, dat alle dingen verslinden zal

V. **Teekenen**: gebeurtenissen die vóór Christus' komst moeten plaats grijpen en er zo ware tekenen van zijn.

A. **Ten eerste, een geweldige vervolging die de boze Antichrist verwekken zal**: *Antichrist* is zoveel als *vijand van Christus*; de *boze Antichrist* is een bijzondere persoon, die zich als God zal doen aanbidden en alle boosheden bedrijven; zijn vervolging wordt *geweldig* genoemd, om reden van de overgrote macht en van de listen die hij gebruiken zal, alsook wegens het groot getal gelovigen dat hij, volgens Christus' voorzegging, zal doen afvallen.

Ten tweede, verscheidene schrikkelijke plagen: niet alleen oorlog, ziekte, hongersnood, aardbevingen, welke plagen nu dikwijls de wereld treffen ; maar nog

buitengewone beroerten in de krachten van het firmament. zo verschrikkelijk, dat de mensen van vrees zullen verdorren.

Ten derde, een vuur dat alle dingen verslinden zal een vuur, door Gods almacht aangestoken, dat geheel deze aarde met al wat zij bevat, zal ontbinden, zonder er nochtans de stof van te vernietigen. Dit laatste teken alleen zal de komst van Christus onmiddellijk voorafgaan, zodat de andere niet zullen aanduiden, dat die komst geheel nabij is.

Uit de overgeblevene stof van de verbrande wereld zal God een nieuwe en allerschoonste aarde maken, die de gelukzaligen met de ogen van hun glorieus lichaam zullen aanschouwen en bewonderen; Christus heeft immers de herstelling verdiend van geheel het mensdom en dus ook van geheel de wereldsche schepping, die de mens gans ten dienste staat.

Buiten de genoemde tekenen zijn er nog andere: 1° iedere natie van de wereld moet eens het Geloof ontvangen en aan de H. Kerk toebehoord hebben; 2° het joodse volk moet zich tot de waren Godsdienst bekeerd hebben; 3° Henoch en Elias, die van de aarde werden opgenomen, moeten hier, waarschijnlijk ten tijde van de Antichrist, wedergekeerd zijn om het Geloof te prediken.

Hoe zal Christus ten oordeel komen?

Met zijn menselijk lichaam, zichtbaar en met grote glorie

A. Christus zal ten oordeel komen, niet alleen als God, maar ook als mens; want **met zijn menselijk lichaam** betekent hier met geheel de menselijke natuur uit ziel en lichaam bestaande; — niet verborgen onder een andere gedaante, gelijk nu in het H. Sacrament des Altaars, maar **zichtbaar**: onder de eigen gedaante van zijn lichaam — **en met grote glorie**: versierd met de vier gaven van klarheid, snelheid, subtiliteit en onlijdelijkheid, en, daarenboven, met veel uitwendige heerlijkheid. Hij zal op een wolk als op een triomfwagen gezeten zijn; de engelen zullen Hem vergezellen en zijn kruis zal voorafgaan.

Wie zal Christus komen oordelen?

Alle mensen die geleefd zullen hebben

A. **Alle mensen die geleefd zullen hebben**, zonder één uitzondering, te beginnen van Adam en Eva tot het einde van de wereld. Deze zullen geoordeeld worden over al hun woorden, werken en gepeinzen, van de ogenblik dat zij tot hun verstand gekomen zijn tot hun dood toe, voor zoveel die woorden, werken en gepeinzen goed of kwaad zijn.

Zullen de doden tot de laatsten dag toe zonder oordeel wezen?

Neen, want elk wordt terstond na de dood in het bijzonder geoordeeld; maar dan zullen de lichamen samen met de zielen, en dat in de tegenwoordigheid van alle mensen, geloond worden

A. **Neen, want elk wordt terstond na de dood**: zoohaast de ziel van het lichaam gescheiden is, **in het bijzonder**: voor de ziel alleen, zonder dat een ander mens er bij tegenwoordig is, **geoordeeld**; **maar dan zullen de lichamen samen met de zielen**: de mensen in hun volledige natuur, uit ziel en lichaam bestaande **geloond worden, en dat in tegenwoordigheid van alle mensen**, d.w.z. dat alle mensen die ooit geleefd zullen hebben, door een bovennatuurlijk licht iedereens goede en kwade werken, van het eerste tot het laatste, met al de omstandigheden zullen kennen.

Het Oordeel dus is *tweeërlei*, te weten: het *Bijzonder* en het *Algemeen*. Het *Bijzonder* geschiedt 1° terstond na de dood; 2° buiten de tegenwoordigheid van de mensen; 3° voor de ziel die van 't lichaam gescheiden is; 4° zonder dat Christus op de aarde verschijnt. Het *Algemeen Oordeel* zal geschieden 1° op het einde van de wereld, weshalve het ook *Laatste Oordeel* genoemd wordt; 2° in de tegenwoordigheid van alle mensen; 3° voor de

lichamen samen met de zielen; 4° door Christus zichtbaar en met grote glorie op de aarde verschijnende.

Buiten het Bijzonder Oordeel is nog het Algemeen nodig 1° opdat Gods rechtvaardigheid, die hier op aarde niet altijd uitschijnt, van eenieder ten volle zou gezien worden; 2° opdat de eer van Christus en van al de goede mensen openlijk zou gewroken worden; 3° omdat de mens eens in die staat behoort geoordeeld te worden, waarin hij het leven doorgebracht heeft, bijgevolg met ziel en lichaam en in de tegenwoordigheid van de mensen, daar hij zo op aarde geleefd heeft.

Welke zijn de levenden, die Christus oordelen zal?

Die omtrent die tijd leven zullen

V. Christus, zegt het Symbolum, zal komen oordelen de levenden en de doden: wie zijn die **levenden** van welke hier gesproken wordt?

A. **Die omtrent die tijd leven zullen:** die omtrent de tijd van het einde van de wereld op de aarde zullen zijn. Dit antwoord leert ons duidelijk, hoe wij uit het woord *levenden* niet mogen besluiten, dat de laatste mensen de dood niet zullen ondergaan. Deze worden met recht *levenden* genoemd, om ze te onderscheiden van de andere mensen die vroeger gestorven zijn.

Wat vonnis zal Christus in het Oordeel geven?

De goede mensen zal hij met grote liefde tot zich roepen en hun de hemel geven; maar de kwade zal hij met uitnemende gramschap van zich in de eeuwige verdoemenis jagen

A. **De goede mensen:** al degenen die in Gods gratie gestorven zijn; want, op de ogenblik van het Laatste Oordeel, zal het vagevuur eindigen; — **zal Hij met grote liefde tot**

zich roepen en hun de hemel geven, zeggende: « *Komt, gij gezegenden mijns Vaders! Neemt bezit van het koninkrijk, dat voor u bereid is van de grondvesting van de wereld af.* » **Maar de kwade:** al degenen die in dadelijke doodzonde gestorven zijn, **zal Hij met uitnemende gramschap:** met grote afgekeerdheid van zich in de eeuwige verdoemenis jagen, zeggende: « *Gaat weg van mij, gij vervloekten, in het eeuwig vuur dat bereid is voor de duivel en zijn engelen.* »

Christus zal eenieder zijn vonnis door een inwendig licht te kennen geven; maar de bovengemelde woorden, waarschijnlijk al de goeden en al de kwaden samen toesturen.

VRAGEN

Welke woorden van het Symbolum worden hier uitgelegd? — Hoe is deze les verdeeld?
— Wat wordt er in ieder deel geleerd?

1. Verklaar in de eerste vraag: *Waar is Christus nu*, de woorden *Christus en nu*. — Hoe antwoordt men op die vraag met de woorden van het Symbolum? — Hoe moeten die woorden van het Symbolum verstaan worden? — Hoe legt ze de Catechismus uit? — Aan welke woorden van het Symbolum beantwoordt ieder deel van de uitlegging van de Catechismus? — Wat betekent de Catechismus in zijn antwoord door de woorden: *met de Vader*? — Is Christus als mens sedert zijn Hemelvaart uitsluitend in de hemel tegenwoordig?
2. Op welk tijdstip van deze wereld zal Christus komen oordelen? — Wat verstaat men door het *uiterste van de wereld*? — Wanneer zal deze wereld eindigen? — Wat verstaat men hier door *dag*? — Aan wie is de dag van Christus' oordeel onbekend; en waarom wil God hun dat verbergen?
3. Wat verstaat men door *de tekenen die de komst van Christus moeten voorkomen*? — Hoeveel tekenen, die de komst van Christus moeten voorkomen, stelt de Catechismus voor? — Zijn er nog andere? — Wat betekent het woord *Antichrist*; en wie is *de boze Antichrist*? — Waarom wordt de vervolging, die hij zal opstoken, *geweldig genoemd*? — Wat is hier te verstaan door de woorden: *verscheidene schrikkelijke plagen*? — Hoe schrikkelijk zullen die plagen zijn? — Welk zal de oorsprong zijn van het vuur dat de wereld zal verslinden? — Wat zal het verslinden? — Hoever zal het al die zaken verslinden? — Zullen al die tekenen Christus' komst onmiddellijk voorafgaan, en bijgevolg bewijzen dat deze komst heel nabij is?
4. In welke natuur zal Christus komen oordelen? — Hoedanig zal Hij in zijn menselijke natuur verschijnen? — Wat betekent hier het woord *zichtbaar*? — Wat is er te

verstaan onder de woorden: *met grote glorie*?

5. Zeg, met de woorden van het Symbolum, en daarna met die van de Catechismus, welke mensen Christus zal komen oordelen? — Waarover zal Hij eenieder komen oordelen?
6. Is er buiten het Oordeel, dat op het einde van de wereld zal geschieden, nog een ander? — Hoeveel oordelen bestaan er dan, en hoe worden zij genoemd? — Leg de volgende woorden uit: *terstond na de dood*, — *in het bijzonder*, — *de lichamen samen met de zielen*, — *in detegenwoordigheid van alle mensen*. — Stel het verschil voor, dat tussen de genoemde Oordelen bestaat, — Waarom moet er buiten het Oordeel, dat terstond na de dood geschiedt, nog een Algemeen Oordeel bestaan?
7. In de uitdrukking van het Symbolum *de levenden en de doden*, wie zijn, volgens de Catechismus, te verstaan door *de levenden*? — Is deze uitlegging van de Catechismus redelijk? — Mag men dan uit dat woord besluiten dat de laatste mensen de dood niet zullen ondergaan?
8. Wie zijn hier te verstaan door *de goede en de kwade mensen*? — Welke woorden zal Christus spreken, als Hij de goede mensen met grote vriendschap tot zich zal roepen? — Wat wil hier zeggen: *met uitnemende gramschap*? — Welke woorden zal Christus spreken, als Hij de kwade met grote gramschap in de eeuwige verdoemenis zal jagen? — Hoe zal Christus de uitspraak van het vonnis doen?

ELFDE LES

Van God de Heilige Geest

Ik geloof in de H. Geest	De H. Geest in zichzelf beschouwd	Natuur	<i>Hij is waarachtig God</i>	<i>Is de Heilige Geest minder dan de andere twee Personen?</i>
		De hoeveelse persoon van de Heilige Drievuldigheid	<i>Hij is de derde Persoon van de Heilige Drievuldigheid</i>	<i>Van welke Persoon komt de Heilige Geest?</i>
	De werken van de H. Geest	Verschijningen	<i>Hoe heeft zich de Heilige Geest vertoond?</i>	
		Komst tot ons	<i>Wanneer komt de Heilige Geest tot ons?</i>	<i>Welk is het meeste werk van de Heilige Geest?</i>
				<i>Waarom wordt onze heiligmaking de Heilige Geest toegeschreven?</i>

Wat gelooft gij van de Heilige Geest?

Dat Hij waarachtig God is, en de derde Persoon in de H. Drievuldigheid

V. Wat verstaat gij door de H. Geest, als gij zegt: « *Ik geloof in de H. Geest* » of, welke natuur heeft Hij en welke Persoon is Hij?

A. Ik geloof **dat Hij waarachtig God is**: dat Hij evenals de Vader en de Zoon, waarlijk de goddelijke natuur heeft, **en de derde Persoon in de H. Drievuldigheid**: dat Hij een goddelijke Persoon is, namelijk, de derde van de H. Drievuldigheid.

Van welke Persoon komt de Heilige Geest?

Van God de Vader en God de Zoon

V. **Van welke** goddelijke **Persoon komt de H. Geest**voort?

A. Hij komt voort **van God de Vader en God de Zoon** dat vloeit uit het antwoord op de 1° vraag, lerende dat Hij de derde Persoon is in de H. Drievuldigheid. Kwam Hij van niemand voort, dan zou Hij de eerste Persoon zijn; kwam Hij van de Vader alleen voort, dan zou Hij, gelijk God de Zoon, de tweede Persoon zijn; en kwam hij van God de Zoon alleen voort, dan zou God de Zoon de eerste Persoon zijn, en God de H. Geest, de tweede.

God de H. Geest komt van de Vader en de Zoon voort door de *liefde*, (zie 5e les) en dat niet door twee achtereenvolgende werkingen, maar door één en dezelfde werking, aangezien God de Vader en God de Zoon maar één en dezelfde natuur hebben.

Is de Heilige Geest minder dan de andere twee Personen?

Geenszins; maar Hij is even wijs, machtig, eeuwig, enz., als God de Vader en God de Zoon

A. De reden van dit antwoord is, dat de drie goddelijke Personen maar één en dezelfde goddelijke natuur hebben. (Zie 5e les, 7e v.)

Wat eer zijn wij God de Heilige Geest schuldig?

De goddelijke en opperste eer

V. Door **eer** verstaan wij het uit- of inwendig erkennen van iemands uitmuntendheid.

A. Wij zijn de H. Geest schuldig **de goddelijke en opperste eer**: wij moeten Hem erkennen als God en Opperste Wezen. De reden daarvan is, dat de eer, gelijk wij gezegd hebben, in het erkennen van iemands uitmuntendheid bestaat ; nu, de H. Geest is wezenlijk God en het Opperste Wezen; dus moet Hij, wanneer wij Hem vereeren, als God en Opperste Wezen erkend worden,

Hoe heeft zich de Heilige Geest vertoond?

In de gedaante van een duif in het doopsel van Christus, en in de gedaante van vurige tongen op de Sinksendag

V. **Hoe heeft zich de H. Geest**, die uit zijn natuur onzichtbaar is, aan de mensen op een zichtbare wijze **vertoond**?

A. Hij heeft zich *tweemaal* vertoond:

1° **In het doopsel van Christus**: wanneer de H. Joannes Baptista in de Jordaan het doopsel van boetvaardigheid aan Christus bediende, **in de gedaante**: in de uitwendigen vorm **van een duif** en dat om, onder het zinnebeeld van die vogel, hijzonderlijk de onschuld en de zachtmoedigheid van Christus te kennen te geven;

2° **Op de Sinksendag** van de Joden, tien dagen na Christus' Hemelvaart, **in de gedaante van vurige tongen**, en wel om, door dat zinnebeeld, de verlichting van het verstand uit te drukken, alsmede de vlam van de liefde, de zuivering van de ziel, de bekwaamheid om het Geloof te prediken en de gave van de talen, wat alles de Apostelen dan ontvingen.

Wanneer komt de Heilige Geest tot ons?

Als Hij op enige nieuwe manier in ons begint te werken

V. Wanneer zegt men dat de H. Geest, die overal tegenwoordig is met zijn wezen, zijn alziende oog en zijn macht, tot ons *komt*?

A. Hij *komt* tot ons, **als Hij**, buiten de gewone en natuurlijke manier van in ons te werken, d.i. buiten het algemeen goddelijk werk van ons te bewaren en ons hulp te geven om dit alles te doen waartoe wij uit onze natuur bestemd zijn, ineen woord buiten het

bestieren en bewaren, dat Hij voor ons gedurig doet, **op een nieuwe**, d.i. buitengewone en bovennatuurlijke **manier in ons begint te werken**; niet als Hij in ons zulk werk *voortzet*. Ziehier waarom men terecht leert, dat de H. Geest tot ons komt, als Hij in ons een bovennatuurlijk werk begint: men zegt gemeenlijk, dat iemand in een plaats komt, als hij er op een nieuwe manier begint tegenwoordig te zijn, 't zij met zijn wezen, 't zij met zijn oog, 't zij met zijn macht; welnu, als de H. Geest, buiten zijn gewoon en aloud werk van bestieren en bewaren, in ons een bovennatuurlijk werk aanvangt, dan begint Hij op een nieuwe manier in ons tegenwoordig te zijn, niet met zijn wezen noch met zijn kennis, maar met zijn macht; en daarom zeggen wij terecht, dat Hij dan tot ons komt.

De bovennatuurlijke werken die de H. Geest, buiten onze bewaring en natuurlijke ondersteuning, in ons komende verricht, zijn: de heiligmakende gratie en de dadelijke gratie verleenen, alsmede de gave van mirakelen of voorzeggingen te doen; de H. Schrift ingeven: de Kerk bestieren en zó bijstaan, dat zij noch in haar leer fale, noch door haar vijanden overweldigt worde; de gemeenschap onder de Heiligen teweegbrengen; de Heiligen glorieus doen verrijzen en hun de Hemel geven.

Gelijk de H. Geest tot ons *komt*, als Hij in ons een bovennatuurlijk werk begint, zo *woont* Hij in ons, als Hij, door een bijblijvende bovennatuurlijke gave, namelijk, door de heiligmakende gratie, in ons is.

Welk is het meeste werk van de Heilige Geest?

De leden van de waarachtige Kerk van Christus door het uitdelen van zijn gratiën heilig te maken

V. **Welk is**, onder al de bovennatuurlijke werken die in de uitlegging van de voorgaande vraag genoemd worden, **het meeste**: het bijzonderste **werk van de H. Geest?**

A. **De leden van de waarachtige Kerk van Christus**al degenen die door het doopsel in de ware Kerk van Christus, namelijk, in de Rooms-Katholieke Kerk getreden zijn, of er, ten minste met de wil, 't zij deze uitdrukkelijk weze of in een andere begeerde besloten ligge, aan toebehooren, **heilig te maken**: te zuiveren van de zonden en in die gesteltenis te brengen, welke vereist is om vrienden Gods en erfgenamen van de hemel te wezen; *heilig immers is hetzelfde als God toegewijd, God aangenaam*; **door het uitdelen van zijn**

gratiën: a) van de heiligmakende gratie, door dewelke wij heilig en de vrienden Gods zijn; b) van de bovennatuurlijke deugden en van de Zeven Gaven van de H. Geest, die de heiligmakende gratie aitoos vergezellen, en er als ‘t ware de vermogens van zijn, gelijk het verstand en de wil de vermogens zijn van de ziel; c) van de dadelijke gratiën, door dewelke de H. Geest de zondaars tot bekeering, en de rechtvaardigen tot volharding in het goed opwekt en hulp verleent.

Onder al de bovennatuurlijke werken van de H. Geest is dat het bijzonderste, aangezien al de andere slechts dienen als middelen tot de heiligmaking of tot de voltrekking daarvan.

Waarom wordt onze heiligmaking de Heilige Geest toegeschreven?

Omdat Hij is de liefde van de Vader en van de Zoon, en uit Gods liefde ons alle heiligkeit komt

V. De Catechismus vraagt, waarom het werk van onze heiligmaking de H. Geest bijzonder wordt *toegeschreven*, en geenszins, waarom Hem dit werk wordt *toegeëigend* alsof het Hem alleen en niet evenwel de Vader en de Zoon toebehoorde; immers, al de werken die God huiten zich zelf doet, zijn de drie goddelijke Personen gemeen. (Zie 5^e les, 8^e v.)

A. **Omdat Hij is de liefde van de Vader en van de Zoon** omdat Hij de eeuwige en oneindige liefde is die God de Vader en God de Zoon tot elkaar hebben, gelijk de Zoon het eeuwig en oneindig volmaakt denkbeeld is dat God de Vader van zichzelf heeft, en **uit Gods liefde ons alle heiligeheid komt**: omdat die liefde van de Vader en van de Zoon, of de liefde die God tot zichzelf doet, tot zijn oneindige goedheid heeft, de oorsprong is van al de goddelijke werken waardoor wij tot de heiligeheid komen. Deze reden is klaarblijkend: onze heiligeheid spruit uit de liefde Gods voort, en de liefde van de Vader en van de Zoon is de Persoon van de H. Geest; dus wordt die heiligmaking natuurlijk de H. Geest toegeschreven.

De hoedanigheden en werken die de goddelijke Personen toegeschreven worden, dienen rechtstreeks om hun oorsprong te doen uitschijnen. (Zie 5^e les, 8^e v.)

VRAGEN

Welk artikel van het Symbolum wordt hier uitgelegd? — Welke zijn de hoofdpunten van deze les? — Wat stelt de Catechismus voor, nopens ieder van die hoofdpunten?

1. Zeg de zin van de vraag: *Wat gelooft gij van de H. Geest.* — Welke natuur heeft de H. Geest, en welke Persoon is Hijf — Bewijs dit door de woorden van de Catechismus.
2. Waaruit volgt het, dat God de H. Geest van God de Vader en van God de Zoon voortkomt; bewijs uw antwoord. — Hoe komt God de H. Geest van de Vader en van de Zoon voort: is het door twee achtereenvolgende werkingen, ofwel door één alleen; en waarom?
3. Is de H. Geest, aangezien Hij de derde Persoon is, daarom niet minder oud, wijs of machtig dan de Vader of de Zoon? — Welke is de reden daarvan?
4. Wat verstaat men door het woord *eer*? — Wat wil zeggen, dat wij de H. Geest *de goddelijke en opperste eer* schuldig zijn? — Bewijs dat wij Hem die eer schuldig zijn.
5. Is de H. Geest uit zijn natuur zichtbaar? — Heeft Hij zich nochtans vertoond? — Hoeveelmaal, waar en hoe heeft Hij dit gedaan? — Wat betekent hier het woord *gedaante*? — Waarom heeft Hij zich onder de gezegde gedaanten vertoond?
6. Geef de zin van de vraag: *Wanneer komt de H. Geest tot ons.* — Wat betekenen de woorden: *op een nieuwe manier*? — Wat is er op te merken in de woorden: *begint te werken*? — Hoe zegt men met reden, dat de H. Geest tot ons komt, *als Hij op enige nieuwe manier in ons begint te werken*? — Noem enige bovennatuurlijke werken van de H. Geest. — Wanneer zegt men dat de H. Geest in ons woont?
7. Wat betekenen in de vraag: *Welk is het meeste werk van de H. Geest*, de woorden: *het meeste werk*? — Wat is er te verstaan door *de leden van de waarachtige Kerk van Christus*, door *heilig maken*, door *het uitdelen van zijn gratiën*? — Waarom is het werk van onze heiligmaking het meeste?
8. Wat is er hier te verstaan door *onze heiligmaking*? — Behoort deze aan de H. Geest alleen? — Waarom wordt zij Hem toegeschreven? — Is die reden geldig? — Wat betekennen de woorden: *omdat Hij is de liefde van de Vader en van de Zoon*? — Wat beduidt men door: *en uit Gods liefde ons alle heiligeheid komt*?

TWAALFDE LES

De Heilige Katholieke Kerk

De Heilige Katholieke Kerk	Korte beschrijving	<i>Wat is de Heilige Kerk?</i>
	Overheid	Opperhoofd <i>Wie is het hoofd van de Heilige Kerk?</i> Bisschoppen <i>Wat zijn de bisschoppen in de Heilige Kerk?</i> Pastoors en priesters <i>Wat zijn pastoors en priesters?</i>
	Leden	<i>Welke zijn de leden van de Heilige Kerk?</i>
	Eigendommen en kentekenen	Eenheid <i>Waarin is de eenheid van de Heilige Kerk gelegen?</i> Heiligeheid <i>Waarom heet gij de Kerk heilig?</i> Katholiciteit en apostoliceit <i>Waarom wordt de Heilige Kerk algemeen of katholiek genoemd?</i> Mirakelen <i>Waarom wordt de Heilige Kerk genoemd apostelijk?</i> <i>Wat zijn mirakelen, die in de Heilige Kerk geschieden?</i>

Wat is de Heilige Kerk?

Een vergadering van alle gelovige Christenen, die, onder de gehoorzaamheid van de Paus van Rome de waarachtige leer van Christus belijden

V. Waarin bestaat de H. Katholieke Kerk, die wij geloven de ware Kerk van Christus te zijn; of, welke kerk verstaat men door de *H. Kerk*?

A. Het woord *Kerk* betekent hier, niet een gebouw, maar **een vergadering**: een genootschap, een vereniging van mensen. Nochtans niet alle zulke vergaderingen worden kerken genoemd, maar alleen die van *Christenen*. — Door *Christenen* worden hier verstaan niet enkel de *ware* Christenen, die al de vereisten vervullen om Christenen te zijn, maar ook al degenen die gedoopt zijn en ten minste Christus als de goddelijken Zaligmaker erkennen.

De vergadering nu, die men de *H. Kerk* noemt, bestaat uit **alle gelovige christenen**: uit al de mensen die gedoopt zijn en in Christus geloven, — **die, onder de**

gehoorzaamheid van de Paus van Rome: die, zich aan de Paus van Rome als aan hun opperhoofd onderwerpende en hem gehoorzame, — **de waarachtige leer van Christus belijden:** de onvervalste en echte leer van Christus onder die gehoorzaamheid inwendig geloven en uitwendig bekennen te geloven. Hieruit volgt:

- 1° Dat de *H. Kerk* die Kerk is, welke onder de gehoorzaamheid van de Paus van Rome staat, en daarom de Rooms-Katholieke Kerk genoemd wordt, en dat haar bijzonderste eigenschap is, de waarachtige leer van Christus te belijden;
- 2° Dat de drie bestanddelen aller vergadering, te weten: leden, overheid en einde, in haar te vinden zijn: zij heeft voor *leden* de gelovige christenen, voor *hoogste overheid* de Paus van Rome, en voor *einde* het belijden van de waarachtige leer van Christus ;
- 3° Dat men om waarlijk lid te wezen van de H. Kerk, a) gelovige christen moet zijn, b) onder de gehoorzaamheid van de Paus van Rome staan, en c) de waarachtige leer van Christus belijden, gelijk zij door de H. Kerk voorgehouden wordt.

Wie is het hoofd van de Heilige Kerk?

Het onzichtbaar en opperste hoofd is Christus; maar het zichtbaar hoofd is zijn stadhouder op de aarde, de Paus van Rome

V. **Wie is het hoofd**, de opperbestierder **van de H. Kerk?**

A. De opperbestierder van de H. Kerk is **Christus** als mens, en — **de Paus van Rome**, d.i. de bisschop van Rome; want, die bisschop is van Rome, is ook Paus. Het woord *Paus* betekent eigenlijk *vader*. Het opperbestier behoort hun beiden toe als volgt: Christus is het onzichtbaar en opperste hoofd; de Paus van Rome, het zichtbaar hoofd en de stadhouder van Christus op de aarde.

Christus als mens wordt het *onzichtbaar* hoofd van de H. Kerk genoemd, omdat Hij hier op aarde niet zichtbaar met ons leeft; het *opperste* hoofd. omdat Hij rechtstreeks van God alle macht over de gelovigen ontvangen heeft, en niemand in de H. Kerk enige macht hezit, die niet van Hem voortkomt. De Paus van Rome integendeel is het *zichtbaar* hoofd

van de H. Kerk, omdat hij hier zichtbaar met ons leeft; de *stadhouder* (plaatsvervanger) van Christus op de aarde, omdat hij in Christus' naam en plaats de gelovigen bestiert.

Wat is de Paus van Rome?

De eigen stadhouder van Christus op de aarde, en de wettige navolger van de H. Petrus, op wie Christus zijn Kerk getimmerd heeft

V. De zin is: welk is het ambt, welk is de macht van de Paus van Rome.

A. Zijn ambt of macht wordt hier op twee manieren voorgesteld: hij is:

1° De eigen stadhouder van Christus op de aarde: de ware plaatsvervanger op deze wereld van Christus, het onzichtbaar en opperste hoofd van de H. Kerk; bijgevolg heert hij hetzelfde ambt of dezelfde macht als Christus, met dit verschil nochtans, dat hij die slechts mag uitoefenen in die maat en op die wijze, welke Christus voorgescreven heeft;

2° De wettige navolger van de H. Petrus, op wie Christus zijn Kerk getimmerd heeft: de ware opvolger van de H. Petrus, die Christus de eersten als zijn stadhouder aangesteld, en op wie Hij dus zijn Kerk, gelijk een gebouw op zijn grondslagen, gevestigd heeft; derhalve heeft de Paus van Rome dat ambt of die macht, welke de H. Petrus van Christus ontvangen heeft.

Deze leer, nader bepaald, komt op het volgende uit: de Paus heeft over geheel de H. Kerk en over ieder van haar leden, over de bisschoppen zowel als over de priesters en de gelovigen, volle macht om hun het Geloof voor te houden en de HH. Sacramenten te bedienen, om hun wetten op te leggen en hen te oordelen en te straffen. Daarenboven is hij onfeilbaar, als hij verklaart, war alle Christenen, in zaken van geloof en zeden, verplicht zijn voor waar te houden. (3^e les, 6^e v.)

Wat zijn de bisschoppen in de Heilige Kerk?

De bisschoppen zijn de prinsen van de H. Kerk, en bedienen de plaatsen van de Heilige Apostelen

A. Het ambt of de macht van de bisschoppen is hier ook op twee manieren voorgesteld: zij zijn:

1° **De prinsen van de H. Kerk:**zij bestierden onmiddellijk, onder het opper gezag van de Paus, een deel van de H. Kerk, namelijk een bisdom, gelijk in vroegere tijden, de prinsen, onder het opper gezag van de koning, onmiddellijk een deel van het rijk bestierden;

2° **Zij bedienen de plaatsen van de Heilige Apostelen:**zij hebben hetzelfde ambt of dezelfde macht als de Apostelen, met uitzondering echter van de voorrechten die deze hadden als stichters van de H. Kerk, namelijk: de onfeilbaarheid in het voorhouden van Christus' leer en het recht van door zich zelven, zonder iemands tussenkomst, bisschoppelijke zetels in te richten, overal het Geloof te prediken en de gelovigen te bestieren.

De bisschoppen hebben, in het bisdom hun door de Paus toevertrouwd, de macht van, als Christus' gezanten, het Geloof voor te houden, van wetten te maken, te oordelen, te straffen en de HH. Sacramenten te bedienen: zij hebben recht van in een algemeen Concilie deel te nemen; doch blijven in alles aan het gezag van de Paus onderworpen.

Wat zijn pastoors en priesters?

De pastoors en priesters zijn wettige navolgers van de twee en zeventig discipelen van Christus

V. **Pastoors** heet men de geestelijke oversten van de parochiën, die deeltjes zijn van een bisdom, en een zeker getal gelovigen bevatten. Door **priesters** duidt men hier de priesters

aan, die geen pastoors zijn, maar eenig ander ambt in het bisdom bekleeden.

A. De pastoors en priesters zijn wettige(ware) navolgers van de twee en zeventig discipelen (leerlingen) **van Christus:** die Christus uit zijn volgelingen gekozen, en als voorloopers van zijn prediking rondgezonden heeft. Zij worden *navolgers* van die discipelen genoemd, niet omdat Christus ze als hun opvolgers heeft ingesteld, maar omdat zij, door de overheid van de H. Kerk tot medehelpers van de bisschoppen zijn aangenomen, gelijk de twee en zeventig discipelen door Christus tot zijn medehelpers uitgekozen werden.

De pastoors hebben de macht van, in de naam van hun bisschop, het Geloof aan hun onderdanen te verkondigen, hun de Sacramenten te bedienen, alsook hen in de weg van de zaligheid te leiden met hun de wetten van de H. Kerk voor te houden en goeden raad te geven. De andere priesters hebben de macht die zij van de H. Kerk of van de bisschop ontvangen hebben.

Men bemerke wel, dat er in deze les spraak is van de *rangorde van de bestier- of rechtsambten* in de H. Kerk, In de 35^e les zal er gehandeld worden van de *rangorde van de priesterlijke macht*, die door het Sacrament van het Priesterschap gegeven wordt.

Welke zijn de leden van de Heilige Kerk?

Al degenen, die hier op de aarde onder de gehoorzaamheid van de Paus van Rome het waarachtig Geloof belijden, of in het vagevuur gezuiverd worden, of nu met Christus in de hemel leven

V. De Catechismus heeft reeds in de eerste vraag geleerd, wie leden van de H. Kerk zijn; nu zal hij dat op een bepaaldere wijze voorstellen.

A. Er zijn drie klassen van leden:

1° Al degenen, die hier op de aarde onder de gehoorzaamheid van de Paus van Rome het waarachtig Geloof belijden: de gelovigen hier op de aarde.

2° Die in het vagevuur gezuiverd worden: de zielen dergenen die, in Gods liefde gestorven zijnde, in het vagevuur gezuiverd worden van de nog overblijvenden last van penitentie.

3° Die nu met Christus in de hemel leven: de Heiligen van de hemel.

De eerste klasse van leden maakt de *strijdende*, de tweede, de *lijdende*, en de derde, de *zegepralende Kerk* uit. Deze woorden brengen hun eigen verklaring mede,

De zielen van het vagevuur en de Heiligen van de hemel maken wezenlijk deel van de H. Kerk: het zijn haar leden die reeds hun einde bereikt hebben en, als blijken zal uit de volgende les, met de strijdende leden in gemeenschap blijven.

Welke zijn de eigendommen en tekenen van de waarachtige Kerk van Christus?

Onder andere deze vier: het eerste, dat *zij één is*; het tweede, dat *zij heilig is*; het derde, dat *zij katholiek en apostelijk is*; het vierde, dat *zij waarachtige mirakelen heeft*

V. Door **eigendom** verstaat men hier een hoedanigheid die een zaak eigen is, en door **teken**, iets dat ons ter kennis van een andere zaak brengt.

A. Uit de woorden: **onder andere deze vier** volgt, dat er nog andere zulke kentekens bestaan, maar dat de vier genoemde de bijzonderste zijn.

*Waarom heet *gij* de Kerk heilig?*

Ten eerste, omdat haar hoofd Christus heilig is; ten tweede, omdat in haar alleen te vinden is het waarachtig gebruik van de Heilige Sacramenten, die ons heilig maken; ten derde, omdat haar beste deel, haar roep en haar leer heilig is

V. De zin is: waarin is de Rooms-Katholieke Kerk heilig.

A. Zij is heilig om *drie* redenen:

Ten eerste, omdat haar hoofd Christus heilig is omdat zij niet, gelijk de sekten, een zondaar, 't zij Luther of Calvijn, 't zij eeu anderen Ketter of Schismatiek voor insteller heeft, maar wel Christus, de God mens, de heiligeheid zelve,

Ten tweede, omdat in haar alleen te vinden is het waarachtig gebruik van de Heilige Sacramenten, die ons heilig maken: omdat zij, en zij alleen, de zeven Sacramenten, die van Christus tot onze heiligmaking ingesteld zijn, wettig en geldig aan de gelovigen bedient.

Ten derde, omdat haar — beste deel: een groot deel, bestaande uit de ware gelovigen, die naar de stem van de H. Kerk zorgvuldig luisteren, — **haar roep:** het einde of de zaak waartoe zij haar leden uitnodigt, — **haar leer:** haar geloofs- en zedenleer — **heilig is:** van net kwaad afkeert en tot de deugd en volmaaktheid geleidt.

Het is zonneklaar, dat een Kerk, waar deze drijdubbele heiligeheid niet aan toebehoort, de ware Kerk van Christus niet wezen kan.

Waarin is de eenheid van de Heilige Kerk gelegen?

Dat zij onder één hoofd staat, en in alle stukken van het Geloof maar één leer volgt

V. De **eenheid** van een vergadering is gelegen in de uitsluiting van verdeeldheid: dus vraagt hier de Catechismus, waarin er in de H. Kerk geen verdeeldheid te vinden is,

A. De H. Kerk is één of ongedeeld in deze *twee* punten:

1° **Dat zij onder één hoofd staat:** dat al de leden van de H. Kerk, geheel de wereld door, onder één opperhoofd staan, te weten, de Paus van Rome, die de stadhouder van Christus is.

2° **Dat zij in alle stukken van het Geloof maar één leer volgt**: dat al de leden van de H. Kerk in alle tijden en in alle landen dezelfde geloofsleer aanvaarden, namelijk, al hetgene de H. Kerk, als van God geopenbaard zijnde, voorhoudt.

Deze dubbele eenheid moet noodzakelijk in de ware Kerk van Christus te vinden zijn, daar Hij maar één opperhoofd heeft ingesteld, en geboden heeft alles te geloven wat de H. Kerk leert.

Waarom wordt de Heilige Kerk algemeen of katholiek genoemd?

Omdat zij in zich besluit alle gelovigen, die van de tijd van Christus tot het einde van de wereld geweest zijn en zijn zullen, en omdat zij verspreid is onder alle natieën en in alle landen van de wereld

V. **Algemeen** of **katholiek** betekent *onbeperkt*.

A. De H. Kerk wordt algemeen of katholiek gezegd om *twee* redenen:

1° **Omdat zij in zich besluit alle gelovigen, die van de tijd van Christus tot het einde van de wereld geweest zijn en zijn zullen:** omdat zij zich uitstrekkt tot *alle tijden*, te beginnen van Christus tot het einde van de wereld.

2° **Omdat zij verspreid is onder alle natieën en in alle landen van de wereld:** omdat zij zich uitstrekkt tot *alle landen*, daar óf wezenlijk bestaande óf ten minste de middelen gebruikende om er tot stand te komen.

Ook deze dubbele algemeenheid moet men in de waarachtige Kerk van Christus aantreffen, vermits de Zaligmaker aan zijn Apostelen opgelegd heeft, zijn leer aan alle volkeren tot het einde van de wereld te gaan prediken.

Waarom wordt de Heilige Kerk genoemd apostelijk?

Omdat zij, van Christus ingesteld zijnde, van de apostelen af met ongebroken achtervolging altijd gestaan heeft

A. De H. Kerk wordt **apostelijk** genoemd, omdat zij van Christus ingesteld zijnde, of sedert haar instelling door Christus, — **van de Apostelen af**: te beginnen van de tijd van de Apostelen, die ze eerst verspreid hebben, — **met ongebroken achtervolging**: zonder onderbreking, met gedurige opeenvolging van Paus op Paus, van bisschop op bisschop, van gelovigen op gelovigen, — **altijd gestaan heeft**: altijd is blijven bestaan. Zij stamt dus wezenlijk van de Apostelen af, en verdient daarom de naam van *apostelijk*. Ware er één onderbreking geweest dan zou zij niet meer van de Apostelen, maar van haar herstichters afstammen.

De apostoliciteit is eigen aan de ware Kerk van Christus, daar Hij beloofd heeft, dat zijn Kerk nooit zou vergaan.

Wat zijn mirakelen, die in de Heilige Kerk geschieden?

Wonderlijke tekenen, die al de krachten van de schepselen te boven gaan, en door de bijzondere hulp Gods gedaan worden

V. Waarin bestaan de mirakelen die in de H. Kerk geschieden, en kentekens van haar waarheid zijn?

A. Tot een mirakel zijn *drie* dingen vereist:

1° Er moet een **wonderlijk teken** zijn: door *teken* verstaat men hier een uitwendig werk, of een werk dat niet, gelijk b.v. de Consecratie van de Mis, onzichtbaar is, maar dat, zoals de verrijzenis van een dode, onder de zinnen valt. Een *wonderlijk teken* is een buitengewoon teken, of een teken dat buiten de gewonen loop van de zaken, buiten de gewone orde geschieht, zoals hef plotseling genezen, op één woord, van allerhande ziekten. De mirakelen worden *tekenen* genoemd, omdat zij ons de waarheid doen kennen van de leer of van de Kerk, ofwel de heiligeheid van de persoon, te welker voordeele zij gedaan zijn.

2° Dat teken of werk moet **al de krachten van de schepselen te boven gaan** boven de macht zijn van de redelooze natuur, van de mensen en van de engelen, boven de macht van alle wezens, behalve van God.

3° Het moet **gedaan worden**, niet door een gewone werking Gods d. i. een die tot de natuurlijke orde behoort, gelijk die b.v., waardoor Hij de wereld bestiert en bewaart, maar **door de bijzondere hulp Gods**: door een buitengewone goddelijke werking of zulk een die geenszins van de natuurlijke orde deel maakt. Door zulke huip geschieht b.v. de verrijzenis van een dode, de genezing, op één woord, van allerlei ziekten; deze werken immers kunnen alleen door God gedaan worden en behooren op geener wijze tot de natuurlijke orde van de wereld.

Er moeten in de ware Kerk van Christus mirakelen geschieden, omdat Christus dit duidelijk aan zijn Apostelen beloofd heeft.

De mirakelen zijn, uit hun natuur, een *stellig* en *onwederlegbaar bewijs* van de waarheid van de Kerk, voor dewelke zij geschieden, want zij kunnen alleen door de bijzondere hulp Gods gedaan worden. Wat de eenheid, de heiligeid, de katholiciteit en apostoliciteit betreft, deze zijn, *afzonderlijk genomen*, enkel *kentekens* die moeten aanwezig zijn, opdat een kerk als de ware Kerk van Christus zou kunnen aanzien worden; maar, *samengenomen*, maken zij ook een *stellig bewijs* uit van de waarheid van de Kerk waar zij aan behooren. De ondervinding immers getuigt, dat een op valsheid en bedrog gesteunde kerk onmogelijk al die eigendommen kan bezitten. Waar bedrog en valsheid bestaat, daar is geen eenheid, maar verdeeldheid; geen heiligeid, maar ondeugd en boosheid, en, waar eenheid onthreekt, kan noch algemeenheid noch apostoliciteit gevonden worden.

Men bemerke, dat wij al deze eigendommen van de H. Kerk zo gemakkelijk kennen als de geschiedenis, de uitgestrekt heid, de oorsprong en de wonderheden van ons tand, en dat deels door hetgene wij met onze zinnen opmerken, deels door het verhaal of de getuigenis van anderen.

VRAGEN

Waarover handelt de 12^e les? — Hoe is zij verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus over ieder deel?

1. Wat vraagt de Catechismus als hij zegt: *Wat is de H. Kerk?* — Wat verstaat men hier door het woord *Kerk*? — Welke Kerk is de ware Kerk van Christus? — Wat iser aan deze Kerk hoofdzakelijk eigen? — Welke zijn de bestanddelen van de H. Kerk? — Wat is er vereist om wezenlijk lid te zijn van de H. Kerk?
2. Zeg in andere woorden: *Wie is het hoofd van de H. Kerk.* — Welke personen hebben het opperbestier van de H. Kerk; en leg uit, wie zij zijn. — Zeg, met de woorden van de Catechismus, hoe Christus en de Paus van Rome samen het hoofd van de H. Kerk zijn; en leg die woorden uit.
3. Wat betekenen de woorden: *Wat is de Paus van Rome?* — Op hoeveel en op welke manieren stelt de Catechismus ons het ambt en de macht van de Paus van Rome voor? — Wat betekenen de woorden: *de eigen Stadhouder van Christus op de aarde;* — *de wettige navolger van de H. Petrus;* — op wie Christus zijn Kerk getimmerd heeft? — Welke is specifiek de macht van de Paus van Rome?
4. Op hoeveel en op welke manieren leert de Catechismus ons het ambt en de macht van de bisschoppen kennen? — Wat betekent de Catechismus, als hij zegt dat zij *de prinsen van de H. Kerk zijn?* — Wat wil zeggen, dat *zij de plaatsen van de HH.*

Apostelen bedienen? — Stel op een bepaalde wijze hun macht voor.

5. Wat verstaat men hier door *pastoors*, en wat door *priesters*? — Hoe stelt de Catechismus ons hun ambt en hun macht voor? — Wie zijn de *twee en zeventig discipelen van Christus*? — Hoe zijn de pastoors en priesters hun wettige navolgers? — Welke macht hebben zij?
6. Wat komt de vraag: *Welke zijn de leden van de H. Kerk* in deze les doen? — Hoeveel klassen van leden behooren er tot de H. Kerk? — Stel ze voor met de woorden van de Catechismus, en verklaar eenigszins die woorden. — Welke bijzonderen naam heeft iedere klasse van leden; en waarom? — Hoe behooren de zielen van het vagevuur en de Heiligen van de hemel nog tot de H. Kerk?
7. Wat verstaat men door een *eigendom* en door *een teken*? — Van welke eigendommen en tekenen van de waarachtige Kerk is er hier spraak? — Wat betekent de Catechismus als hij zegt: *Onder andere deze vier*? — Noem de vier bijzonderste tekenen van de waarachtige Kerk van Christus.
8. Om hoeveel redenen verdient de H. Kerk de naam van *heilig*? — Noem ze met de woorden van de Catechismus, en leg ze uit.
9. Waarin bestaat de eenheid van een vergadering! — In hoeveel punten is de H. Kerk *één*? — Stel die punten voor, en leg ze uit. — Toon dat deze gezegde eenheid in de ware Kerk moet te vinden zijn.
10. Wat betekent het woord *katholiek*? — Om hoeveel redenen verdient de H. Kerk de naam van *katholiek*? — Stel ze met de woorden van de Catechismus voor, en leg ze uit. — Toon dat de gezegde katholiciteit aan de ware Kerk van Christus eigen is.
11. Zeg in één woord, uit welke hoofde de H. Kerk de naam van *apostelijk* verdient. — Wat betekenen de woorden: *met ongebroken achtervolging altijd gestaan heeft*? — Sedert wanneer heeft de H. Kerk met ongebroken achtervolging altijd gestaan? — Toon dat de apostoliciteit noodzakelijk eigen is aan de ware Kerk van Christus.
12. Welk is de zin van de vraag: *Wat zijn mirakelen die in de H. Kerk geschieden?* — Hoeveel dingen zijn er vereist tot een *waar mirakel*? — Noem ze met de woorden van de Catechismus. — Leg iedere voorwaarde uit en verklaar ze door een voorbeeld. — Hoe zijn de mirakelen tekenen van de waarachtige Kerk van Christus? — Is het een eigendom van de waarachtige Kerk mirakelen te hebben? — Hoe komen wij ter kennis, dat de H. Kerk, d.i. de Roomse Katholieke Kerk, die vier eigendommen en

tekenen wezenlijk bezit? — Hoe gemakkelijk kunnen wij dat met zekerheid weten? — Is ieder van deze kentekenen een stellig bewijs van de waarheid van de Kerk, die ze bezit, ofwel moeten zij daartoe samengenomen worden? — Geef rekenschap van uw antwoord.

DERTIENDE LES

Van de Gemeenschap van de Heiligen

De Gemeenschap van de Heiligen	Die gemeenschap in 't algemeen	<i>Waarin is de gemeenschap van de Heiligen gelegen?</i>	
	Onze gemeenschap met de Heiligen van de hemel	<i>Wij worden geholpen door hun gebeden, en ook door hun goede werken en voldoeningen, die zij in de wereld volbracht hebben</i>	<i>Deze voldoeningen worden ons toegevoegd door de afлатen</i>

Waarin is de gemeenschap van de Heiligen gelegen?

**In een mededeling van alle sacrificiën, openbare diensten,
goede werken en gebeden, die in de Heilige Kerk geschieden**

V. Met het woord **Heiligen** bedoelt men hier al de leden van de H. Kerk (12^e les, 6^e v.), en deze allen worden *heilig* genoemd, omdat zij, ofwel gelijk de gelukzaligen van de hemel, tot de volmaakte heiligeheid gekomen zijn; ofwel, gelijk de zielen van het vagevuur, daartoe zullen komen; ofwel, gelijk de rechtvaardigen van de aarde, de heiligmakende gratie bezitten, of ten minste, gelijk de zondaars, door het Doopsel geheiligt zijn geweest en nog altijd tot de heiligeheid geroepen zijn.

A. Het woord **mededeling** leert ons dat de gemeenschap van de Heiligen gelegen is in een staat, waarin de een deel heeft in de goederen van de andere. De mee te delen goederen van deze gemeenschap zijn vruchten van de volgende werken **die in de Heilige Kerk geschieden**, te weten: **van alle sacrificiën**: van al de Misoffers dagelijks, door de priesters opgedragen, — **openbare diensten**: al de godsdienstige oefeningen op bevelen in de naam van de H. Kerk gedaan, — **goede werken**: al de werken in

overeenstemming met Christus' wet en in staat van gratie en geest van Geloof volbracht,
— **gebeden**: al de smeekingen door de leden van de H. Kerk in 't bijzonder ten hemel
gestuurd.

Wat hun *onderlinge gemeenschap* betreft, al de leden van de strijdende Kerk hebben met
zekerheid deel in al het goed dat in die Kerk geschiedt, maar niet allen in dezelfde mate:
ieder ontvangt er van volgens zijn gesteltenis.

Over hun *gemeenschap met de lijdende Kerk* zal gesproken worden in de 15^e les, 7^e vraag, en
over die met de *zegepralende Kerk*, in de volgende vraag.

Hebben wij in dit leven iets gemeens met de Heiligen in de hemel?

**Ja, wij worden geholpen door hun gebeden en ook door hun
goede werken en voldoeningen, die zij in de wereld volbracht
hebben**

A. Wij worden door de Heiligen van de hemel op *twee* manieren geholpen:

1° **Door hun gebeden**, die zij nu in de hemel doen;

2° **Door de goede werken en voldoeningen, die zij in de wereld volbracht
hebben**: door de toepassing van de overschietende voldoeningen die zij op aarde door hun
goede werken en oefeningen van hoetvaardigheid, voor schuld van zonde, aan God
aangeboden, hebben.

Men neme hier in acht, dat de Heiligen, sedert hun dood, niets meer kunnen verdienen;
met de dood houdt de tijd van verdiensten op.

Hoe worden de voldoeningen van de Heiligen ons toegevoegd?

Door de afлатen

A. De afлатen zijn de uitwendige middelen, waardoor de H. Kerk ons de voldoeningen van de Heiligen van de hemel toepast; maar, als God het hun toelaat, kunnen de Heiligen dat ook rechtstreeks doen.

Wat zijn afлатen?

Kwijtscheldingen van de tijdelijke pijnen, die wij schuldig waren te lijden voor onze zonden

A. De afлатen zijn niet, gelijk de Sacramenten, middelen om de gratie te bekomen, maar **kwijtscheldingen** of aftossingen, niet van de zonden zelf noch van de eeuwige pijnen van de hel, maar **van de tijdelijke pijnen, die wij schuldig waren te lijden voor onze** reeds vergevane **zonden**.

De bron van deze kwijtscheldingen zijn de overschietende voldoeningen van al de Heiligen en in het bijzonder nog de oneindige verdiensten van Christus.

De aflaat is tweeërlei: de *volle* en de *gedeeltelijke* aflaat. De *volle* aflaat is gelegen in de volle kwijtschelding van alle tijdelijke straffen die wij voor onze zonden schuldig zijn; de *gedeeltelijke* aflaat, is de kwijtschelding van een zeker deel van tijdelijke straffen: zo van zijn afлатen van 40 dagen, van één jaar, enz. welke uitdrukkingen betekenen, dat wij door die afлатen kwijtschelding bekomen, niet van 40 dagen of van één jaar vagevuur, maar van zóveel schuld van tijdelijke pijnen, als men zou bekomen hebben met, gedurende denzelfde tijd, volgens de regelen die vroeger in de H. Kerk in gebruik waren, penitentie te doen.

Wie geeft de afslaten?

De Paus van Rome, de bisschoppen en sommige andere oversten van de H. Kerk, door de goddelijke macht, die zij van Christus over de schatten van de H. Kerk ontvangen hebben

A. De oversten van de H. Kerk die macht hebben om afslaten te geven, zijn: 1° **de Paus van Rome**, 2° **de bisschoppen** en 3° **sommige andere oversten van de H. Kerk**, b.v. de kardinalen die geen bisschoppen zijn.

De Paus heeft, als opperhoofd van de H. Kerk, de macht voor de ganse christene wereld, zowel volle als gedeeltelijke afslaten te vergunnen.

De bisschoppen die als prinsen van de H. Kerk onderdegehoorzaamheid van de Paus hun bisdom bestieren, hebben, naar de bepaling door de Pausen gedaan, de macht aan hun gelovigen 40 dagen, en, als zij een kerk of een autaar wijden, één jaar afslaat te verleenen. De aartsbisschoppen kunnen 40 dagen vergunnen, niet enkel in hun bisdom, maar in al de andere bisdommen die tot hun geestelijke provincie behooren.

De kardinalen kunnen, in hun titelkerken, en ook in hun bisdom of aartsbisdom, als zij een hebben, 100 dagen afslaat geven.

Al de genoemde overheden verleenen afslaten, niet door een macht die van de mensen voortkomt, maar **door de goddelijke macht, die zij van Christus ontvangen hebben**: door de macht van God, die Christus, de insteller van de H. Kerk, hun — **over de schatten van de H. Kerk**: over zijn verdiensten en de overschietende voldoeningen van de Heiligen heeft medegedeeld.

Wat moeten wij doen om de aflaten te verdienen?

Al wat de Paus of de bisschoppen daartoe vereisen

A. De reden van dit antwoord vloeit uit de natuur van de zaak zelve: wie een gunst verleent, mag er een voorwaarde bijstellen, en wie de gunst wil bekomen, moet voorzeker de gestelde voorwaarde vervullen. De gewone conditiën voor een volle aflaat zijn: 1° een goede biecht spreken, 2° waardig de H. Communie ontvangen, 3° enige tijd bidden volgens het inzicht van de H. Kerk, namelijk, voor de verheffing van de H. Kerk, de uitroeiing van de ketterijen en de eendracht van de christene prinsen.

Het spreekt van zelf dat men, om een aflaat te verdienen, in staat van gratie moet zijn.

Wie zijn buiten de gemeenschap van de Heiligen?

Heidenen, Turken, Joden, Keters, Schismatieken, en degenen die in de geestelijke ban zijn

A. Al degenen die hier genoemd worden, zijn buiten de gemeenschap van de Heiligen, omdat zij geen leden van de H. Kerk zijn: zij vervullen immers de hiertoe vereiste conditiën niet. (12^e les 1^e v.)

Heidenen heet men al degenen die niet gedoopt zijn en de waren God, of ten minste Christus niet erkennen; **Turken**, die wel de waren God aanbidden, maar, Christus en zijn leer verwerpende, Mahomed als hun goddelijken profeet aannemen; **Joden**, die de waren God erkennen, maar, de goddelijke zending van Christus loochende, nog altijd de Oude Wet van Mozes volgen. De Heidenen, Turken en Joden vervullen niet één van de conditiën om van de H. Kerk deel te maken. Van de **Keters, Schismatieken en degenen die in de geestelijken ban zijn**, wordt in de volgende vragen gesproken.

Wat zijn Ketters?

Die, onder de naam van Christenen, met hardnekkigheid volgen de vervalste leer van Christus

A. **Die, onder de naam van Christenen:** die, omdat zij gedoopt zijn en enigszins Christus' leer aanvaarden, de naam van Christenen dragen zonder die nochtans te verdienen, daar zij niet al de daartoe vereiste conditiën vervullen, — **met hardnekkigheid:** wetens en willens, **volgen de vervalste leer van Christus**, of Christus' leer ten dele aannemen en ten dele verachten. Een *Ketter* dus is een gedoopte die met hardnekkigheid of wetens en willens enige stukken van Christus' leer voor goed houdt en de andere veracht (3° les, 4° v.). Om lid te zijn van de H. Kerk ontbreekt hem de derde voorwaarde te weten: *de waarachtige leer van Christus belijden*.

Wat zijn Schismatieken?

Die het Doopsel en Geloof ontvangen hebbende, niet willen staan onder de gehoorzaamheid van het zichtbaar hoofd van de H. Kerk, de Paus van Rome

A. **Die, het Doopsel en Geloof ontvangen hebbende:** die, gedoopt zijnde en de ware leer van Christus volgende, **niet willen staan onder de gehoorzaamheid van het zichtbaar hoofd van de H. Kerk, de Paus van Rome:** hetzij de Paus van Rome, die wezenlijk de opvolger is van de H. Petrus, hetzij hunn wettigen bisschop of pastoor, hetzij zelfs enkele leden van de H. Kerk als zulke niet willen erkennen.

Een *Schismatiek* dus is een gedoopte die het waar Geloof belijdt; maar de wettige overheid of de ware leden van de H. Kerk voor zulke niet wil houden. Om lid te zijn van de H. Kerk, ontbreekt hem de tweede conditie, te weten: *onder de gehoorzaamheid staan van de Paus van Rome*.

Men bemerke dat een Schismatiek tevens Ketter kan zijn, en het dikwijls is.

Wat is de kerkelijke ban of excommunicatie?

Een vonnis van de H. Kerk, door hetwelk iemand om zijn misdaden en hardnekkigheid beroofd wordt van de gemeenschap van de H. Kerk

A. **Een vonnis:** een uitspraak, een oordeel — **van de H. Kerk:** van de hoogste kerkelijke overheden, te weten, van de Paus of van de bisschoppen, — **door hetwelk iemand beroofd wordt van de gemeenschap van de H. Kerk:** door hetwelk iemand ophoudt deel te maken van de H. Kerk en bijgevolg niet meer tot de HH. Sacramenten aanvaard wordt, en geen deel meer heeft in de goederen van de gemeenschap van de Heiligen, **om zijn misdaden en hardnekkigheid:** om zekere grote zonden die hij met volle kennis van het kwaad en van de straffen bedreven heeft.

Die in de geestelijken ban zijn, maken geen deel meer van de H. Kerk, omdat zij door de kerkelijke overheid uit de vergadering van de gelovigen gesloten zijn, en zo niet meer onder de gehoorzaamheid dier overheid staan,

VRAGEN

Van welk artikel van het Symbolum spreekt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus in ieder van de hoofddelen?

1. Wat verstaat men hier door *gemeenschap*; en wat door *Heiligen*? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, waarin er gemeenschap onder de Heiligen bestaat; en leg die woorden uit.
2. Op hoeveel manieren worden wij door de Heiligen van de hemel geholpen? — Noem ze met de woorden van de Catechismus, en leg ze uit. — Kunnen de Heiligen nog iets verdienen?
3. Welk middel is de afslaat, om ons de voldoeningen van de Heiligen toe te voegen? — Op welke andere wijze kunnen die voldoeningen ons nog toegepast worden?

4. Welk verschil is er tussen het uitwerksel van een aflaat en dat van HH. Sacramenten? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, waarvan de aflaat een kwijtschelding is, en verklaar die woorden. — Hoe worden de aflatens verdeeld? — Wat is een aflaat van één jaar, van zeven jaren, enz.?
5. Noem de oversten van de H. Kerk, die de macht hebben om aflatens te geven. — Van waar hebben zij die macht? — Hoe verstrekt zich de macht van de Paus en die van een kardinaal, een aartsbisschop en een bisschop in het geven van de aflatens uit? — Wat verstaat men hier door de *schatten van de H. Kerk*, waaruit de aflatens gegeven worden?
6. Zeg in 't algemeen water te doen is, om een aflaat te verdienen. — Welk is de reden daarvan? — Wat wordt er gewoonlijk vereist tot een volle aflaat? — Wat is er noodzakelijk in ons vereist, opdat een aflaat ons zou toegepast worden?
7. Noem al degenen die buiten de gemeenschap van de Heiligen zijn: en zeg waarom zij er buiten zijn. — Wat zijn *Heidenen, Turken en Joden*; en wat ontbreekt er hun om lid te zijn van de H. Kerk?
8. Verklaar de woorden: *onder de naam van Christenen, — met hardnekkigheid, — de vervalste leer van Christus volgen.* — Wat is er dan nodig om Ketter te zijn? — Wat ontbreekt eraan een Ketter om lid te zijn van de H. Kerk?
9. Wat betekenen de woorden: *die het Doopsel en Geloof ontvangen hebbende?* — Wat drukt de Catechismus uit als hij zegt: *onder de gehoorzaamheid niet willen staan van het zichtbaar hoofd van de H. Kerk, de Paus van Rome?* — Wat is er dan nodig om Schismatiek te zijn, zonder tevens in ketterij te vallen? — Wat ontbreekt er aan de Schismatieken, om leden te zijn van de H. Kerk?
10. Wat betekennen de woorden: *een vonnis van de H. Kerk?* — Wie spreekt de kerkelijken ban uit? — Om welke reden wordt hij uitgesproken? — Welk is zijn uitwerksel? — Wat ontbreekt er aan degenen, die in de kerkelijken ban zijn, om lid te wezen van de H. Kerk?

VEERTIENDE LES

Van de Vergiffenis van de zonden en de Verrijzenis van het lichaam

Vergiffenis van de zonden	Zonden die vergeven worden	<i>Van welke zonden is er in de Heilige Kerk vergiffenis te bekomen?</i>
	Middelen tot vergeving van de zonden	<i>Door wat middel wordt ons de erfzonde vergeven? Hoe worden de dagelijkse zonden vergeven? Door wat middel worden de doodzonden vergeven? Wat noemt gij een volkomen berouw?</i>
	Zin van dit artikel	<i>Wat is te zeggen: Verrijzenis van het lichaam?</i>
Verrijzenis van het lichaam	Gesteltenis waarin de lichamen zullen verrijzen	<i>In wat gesteltenis zullen de lichamen verrijzen? Hoedanig zullen de lichamen van de Heiligen godvruchtige of heilige mensen in de verrijzenis voorkomen? De verdoemden Hoedanig zullen de lichamen van de verdoemden verrijzen?</i>
	in 't algemeen	<i>In wat gesteltenis zullen de lichamen verrijzen?</i>
	in 't bijzonder	<i>Hoedanig zullen de lichamen van de Heiligen godvruchtige of heilige mensen in de verrijzenis voorkomen? De verdoemden Hoedanig zullen de lichamen van de verdoemden verrijzen?</i>

Van welke zonden is er in de Heilige Kerk vergiffenis te bekomen?

Van alle zonden, hoe groot of hoe zwaar die ook zouden mogen wezen

V. In de H. Kerk: voor de leden van de H. Kerk; wie immers geenszins tot de H. Kerk behoort, kan onmogelijk de vriend van God zijn of zalig worden.

A. Van alle zonden, zonder één uitzondering, hoe groot of hoe zwaar die ook zouden mogen wezen: 't is gelijk van welke soort en hoe menigvuldig zij zijn, en hoe dikwijls men er zou in hervallen wezen.

Door wat middel wordt ons de erfzonde vergeven?

Door het Doopsel

A. De **erfzonde** (37e les, 4e v., 6e les, 3e v. en 7e les, 3^e v.) wordt vergeven **door het Doopsel**: door het Sacrament van het Doopsel, dat soms kan vervangen worden door het doopsel van begeerte of door het doopsel van bloed (30^e les, 2^e v.).

Hoe worden de dagelijkse zonden vergeven?

Door leedwezen, gebeden en allerlei goede werken

A. De **dagelijkse zonden** (37^e les, 6^e v.) worden vergeven door *drie* middelen:

1° **Door leedwezen**: het leedwezen of het berouw bestaat in een spijt of een droefheid van God door onze zonden vergramd te hebben. Men bemerkte dat het spijt *de zonden* als zonden moet betreffen en wel *onze* zonden, niet die van anderen.

Om tot de vergiffenis van de zonden te dienen, moet *alle* berouw A) *op een reden rusten die God aangaat*. Nu, de redenen van die aard zijn tweeënlei: a) die van de onvolmaakte liefde tot God, te weten: de schandelijkheid van de zonde door dewelke wij die God beleedigen aan wie wij, wegens zijn onmeetbare weldaden, de grootste dankbaarheid verschuldigd zijn, de hoop van de goddelijken loon en de vrees van de goddelijke straffen; b) die van de volmaakte liefde tot God, namelijk, de oneindige volmaaktheden Gods. Steunt het berouw op geen van deze redenen, komt het b.v. enkel uit het verlies of de hinder die men, tengevolge van de zonde, in zijn eer of zijn fortuin geleden heeft, dan gaat het God niet aan, dan heeft men geen spijt meer van God vergramd te hebben.

B. *Bovennatuurlijk zijn*: door de gratie verwekt en door het Geloof verlicht zijn: bij de gelovigen wie 't berouwt God door de zonde vergramd te hebben, is het leedwezen doorgaans door het Geloof verlicht, daar geheel hun kennis van God en van hun einde uit de Catechismus geput is; en, wanneer de mens volgens zijn Geloof handelt, dan vergunt God hem altijd de nodige dadelijke gratiën.

Het berouw nu dat de twee vermelde conditiën vervult, is *onvolmaakt* of *onvolkomen*, als het op een reden van de onvolmaakte liefde, en *volmaakt* of *volkomen*, als het op de reden van de volmaakte liefde gegrond is (20^e les, v. 8.).

Het onvolmaakt berouw is op zich zelf voldoende voor de vergiffenis van de dagelijkse zonden; het moet zich echter uitstrekken tot al de dagelijkse zonden die geheel van

dezelfde soort zijn.

2^e Door gebeden: met de vergiffenis van onze zonden door gebeden van Gods barmhartigheid af te smeken.

3^e Door allerlei goede werken: goede werken zijn: a) al de werken die wij doen om de geboden van God en van de H. Kerk te onderhouden: b) al de van God aangeprezenen werken, die wij uit vrijen wil volbrengen, als bidden, vasten, almoezen doen; c) al onze dagelijkse werken, mits zij gedaan zijn om de wil of de raden Gods te volgen.

De gebeden en goede werken verwerven ons vergiffenis van de dagelijkse zonden, 1° *onrechtstreeks*, met ons de gratie van een genoegzaam berouw te bekomen, en 2° *rechtstreeks*, ten minste waarschijnlijk, met ons, uit hoofde van de aangewonnen heiligmakende gratie, (39^e les, 7^e v.) te zuiveren van de dagelijkse zonden waarover wij wel eenig, doch uit zich zelf slechts onvoldoend leedwezen hebben; het is immers natuurlijk dat God, als Hij ons in inniger vriendschap aanneemt, ons die kleine zonden vergeeft, waarover wij eenig berouw gevoelen.

Het is klaarblijkend, dat de dagelijkse zonden nooit vergeven worden zonder de doodzonden waar men plichtig aan is, en dat de middelen, hieronder voor deze laatste zonden aangeduid, ook voor de eerste gelden.

Door wat middel worden de doodzonden vergeven?

Na het Doopsel, door de priesterlijke macht in de Biecht, en ook door een oproecht en volkomen berouw

A. Er zijn dus **na het Doopsel**: voor de vergiffenis van de doodzonden die na het Doopsel bedreven zijn, *twee* middelen:

1° **De priesterlijke macht in de Biecht**: de absolutie van de priester in het Sacrament van de Biecht;

2° **Een oproecht en volkomen berouw**, zonder de absolutie van de priester in de Biecht.

Voor de doodzonden die vóór het Doopsel gedaan zijn, gelden de middelen dienstig tot de vergiffenis van de erfzonde, want die doodzonden moeten samen met de erfzonde vergeven worden.

Wat noemt gij een volkomen berouw?

Een leedwezen van de zonden, komende niet alleen uit vrees van de eeuwige of tijdelijke pijnen die zij verdienen; maar uit liefde tot God, tegen wiens opperste en oneindige goedheid zij gedaan zijn; met een vast voornemen van die te biechten en zich te beteren

A. **Een leedwezen van de zonden:** een spijt of droefheid van God door de zonde vergramd te hebben, a) **komende niet alleen**, gelijk het onvolmaakt berouw, **uit vrees van de eeuwige of tijdelijke pijnen die zij verdienen**, óf uit de hoop van de goddelijken loon, óf uit de schandelijkheid van de zonde; **maar uit liefde tot God, tegen wiens opperste en oneindige goedheid zij gedaan zijn**: maar uit liefde tot God, die, om zijn opperste en oneindige volmaaktheid, geheel onze liefde waardig is, en tegen wie wij nochtans gezondigd hebben, b) gepaard gaande **met een vast voornemen**: met de vasten wil **van die** (doodzonden) **te biechten, — en zich te beteren**: en voortaan alle doodzonden te vluchten, alsook de dagelijkse zonden, waarover wij leedwezen hebben.

Van de redenen van de onvolmaakte liefde vermeldt de Catechismus enkel de vrees van de goddelijke straffen, omdat deze reden op de mensen meest indruk maakt.

De noodzakelijkheid van, nopens het biechten van de doodzonden, een vast voornemen te maken, vloeit uit het gebod van Christus, krachtens hetwelk alle doodzonden in de biecht moeten beleden worden. Wat echter het vast voornemen betreft van zich te beteren, dat ligt in de natuur zelve van het leedwezen besloten: wie de zonde rechtzinnig verfoeit, die verfoeit ze niet alleen voor het verledene, maar ook voor het toekomende.

Men neme in acht, dat het volmaakt berouw, om tot de vergiffenis van de doodzonden dienstig te zijn, zich moet uit strekken tot al de doodzonden waar men plichtig aan is,

daar iedere doodzonde ons ten volle vijanden van God maakt.

Wat is te zeggen: Verrijzenis van het lichaam?

Dat de dode lichamen van de mensen door de macht Gods wederom uit de aarde zullen opstaan en levend worden

A. De woorden: **de dode lichamen van de mensen** zijn de verklaring van het woord *lichaam*, en het Symbolum zegt: *verrijzenis van het lichaam*, en niet: *verrijzenis van de mensen*, om uit te drukken, dat de mens alleen volgens zijn lichaam sterft. Het volgend deel van het antwoord: **zullen wederom uit de aarde opstaan en levend worden**, dient tot uitlegging van het woord *verrijzenis*. Dus bestaat de verrijzenis van de dode lichamen van de mensen hierin, dat diezelfde lichamen die gestorven en in aarde veranderd zijn, door vereniging met dezelfde ziel van welke de dood hen gescheiden heeft, zullen hervormd en wederom levend worden. Verrijzenis dan is niet *levendwording* van een nieuw wezen, maar *herleving* van een wezen dat reeds het leven genoten, maar het door de dood verloren heeft. De dode lichamen zullen verrijzen, niet door de krachten van de natuur, maar **door de macht Gods**: door een bijzondere werking van God.

De verrijzenis zal plaats grijpen onmiddellijk vóór het laatste oordeel.

In wat gesteltenis zullen de lichamen verrijzen?

Elk in zijn natuurlijk en volmaakt wezen, maar nochtans zeer verscheiden in hoedanigheid

A. Over de algemenen staat van de verrezene lichamen leren wij hier *drie* dingen: elk zal verrijzen:

1° **In zijn natuurlijk wezen**: ieder lichaam zal van dezelfde aard, van dezelfde gedaante en vorm zijn als vroeger op aarde;

2° In zijn volmaakt wezen: ieders lichaam zal noch jong noch oud voorkomen, maar die vorm en die grootte hebben, welke het, volgens zijn aard, in het tijdstip van volwassenheid moest hebben; daarenboven zal dat van de gelukzaligen van alle gebreken vrij wezen. Of er in de lichamen van de verdoemden natuurlijke gebreken zullen zijn, dat weten wij niet met volle zekerheid.

3° Zeer verscheiden in hoedanigheid: buiten die twee gemeene gesteltenissen, zullen vele bijzondere en gewichtige hoedanigheden de een wel, de anderen niet toebehooren.

Hoedanig zullen de lichamen van de godvruchtige of heilige mensen in de verrijzenis voorkomen?

Heel klaar en schoonblinkend, licht, subtiel en onlijdelijk

A. De lichamen van de godvruchtige of heilige mensen zullen voorkomen.

1° Heel klaar en schoonblinkend: met de grootsten glans versierd, met luister en schoonheid bekleed, in- en uitwendig met licht omgeven en gans doorschijnend ;

2° Licht: zonder moeite of arbeid en sneller dan de bliksem zullen zij zich tot de aangelegenste plaatsen, van de een kast van de hemel tot de anderen, van de hemel tot op de vernieuwde aarde, en van de een kant van deze aarde tot de anderen begeven;

3° Subtiel: zij zullen leven als geesten, zonder eten, drinken of slapen, en zo volmaakte werktuigen van de ziel zijn; zij zullen ook, als het nodig of betrouwbaar zal wezen, de andere stoffelijke schepselen kunnen doordringen zonder daardoor iets te hinderen of enigszins gehinderd te worden.

4° Onlijdelijk: zij zullen vrij zijn van alle gebreken, van alle pijn en van de dood; zelfs niet meer kunnen gehinderd worden, niet meer kunnen lijden of sterven.

Hoedanig zullen de lichamen van de verdoemden verrijzen?

Duister en vuil, zwaar, grof en heel gesteld om te lijden

A. De lichamen van de verdoemden zullen verrijzen:

1° **Duister en vuil:** in plaats van, gelijk die van de gelukzaligen, klaar en schoonblinkend te zijn, zullen zij van alle schoonheid beroofd wezen en afschuwelijker voorkomen dan het afschuwelijkste dood lichaam;

2° **Zwaar:** in plaats van licht te zijn, zullen zij zich maar met de grootste moeite en het hevigste lijden kunnen bewegen;

3° **Grof:** in plaats van subtiel te zijn, zullen zij, hoewel onsterfelijk, in de hoogsten graad door honger, dorst en slaapzucht gepijnigd worden;

4° **Heel gesteld om te lijden:** in plaats van onlijdelijk te zijn, zullen zij door Gods almacht geschikt en gesteld wezen om eeuwig de grootste pijnen te kunnen lijden en aan het lijden ten uiterste gevoelig te blijven.

VRAGEN

Welke artikelen van het Symbolum worden hier uitgelegd? — Hoe wordt de les verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus in ieder deel?

1. Waarom voegt de Catechismus bij zijn vraag: *Van welke zonden is er vergiffenis te bekomen*, de woorden: *in de H. Kerk?* — Zijn er zonden van welke er geen vergiffenis te bekomen is? — Bewijs dit door de woorden van de Catechismus.
2. Is het Sacrament van het Doopsel de enige middel tot de vergiffenis van de erfzonde? — Waardoor kan het Sacrament van het Doopsel a) bij degenen, die tot de jaren van verstand niet gekomen zijn, en b) bij de anderen, vervangen worden? — Waarin bestaan die middelen welke het Doopsel kunnen vervangen?
3. Hoeveel en welke middelen om de vergiffenis te bekomen van de dagelijkse zonden, stelt de Catechismus voor? — Wat verstaat men door *leedwezen over de zonden*? —

Welke hoedanigheden moet het leedwezen hebben, om de vergiffenis van de dagelijkse zonden te bekomen? — Hoedanig moeten de gebeden zijn, om die vergiffenis te bekomen? — Wat verstaat men door goede werken, en hoedanig moeten zij wezen tot datzelfde uitwerksel? — Op welke wijzen bekomen wij door de gebeden en de goede werken vergiffenis van de dagelijkse zonden? — Zijn er buiten deze middelen nog andere, om vergiffenis van de dagelijkse zonden te krijgen?

4. Zeg, met de woorden van de Catechismus, welke middelen er bestaan om vergiffenis te bekomen van de doodzonden, die na het Doopsel gedaan zijn. — Leg die middelen een weinig uit. — Welke middelen bestaan er voor de vergiffenis van de doodzonden, die bedreven zijn vóór het Doopsel?
5. Zeg, met de woorden van de Catechismus, welke beweegreden niet voldoende is en welke er vereist wordt om een volmaakt berouw te hebben. — Leg het antwoord in't kort uit. — Zeg ook met de woorden van de Catechismus, waarmede het volmâakt berouw moet gepaard gaan om goed te zijn. — Geef er de verklaring van. — Waarom moet het berouw gepaard gaan met het vast voornemen qd) van de doodzonden te biechten, en 5) van zich te beteren? — Tot welke zonden moet het volmaakt leedwezen, om de vergiffenis van de doodzonden te bekomen, zich uitstrekken en waarom? — Welke voorwaarden moet alle berouw vervullen om dienstig te zijn tot de vergiffenis van de zonden? — Welk verschil is er tussen het onvolmaakt en het volmaakt berouw, ten opzichte a) van de beweegreden, en b) van de uitwerksels?
6. Wat betekenen in het artikel van het Symbolum: *Verrijzenis van het lichaam*, het woord *lichaam*, en het woord *verrijzenis*? — Waarin bestaat eigenlijk de verrijzenis van een wezen? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, door welke macht de verrijzenis van het lichaam zal geschieden? — Leg de woorden uit.
7. Wat leert ons de Catechismus nopens de algemene gesteltenis van de verrezen lichamen? — Leg ieder punt uit.
8. Hoeveel en welke hoedanigheden zullen de lichamen van de gelukzaligen hebben? — Verklaar ieder van deze hoedanigheden,
9. Hoeveel en welke hoedanigheden zullen de lichamen van de verdoemden hebben? — Hoe zijn deze hoedanigheden aan die van de lichamen van de gelukzaligen tegenovergesteld? — Leg ieder van die hoedanigheden uit.

VIJFTIENDE LES

Van het eeuwig Leven

Het eeuwig leven	<i>Plaatsen van de overleden Christenen</i>	De Hemel	<i>Welke zielen gaan tot de hemelse glorie? Hoe lang zal de glorie van de Hemel duren?</i>
		Het Vagevuur	<i>Wat heet gij het Vagevuur? Welke zielen worden gezonden tot het Vagevuur? Hoelang blijven de zielen in het Vagevuur?</i>
		De Hel	<i>Door wat middel mogen de zielen uit het Vagevuur verlost, of haar pijnen verkort worden? Voor wie is de Hel?</i>

Waar gaan de zielen van de overledene Christenen, als zij van deze wereld scheiden?

Tot een van deze drie plaatsen, te weten: tot de Hemel, tot de Hel, of tot het Vagevuur

V. De Catechismus zegt: **van de overleden Christenen**, en niet, *van de overledene mensen*, omdat voor al degenen die op gener wijze tot de ware Kerk behooren, de zaligheid onmogelijk is.

A. De **Hemel** is een plaats waar de Heiligen vrij zijn van alle leed en het opperste geluk bezitten in God te aanschouwen en in Hem alle goed te genieten,

De **Hel** waarvan hier gesproken wordt, is een plaats onder de aarde, waarin men beroofd is van het goddelijk aanschijn en eeuwige straffen te lijden heeft. Zij bevat twee afdeelingen: de *hel van de verdoemden*, waarin de pijn van schade of de beroving van het goddelijk aanschijn, en de pijn van gevoel tezamen geleden worden, en het *voorgeborgte van de kinderen*, waar men alleen de pijn van schade aantreft.

Het **Vagevuur** zullen wij leren kennen in de 4^e vraag.

Welke zielen gaan tot de hemelse glorie?

De zielen van degenen, die in de liefde Gods zó sterven, dat zij niets meer te betalen of te zuiveren hebben

A. Dus, om na de dood rechtstreeks de Hemel binnen te treden, moet men *twee* voorwaarden vervullen:

1° **In de liefde Gods sterven:** in de staat van heiligmakende gratie sterven; bijgevolg zuiver zijn van de erfzonde en van alle dadelijke doodzonde;

2° In de liefde Gods **zó** sterven, **dat men niets meer te betalen of te zuiveren hebbe:** dat men, op de ogenblik van de dood, noch bevlekt weze met dagelijkse zonden, noch tijdelijke pijnen voor reeds vergevane zonden meer uit te boeten hebbe.

Zonder de eerste conditie zou men naar de hel gaan, en, zonder de tweede, naar het Vagevuur.

Hoe lang zal de glorie van de Hemel duren?

Zij zal wezen zonder einde en in eeuwigheid duren

A. **In eeuwigheid**, dat is, zonder einde.

Zonder de eeuwigheid ware het geluk van de Hemel onvolkomen, want het gedacht van de Hemel te kunnen verliezen, zou de Heiligen zeer bedroeven.

Wat heet gjij het Vagevuur?

een plaats onder de aarde, in dewelke de zielen van de gelovigen door het vuur en andere pijnen gezuiverd worden van alle hun zonden en schulden

A. Het **vagevuur** is, volgens het algemeen gevoelen, zowel als de hel, **een plaats onder de aarde; de zielen van de gelovigen worden er gezuiverd van alle hun zonden en schulden**: van al hun schulden van tijdelijke pijnen, die zij voor hun reeds vergevene zonden nog moeten lijden. De Catechismus zegt: *gezuiverd worden*, en niet: *zich zuiveren*, omdat de zielen van het vagevuur door hun lijden niets meer kunnen verdienen; zij kunnen enkel voldoen door genoeg te lijden. Hij noemt de schulden van tijdelijke pijnen ook *zonden*, omdat zij van de zonden voortkomen. De dagelijkse zonden, waar een stervende in zijn uitersten ogenblik mee besmet blijft, worden hem vergeven ofwel in die ogenblik zelven, door een akte van berouw waartoe God hem dan beweegt, ofwel in het Oordeel onmiddellijk na de dood, als de ziel de pijnen, haar door God opgelegd, met een waar leedwezen aanneemt; de dagelijkse zonde kan immers in de zielen van degenen die in Gods gratie sterven, onmogelijk blijven bestaan.

De zuivering van de zielen in het Vagevuur geschiedt **door het vuur en andere pijnen** van gevoel, zoals de knaging van de conscientie, de duisternis in het verstand, het droeve gezelschap van lijdenden en, waarschijnlijk, ook pijnen overeenstemmende met de zonden die gestraft worden; maar, boven dit alles, lijden zij nog de pijn van schade, veruit de grootste van het Vagevuur, omdat de gelovige zielen verstaan, van welk oneindig geluk zij voor enige tijd beroofd zijn, hoe gemakkelijk zij het konden verdienen en hoe zij het voor een beuzeling opgeofferd hebben.

Het schijnt zeker te zijn, dat de minste pijn van het Vagevuur de grootste pijn van deze aarde overtreft.

Welke zielen worden gezonden tot het Vagevuur?

De zielen van degenen, die in de gratie Gods sterven, maar nochtans niet ontslagen zijn van alle dagelijkse zonden of last van penitentie

A. Tot het Vagevuur worden gezonden de zielen die in de *twee* volgende conditiën zijn:

1° Die in de gratie Gods van deze wereld scheiden.

2° Maar nochtans niet ontslagen zijn van alle dagelijkse zonden — of last van penitentie: of van alle schuld van tijdelijke pijnen, die na de vergiffenis van de zonden overblijft.

Zonder de eerste conditie zouden de zielen naar de Hel gaan, en, zonder de tweede, naar de Hemel.

Hoelang blijven de zielen in het Vagevuur?

Totdat zij door haar lijden de goddelijke rechtvaardigheid voldaan hebben

A. **Totdat zij**, de Catechismus zegt niet: *door haar verdiensten*, want zij kunnen niets meer verdienen, maar **door haar lijden de goddelijke rechtvaardigheid voldaan hebben**: zoveel geleden hebben, als Gods rechtvaardigheid vereist. Voor de doden is er geen barmhartigheid meer maar alleen rechtvaardigheid.

Door wat middel mogen de zielen uit het Vagevuur verlost, of haar pijnen verkort worden?

Door de gebeden en goede werken van de levenden, en in het bijzonder door het H. Sacrificie van de Mis en het toevoegen van de aflatlen

A. De zielen uit het Vagevuur kunnen geholpen worden door — **de levenden**: de leden van de strijdende Kerk, en dát op de *vier* volgende manieren:

1° **Door hun gebeden**, waardoor zij van God de verlossing van de gelovige zielen afsmekken;

2° **Door hun goede werken**: met voor die zielen de voldoening van hun goede werken aan God aan te bieden; met door die werken de verlossing van de zielen af te smeken en, zoveel mogelijk, te verdienen.

3° **Door het H. Sacrificie van de Mis**: met voor die zielen de Mis te celebreren, óf te doen celebreren, óf ze bij te wonen;

4° **Door het toevoegen van de aflatlen**: met hun de aflatlen toe te passen die hun volgens de bepaling van de H. Kerk toepasselijk zijn.

De Catechismus leert, dat wij **in het bijzonder** door deze twee laatste middelen de zielen van het Vagevuur kunnen helpen, omdat de H. Mis, als sacrificie, het bijzonderste godsdienstig werk is, en door Christus zelf opgedragen wordt; en omdat wij door de aflatlen de voldoeningen van de Zaligmaker en van de Heiligen toepassen, welke voldoeningen zeker bestaan en de onze in zekerheid en volmaaktheid overtreffen.

Voor wie is de Hel?

Voor die welke buiten het waarachtig Geloof sterven, en ook voor die welke geloven, maar buiten de liefde Gods met dodelijke zonden verscheiden

A. Twee klassen van mensen gaan naar de Hel:

1° Die welke buiten het waarachtig geloof sterven, te weten: a) al de kinderen, die het gebruik van hun verstand nog niet hebbende, zonder Doopsel sterven: b) al degenen die, de jaren van verstand bereikt hebbende, noch met de daad noch met de begeerde, aan de ware Kerk toebehooren. Hierbij dient opgemerkt te worden, dat God niemand, ten zij dezen die er zich door grote zoden tegen de natuurlijke wet onwaardig van toont, de middelen weigert om, ten minste met de wil, van de H. Kerk deel te maken.

2° Die welke geloven, maar buiten de liefde Gods met dodelijke zonden verscheiden: de gelovigen die in staat van doodzonde van deze wereld scheiden.

Degenen, die vóór de jaren van verstand zonder Doopsel sterven, gaan naar het *voorgeborgte van de kinderen*; de anderen die buiten de H. Kerk, en de gelovigen die in doodzonde sterven, gaan naar de *Hel van de verdoemden*.

De rechtvaardigheid van de straffen van de Hel ten opzichte van de hier genoemde klassen van mensen is gemakkelijk om begrijpen: de kinderen die vóór de jaren van verstand zonder Doopsel sterven, lijden de pijn van gevoel niet, daar zij niet door hun eigen wil gezondigd hebben; zij kunnen echter onmogelijk de Hemel bekomen, omdat zij de heiligmakende gratie niet bezitten; nu, de Hemelen al de bovennatuurlijke gaven die er naartoe leiden, behooren geenszins aan onze natuur, maar worden ons van God uit loutere goedheid vergund, en, wie zulke gaven verleent, die mag ze ook van al de conditiën doen afhangen die hij in zijn wijsheid verkiest. De anderen, die tot de Hel van de verdoemden gaan, verdienen de eeuwige pijnen door de staat van doodzonde waarin zij sterven. Dat al degenen die, na tot de jaren van verstand gekomen te zijn, buiten het Geloof van deze wereld scheiden, in doodzonde sterven, blijkt hieruit dat eenieder ernstig verplicht is, ten minste met de wil, tot de H. Kerk te behooren, en dat niemand anders dan degenen, die er zich door grote zoden tegen de natuurlijke wet onwaardig van

tonen, de middelen daartoe ontbreken.

VRAGEN

Van welk artikel van het Symbolum spreekt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus nopens ieder deel?

1. Wat verstaat men hier door *Hemel* en door *Hel*?
2. Wat is er vereist, om na de dood, rechtstreeks de Hemel binnengaan? — Leg het antwoord uit.
3. Is de eeuwigheid van de Hemel noodzakelijk, en waarom?
4. Waar is het Vagevuur? — Welke pijnen van het Vagevuur noemt de Catechismus; en welke zijn specifiek al de pijnen van deze plaats? — Wat geschiedt er daar voor de zielen van de gelovigen? — Wat betekenen de woorden van de Catechismus: *zonden en schulden*? — Hoe en wanneer worden de dagelijkse zonden vergeven, waarin een rechtvaardige sterft? — Waarom zegt de Catechismus *gezuiverd worden*, en niet *zich zuiveren*?
5. Zeg, met de woorden van de Catechismus, in welke conditiën men moet sterven, om tot het Vagevuur gezonden te worden. — Leg die conditiën uit.
6. Zeg, met de Catechismus, *waaraan* en *hoe* de zielen van het Vagevuur voldoen. — Leg die woorden uit.
7. Wie kan de zielen van het Vagevuur helpen? — Welke middelen, om hen te helpen, stelt de Catechismus voor? — Leg die middelen uit. — Welke zijn de bijzonderste van die middelen, en waarom?
8. In hoeveel en in welke klassen onderscheidt de Catechismus het mensdom in zijn vraag: *Voor wie is de Hel?* — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wie uit iedere klasse naar de Hel gaan. — Leg die woorden uit. — Tot welk deel van de Hel gaan al de mensen die hier genoemd zijn? — Komt de veroordeeling van al deze mensen tot de Hel, met Gods rechtvaardigheid wel overeen? — Leg het antwoord uit.

TWEED E DEEL

ZESTIENDE LES

Van de Hoop

De Hoop	De deugd van Hoop	Bepaling van de deugd van Hoop	<i>Wat is de Hoop?</i>
		1° Een godvruchtig leven	
		2° Goede werken	
	De middelen om te verkrijgen hetgene wij hopen	Natuur van het gebed	<i>Wat is het gebed?</i>
		De bekwaamste plaats om te bidden	<i>Zijn de kerken meer bekwaam om te bidden dan andere plaatsen?</i>
	3° Het gebed	De manier waarop wij de verschillende dingen behoren te begeren in het gebed	<i>Behoort men alle dingen op één manier te begeren in het gebed?</i>
		De beletsels van het uitwerksel van het gebed	<i>Waaruit komt het dat er velen bidden en niet verkrijgen?</i>
		De manier om wel te bidden	<i>Hoe moet men bidden?</i>

Hoe dit tweede deel met het eerste verbonden is, hebben wij reeds gezegd in de eerste les.

Wat is de Hoop?

Een deugd en gave Gods, door dewelke wij met een vast betrouwen van God verzoeken en verwachten het eeuwig leven, en al wat ons daartoe helpen kan

V. Het geldt hier de *deugd* en niet enkel de *akte* van Hoop; de redenen zijn gegeven bij de 1^e vraag van de 3^e les.

A. De bepaling van de Hoop leert er ons in het bijzonder van kennen: 1° de soort van zaken waartoe zij behoort; 2° de oorsprong; 3° de akte, en 4° het voorwerp.

1° *De soort van zaken waartoe zij behoort:* de Hoop is **een deugd**: een genegenheid van de ziel tot een zeker goed werk. In de 39^e les zullen wij zien, dat de Hoop, evenals het Geloof en de Liefde, een goddelijke deugd is, of een deugd die God zelf tot voorwerp en de goddelijke volmaaktheden tot beweegreden heeft.

2° De *oorsprong*: de Hoop is **een gave Gods**, want zij behoort geenszins tot de natuurlijke orde, maar wordt ons van God uit loutere goedheid ingestort. (3^e les, 1^e v.)

3° De *akte* of het werk tot hetwelk de deugd van Hoop ons genegen maakt, is *hopen*, en hopen is **verzoeken en verwachten**. Iets *verzoeken* is iets begeren en er zich op toeleggen om het te bekomen; *verwachten* veronderstelt enige zekerheid van te verkrijgen hetgene men verzoekt. *Hopen* veronderstelt immers een afwezig goed dat niet zonder moeite te bekomen is, maar toch kan bekomen worden. Door de deugd van Hoop verzoeken en verwachten wij, niet van de mensen of van de Heiligen, maar **van God** de oppersten Meester, die wij moeten dienen en van wie wij, voor onze dienst. moeten beloond worden. De Heiligen kunnen maar *onze Hoop* heten, voor zoveel zij bij God voor ons ten beste spreken.

4° Het *voorwerp*: **het eeuwig leven**: de hemel (7^e les, 3^e v.) en al wat ons daartoe helpen kan, dat is, gelijk wij in onze Akte van Hoop zeggen, de vergiffenis van de zonden die ons beletten de hemel binnen te treden: de gratie om wel te leven; de heiligmakende en dadelijke gratie, de verwijdering van grote kekoringen en zelfs de tijdelijke goederen, voor zoveel deze tot onze zaligmaking dienstig zijn.

De voornoemde goederen moeten wij hopen, zegt de Catechismus, niet met *volkommen* en *onvoorwaardelijke* zekerheid van ze te bekomen, maar **met een vast betrouw**en: met volkomen zekerheid van ze te bekomen, op voorwaarde dat wij willen doen. wat daartoe vereist is: zodat er, van de kant van God, die ongetwijfeld aan zijn beloften zal getrouw blijven, volkomene zekerheid bestaat en geen vrees, en enkel van onze kant twijfel is en vrees. of wij namelijk de vereiste voorwaarde zullen vervullen van God trouw te dienen.

Wij moeten op God hopen met een vast betrouw, omdat Hij, gelijk wij in onze Akte van Hoop zeggen, tot ons oneindig goed is, almachtig en getrouw in zijn beloften; want, oneindig goed zijnde, *wil* Hij, oneindig machtig, *kan* Hij en oneindig getrouw aan zijn beloften, *zal* Hij ons zeker geven hetgeen wij van Hem hopen, altijd op voorwaarde dat wij Hem dienen, gelijk Hij het vereist.

Welke middelen zijn er om te verkrijgen hetgene wij hopen?

Een godvruchtig leven en goede werken, maar bijzonder het gebed

V. Om te verkrijgen hetgeen wij hopen, moeten wij God dienen; dus is er hier spraak van de middelen om God trouw te dienen.

A. De Catechismus duidt *drie* middelen aan:

1° **Een godvruchtig leven:** de bereidzaamheid van de wil om God te dienen, niet uit nood of dwang, maar uit groten iever en met waar genoegen. Deze bereidzaamheid, die uit haar natuur veel bijdraagt tot de dienst van God, heeft men wel te onderscheiden van de voldoening of de smaak die wij soms in de dienst van God vinden; zij maakt geenszins de godvruchtigheid zelve uit, maar zij kan er een uitwerksel van zijn, gelijk zij ook van de gesteltenis van het lichaam en zelfs van de duivel kan voortkomen.

2° **Goede werken** (14^e les, 3^e v.): deze dienen voorzeker om te verkrijgen hetgeen wij hopen, want ieder goed werk met de vereiste voorwaarden gedaan: a) smeekt ons nieuwe gunsten van God af, omdat het een akte van onderwerping besluit; b) voldoet voor onze schulden om reden van de moeilijkheid of de last die het natuurlijk medebrengt; en c) verdient de eeuwigen loon, uit hoofde van de eer die er God door bewezen wordt.

3° **In het bijzonder het gebed:** de bijzonderste middel is het gebed, en wel, a) omdat wij er uitdrukkelijk in vragen hetgeen wij verzoeken en verwachten; b) omdat het de natuurlijkste, gemakkelijkste en gemeenste middel is, alsook c) omdat de H. Schrift het ons als een zeer krachtigen middel voorstelt.

Wat is het gebed?

Een samenspraak met God, waardoor wij aan God de begeerten van onze harten te kennen geven

A. Een gebed, in 't algemeen, is een samenspraak waardoor wij iemand te kennen geven, wat wij van hem begeren.

Het gebed, waarvan hier gehandeld wordt, is **een samenspraak met God**, de Oppermeester van hemel en aarde, **waardoor wij aan God de begeerten van onze harten te kennen geven**, of uitdrukken hetgeen wij van God begeren. Nochtans moet men hier, onder het woord *God*, ook de Heiligen verstaan, daar zij Gods hovelingen zijn en wij door hen tot God spreken.

Wij kunnen God de begeerten van onze harten te kennen geven op *twee* manieren: 1° op een alleen inwendige, en 2° op een tevens uitwendige wijze, volgens dat wij tot Hem spreken enkel in onze ziel, of daarbij woorden of andere uitwendige tekenen gebruiken. God hoort en kent zowel het inwendig gebed als het uitwendig; nochtans moeten wij Hem uitwendig aanroepen, daar wij Hem een dieust verschuldigd zijn overeenkomende met onze natuur, die tevens geestelijk en lichamelijk is.

Zijn de kerken meer bekwaam om te bidden dan andere plaatsen?

Ja: ten eerste, omdat Christus daar tegenwoordis is in het H. Sacrament; ten tweede, omdat de religieën van de Heiligen daar bewaard worden; ten derde, omdat ze van de bisschop gewijd zijn ter ere Gods om Hem te bidden

V. Zijn de kerken beter geschikt **om te bidden dan andere plaatsen**, of, is het voordeliger in de kerken te bidden dan in andere plaatsen?

A. Ja, het is voordeliger om *drie* redenen:

Ten eerste, omdat Christus daar tegenwoordig is in het H. Sacramentomdat Christus, God de Zoon voor ons mens geworden, met zijn god- en mensheid, met zijn lichaam en bloed onder de gedaanten van brood en wijn in de H. Mis, en onder de gedaante van brood gedurig in de kerken waarlijk tegenwoordig is. Deze tegenwoordigheid van Jezus maakt de kerken meer bekwaam om te bidden dan andere plaatsen, a) omdat het denken daaraan onze eerbied, onze aandacht en ons betrouwen vermeerdert, en b) dat een bezoek aan Jezus ons voorzeker een bijzondere gratie verwerft om wel te bidden.

Ten tweede, omdat de reliquieën van de Heiligen(22^e les, 7^e v.) **daar bewaard worden:** er zijn reliquieën in al de altaren waarop men de H. Mis doet en, buiten deze, worden er gewoonlijk nog veel andere in de kerken bewaard. Deze reliquieën maken de kerken beter geschikt tot het bidden, a) omdat zij ons de voorbeelden van deugden indachtig maken, die de Heiligen ons gegeven hebben, en b) omdat de Heiligen bijzonder die plaatsen beschermen, waar zij vereerd worden. — Wat hier van de reliquieën gezegd is, dat geldt ook voor de beelden van de Heiligen, die insgelijks in alle kerken te vinden zijn.

Ten derde, omdat zij van de bisschop gewijd zijn ter ere Gods om Hem te bidden: door menigvuldige ceremoniën en gebeden in de naam van de H. Kerk gedaan, tot de dienst van God bestemd zijn; wijden immers is tot de dienst van God bestemmen. Door die wijding zijn de kerken op een bijzondere wijze tot het gebed geschikt, vermits de bisschop daarbij meermaals van God vraagt, dat al degenen die er in komen bidden, verhoord zouden worden, en zijn gebed, in de naam van de H. Kerk gedaan, bij God als opgeschreven blijft, en gedurig nieuwe zegeningen op hen doet nederdalen.

Behoort men alle dingen op één manier te begeren in het gebed?

Neen: want geestelijke zaken mag men volkomen begeren; maar tijdelijke dingen behoort men alleen te begeren, voor zoveel die dienen tot profijt van onze zielen

V. Behoort men alle dingen (de geestelijke en de tijdelijke) op dezelfde wijze **te**

begeren in het gebed? — *Geestelijke* zaken zijn die welke rechtstreeks het eeuwig geluk van de zielen aangaan, zoals Gods gratie, vermindering van de bekoringen, vergiffenis van de zonden, en deze worden zo genoemd, omdat de ziel, tot wier eeuwige zaligheid zij rechtstreeks dienen, een geest is. *Tijdelijke* zaken heet men die welke rechtstreeks voor ons sterfelijk leven hier op aarde dienen, zoals spijzen, kleren, goederen, wetenschappelijke kennis; zij dragen dezen naam, omdat zij slechts een *tijdelijk* geluk verschaffen.

A. **Geestelijke zaken mag men — volkomen begeren:** zonder enige voorwaarde van God in het gebed vragen; **maar tijdelijke dingen — behoort men alleen te begeren, voor zoveel die dienen tot profijt van onze zielen:** mag men niet volkomen vragen, maar slechts op deze voorwaarde, dat zij ons dienstig zijn tot zaligmaking van onze zielen. De reden van dit verschil is, dat de geestelijke goederen altijd dienen tot Gods ere en ons eeuwig geluk, daar integendeel de tijdelijke, oorzaak kunnen zijn, dat wij jod vergrammen en onze ziel verliezen; welnu, wij mogen voorzeker van God niets vragen, dat ons tot zou zou kunnen leiden.

Waaruit komt het dat er velen bidden en niet verkrijgen?

Omdat zij niet bidden gelijk het behoort, of dingen begeren, die hun schadelijk of minder profijtig zijn

A. Dat velen bidden en niet verkrijgen wat zij vragen, dit kan uit *twee* oorzaken voortkomen:

1° **Dat zij niet bidden gelijk het behoort:** omdat hun gebed niet wel, niet betrouwbaar gedaan is; want God, de opperste wijsheid en heilige, kan geen vraag aanhoren, die op een onbehoorlijke wijze geschiedt;

2° **Of dingen begeren — die hun schadelijk of minder profijtig zijn** die tot hun zaligheid nadelig, of ten minste minder voordelig zijn dan het gemis daarvan; God immers is door zijn goedheid belet zulke gebeden te aanhoren. Dikwijls ware het ons schadelijk of minder profijtig het gevraagde tijdelijk goed te verkrijgen, omdat wij God zouden beginnen te dienen meer uit begeerte van dat goed dan uit geest van Geloof.

Hoe moet men bidden?

Met grote eerbiedigheid, aandachtigheid en volstandigheid

A. Wij moeten bidden:

1° Met eerbiedigheid: God de eer aanbiedende die Hem toekomt, te weten, de goddelijke en opperste eer; met **grote** eerbiedigheid, dat is, met een eerbiedigheid die overeenstemt, volgens tijd en omstandigheden en volgens ons vermogen, met de oneindige majestet van God. Deze gesteltenis, die wij door verscheidene uitwendige tekenen, zoals door het buigen van de knieën, het samenvoegen en ten hemel heffen van de handen te kennen geven, is noodzakelijk vereist, wíjl men, om iemand betamelijk aan te spreken, hem ongetwijfeld de eer moet geven die hem toekomt.

2° Met aandachtigheid: op God aan wie men spreekt, en op hetgeen men vraagt zoveel mogelijk denkende. Wij kunnen niet alle verstrooidheden vermijden, maar moeten ze zoveel mogelijk van ons verwijderd houden met ons vóór het gebed, wel in Gods tegenwoordigheid te stellen. Zonder deze aandachtigheid zou het gebed wederom onbetamelijk wezen.

3° Met volstandigheid: in het gebed volhardende, als men niet aanstonds verhoord wordt: soms wacht God om ons te geven, wat wij van Hem vragen, om ons op die wijze onze afhankelijkheid wel te doen erkennen; wie dus niet met volstandigheid bidt, die bidt niet gelijk God het wil en kan bijgevolg onmogelijk verhoord worden.

Aanmerking

Deze les geeft ons de uitlegging van onze Akte van Hoop: *Mijn Heer en mijn God! Ik hoop dat Gijj* (wij hopen dus van God) *mij, door de verdiensten van Jezus Christus* (7^e les., 3^e v.) *zult geven vergiffenis van mijne zonden, gratie om wel te leven en hiernamaals het eeuwig leven;* hier noemen wij het voorwerp van onze Hoop: wij hopen het eeuwig leven en al wat ons daartoe helpen kan. Dan volgt de reden waarom wij op God hopen: *omdat Gij tot ons oneindig goed zijt, almachtig en getrouw in uw beloften.*

Wij hebben volmaakte voorbeelden van Hoop in Noë, die, zich op God betrouwende, de ark heeft getimmerd; in Abraham, Isaäc en Jacob, die op Gods beloften een volkomen betrouwen hadden,

VRAGEN

Hoe is het tweede deel van de Catechismus met het eerste verbonden? — Waarvan spreekt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus in ieder van deze delen?

1. Tot welke soort van zaken behoort de Hoop? — Wat is een deugd? — Welke deugd is de Hoop? — Welk is haar oorsprong? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wat *hopen* is, en leg die woorden uit. — Van wie hopen wij door de deugd van Hoop, en waarom? — Hoe worden de Heiligen soms *onze Hoop* genoemd? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wat wij van God hopen, en leg die woorden uit. — Hoe hebben wij Hoop op God? — Leg het gegeven antwoord uit. — Waarom hebben wij zulk een Hoop op God? — Toon dat deze reden gegrond is.
2. Wat is er in 't algemeen vereist om te verkrijgen hetgene wij hopen? — Hoeveel middelen stelt de Catechismus daartoe in 't bijzonder voor? — Noem ze met de woorden van de Catechismus, en zeg welk de bijzonderste van die middelen is. — Wat verstaat men hier door een godvruchtig leven, en hoe is het een bijzonder middel ter zaligheid? — Waarvan moet men de godvruchtigheid wel onderscheiden? — Wat verstaat men door goede werken, en wat winnen wij er door om tot de eeuwige zaligheid te komen? — Waarom is het gebed de bijzonderste middel ter zaligheid?
3. Wat is, in 't algemeen, een gebed? — Met wie spreekt men in het gebed, waarvan de Catechismus hier handelt? — Leg dit antwoord uit. — Wat doen wij als wij in het gebed met God spreken?
4. Welk is de zin van de 4de vraag: *Zijn de kerken meer bekwaam om te bidden dan andere plaatsen?* — Welke plaatsen zijn meer bekwaam om te bidden dan andere? — Om hoeveel en om welke redenen zijn, volgens de Catechismus, deze plaatsen meer bekwaam om te bidden dan andere? — Verklaar hoe de redenen, welke de Catechismus voorstelt, wezenlijk geldig zijn. — Waar zijn er altijd reliequieën in de kerken te vinden? — Wat verstaat men door de wijding van een zaak?
5. Welk is de zin van de vraag: *Behoort men alle dingen op één manier te begeren in het gebed?* — Wat verstaat men door *geestelijke* zaken, wat door *tijdelijke*, en welk is de

oorsprong van deze namen? — Hoe mogen wij, volgens de Catechismus, de *geestelijke* dingen in het gebed vragen? — Leg het antwoord uit. — Hoe behoren wij, volgens de Catechismus, de *tijdelijke* zaken te vragen? — Geef de zin van het antwoord. — Waarop rust het verschil dat bestaat tussen de manier van de geestelijke zaken en die van de tijdelijke in het gebed te begeren?

6. Bij hoeveel en bij welke oorzaken kan het komen, dat men niet verkrijgt hetgene men in het gebed vraagt? — Hoe zijn de gemelde redenen de oorzaak daarvan? — Hoe zou het verkrijgen van het tijdelijk goed, dat wij vragen, ons schadelijk of minder profijtig zijn, moesten wij het altijd bekomen?
7. Hoeveel en welke dingen zijn er tot een goed gebed vereist? — Leg ieder van die vereisten uit. — Zeg waarom ieder van die vereisten nodig is tot het gebed.

ZEVENTIENDE LES

Van het Gebed des Heren

Het Gebed des Heren	Waarde	Welk is het allerbeste en allerwaardigste gebed?
	Woorden	Zeg het Gebed des Heren
	Onze Vader, die in de hemelen zijt	Hoe is God onze Vader? Waarom zegt gij: die in de hemelen zijt?
	Geheiligd zij uw naam	Wat verstaat gij door de naam Gods? Wat begeert gij, zeggende: geheiligd zij uw naam?
	Ons toekome uw rijk	Wat rijk begeert gij van God?
	Uw wil geschiede op de aarde als in den hemel	Vermogen wij wel te volbrengen de wil Gods op de aarde als in de hemel?
	Geef ons heden ons dagelijks brood	Wat is het dagelijks brood, dat wij begeren?
	En vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven onze schuldenaren	Welke zijn de schulden, die wij hebben? Hoe moeten wij onze schuldenaren vergeven?
	En leid ons niet in bekoring	Hoe leidt God ons in bekoringen?
	Maar verlos ons van den kwade. Amen	Van wat kwaad begeert gij verlost te worden?
	Uitleg	

Na van het gebed in 't algemeen gesproken te hebben, zal de Catechismus, in deze lesen in de volgende, van twee gebeden in 't bijzonder handelen, te weten: van het Gebed des Heren en van de Wees gegroet.

Welk is het allerbeste en allerwaardigste gebed?

Het Gebed des Heren of de Pater noster; want dit is van Christus de oppersten Meester gemaakt, en het begrijpt al wat wij zouden mogen begeren

V. Het allerbeste gebed: het volmaaktste of volkommenste; **het allerwaardigste:** het gebed dat hoven alle andere onze achting verdient.

A. Het allerbeste en allerwaardigste gebed is **het Gebed des Heren of de Pater noster**, in 't Vlaams ook *Onze Vader* genoemd. Het heet: *Gebed des Heren*, omdat het gemaakt is van Christus zelf, wie op een bijzondere wijze de naam *onze Heer* gegeven wordt (7^e les, 7^e v.); *Pater noster* (letterlijk *Vader Onze*), omdat het in 't Latijn, en *Onze Vader*, omdat het in 't Vlaams met die woorden begint.

Het gebed des Heren is het allerbeste en allerwaardigste gebed om *twee* redenen:

1° **Omdat het van Christus de oppersten Meester gemaakt is**: omdat het gemaakt is, niet van een mens noch van een engel, maar van Christus zelf, die, als God en als mens, onze opperste leermeester is; want Hij heeft ons geleerd al wat wij moeten weten of doen om zalig te worden;

2° **Omdat het begrijpt al wat wij zouden mogen begeren**: omdat wij in dit gebed van God vragen al wat wij van Hem te vragen hebben.

De *Onze Vader* is dus het uitmuntendste gebed zowel om zijn inhoud als om zijn oorsprong.

Zeg het Gebed des Heren

Onze Vader, die in de hemelen zijt: 1. **Geheilige**n **zij uw naam.**
2. **Ons toekome** **uw rijk.** 3. **Uw wil geschiede** op de aarde als
in de hemel, 4, **Geef ons heden** ons dagelijks brood. 5. En
vergeef ons **onze schulden,** gelijk wij vergeven onze
schuldenaren. 6. **En leid ons niet in bekoring.** 7. **Maar verlos**
ons van de kwade. **Amen.**

A. De *Onze Vader* bevat vooreerst een korte voorrede of voorbereiding, bestaande uit de woorden: **Onze Vader, die in de hemelen zijt**; daarna zeven vragen, die begrijpen al wat wij kunnen begeren, en, ten slotte, het woordje: **Amen**. Al de christenen behoren dit gebed van buiten te kennen.

Hoe is God onze Vader?

**Omdat Hij ons heeft geschapen, van de eeuwige dood verlost,
door het Doopsel tot zijn kinderen aangenomen, en voor ons
de hemelse erfenis heeft gereed gemaakt**

V. **God** betekent hier, niet alleen God de Vader, maar de goddelijke natuur in de drie goddelijke Personen bestaande.

A. God is onze Vader om *vier* redenen:

1° **Omdat Hij ons heeft geschapen**, niet onmiddellijk, maar in Adamen Eva, uit wie wij allen geboren zijn en die Hij rechtstreeks geschapen heeft. Onze eerste ouders ontvingen van Hem niet alleen hetgeen tot de menselijke natuur vereist is, maar ook boven- en buitennatuurlijke gaven, die voor geheel hun nakomelingschap bestemd waren. (6^e les, 3^e v.)

2° **Omdat Hij ons van de eeuwige dood verlost heeft**: omdat Hij ons, na Adam's val in de zonde, door de menswording en de dood van Jezus Christus, van de hel verlost, voor ons de hemel heropend, en zijn schatten van gratiën wederom ontsloten heeft. (7^e les, 3^e v.)

3° **Omdat Hij ons door het Doopsel tot zijn kinderen heeft aangenomen**: omdat Hij ons, door het Sacrament van het *Doopsel*, de heiligmakende gratie, waarvan wij door de erfzonde beroofd waren, wederom heeft ingestort, en ons daardoor opnieuw zijn aangenomene kinderen gemaakt heeft; wij zijn immers Gods aangenomene kinderen door de heiligmakende gratie. (6^e les, 3^e v.)

4° **Omdat Hij voor ons de hemelse erfenis heeft gereed gemaakt**: omdat Hij ons, die zijn aangenomene kinderen zijn, voor erfenis of goddelijk goed dat wij van Hem, onze vader bij aanneming, moeten ontvangen, het eeuwig geluk van de hemel bereid heeft, dat zijn eigen geluk uitmaakt.

Ziehier in welke zin God, om deze redenen onze Vader is: 1° uit hoofde van de schepping is Hij dat in een *overdrachtelijken* zin, als voor ons gedaan hebbende, en dit op een oneindig

volmaaktere wijze, alles wat een natuurlijke vader voor zijn kind doet; 2° uit hoofde van onze verheffing tot de staat van gratie in de schepping; — van onze verlossing, waardoor wij recht gekregen hebben om de verloren heiligmakende gratie opnieuw te ontvangen; — van ons Doopsels, waarin wij die gratie wederom gekregen hebben; — van de bereiding van het hemels geluk, dat de voltrekking is van de heiligmakende gratie, is Hij ook wezenlijk onze vader *bij aanneming*, daar Hij ons door die vier werken tot zijn kinderen heeft aangenomen.

Wij zeggen *onze Vader* en niet *mijn Vader*, omdat wij allen broeders zijn in één en hetzelfde huisgezin, waar God het hoofd van is.

Waarom zegt gij: die in de hemelen zijt?

Omdat God, hoewel Hij alle plaatsen met zijn tegenwoordigheid vervult, nochtans zich zelf en zijn glorie in de hemelen openbaart aan de Heiligen

A. **Omdat God, hoewel Hij alle plaatsen met zijn tegenwoordigheid vervult** in alle plaatsen met zijn wezen, zijn alziende oog en zijn macht tegenwoordig is, **nochtans zich zelf:** zijn goddelijke natuur in de drie goddelijke Personen bestaande, **en zijn glorie:** zijn oneindige volmaakthesen, die een onuitputbare stof van eer, lof en glorie zijn, **in de hemelen:** in de plaats waar de gelukzaligen verblijven, — **openbaart aan de Heiligen:** aanschijn aan aanschijn aan de Heiligen laat zien.

Aangezien dat God gezegd wordt op die plaats bijzonder tegenwoordig te zijn, waar Hij een bijzonder en buitengewoon werk verricht, zo moet men ongetwijfeld van Hem zeggen, dat Hij in de hemel is, vermits Hij daar zijn uitmuntendste bijzonder werk verricht met zich zelf en zijn glorie aan de Heiligen te openbaren.

Wat verstaat gij door de naam Gods?

God zelf, en al wat men God toeschrijft, als zijn almogendheid, goedheid, liefde, enz.

A. **God zelf:** de goddelijke natuur in de drie goddelijke Personen bestaande, — **en al wat men God toeschrijft:** en al de volmaakthes die God toebehoren en die wij Hem daarom moeten toeschrijven. Dus is het niet het woord *God*, maar wel de *godheid* zelve die wij hier onder de uitdrukking de *naam* Gods verstaan, gelijk wij dikwijls onder de naam van de koning de koning zelf, zijn macht en hoedanigheid willen aanduiden.

Wat begeert gij, zeggende: geheiligt zij uw naam?

Dat God van ons en alle mensen moge gekend, gediend en geëerd worden.

A. Zeggende **geheiligt zij uw naam**, drukken wij de begeerde uit, niet dat God heilig of heiliger worde, maar wel **dat God van ons en van alle mensen**: van de gelovigen en ook van al de andere mensen van deze aarde — **moge gekend:** door de rede en het Geloof als de enige ware God moge gekend en erkend, — **gediend:** met ware onderwerping van de wil aan de rede en de Openbaring moge erkend, — en door het dadelijk erkennen van zijn opperste majestetie moge **geëerd worden**. De woorden *gediend* en *geëerd* komen dus het voorgaande *gekend* bepalen.

Deze vraag is noodzakelijk de eerste in het gebed dat bevat al wat wij kunnen begeren; immers, al hetgeen wij hier op aarde te doen en te begeren hebben, komt uit op God te dienen (1^e les, 7^e v.) en het eerste dat wij nodig hebben om Hem te dienen, is Hem als God te kennen en te erkennen.

Wat rijk begeert gij van God?

Het rijk van de Hemelen, dat God zijn dienaren beloofd heeft na dit leven

A. **Het rijk van de hemelen:** de hemel wordt een *rijk* genoemd, omdat God er, op de volmaaktste wijze, over al de Engelen en Heiligen heerst; **dat God zijn dienaren:** degenen die Hem hier op aarde kennen, beminnen en trouw tot het einde van het leven dienen, als loon **beloofd heeft na dit leven.** Nochtans moet hier onder het woord *rijk* ook nog verstaan worden het rijk Gods hier op aarde, te weten, de H. Kerk; want, om in het rijk van de hemelen te kunnen komen, moeten wij eerst aan het rijk Gods op aarde toebehoren. In de tweede vraag van de Onze Vader smeken wij dan God, dat Hij al de mensen de hemel zou geven, en, dat te die einde, de H. Kerk zich meer en meer zou uitstrekken en versterken; dat degenen die er buiten zijn, in haar schoot zouden treden en allen zich volkomener aan haar zouden onderwerpen.

Deze vraag volgt zeer natuurlijk op de eerste; want het tweede dat vereist is om een meester te dienen, is zich aan zijn heerschappij te onderwerpen, en, om ons aan Gods heerschappij te onderwerpen, moeten wij onderdanig wezen aan de H. Kerk, die van God is ingesteld om ons in zijn plaats te bestuuren.

Vermogen wij wel te volbrengen de wil Gods op de aarde als in de hemel?

A. Niet zo volmaakt, maar wij verzoeken hulp om God te dienen zonder Hem te vergrammen, gelijk de Engelen doen

V. Kunnen wij en alle mensen zo goed de wil van God volbrengen hier op aarde als de Engelen en de Heiligen in de Hemel?

A. **Niet zo volmaakt** kunnen wij dat; immers, de Engelen en de Heiligen volbrengen de wil Gods 1° *ten volle*, daar zij niet uitsluitend al zijn geboden, maar ook al zijn raden volgen; 2° *onophoudelijk*, daar zij God gedurig akten van onderwerping aanbieden, en 3° *allervurigst*, daar zij God aanschijn aan aanschijn aanschouwen. Integendeel, wij hier op aarde, kunnen Gods wil noch *ten volle* volbrengen, vermits wij noch alle zijn raden kunnen volgen, noch zonder een gans bijzondere gratie, gedurende een langen tijd, alle half vrijwillige zonden kunnen vluchten; noch *onophoudelijk*, daar wij door vele oorzaken belet worden, op God gedurig te denken; noch *zo vurig* als de Engelen en de Heiligen, omdat wij hier niet, gelijk zij, God aanschijn aan aanschijn aanschouwen; **maar**, in de vraag van de Onze Vader: *uw wil geschiede op de aarde als in de hemel, verzoeken wij hulp* (gratie) — **om God te dienen zonder Hem te vergrammen, gelijk de Engelen doen**: om, naar het voorbeeld van de Engelen, zó God te dienen, dat wij ten minste alle vrijwillige en zelfs, zoveel mogelijk, alle half-vrijwillige zonden vluchten.

Deze derde vraag is innig met de twee eerste verbonden: het derde dat wij van node hebben om God te dienen, is immers de hulp om zijn geboden te volbrengen. Om wel een meester te dienen, moeten wij hem eerst als meester erkennen; ten tweede, ons aan zijn geboden onderwerpen, en ten derde, die geboden stiptelijk onderhouden.

Wat is het dagelijks brood, dat wij begeren?

Al hetgeen wij van node hebben tot kost, kleren, gezondheid, en al andere dingen, die het lichaam of de ziel aangaan

A. **Al hetgeen wij van node hebben tot kost**: om ons lichaam te spijzen, **kleren**: om ons lichaam te dekken, **gezondheid**: om deze te bewaren, als wij in goeden staat, en ze te herstellen, als wij ziek of zwak zijn, **en al andere dingen die het lichaam**, b.v. de fortuin en de voorspoed op deze wereld, **of de ziel aangaan**, zoals de heiligmakende en de dadelijke gratie, de HH. Sacramenten, de vergiffenis van de zonden, het woord Gods, enz; het tijdelijk goed nochtans alleen voor zoveel het dient tot profijt van onze zielen. Dit alles komt onder het woord *dagelijks brood*, aangezien dat wij daardoor gewoonlijk betekenen al hetgene wij meest nodig hebben.

Deze vraag volgt natuurlijk op de voorgaande: na van God verzocht te hebben hetgene rechtstreeks zijn dienst uitmaakt, smeken wij van Hem de middelen af die wij nodig

hebben om Hem dadelijk te kunnen dienen.

Welke zijn de schulden, die wij hebben?

De zonden, om dewelke wij pijn of straf schuldig zijn

A. De **schulden** die wij hebben, zijn niet al de zonden die wij ooit hebben bedreven, maar enkel **de zonden, om dewelke wij pijn of straf**(de pijn is de straf van de zonde) **schuldig zijn:** de zonden die óf nog op gener wijze vergeven zijn, óf waarvoor er ten minste nog enige tijdelijke pijn te lijden blijft.

Deze vraag ook komt op haar plaats: nadat wij van God de nodige middelen gevraagd hebben om Hem te kunnen dienen, beginnen wij van Hem de verwijdering te verzoeken van de beletselen in zijn dienst; het eerste beletsel nu zijn de zonden en de pijnen van de zonden: de doodzonde maakt ons vijanden van God; de dagelijkse zonde doet ons in de dienst van God verflauwen, en de tijdelijke pijnen beletten ons, na de dood rechtstreeks de hemel binnengaan te gaan.

Hoe moeten wij onze schuldenaren vergeven?

Wij moeten de een de andere uit van de harte vergeven hetgeen tegen ons misdaan is, geen straf daarvan verzoekende

V. **Onze schuldenaren:** degenen die ons beleedigd, of ons hetzij in ons lichaam, hetzij in onze fortuin, hetzij in onze eer, hetzij in onze geestelijke goederen enig ongelijk aangedaan hebben.

A. **Wij moeten – de een de andere:** elkander, wie de schuldenaar ook weze, vriend of vijand, bekend of onbekend, enz., niet alleen met de mond, maar **uit van de harte:** met oprechte meening **vergeven hetgeen tegen ons misdaan is:** vergeven alle kwaad hoe groot en hoe zwaar het ook moge wezen, **geen straf daarvan verzoekende:** daar ten

minste geen straf van verzoekende *uit haat of ongeregelde wraakzucht*, want wij mogen vóór de rechtbanken schadeherstelling en straf eisen, en somwijlen zelfs behoren wij dat te doen, ten einde daardoor de kwaadwilligen schrik in te boezemen en de orde in de samenleving te handhaven.

Willen wij van God vergiffenis van onze schulden bekomen, dan moeten wij noodzakelijk beginnen met zelf onze schuldenaren te vergeven; anders zouden wij de tegen ons gepleegde belediging hoger achten dan de oneindige oneer, door onze zonden God aangedaan.

Hoe leidt God ons in bekoringen?

Als Hij die van ons niet keert, of als Hij ons zulke hulp niet geeft, met dewelke wij alle kwade bekoringen of aanlokkingen tot zonden wederstaan

V. Een **bekoring** is een uitwendige of inwendige zaak die ons tot zonde beweegt of aanlokt.

A. In *twee* gevallen zegt men dat God ons in bekoring leidt:

1° **Als Hij die van ons niet keert:** als Hij, tot straf van onze ongetrouwheid, die bekoringen van ons niet verwijdert, waar Hij gewoonlijk de deugdzame mensen van bevrijdt: God keert gemeenlijk niet alle bekoringen van ons af;

2° **Of als Hij ons zulke hulp niet geeft, met dewelke wij alle kwade bekoringen of aanlokkingen tot zonden wederstaan:** als hij ons slechts een mindere gratie verleent, met dewelke wij minder gemakkelijk, dan doorgaans de goede mensen, de bekoringen kunnen overwinnen; nooit immers weigert God genoegzame gratie om de bekoring te wederstaan.

Deze woorden van de Onze Vader: *leid ons niet in bekoring*, geven dan geenszins te verstaan, dat God ons soms wezenlijk tot zonde zou aanlokken.

De 6^e vraag staat in nauw verband met de 5^e; de bekoringen, die ons tot zonden leiden, zijn een tweede beletsel in de dienst des Heren; daarom, na van Hem gevraagd te hebben,

dat Hij ons de bedrevene zonden zou vergeven, verzoeken wij, dat Hij ons ook zou bevrijden van de bekoringen, die ons wederom in zonde zouden doen vallen.

Van wat kwaad begeert gij verlost te worden?

Van alle kwaad, dat ons naar ziel of lichaam mag hinderen, en de tijdelijke of de eeuwige welvaart beletten

A. **Van alle kwaad**, zonder uitzondering, — **dat ons naar ziel of lichaam mag hinderen** (9^e v.), en zo de tijdelijke of de eeuwige welvaart beletten: wij vragen dus in 't algemeen, verlost te zijn van al hetgeen enigszins onze zaligheid zou kunnen schaden; van hetgeen ze *rechtstreeks* zou schaden met de ziel te hinderen, of *onrechtstreeks* met het lichaam te hinderen in die zaken welke de ziel aangaan. Strikt genomen, betekent **van de kwade**, in de laatste vraag van de Onze Vader, enkel *van de duivel*; doch, aangezien dat de duivel de eerste oorsprong is van alle kwaad, zo is de bovenstaande uitlegging voor volkomen goed te houden. De hele vraag: *maar verlos ons van de kwade*, komt dus hier op uit: in plaats dat Gij, o Vader, ons in bekoring zoudt leiden, verlos ons liever van alle kwaad.

Thans blijkt het klaar, hoe wij in de Onze Vader wezenlijk alles vragen wat wij zouden mogen begeren: al hetgeen wij hier te begeren hebben, is God wel te dienen om Hem zo hiernamaals eeuwig te mogen aanschouwen, en hiertoe zijn drie dingen vereist: 1° hetgeen de dienst Gods in zich zelf uitmaakt, 2° de nodige krachten om God gemakkelijk te dienen, 3° de verwijdering van alle beletsels in zijn dienst. Welnu, in de drie eerste vragen bidden wij om de dingen die de dienst Gods uitmaken, te weten, om Hem te mogen erkennen, ons aan zijn heerschappij te onderwerpen en zijn geboden te volbrengen; in de 4° vraag verzoeken wij van God al de hiertoe vereiste middelen, en, in de drie laatste, smeken wij Hem, dat Hij al de beletsels in zijn dienst van ons zou verwijderen, namelijk, de zonden en schulden, de te grote bekoringen waaraan Hij ons, tot straf van onze zonden, zou laten bloot staan, en alle aanvallen van de duivel.

VRAGEN

Hoe is deze les met de voorgaande verbonden? — Waarvan spreekt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld?

1. Wat betekenen de woorden: *het allerbeste en allerwaardigste gebed?* — Leg de namen uit: *Gebet des Heren* en *Pater noster*. — Hoe wordt dit gebed in 't Vlaams genoemd, en waarom? — Om hoeveel en om welke redenen is de Onze Vader het allerbeste en allerwaardigste gebed? — Leg die redenen uit. — Onder welke opzichten is dit gebed dus het allerbeste en allerwaardigste? .
2. Wat bevat het Gebed des Heren in 't bijzonder? — Moeten wij dit gebed kennen?
3. Aan wie spreken wij, als wij zeggen: *Onze Vader, die in de hemelen zijt*: is het aan God de Vader, de eersten Persoon van de H. Drievuldigheid alleen? — Om hoeveel en om welke redenen wordt God *onze Vader* genoemd? — Hoe zijn wij van God geschapen, en in welke staat heeft Hij onze eerste ouders geschapen? — Wat betekenen de woorden: *van de eeuwige dood verlost*, en hoe heeft God dat gedaan? — Hoe heeft Hij ons door het Doopsel tot zijn kinderen aangenomen? — Wat betekenen de woorden: *voor ons de eeuwige erfenis heeft gereed gemaakt*? — Op welke wijze is God, uit hoofde van die redenen, wezenlijk onze Vader? — Waarom zeggen wij: *onze Vader*, en niet: *mijn Vader*?
4. Wordt er van God gezegd: *die in de hemelen zijt*, om te betekenen, dat Hij uitsluitend in de hemel is? — Waar is Hij? — Om welke reden wordt dat van God gezegd? — Hoe is die reden geldig? — Wat betekenen de woorden: *zich zelf en zijn glorie in de Hemelen openbaart aan de Heiligen*?
5. Hoe mag men in de vraag: *geheiligt zij uw naam*, de woorden *naam Gods* met zekerheid niet opvatten? — Welk is de ware zin van die woorden, en hoe kunnen zij die betekenis hebben? — Wat betekenen de woorden: *God zelf, — al wat men Hem toeschrijft*?
6. Zeg, met de woorden van de Catechismus, door wie, volgens onze vraag in de Onze Vader, de naam Gods geheiligt moet worden. — Leg die woorden uit. — Wat betekent hier, volgens de Catechismus, het woord *geheiligt*? — Leg het antwoord uit. — Welke zin mogen wij hier dus niet aan het woord *geheiligt* geven? — Hoe is de vraag: *geheiligt zij uw naam*, de eerste van de Onze Vader?
7. Wat verstaat de Catechismus door het woord *rijk* in de vraag: *ons toekome uw rijk*? — Wat is er, boven hetgene de Catechismus zegt, door dat woord hier nog te verstaan, en waarom? — Waarom wordt de hemel het *rijk Gods* genoemd? — Welke zijn de dienaren aan wie God de hemel beloofd heeft, en hoe heeft hij hun de hemel

beloofd? — Wat verzoeken wij dan van God in de tweede vraag? — Hoe volgt deze vraag op de eerste?

8. Kunnen wij de wil Gods hier op aarde zo volmaakt volbrengen als de Engelen en de Heiligen het doen in de hemel? — Hoe volmaakt volbrengen de Engelen en de Heiligen Gods wil in de hemel? — Bewijs dat wij hier op aarde, niet zo volmaakt als zij in de hemel, de goddelijken wil kunnen volbrengen. — Wat vragen wij dan volgens de Catechismus, als wij zeggen: *uw wil geschiede op de aarde als in de hemel*? — Hoe is deze derde vraag met de twee vorige verbonden?
9. Wat betekent de uitdrukking: *dagelijks brood*, in de vraag: *geef ons heden ons dagelijks brood*? — Verklaar ieder deel van het antwoord, dat de Catechismus daarop geeft. — Hoe heeft die uitdrukking zulk een betekenis? — Hoe volgt deze vraag van de Onze Vader op de voorgaande?
10. Wat wordt er verstaan door het woord *schulden* in de vraag: *vergeef ons onze schulden*? — Van welke zonden is er hier spraak? — Hoe komt die vraag hier te pas? — Hoe zijn onze zonden een beletsel om God te dienen?
11. Wie zijn onze schuldenaren? — Aan welke schuldenaren moeten wij vergiffenis schenken? — Hoe moeten wij hun vergeven? — Wat moeten wij hun vergeven? — Waarin bestaat de vergiffenis, die wij hun moeten geven? — Sluit zij alle schadeherstelling en alle straf uit? — Waarom vragen wij aan God enkel vergiffenis van onze schulden, *voor zoveel wij* onze schuldenaren vergeven?
12. Wat is een bekoring? — Lukt God ons soms wezenlijk tot het kwaad aan? — In welke gevallen wordt God, volgens de Catechismus, gezegd ons in de bekoring te leiden? — Leg die gevallen uit. — Wat vragen wij dan als wij zeggen: *leid ons niet in bekoring*? — Welke plaats bekleedt deze vraag in de Onze Vader?
13. Wat verzoeken wij, volgens de Catechismus, in de laatste vraag van de Onze Vader? — Leg de woorden van de Catechismus uit. — Geef de zin van het woordje maar van de laatste vraag. — Wat is er eigenlijk te verstaan door de woorden: *van de kwade*? — Toon hoe de Onze Vader wezenlijk begrijpt al wat wij zouden kunnen begeren.

ACHTTIENDE LES

Van de Begroeting van de Engel of het Wees Gegroet

De Begroeting van de Engel of het Wees Gegroet	1° Gebruik en reden daarvan	<i>Waarom voegt men gemeenlijk de Begroeting van de Engel na het Gebed des Heren?</i>
	2° Woorden	<i>Hoe zegt gij de Begroeting van de Engel?</i>
		<i>Wie heeft de Begroeting van de Engel gemaakt?</i>
	3° Uitleg	<i>Waarom noemt gij Onze Lieve Vrouw vol van gratie?</i>

Wees gegroet, Maria, vol van gratie

De Heer is met u

Gebenedijd zijt gij boven alle vrouwen

Heilige Maria, Moeder Gods, bid voor ons, arme zondaars, nu en in het uur van onze dood. Amen

Is God meer met Maria dan met andere mensen?

Waarin is Maria gebenedijd boven alle vrouwen?

Wat hulp of bijstand mogen wij van de H. Maagd verwachten?

Waarom voegt men gemeenlijk de Begroeting van de Engel na het Gebed des Heren?

Om door de H. Maagd ons gebed aan God op te dragen

V. **Gemeenlijk:** meest altijd, volgens een algemeen gebruik.

A. Men voegt gemeenlijk de Begroeting van de Engel na het Gebed des Heren — **om door de H. Maagd:** om door Maria, de Moeder van Jezus Christus, die bij uitmuntendheid de *H. Maagd* genoemd wordt, omdat zij al de andere heilige maagden overtreft, — **ons gebed:** de Onze Vader die wij gebeden hebben, — **aan God op te dragen**, en zo door haar voorspraak te verkrijgen, dat God dit gebed verhore.

Het is zeer natuurlijk dat wij ons gebed tot God, door de H. Maagd aan God doen opdragen, daar wij gewoon zijn voorsprekers te zoeken bij de personen van welke wij iets vragen. Het is even natuurlijk dat wij het eerst en vooral de H. Maagd aanbevelen, daar zij de bijzonderste en machtigste voorspreekster is van geheel de hemel.

Hoe zegt gij de Begroeting van de Engel?

Wees gegroet, Maria, vol van gratie; de Heer is met u;
gebenedijd zijt gij boven alle vrouwen, en gebenedijd is de
vrucht van uw lichaams, Jezus. H. Maria, Moeder Gods, bid
voor ons, arme zondaars, nu en in de uur van onze dood.
Amen.

V. Dit gebed wordt **Begroeting van de Engel** genoemd, omdat het eerste deel ervan bestaat uit de woorden, waarmee de *Engel Gabriël* de H. Maagd gegroet heeft. Het draagt ook de naam *Wees Gegroet*, omdat het met deze woorden begint.

A. De Wees Gegroet is niet, gelijk de Onze Vader, rechtstreeks tot God gericht, maar wel tot Maria. Alle gelovigen behoren hem, evenals het Gebed des Heren, van buiten te weten.

Wie heeft de Begroeting van de Engel gemaakt?

De Engel Gabriël, van God gezonden, heeft het eerste deel uitgesproken; het tweede Elizabeth, de nicht van Maria; het derde heeft daarbij gevoegd onze Moeder de H. Kerk.

De Begroeting van de Engel is gemaakt, niet door Christus zelf, gelijk de Onze Vader; maar deels door de Engel Gabriël; deels door Elizabeth, de nicht van Maria, en deels door Onze Moeder, de H. Kerk.

De Engel Gabriël, van God gezonden, heeft het eerste deel uitgesproken, als hij aan Maria is komen aankondigen, dat zij de Moeder van de Zaligmaker ging worden, zeggende: « *Wees gegroet, vol van gratie, de Heer is met u, gebenedijd zijt gij boven alle vrouwen.* » De Engel heeft haar gegroet, niet met haar naam, maat enkel met haar eretitels.

Het tweede deel, Elizabeth, de nicht van Maria, als zij, na de boodschap van de Engel, de H. Maagd die haar kwam bezoeken, gegroet heeft met de woorden: « *gebenedijt zijt gij boven alle vrouwen en gebenedijd is de vrucht van uw lichaams.* » Zij heeft dan de laatste woorden van de Engel herhaald en daarbij gevoegd: « *en gebenedijd is de vrucht van uw lichaams.* »

Het derde deel heeft daarbij gevoegd onze Moeder de H. Kerk: deze heeft tussen de woorden van de Engel de naam « *Maria* » ingelast, bij die van Elizabeth de naam « *Jezus* » gevoegd, en, na de begroeting van beiden, de bede gesteld: « *H. Maria, Moeder Gods, bid voor ons, arme zondaars, nu en in de uur van onze dood. Amen.* » De H. Kerk hier is de hoge overheid van de H. Kerk, te weten, de Paus en de bisschoppen; zij wordt *onze Moeder* genoemd, omdat zij voor ons geestelijk leven doet, wat onze natuurlijke moeder doet voor ons lichamelijk leven: zij geeft ons het geestelijk leven van de ziel, te weten, het leven van de gratie door de HH. Sacramenten; zij voedt ons in dat leven op door haar leer en haar bestuur.

Waarom noemt gij Onze Lieve Vrouw vol van gratie?

Omdat zij overvloediger gratie van God heeft ontvangen dan enig ander schepsel, dewelke zij ook nooit door enige zonde verloren, maar altijd vermeerderd heeft.

A. Onze Lieve Vrouw wordt genoemd **vol van gratie**, niet omdat zij de goddelijke gratie in de hoogste graad genoten heeft, maar, van de een kant, **omdat zij**, tot de waardigheid van Moeder Gods bestemd zijnde, **overvloediger** (meer) **gratie heeft ontvangen dan enig ander schepsel**, hetzij Engel of mens (de menselijke natuur van Christus uitgenomen), en zo alle Engelen en mensen in gratie overtreft; van de anderen kant, **omdat zij die gratie nooit door enige zonde verloren, maar altijd vermeerderd heeft.**

De *gratie* waarvan hier gesproken wordt, is a) de heiligmakende gratie met al de bovennatuurlijke deugden en de gaven van de H. Geest, waardoor wij kinderen en vrienden Gods zijn; b) de dadelijke gratien, die de heiligmakende werkend maken.

De H. Maagd heeft meer gratie ontvangen dan enig ander schepsel 1° onder opzicht van tijd, daar zij, van de erfzonde vrij zijnde, de gratie van in het begin van haar bestaan genoten heeft; 2° onder opzicht van hoeveelheid of van de graad van de gratie haar van God geschenken. — Zij heeft die gratie *nooit door enige zonden verloren*, want zij heeft nooit noch dodelijke, noch dagelijkse zonde bedreven; nu de heiligmakende gratie kan alleen door de doodzonde verloren, en de dadelijke, slechts tot straf van enige zonde, ‘t zij dodelijke of dagelijkse, in mindere maat gegeven worden. — Zij heeft de gratie, van God bekomen, *altijd vermeerderd* door de verdienstelijke werken die zij gedurig volbracht, en door de HH. Sacramenten die zij, na hun instelling, ontvangen heeft.

Is God meer met Maria dan met andere mensen?

Ja: ten eerste, omdat Hij in bijzondere manieren haar altijd bewaard en geholpen heeft; ten tweede, omdat de H. Drievuldigheid in haar gewrocht heeft het werk van de Menswording van Christus; ten derde, omdat zij nu in de glorie, God de allernaaste is.

A. Ten eerste, omdat Hij in bijzondere manieren haar altijd bewaard en geholpen heeft, met haar te bevrijden van de erfzonde en van alle dadelijke zonden, ook met voor haar op een bijzondere wijze zorg te hebben in geheel haar leven, zoals onder andere in de vlucht naar Egypte.

Ten tweede, omdat de H. Drievuldigheid – in haar gewrocht heeft het werk van de Menswording van Christus: haar gekozen heeft om de Moeder te zijn van Christus, en haar door een mirakel tot die waardigheid verheven heeft. Dit werk van de Menswording, dat hier aan geheel de H. Drievuldigheid toegeëigend wordt en wezenlijk toebehoort, wordt, in de 7^e les, een werk van de H. Geest genoemd, omdat het een werk van liefde is en daarom de H. Geest bijzonder is toe te schrijven.

Ten derde, omdat zij nu, in de glorie, God de allernaaste is omdat zij, sedert haar dood, boven alle Engelen en mensen (Christus als mens uitgezonderd) in de hemelse glorie verheven is: zij heeft in haar leven meer gratie genoten dan enig Engel of mens, en

daarom moet zij ook alle Engelen en mensen in het geluk en de eer van de hemel overtreffen.

Waarin is Maria gebenedijd boven alle vrouwen?

Ten eerste, dat zij onder alle andere verkoren is om de Moeder Gods te zijn; ten tweede, dat zij is geweest moeder en samen maagd gebleven; ten derde, dat zij gebaard heeft zonder pijn; ten vierde, dat zij in glorie alle vrouwen te boven gaat.

A. Ten eerste, dat zij onder alle andere verkoren is om de Moeder Gods te zijn: de waardigheid van Moeder Gods is de grootste eer die een geschapen persoon kan te beurt vallen.

Ten tweede, dat zij is geweest moeder en tegelijk maagd gebleven omdat zij, door een bijzondere hulp Gods, de allerkostelijksten perel van de maagdelijke zuiverheid altijd ongeschonden behouden heeft.

Ten derde, dat zij gebaard heeft zonder pijn: ook dit bijzonder voorrecht viel haar ten deel uit hoofde van haar waardigheid van Moeder Gods.

Ten vierde, dat zij in glorie alle vrouwen te boven gaat dit voorrecht vloeit uit het derde punt van het voorgaand antwoord.

Wat hulp of bijstand mogen wij van de Heilige Maagd verwachten?

In het leven helpt zij ons in alles wat profijtig is; maar in het uiterste vertroost zij de kranken, verlicht de zieken, belet de bekoringen, en helpt ons tot de eeuwige zaligheid

A. De H. Maagd helpt ons 1° geheel ons leven dóór; maar 2° in het bijzonder in de uur van de dood.

1° **In het leven helpt zij ons**, door haar voorspraak bij God, — **in alles wat profijtig is**: in al hetgene dient tot zaligmaking van onze ziel en tot geluk van ons lichaam, voor zoveel dit tijdelijk geluk niet schadelijk noch minder profijtig is voor het eeuwig geluk van de ziel;

2° **In het uiterste**: in het uur van de dood doet zij voor ons *vier* dingen: a) **zij vertroost de kranken**, namelijk, met hun de gratie te verkrijgen van verduldig en onderworpen te zijn, van de wereld te verachten en met vast betrouwen op God te hopen; b) **zij verlicht de zieken**, met hun troost te geven en zelfs, met hun, als het zalig is, van God verzachting in hun lijden te bekomen; c) **zij belet de bekoringen**: verwijdert, door haar voorspraak, van de zieken de grote bekoringen, die de mens dikwijls in de uur van de dood aanvallen; d) **zij helpt ons**, door nog veel andere middelen — **tot de eeuwige zaligheid**: om ons geheel en gans tot God te bekeren en in het goed te volharden.

VRAGEN

Waarvan spreekt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat bevat ieder van haar verdelingen?

1. Welk gebed voegt men gewoonlijk na het Gebed des Heren? — Waarom doet men dat? — Wie verstaat men door de H. Maagd? — Waarom wordt deze naam aan Maria, de Moeder Gods, gegeven? — Wat is: *ons gebed door de H. Maagd aan God opdragen*? — Is het redelijk ons gebed tot God, aan God door anderen te doen opdragen? — Waarom dragen wij ons gebed meer door Maria dan door de andere Heiligen aan God op?
2. Van waar komt de naam *Begroeting van de Engel*? — Hoe noemt men dit gebed nog, en waarom? — Tot wie is dit gebed rechtstreeks gericht? — Moeten wij het kennen?
3. Is de Begroeting van de Engel van Christus zelf gemaakt, gelijk het Gebed des Heren? — Uit hoeveel delen bestaat zij, onder opzicht van haar oorsprong? — Door wie is ieder deel gemaakt, en wat bevat het? — Wie verstaat men hier door de H. Kerk? — Waarom noemen wij de H. Kerk *onze Moeder*?
4. Noemen wij Onze Lieve Vrouw *vol van gratie*, omdat zij de hoogste graad van gratie mogelijk bezeten heeft? — Om welke reden is het? — Wat verstaat men hier door *enig ander schepsel*? — Hoe bezit Maria wezenlijk meer gratie dan enig ander schepsel?

— Van welke gratie is er hier spraak? — Onder welk opzicht heeft Maria meer gratie ontvangen dan enig ander schepsel? — Hoe wordt de gratie verloren of verminderd? — Hoe heeft Maria haar gratie nooit verloren noch verminderd? — Hoe heeft zij de gratie, van God ontvangen, altijd vermeerderd? — Waarom heeft zij meer gratie dan enig ander schepsel ontvangen?

5. Om hoeveel redenen zeggen wij met recht, dat God meer met Maria is dan met andere mensen? — Geef de redenen met de woorden van de Catechismus. — Hoe heeft God op bijzondere manieren Maria altijd bewaard en geholpen? — Hoe wordt de Menswording hier voorgesteld als een werk van de H. Drijvuidigheid, terwijl zij, in de 7^e les, een bijzonder werk van de H. Geest genoemd wordt? — Wat betekenen de woorden: *omdat zij nu, in de glorie, God de allernaaste is?* — Waarom is Maria in de hemel boven al de Heiligen en de Engelen verheven?
6. Om hoeveel en om welke redenen wordt Maria gezegd: *gebenedijd te zijn boven alle vrouwen?* — Hoe groot is de eer *Moeder Gods* te zijn?
7. Wanneer helpt ons de H. Maagd? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wat zij voor ons doet gedurende geheel ons leven op aarde, en leg die woorden uit. — Zeg hoeveel dingen zij voor ons doet in de uur van de dood; noem ze en leg ze uit.

NEGENTIENDE LES

Van de eer en aanroeping van de H. Maagd Maria

1. De plaats waar de H. Maagd nu is	<p><i>Waar is Onze Lieve Vrouw nu?</i></p> <p><i>Is de Heilige Maagd in de kerken niet?</i></p>
2. De manier op dewelke de H. Maagd ons helpt	<p><i>In wat manier helpt ons de Heilige Maagd?</i></p> <p><i>Hoe zal ik mijn gebed allerbest aangenaam maken aan de H. Maagd?</i></p>
3. De manier om met vrucht Maria te eren en te aanroepen	<p><i>Mishaagt aan God of aan Maria de manier van enige gebeden dikwijls te herhalen, gelijk wij doen lezende het Rozenhoedje?</i></p> <p><i>Wat kracht is er in de tekenen of kralen van het Rozenhoedje?</i></p> <p><i>Is er supersticie gelegen in het getal van het Rozenhoedje?</i></p>

In de voorgaande les heeft de Catechismus gesproken van een bijzonder gebed tot Maria, te weten, van de Wees Gegroet; nu handelt hij van de eer en aanroeping van Maria in 't algemeen, en wel omdat haar vereering een grote middel is ter zaligheid.

Waar is Onze Lieve Vrouw nu?

Zij is met ziel en lichaam in de hemel verheven boven alle schepselen

V. Waar is Maria, de Moeder van Christus, sedert haar dood?

A. **Zij is in de hemel**, en dat 1° **met ziel en lichaam**: dus niet gelijk de andere Heiligen, die daar alleen met hun ziel zijn, en er slechts na het Laatste Oordeel met hun lichaam zullen binnentreden; 2° **verheven boven alle schepselen**: al de Engelen en Heiligen in glorie overtreffende.

Onze Lieve Vrouw is in de hemel met ziel en lichaam, omdat zij met de gans bijzondere waardigheid van Moeder Gods bekleed is; zij is daar verheven boven alle schepselen, omdat zij, gedurende haar leven, deze allen in heilige en verdiensten overtroffen heeft.

Is de Heilige Maagd in de kerken niet?

In de kerken zijn maar haar beelden en gedachtenissen

V. Is de H. Maagd in de kerken niet wezenlijk of persoonlijk tegenwoordig, gelijk Christus daar is in het H. Sacrament?

A. Zij is daar niet zo tegenwoordig: **in de kerken zijn maar — haar beelden:** schilderijen of standbeelden die haar voorstellen, — **en gedachtenissen:** en andere voorwerpen die onze aandacht op haar trekken, zoals reliquieën van haar kleren, van haar woning, van de dingen die zij in verschijningen aangeraakt heeft, enz.

In wat manier helpt ons de Heilige Maagd?

Door haar verdiensten en gebeden, die zij God voor ons opdraagt

A. De H. Maagd kan ons helpen, niet gelijk God, door eigen macht, maar op de *twee* volgende wijzen:

1° **Door haar verdiensten:** door de verdienstelijke werken die zij *op deze wereld* volbracht heeft; want, sedert haar dood, kan zij niets meer verdienen. Uit die verdienstelijke werken kan ons enkel de vrucht van voldoening toegepast worden; de twee andere vruchten, namelijk die van smeeking en de vermeerdering van de heiligmakende gratie heeft de H. Maagd zelve genoten. Hare voldoeningen worden ons toegepast óf rechtstreeks op haar vraag, óf door de aflaten. (13^e les, v. 2, 3 en 4. — 16^e les, v. 2.)

2° Door haar gebeden die zij God voor ons opdraagt door de samenspraken die zij met God in de hemel heeft, waarin zij van Hem allerhande gunsten voor ons vraagt. Ongetwijfeld wordt de H. Maagd veel zekerder verhoord dan al de andere Heiligen, om reden van haar bijzondere heiligheid alsmede van haar titel van Moeder Gods; haar voorspraak heeft zelfs zoveel kracht, dat zij uit die hoofde almachtig genoemd wordt.

*Wat middel weet gij om te verkrijgen door Onze Lieve Vrouw,
hetgene gij van doen hebt?*

**Haar dikwijls en godvruchtig te aanroepen, zeggende de Wees
Gegroet en andere gebeden.**

A. De middel om door Onze Lieve Vrouw te verkrijgen hetgene wij van doen hebben, is **haar te aanroepen**: haar te erkennen als verheven zijnde boven alle schepselen, diensvolgens als koningin van hemel en aarde, en haar te smeken om voor óns te willen bidden, Om door dit aanroepen van Maria veel vrucht te bekomen, is het niet genoeg het van tijd tot tijd eens te doen; wij moeten het — **dikwijls**: dagelijks en zelfs meermaals daags, en **godvruchtig**: met bereidwilligheid en derhalve met eerbiedigheid en aandachtigheid doen, **zeggende de Wees Gegroet**: dit gebed is, onder opzicht van oorsprong zowel als van inhoud, het volmaaktste *om Maria te aanroepen*: zijn edele oorsprong hebben wij reeds in de 3^e vraag van de voorgaande les leren kennen, en, wat de inhoud aangaat, het drukt de grootste eretitels van Maria uit, en vraagt dat zij ons nu en in het uur van de dood zou bijstaan; — **en andere gebeden**, Maria bijzonder aangenaam, zoals bare litanie en haar kerkelijk officie.

Hoe zal ik mijn gebed allerbest aangenaam maken aan de Heilige Maagd?

Voegende bij het gebed enige goede werken tot haar eer, als vasten, bedevaarten en andere diergelijke

A. **Voegende bij het gebed enige goede werken – tot haar eer** dat is, tot voldoening van haar begeerde, de enige die zij heeft, van de geboden en raden Gods te zien volgen; dit inzicht immers strekt tot haar eer, daar men daardoor haar heiligkeit en verhevenheid erkent en zich aan haar onderwerpt. Goede werken die men ter ere van de H. Maagd kan doen, zijn b.v. **vasten**, waaronder men niet uitsluitend het eigenlijk vasten, gelijk de H. Kerk het voorschrijft, maar ook alle versterving te verstaan heeft die men zich vrijwillig oplegt, of ten minste goedwillig aanvaardt; – **bedevaarten**: heilige reizen tot afgelegen plaatsen, waar God, de H. Maagd of de Heiligen op een bijzondere wijze geëerd worden; – **en andere diergelijke**, zoals te biechten gaan, ter ere van de H. Maagd licht ontsteken, en zelfs al onze goede en betamelijke werken, als wij ze doen met het inzicht van de wil Gods te volbrengen.

Mishaagt aan God of aan Maria de manier van enige gebeten dikwijls te herhalen, gelijk wij doen lezende het Rozenhoedje?

Geenszins; want Christus heeft ons geleerd te volharden in het roepen en kloppen om te verkrijgen hetgeen wij begeren

V. Het **Rozenhoedje** of **Rozenkrans**, een gebed door de H. Dominicus ingevoerd, door de H. Kerk goedgekeurd en de gelovigen levendig aanbevolen, bestaat 1° uit vijftien tientjes of vijftienmaal één *Onze Vader* met tien *Wees Gegroeten* en één *Glorie zij de Vader, de Zoon en de H. Geest*; 2° uit een korte overweging, bij ieder tientje, over een van de zogenoemde vijf blijde, vijf droeve en vijf glorieuze mysteriën van onze verlossing. De

verzameling van die gebeden heet *Rozenhoedje* of *Rozenkrans*, omdat zij als 't ware een kroon van rozen uitmaakt, die wij Maria aanbieden. Het Rozenhoedje heet ook *Paternoster* omdat de Pater Noster of Onze Vader er het waardigste deel van is.

Gewoonlijk bidt men van de helen Rozenkrans enkel een derde deel, bestaande óf uit de vijf blijde, óf uit de vijf droeve, óf uit de vijf glorieuze mysteriën.

De Catechismus vraagt of de Rozenkrans, waarin wij zo dikwijls hetzelfde gebed herhalen, aan God of aan Maria niet mishaagt.

A. Hij mishaagt hun — **geenszins, want Christus heeft ons geleerd**, dat wij, — **om te verkrijgen hetgeen wij begeren**, dienen te volharden in het roepen en kloppen, of moeten bidden met volstandigheid.

Wat kracht is er in de tekenen of kralen van het Rozenhoedje?

De tekenen hebben geen kracht, maar dienen alleen tot gedachtenis van het getal, dat wij God en zijn H. Moeder willen opdragen

V. Hebben de kralen van de Rozenkrans uit hun natuur enige kracht om ons een goddelijke gunst te geven of te verkrijgen?

A. **De tekenen:** de kralen — **hebben** uit hun natuur hoegenaamd **geen kracht, maar dienen alleen tot gedachtenis van het getal:** tot hulp in het optellen van heft getal gebeden, — **dat wij God en zijn H. Moeder willen opdragen** of aanbieden.

De Catechismus spreekt hier uitsluitend van de ongewijde Rozenkransen, want de gewijde dienen, uit hoofde van hun wijding, om afslaten alsook om van God hulp en bijstand te bekomen. De H. Kerk kan zowel een Rozenkrans wijden als een gebouw, een plaats, een kerk of andere zaak.

Is er supersticie gelegen in het getal van het Rozenhoedje?

Geenszins; maar het wordt uitsluitend genomen tot een geestelijke betekenis, en daarom mag het wel verminderd of vermeerderd worden

V. Schrijven de gelovigen aan het getal gebeden (6e v.) waaruit de Rozenkrans bestaat, geen kracht toe, die het niet heeft noch van God, noch uit zich zelf, noch door de instelling van de H. Kerk? (21^e les, v. 6.)

A. **Geenszins:** het bevat geen supersticie, — **het wordt genomen**, niet als had het een bijzondere kracht, die het wezenlijk niet heeft, — **maar uitsluitend tot een geestelijke betekenis:** uitsluitend om ons een geestelijke, een godsdienstige zaak te herinneren, namelijk, de gewoonte, bij heilige eremijten en dienaren Gods uit vroegere tijden, van dagelijks de 150 psalmen van David te lozen; — **en daarom**, daar aan dit getal geen bijzondere kracht erkend wordt, — **mag het wel verminderd of vermeerderd worden**, zonder dat het gebed er zijn waarde en kracht door verliest. Nochtans moet men, om de aflaten te verdienen die de H. Kerk aan de Rozenkrans gehecht heeft, het getal gebeden zeggen door haar geëist. (13^e les, v. 6.)

VRAGEN

Hoe is deze les met de voorgaande verbonden? — Waarvan spreekt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus in ieder van die delen ?

1. Leg de vraag uit: *Waar is Onze Lieve Vrouw nu?* — Noem de plaats waar Onze Lieve Vrouw nu is? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, hoe zij daar is, en leg die woorden uit. — Waarom is zij daar op de gezegde wijze?
2. Welk is de zin van de vraag: *Is de H. Maagd in de kerken niet?* — Is de H. Maagd wezenlijk of persoonlijk in de kerken? — Hoe is zij daar? — Wat verstaat men door haar *beelden en gedachtenissen*? — Welk verschil is er tussen de manier op welke Christus en die op welke Maria in de kerken is?

3. Helpt de H. Maagd ons rechtstreeks door haar eigen macht? — Wie helpt ons op die wijze? — Door hoeveel dingen en door welke helpt zij ons? — Wat verstaat men hier door *haar verdiensten*, en hoe worden deze ons toegepast? — Wat verstaat men door *de gebeden die zij aan God voor ons opdraagt?* — Hoe zeker is de voorspraak van de H. Maagd?
4. Welk werk wordt er vereist,,om van Maria te verkrijgen hetgene wij van haar begeren? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, hoe wij dat werk moeten doen, om door Maria te verkrijgen hetgene wij begeren. — Leg die woorden uit.
5. Wat is er te doen om ons gebed zeer aangenaam te maken aan de H. Maagd? — Wat is een goed werk doen ter ere van de H. Maagd? — Welke goede werken stelt de Catechismus hier voor? — Leg zijn woorden uit.
6. Wat is het Rozenhoedje? — Hoe wordt het verdeeld? ... Hoe wordt het gewoonlijk gebeden? — Van waar komt de naam *Rozenhoedje*? — Hoe wordt het nog genoemd en waarom? — Wat vraagt de Catechismus, als hij zegt: *Mishaagt aan God of aan Maria de manier van enige gebeden dikwijls te herhalen, gelijk wij doen lezende het Rozenhoedje?* — Waarom mishaagt die manier niet? — Leg de reden uit.
7. Geef de zin van de vraag: *Wat kracht is er in de tekenen of kralen van het Rozenhoedje?*— Wat kracht hebben nu deze kralen of tekenen? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, waartoe zij dienen. — Leg die woorden uit. — Van welke Rozenkransen spreekt hier de Catechismus? — Hebben de gewijde Rozenkransen ook geen kracht? — Welk is hun kracht en waaruit hebben zij deze?
8. Wat vraagt de Catechismus als hij zegt: *Is er supersticie gelegen in het getal van het Rozenhoedje?* — Welk is dat getal? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, waarom er geen supersticie in dit getal is. — Waartoe wordt het gebruikt? — Wat betekent de Catechismus, als hij zegt: *en daarom mag het wel verminderd of vermeerderd worden?* — Is er een zeker getal vereist om de aflatzen van een gewijden paternoster te verdienen, en waarom ?

DERDE DEEL

TWINTIGSTE LES

Van de Liefde

De Liefde	1° Haar plaats onder de deugden	<i>Welke is de meeste en de waardigste onder alle deugden?</i>
	2° Bepaling van de deugd van Liefde De Liefde is een gave van God waardoor wij...	<i>...God beminnen boven alle dingen, om Hem zelf.</i>
		<i>...Onze naaste als onszelf,</i>
	3° Kort begrip van de plichten door haar opgelegd	<i>Om God.</i>
		<i>De Wet van God verdeeld in tien geboden</i>
		<i>Wie heeft de Tien Geboden gegeven? Zeg de Tien Geboden Gods</i>

Welke is de meeste en de waardigste onder alle deugden?

De Liefde: omdat zonder haar, noch het Geloof, noch de Hoop ons helpen mag ter zaligheid

V. **Welke is de meeste:** tot het meeste en bijzonderste goed genegen makende, — **en de waardigste:** de meest achting verdienende, — **onder alle** goddelijke en zedelijke **deugden?** Daar alle deugd een genegenheid is van de ziel tot een zeker goed, moet die deugd de meeste en ook de waardigste zijn, die ons tot het meeste goed genegen maakt.

A. De Liefde is de meeste en de waardigste onder alle deugden — **omdat, zonder haar, noch het Geloof, noch de Hoop ons helpen mag ter zaligheid:** omdat de deugd van Geloof en die van Hoop ons, door zich zelf alleen, tot de eeuwige zaligheid niet kunnen brengen, maar daartoe slechts bekwaam worden, als zij met de deugd van Liefde gepaard gaan Om een meester te behagen en loon van hem te ontvangen, is het immers niet genoeg hem als meester te erkennen en betrouwen op hem te hebben; het is daarenhoven volstrekt nodig, hem te willen dienen. Dus, ook om God te behagen, en van Hem de hemelse loon te bekomen, moet men niet enkel Hem erkennen door het Geloof en zich

op Hem betrouwen door de Hoop, maar nog Hem goed willen, de wil hebben van Hem te dienen, en die wil is de Liefde.

Wat is de Liefde?

Een gave Gods, door dewelke wij God boven alle dingen beminnen, en onze naaste als ons zelf om God

V. Hier wederom geldt het niet enkel de *akte*, maar ook de *deugd*. (3^e les, 1^e v.)

A. De bepaling vermeldt onder andere 1° de oorsprong, 2° de akte en 3° het voorwerp van de deugd van Liefde.

1° De *oorsprong*: de Liefde is **een gave Gods**. (3^e en 16^e les, 1^e v.)

2° De *akte* of het werk tot hetwelk de deugd van Liefde ons genegen maakt, is — **beminnen**: iemand goed willen en bijgevolg zijn redelijke begeerde willen volbrengen, want hetgeen iemand met reden begeert of behoort te begeren, dat is zijn goed.

3° Het *voorwerp* van de Liefde is dubbel, te weten: **God en de naaste**, God is het eerste en bijzonderste; de naaste is het tweede.

De bepaling leert ons nog: a) de *manier* waarop wij God en de naaste moeten beminnen: God, **boven alle dingen**, de naaste, niet boven alle dingen noch boven ons zelf, maar **gelijk ons zelf**; b) de *reden* waarom wij onze *naaste* zó moeten beminnen: deze wordt aangeduid door de woorden — **om God**, dat is, uit Liefde tot God, om rede dat hij het geliefkoosde schepsel en het aangenomen kind Gods is, of ten minste geroepen is om dat te worden. Gelijk wij, een huisvader beminnende, uit hoofde van deze liefde ook zijn kinderen liefhebben, die hij als een deel wan zich zelf acht, zo, wanneer wij God beminnen, beminnen wij om Hem ook al degenen die Hij als de zijn aanzielt. En men bemerke wel dat de liefde tot de naaste onafscheidbaar is van de liefde tot God, want, gelijk wij onmogelijk een vader kunnen beminnen zonder ook zijn kinderen lief te hebben, kunnen wij ook onmogelijk God heminnen zonder tevens de naaste lief te hebben, die God als Hem toebehorende beschouwt.

De *reden* van onze liefde tot *God* is het voorwerp van de volgende vraag.

Waarom moeten wij God beminnen?

Om Hem zelf, dat is om zijn goedheid, barmhartigheid, liefde tot ons, en andere volmaaktheden, met dewelke Hij alle goed te boven gaat

A. Wij moeten God beminnen — **om Hem zelf**, om de uitmuntendheid van zijn natuur, — **dat is, om zijn goedheid**: om zijn wijsheid in het verstand en zijn heilige in de wil, — **barmhartigheid**: om zijn groot medelijden met onze ellende, dat uit zijn goedheid voortkomt, — **liefde tot ons**: om zijn werkende liefde tot ons, waardoor Hij ons allerhande goederen en weldaden geschenken heeft en voortdurend schenkt, — **en andere volmaaktheden**, zoals zijn almoechtheid, zijn voorzienigheid, zijn getrouwheid, enz., — **met dewelke Hij alle goed te boven gaat**; door welke hoedanigheden Hij, die oneindig volmaakt is, de volmaaktheid van al de andere bestaande of mogelijke wezens overtreft.

Als wij God om Hem zelf beminnen, dan is onze liefde volmaakt, daar wij Hem met niets anders zozeer kunnen eren, dan met zijn oneindige volmaaktheid te erkennen. Wij kunnen God ook beminnen a) om zijn werken, namelijk, uit erkentenis voor de weldaden die Hij ons geschenken heeft en ons blijft schenken; b) uit hoop van de hemel, die Hij aan zijn dienaren beloofd heeft; c) uit vrees van de straffen, die Hij voor de zondaars bereid heeft; deze liefde echter is onvolmaakt, daar zij niet op God zelf, maar enkel op zijn werken steunt. (14e les, 3e v.)

Wat is God beminnen bovenal?

Zó beminnen, dat men liever zou verlaten alle dingen, ook het leven, dan God met één zonde te vergrammen

V. **Bovenal**: boven alle dingen (2e v.)

A. God boven alle dingen beminnen, is Hem — **zó beminnen**: op die wijze goed willen en zó willen dienen, **dat men liever zou verlaten — alle dingen**: alle goederen buiten God, zoals rijkdommen, eer en faam, bloedverwanten en kennissen, — **ook het leven**, dat zou uit te zonderen zijn, ware er een uitzondering te maken: het leven immers is het voornaamste en edelste onder al de aardse goederen; — **dan God met één zonde te vergrammen**: dan één doodzonde te bedrijven: de dagelijkse zonden beletten of breken de Liefde niet, omdat zij geen volkomene of volmaakte overtredingen van Gods wet zijn (37e les, 6e v.). Om bovenal te zijn, moet dus onze Liefde tot God alle andere liefde tot enig wezen in *hoogachting* overtreffen, zodanig dat wij gesteld zijn om alles te verliezen, liever dan God door één zonde te vergrammen; zij moet echter niet vuriger, levendiger zijn, noch meer indruk op ons maken dan alle andere liefde, wie dus meer droefheid gevoelt, omdat hij, b.v. zijn vader of zijn moeder verloren heeft, dan omdat hij God door een zonde heeft vergramd, die moet daarom geenszins denken, dat hij geen voldoend berouw over zijn zonden heeft.

Wij moeten, onder opzicht van *hoogachting*, God hovenal beminnen, omdat Hij metterdaad alle andere wezens in volmaaktheid overtreft.

Hoe moeten wij onze naaste beminnen?

Gelijk ons zelf

A. Wij moeten onze naaste beminnen **gelijk ons zelf**, en wel omdat hij, evenals wij, zo niet metterdaad, dan toch door zijn roep, het geliefkoosde schepsel en aangenomen kind Gods is, en daarom dezelfde achtung en liefde verdient als wij zelf.

Wat is onze naaste beminnen als ons zelf?

Zó beminnen, dat wij hem geen kwaad doen, dat wij zelf niet zouden willen lijden, en hem het goed zoeken te bewijzen, dat wij ons zelf wensen

A. Onze naaste beminnen als ons zelf is hem — **zó beminnen**: derwijze goed willen, — 1° **dat wij hem geen kwaad doen**: in zijn geestelijke of tijdelijke goederen, 't zij door woorden, 't zij door werken geen nadeel toebrengen, — **dat wij zelf**, waren wij in zijn plaats, met recht en reden — **niet zouden willen lijden, en 2° hem het goed zoeken te bewijzen, — dat wij ons zelf wensen**: dat wij ons zelf, waren wij in zijn plaats, met recht en reden van anderen zouden verwachten. *Goed* betekent hier al hetgene de naaste kan bevoordelen in zijn zaligheid of in zijn tijdelijke welvaart voor zoveel deze tot zijn eeuwig geluk profijtig is. Om de naaste te beminnen *als ons zelf*, moeten wij dus voor hem niet alles doen, wat wij voor ons zelf doen, maar enkel datgene, wat wij met recht en reden van anderen voor ons willen gedaan hebben.

Wie verstaat gij door onze naaste?

Alle redelijke schepselen die met ons deel kunnen hebben in de goddelijke glorie

A. Opdat iemand onze naaste zij, moet hij deze *drie* voorwaarden vervullen:

1° Een **schepsel** zijn (1^e les, v. 5); dus is God onze naaste niet, aangezien Hij uit zich zelf bestaat;

2° Een **redelijk** schepsel zijn, zoals de mensen (1^e l. v. 5) en de Engelen (6^e les, v. 4); dus zijn de levenloze wezens, de planten en de dieren onze naaste niet;

3° Met ons deel kunnen hebben in de goddelijke glorie: met ons samen de hemel kunnen bezitten; dus zijn de duiven en de verdoemden onze naaste niet, daar zij nooit in de hemel kunnen komen.

Deze allen zijn bijgevolg onze naaste: de Engelen, de Heiligen, de zielen van het vagevuur en al de mensen hier op aarde, zowel de zondaars als de rechtvaardigen, en zij worden zo genoemd, omdat zij *nader* met ons verbonden zijn dan alle andere wezens: zij zijn immers samen met ons Gods aangenomene kinderen of toch geroepen om dat te worden.

Welk is het kort begrip van alles, wat wij om de Liefde te onderhouden moeten doen?

De Wet Gods, gedeeld in tien geboden

V. Waarin vinden wij in 't kort voorgesteld al wat wij moeten doen om God en onze naaste metterdaad te beminnen?

A. Wij vinden dat in **de Wet Gods, gedeeld in tien geboden**, of, gelijk men gewoonlijk zegt, in de Tien Geboden Gods. Evenals het Symbolum de korte regel is van ons Geloof, zo zijn de Tien Geboden de korte regel van ons gedrag.

Buiten de Tien Geboden moeten wij er nog vele andere volgen, namelijk, al de geboden ons door de geestelijke of wereldlijke overheid wettig voorgescreven; maar deze zijn alle hoofdzakelijk besloten in het Vierde van de Tien Geboden, dat ons oplegt aan onze wettige oversten te gehoorzamen.

Wie heeft de Tien Geboden gegeven?

God zelf heeft die van in het begin ingedrukt in de harten van de mensen, daarna aan Mozes die gegeven, in twee stenen tafelen geschreven, en Christus heeft ze vernieuwd in het Nieuwe Testament

A. God zelf heeft de Tien Geboden gegeven, weshalve zij geen menselijke, maar goddelijke wetten zijn. Hij heeft ze gegeven op drie verschillende manieren.

1° Van in het begin heeft Hij die ingedrukt in de harten van de mensenvan in het begin van de wereld heeft Hij die te kennen gegeven door de rede en het verstand die deel maken van de menselijke natuur: *hart* is hier immers overdrachtelijk genomen in de zin van verstand, van kenvermogen van de ziel; doch, boven deze natuurlijke bekendmaking van de Tien Geboden, die wij allen in ons vinden, heeft God aan Adam en Eva nog een bovennatuurlijke Openbaring gedaan: Hij heeft hun immers een bovennatuurlijke wetenschap ingestort;

2° Daarna aan Mozes die gegeven, in twee stenen tafelen geschrevennadien, omtrent 1500 jaar vóór Christus' geboorte, heeft God, op de berg Sinaï, aan Mozes, de geleider van het joodse volk, die Tien Geboden schriftelijk gegeven op twee stenen tafelen;

3° En Christus heeft ze vernieuwd in het Nieuw Testament:God de Zoon die, mens geworden zijnde, Jezus Christus genoemd is, heeft ze opnieuw mondeling voorgesteld in de nieuwe Openbaring, of in de nieuwe goddelijke leer die Hij komen verkondigen is.

Opzichtens de *wijze* waarop zij gebeurden, verschillen deze drie bekendmakingen in het volgende: voor zoveel zij natuurlijk is, geschiedde de eerste door het licht van de rede, en zo wordt zij nog gedurig gedaan in allen mens; voor zoveel zij bovennatuurlijk was, geschiedde zij door het instorten van een bovennatuurlijke wetenschap in Adam en Eva; de tweede werd door God zelf *schriftelijk* gedaan op twee stenen tafelen, en de derde eindelijk, *mondeling* door Christus, de Zoon Gods voor ons mens geworden. Opzichtens de

geboden zelf, bestaat er tussen die drie bekendmakingen slechts één enkel en dat nog klein verschil: het betreft het Derde Gebod: in de eerste duidde God misschien de dag niet aan, die te van zijn verering bijzonder te bestemmen was; in de tweede verkoos Hij daartoe de Sabbatdag, en in de derde veranderden de oversten van de H. Kerk, na Christus' dood, maar met zijn toelating en door zijn macht, de Sabbatdag in de Zondag.

Zeg de Tien Geboden Gods

1. Ik ben de Heer uw God; gij zult geen vreemde goden hebben vóór mijne ogen. Gij zult u geen gesneden beeld noch enige gelijkenis maken. Gij zult die niet aanbidden noch godsdiestig eren.
 2. Gij zult de naam van de Heer, uwen God, niet ijdel gebruiken.
 3. Wees gedachtig, dat gij de Sabbatdag heilig maakt.
 4. Eer uw vader en uw moeder, opdat gij läng moet leven op de aarde.
 5. Gij zult niet doodslaan.
 6. Gij zult geen overspel doen.
 7. Gij zult niet stelen.
 8. Gij zult tegen uw naaste geen vals getuigenis geven.
 9. Gij zult van uw naasten huisvrouw niet begeren.
 10. Gij zult zijn huis niet begeren, noch zijn land, noch zijn knecht, noch zijn dienstmeid, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets van al wat hem toebehoort.
- A. Buiten deze opzegwijze, uit Mozes' wet getrokken, bestaat er nog een andere, die wij gewoonlijk in onze gebeden gebruiken.

Eenieder is gehouden ten minste de inhoud van de Tien Geboden te kennen; anders is het onmogelijk ze te onderhouden; daarenboven is het hoogst voordelig ze van buiten te weten en ze dagelijks op te zeggen.

Onder die geboden, gelijk God ze aan Mozes gegeven heeft, en ook gelijk wij ze opzeggen, bestaat een zeer volmaakte orde: eerst worden ons onze plichten jegens God voorgesteld, omdat zij de oorsprong zijn van onze plichten ten opzichte van de naaste; zij zijn gerangschikt volgens hun gewichtigheid: het eerste legt ons op, ons aan God als aan de enige waren God te onderwerpen; het tweede, Hem niet te onteren, en het derde, Hem te dienen gelijk Hij het vereist, en het is daar wel de orde van onze verplichtingen jegens allen overste.

De zeven overige geboden hebben betrekking op de naaste, namelijk, op zijn vijf bijzondere goederen die wij te eerbiedigen hebben: zo spreekt het Vierde Gebod van het *gezag*, waar slechts enige personen mee bekleed zijn; de andere, van de vier goederen die alle mensen gemeen zijn, namelijk, het geestelijk en lichamelijk leven, het huisgezin en de zuiverheid, de tijdelijke goederen en de faam of reputatie. En hier wederom is de orde volkomen; immers de zonden, tegen de oversten, zijn groter dan die tegen andere personen; daarop volgt het gebod nopens het eerbiedigen van 's naasten geestelijk en lichamelijk leven, daar het leven het bijzonderste is van alle zijn goederen; het huisgezin en de zuiverheid komen op de derde plaats, omdat zij de twee overige goederen in waarde overtreffen; de tijdelijke goederen staan vóór de faam, omdat men in deze gehinderd wordt door woorden, en in de tijdelijke goederen door daden, en de zonden die door een daad geschieden uit hun natuur zwaarder zijn dan die alleen door woorden bedreven worden. De twee laatste geboden handelen over de begeerten van onkuischheid te doen en over die van te stelen: deze begeerten alleen worden *uitdrukkelijker* verboden, omdat de mensen meer in deze twee begeerten dan in alle andere toestemmen.

De geboden betrekkelijk de naaste leren ons ook onze plichten jegens ons zelf, als blijken zal uit de volgende lessen.

Aanmerking

Onze Akte van Liefde bevat de hele leer van deze les: « *Mijn Heer en mijn God. Ik bemin U* (*1^e voorwerp van de Liefde*) *bovenal uit geheel mijn hart* (manier waarop wij God moeten beminnen), *omdat Gij het opperste goed zijt* (reden om God bovenal te beminnen); *en ik bemin mijnen evennaaste* (*2^e voorwerp van de Liefde*), *gelijk mij zelf* (manier waarop wij de naaste moeten beminnen), *uit liefde tot U* » (reden om de naaste te beminnen gelijk ons zelf).

Wij vinden schoone voorbeelden van Liefde tot God in Abraham, die zijn vaderland verliet en zijn enige zoon Isaäc wilde slachtofferen om aan God te gehoorzamen; in Job, die, alles verloren hebbende, uitriep: de naam des Heren zij gebenedijd; in de ontelbare

martelaars, die hun leven voor God ten beste gaven. Treffende voorbeelden van Liefde tot de naaste zijn: Tobias, die, aan zijn eigen gevaar niet denkende, zijn broeders ter hulpe kwam en de doden begroef; de Samaritaan uit de parabel, die de gekwetsten Jood verzorgde; Jezus Christus, die zich voor ons allen slachtofferde.

VRAGEN

Hoe is het derde deel met de twee voorgaande verbonden? — Welk is het voorwerp van deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus nopens ieder punt van deze verdeling?

1. Wat is er te verstaan door de *meeste* en door de *waardigste* onder alle deugden? — Leg de woorden *alle deugden* uit. — Welke deugd is de meeste en de waardigste onder alle? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, waarom zij dat is, en leg die woorden uit. — Verklaar hoe het Geloof en de Hoop ons, zonder de Liefde, tot de zaligheid niet kunnen helpen.
2. Welk is de zin van de vraag: *wat is de Liefde?* — Hoe drukt de Catechismus de oorsprong van de Liefde uit? — Verklaar die uitdrukking van de Catechismus. — Wie beminnen wij door de deugd van Liefde? — Hoeveel voorwerpen van de Liefde zijn er dus? — Welk is het eerste en het bijzonderste? — Hoe moeten wij ieder van die voorwerpen beminnen? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, om welke reden wij onze naaste moeten beminnen *gelijk ons zelf*, en verklaar die reden. — Bewijs dat die reden geldig is.
3. Zeg in 't kort, waarom wij God *bovenal* moeten beminnen. — Hoe legt de Catechismus die reden, in 't kort voorgesteld, uit? — Verklaar de uitlegging die de Catechismus er van geeft. — Zijn er, buiten deze reden, nog andere, om dewelke wij God kunnen beminnen, en welke zijn deze? — Hoe wordt de Liefde dus verdeeld uit hoofde van de reden, waarop zij steunt? — Geef rekenschap van de namen dier verschillende soorten van Liefde.
4. Hoe moet men gesteld zijn om God wezenlijk te beminnen *boven alle dingen?* — Welke zonde moet men volstrekt willen vluchten om God te kunnen beminnen bovenal? — Wat moet men liever verlaten dan God met één doodzonde te vergrammen? — Waarom voegt de Catechismus de woorden *ook het leven* bij de voorgaande *alle dingen?* — Onder welk opzicht moet dus onze Liefde tot God wezen *bovenal?* — Moet zij het niet wezen onder opzicht van de levendigheid en van de

indruk die zij op ons maakt? — Wat volgt hieruit? — Waarom moeten wij God op de gezegde wijze bovenal beminnen?

5. Waarom moeten wij de naaste beminnen gelijk ons zelf?
6. Hoeveel dingen zijn vereist om de naaste te beminnen gelijk ons zelf? — Stel ze voor met de woorden van de Catechismus, en leg ze uit. — Moeten wij, om de naaste te beminnen gelijk ons zelf, voor hem doen, al hetgene wij voor ons zelf verrichten?
7. Hoeveel en welke voorwaarden zijn vereist, opdat iemand onze naaste zou wezen? — Leg ze uit. — Zeg waarom God, de levenloze wezens, de planten, de dieren, de duiven en de verdoemden onze naaste niet zijn. — Noem degenen die onze naaste zijn, en zeg waarom zij het zijn. — Geef rekenschap van de naam: onze naaste.
8. Geef de zin van de vraag: Welk is het kort begrip tan alles wat wij, om de Liefde te onderhouden, moeten doen. — In welke betrekking staan het Symbolum van het Geloof en de Tien Geboden Gods? — Moeten wij niets doen buiten de Tien Geboden? — Hoe zijn de andere wetten enigszins in de Tien Geboden begrepen?
9. Wie heeft de Tien Geboden gegeven? — Op hoeveel manieren zijn zij gegeven geworden? — Stel deze manieren, met de woorden van de Catechismus, voor. — Leg ze uit. — Hoe verschillen dus die bekendmakingen van de Tien Geboden onder opzicht van de manier, op dewelke zij geschied zijn? — Hoe verschillen zij onder opzicht van de geboden zelf?
10. Van waar komt de opzagwijze die de Catechismus hier voorstelt? — Bestaat er, buiten deze, nog een andere? — Moeten wij de Tien Geboden kennen? — Hoe kunnen de Tien Geboden allerbest verdeeld worden? — Welke orde is er in ieder deel? — Bewijs dat die orde er wezenlijk in te vinden is.

EEN EN TWINTIGSTE LES

Van het Eerste Gebod

I. bovenal bemint één God	1° Wat dit Gebod ons gebiedt	<i>Wat wordt ons belast in het Eerste Gebod?</i>							
	2° Welke zonden geschieden tegen het Eerste Gebod	<table border="0"><tr><td>Alle afgoderij,</td><td><i>Wat zijn afgoden?</i></td></tr><tr><td>Bijgeloof,</td><td><i>Wat is bijgeloof?</i> <i>Is het bijgeloof gebruiken het Agnus Dei, gewijde kaarsen, palmen, as, vruchten?</i></td></tr><tr><td>Tovenarij,</td><td><i>Wat kwaad doen de tovenaars?</i> <i>Mag men wel bij tovenaars of waarzeggers te rade gaan?</i></td></tr><tr><td>Ketterij,</td><td><i>Hoe misdoen de Ketters tegen het Eerste Gebod?</i> <i>Hoe moeten wij ons tot de Ketters gedragen?</i> en alle andere ongelovigheid, wanhoop, en haat van God.</td></tr></table>	Alle afgoderij,	<i>Wat zijn afgoden?</i>	Bijgeloof,	<i>Wat is bijgeloof?</i> <i>Is het bijgeloof gebruiken het Agnus Dei, gewijde kaarsen, palmen, as, vruchten?</i>	Tovenarij,	<i>Wat kwaad doen de tovenaars?</i> <i>Mag men wel bij tovenaars of waarzeggers te rade gaan?</i>	Ketterij,
Alle afgoderij,	<i>Wat zijn afgoden?</i>								
Bijgeloof,	<i>Wat is bijgeloof?</i> <i>Is het bijgeloof gebruiken het Agnus Dei, gewijde kaarsen, palmen, as, vruchten?</i>								
Tovenarij,	<i>Wat kwaad doen de tovenaars?</i> <i>Mag men wel bij tovenaars of waarzeggers te rade gaan?</i>								
Ketterij,	<i>Hoe misdoen de Ketters tegen het Eerste Gebod?</i> <i>Hoe moeten wij ons tot de Ketters gedragen?</i> en alle andere ongelovigheid, wanhoop, en haat van God.								

Wat wordt ons belast in het Eerste Gebod?

Dat wij één God alleen zullen bekennen, aanroepen en dienen

A. Er wordt ons in het Eerste Gebod belast, **dat wij — één God alleen**: de enige ware God, of de enige ware Schepper, Heer en Regeerde van hemel en aarde, **zullen bekennen**, als God erkennen, met zijn Openbaring door het Geloof aan te nemen, — **aanroepen**, als God aanroepen, met op Hem als op het Opperwezen te hopen, — **en dienen**, als God eren en dienen, met Hem boven alle dingen te beminnen.

Twee dingen dus worden ons hier belast: a) ons aan God als aan God te onderwerpen met in Hem te geloven, of, i. a. w. met de Openbaring van Hem gedaan door het Geloof aan te nemen, met op Hem te hopen, en met Hem te beminnen; b) dit alleen te doen voor de enige waren God, voor het enig waar Opperwezen.

De woorden: « *bovenal bemint één God* », uit onze gewone manier van de Tien Geboden op te zeggen, hebben dezelfde betekenis, aangezien dat wij onmogelijk God kunnen beminnen zonder in Hem te geloven en op Hem te hopen.

Dit Gebod is met recht het eerste, daar er voor een onderdaan geen gewichtiger plicht bestaat, dan zich aan zijn meester te onderwerpen met hem te erkennen, op hem betrouwen te hebben, en hem te willen dienen,

Uit de leer van deze eerste vraag vloeit, dat wij het Eerste Gebod volbrengen met de Akten van Geloof, Hoop en Liefde uit het hart te verwekken. Om ons tot het verwekken van deze Akten aan te wakkeren, verleent ons de H. Kerk een aflaat van 7 jaar en 7 quadragenen (zevenmaal veertig dagen) telkens dat wij die Akten lezen, en, daarenboven, een volle aflaat in het uur van de dood, en ook eens in iedere maand, aan allen die ze dagelijks verwekken, mits nochtans te biechten en te communiceren.

Welke zonden geschieden tegen het Eerste Gebod?

Alle afgoderij, bijgeloof, tooverij, ketterij, en alle andere ongelovigheid, wanhoop en haat van God

V. Na gezegd te hebben, wat het Eerste Gebod belast, zal de Catechismus ons nu leren, wat wij moeten vermijden, om dit Gebod te onderhouden.

A. **De afgoderij, de bijgeloof en de tooverij** strijden tegen het tweede deel van het Eerste Gebod, dat ons gebiedt niets, buiten de enige waren God, als God te erkennen, te aanroepen en te dienen; **de ketterij en alle andere ongelovigheid, wanhoop en haat van God** strijden tegen het eerste deel, dat ons oplegt God als God te erkennen, te aanroepen en te dienen.

Wat zijn afgoden?

Beelden of andere dingen, die gehouden worden voor God, daar zij nochtans maar schepselen zijn

A. Beelden: standbeelden of zelfs schilderijen, die ons een geest, een mens of iets anders voorstellen, — **of andere dingen:** alle andere geschapene wezens, zoals geesten, mensen, dieren, planten, de aarde, de zon, de maan, de sterren, enz., — **die gehouden worden voor God:** die door sommige mensen aanzien worden als waren zij goden, — **daar zij nochtans maar schepselen zijn:** alhoewel zij enkel schepselen Gods zijn.

Bijgevolg, opdat iets een afgod weze, zijn er *twee* dingen vereist: 1° er moet een beeld of een andere zaak zijn, die niets anders is dan een enkel schepsel; en 2° dat beeld of die andere zaak moet gehouden worden voor God.

De *afgoderij* bestaat dus in beelden of andere dingen te houden voor God, daar zij nochtans maar schepselen zijn. — Aan deze zonde maakten de Israelieten zich schuldig, als zij aan de voet van de berg Sinaï het gouden kalf aanbaden.

Wat kwaad doen de tovenaars?

In plaats van God, nemen zij de duivel tot hun Heer, aan dewelke zij zich zelf verbonden hebben

V. De zin van de vraag is: hoe zondigen de tovenaars tegen het Eerste Gebod?

A. In plaats van God, van de enige waren God als hun Oppermeester te erkennen, te aanroepen en te dienen, — **nemen zij de duivel**, de aartsvijand van God, — **tot hun Heer:** tot hun Oppermeester en God, — **aan dewelke zij zich zelf verbonden hebben:** met dewelke zij een uitdrukkelijk of bedekt verbond hebben aangegaan: de tovenaars, van hun kant, hebben zich verbonden de duivel als hun Heer te erkennen en hem te gehoorzamen; de duivel, van zijn kant, heeft zich verbonden, op zekere tekenen of woorden, die de tovenaar gebruiken zal, wonderbare dingen door zijn macht uit te werken.

De H. Schrift spreekt van tovenaars die, met de hulp van de duiven, enige van Mozes' wonderen nadeden; — van Simon de tovenaar, — en van de Antichrist die in de laatste tijden de tooverkunst zal gebruiken om de mensen te verleiden.

De tovenaar zondigt dus tegen het Eerste Gebod, met de duivel in plaats van God tot zijn Opperheer te nemen, en hij neemt de duivel tot zijn Heer, met hulp en bijstand te verwachten van hem die de grootste vijand van God is.

Men bemerke hier, dat de duivel, als enkele geest, meer verstand en op de geschapene krachten meer macht heeft dan de mens, en dat hij bijgevolg wonderbare dingen kan teweegbrengen, die het menselijk vermogen te boren gaan; doch hij kan niet alles doen wat hij zou willen; want, ten eerste, hij kan niets maken van niet, en zo kan hij niets teweegbrengen, waartoe er in de geschapene natuur geen krachten bestaan; ten tweede, God belet hem in zeer veel gevallen zijn kracht uit te oefenen, ten minste daar, waar het Geloof heerst.

Mag men wel bij tovenaars of waarzeggers te rade gaan?

Geenszins; want dit is God afgegaan en de duivel aangehangen, van dewelke dezen weten hetgeen zij zeggen

V. **Tovenaars** zijn al degenen, die de duivel aanroepen, om door zijn hulp iets wonderbaars te kunnen verrichten of te weten, en **waarzeggers**, zijn die tovenaars, welke zich bijzonder toeleggen om, met de medewerking van de duivel, het verborgene of het toekomende te leren kennen.

De zin van de vraag is: mag men bij tovenaars of waarzeggers gaan, om door hun tooverkunst geholpen te worden.

A. **Geenszins** mag men dat doen; — **want** zo handelen, — **dit is God afgegaan en de duivel aangehangen**: dit is God verlaten en zich aan het meesterschap van de duivel onderwerpen, — **van dewelke deze weten hetgeen zij zeggen**: van wie de tovenaars of waarzeggers gehoord hebben, hetgene zij antwoorden, en zo maakt dit bij de tovenaars of waarzeggers te rade gaan een zonde tegen het Eerste Gebod uit.

Degenen, die bij tovenaars of waarzeggers te rade gaan, zondigen tegen het Eerste Gebod zowel als de tovenaars of waarzeggers zelf; want zij nemen, zowel als deze, de duivel tot hun Heer, alhoewel zij het niet, gelijk de tovenaars, onmiddellijk, maar slechts door de tussenkomst van de tovenaars doen.

Koning Saül maakte zich aan deze zonde schuldig, als hij, in de oorlog tegen de Phîlistijnen, bij een waarzegster ging, opdat zij Samuël zou verwekken. Samuël werd inderdaad, ten minste in de schijn, verwekt, en kondigde aan Saül zijn toekomende nederlaag aan.

Wat is bijgeloof?

Het ongodelijk gebruik van enige woorden of tekenen tot een zeker werk, tot hetwelk deze geen kracht hebben, noch uit de natuur, noch van God, noch door de instelling van de H. Kerk

A. **Het ongodelijk** of het tegen God strijdende **gebruik, – van enige woorden,** zoals: « in de naam van de Almachtige, genees ik u, » en andere dergelijke, — **of tekenen**, zoals afwasschingen, kaarttrekkingen, kruisteken, — **tot een zeker werk**, tot een zeker uitwerksel, zoals tot het bekomen van een genezing, het eindigen van een kwaal, — **tot hetwelk deze geen kracht hebben noch uit de natuur** tot welk uitwerksel die woorden of tekenen geen kracht hebben, noch door hun natuurlijke eigenschappen, gelijk b.v. een medecijn, die uit haar natuur kracht heeft om deze of gene ziekte te genezen, — **noch van God:** noch door een goddelijke instelling of medewerking, gelijk b.v. de HH. Sacramenten, die ook uitwendige tekenen zijn, door Christus' instelling kracht hebben om Gods gratie in te storten, of gelijk de tekenen welke gebruikt worden door degenen, die van God de macht ontvangen hebben om míirakelen te doen, — **noch door de instelling van de H. Kerk**, noch door de wijding van de H. Kerk, gelijk b.v. het gewijd water, de gewijde palmen, as, enz, die door de gebeden van de H. Kerk kracht hebben om verscheidene gunsten van God te bekomen.

De bijgeloof bestaat in woorden of tekenen te gebruiken tot een uitwerksel, waartoe deze geenszins kracht hebben uit een van de drie oorzaken van alle kracht, namelijk de natuur, God en de H. Kerk; en dit gebruik is *ongodelijk* of het maakt een zonde uit tegen het Eerste Gebod, omdat men, met zo te handelen, een uitwerksel van de duivel verwacht, en zo God verlaat en de duivel tot Heer aanneemt.

Men maakt zich, b.v. aan bijgeloof schuldig, met, tot genezing van mensen en dieren onbeduidende spreuken, vreemde namen of letters te gebruiken; want deze woorden of tekenen hebben daartoe geen kracht, noch uit de natuur, noch van God, noch door de instelling van de H. Kerk.

Ochozias, Koning van Israël, maakte zich, tijdens zijn ziekte, aan bijgeloof schuldig, met de afgod Beëlzebub te rade te gaan; en daarom werd hij, volgens de voorzegging van de profeet Elias, met de dood gestraft.

Is het bijgeloofte gebruiken het Agnus Dei, gewijde kaarsen, palmen, as, vruchten?

Geenzins, want deze dingen hebben kracht door het gebed, dat naar de instelling van de H. Kerk, daarover gesproken is

V. Het *Agnus Dei* is, een witte, wassen medaille waarin het beeld geprent staat van een lam, dat Jezus Christus voorstelt, en daarom *Agnus Dei*, Lam Gods genoemd wordt. Deze medaille wordt door de Paus alleen gewijd, en dit op bepaalde tijdstippen, t. w. het eerste jaar van zijn regeering en daarna alle zeven jaren. **Keersen** worden gewijd op *Lichtmis* de 2^e februari, ook op de feestdag van de H. Blasius en op alle andere tijden; **palmen**, op Palmzondag; **as**, op Aswoensdag; **vruchten**, brooden of andere spijzen, in sommige plaatsen op bepaalde dagen.

De Catechismus vraagt of het bijgeloof is die verschillende dingen te gebruiken, om daardoor goddelijke gunsten te verkrijgen.

A. **Geenzins** is dat bijgeloof; — **want deze dingen hebben kracht**, om de goddelijke gunsten te bekomen, wij zeggen niet uit hun natuur, of van God, maar — **door het gebed, dat naar de instelling van de H. Kerk, daarover gesproken is**: door het gebed, dat de H. Kerk, onder hun wijding, uitgesproken heeft, en dat door God, uit hoofde van de heiligeheid van de H. Kerk, is verhoord geworden en bij Hem als opgeschreven blijft. — Doch deze dingen hebben slechts kracht tot die uitwerksels, waartoe de H. Kerk ze gewijd heeft, en bijgevolg, moest men ze tot iets anders gebruiken, waartoe zij geenzins kracht hebben, men zou zich aan bijgeloof schuldig maken.

Het *Agnus Dei* dient om de gratie van boetvaardigheid te verkrijgen en beschermt ons tegen de duivel, tegen onweder, ziekten, vuur, water en schielijke dood.

De *gewijde kaarsen* van Lichtmis hebben voor bijzonder uitwerksel ons verlichting van het verstand te bekomen; die van de H. Blasius beschermen ons tegen de keelpijn; de andere, tegen de duivel.

De *gewijde palmen* beschermen ons tegen alle ongelukken en verkrijgen allerhande zegeningen over de huizen en de velden, waar zij gestoken zijn, en over de mensen die ze gebruiken.

De *gewijde as* dient bijzonder tot het bekomen van de gratie van boetvaardigheid.

De *gewijde vruchten* beschermen ons tegen alle ongelukken en bekomen ons de gratie, om de aardse zaken zó te gebruiken, dat wij er de eeuwige zaligheid niet door verliezen.

Bij deze gewijde voorwerpen is nog het gewijd water te voegen, dat van in het begin van de H. Kerk in gebruik is geweest. Het verschaft ons gratie om wel te leven, hulp om wel te bidden, de geest van boetvaardigheid; het verwijdert de duivel, verdrijft ziekten en kwade lucht. bevrijdt van ongelukken en strekt tot behoudenis van de gezondheid.

Hoe misdoen de Ketters tegen het Eerste Gebod?

Dat zij, niet gelovende hetgene God voorhoudt door de H. Kerk, God leugenachtig maken en zo Hem loochenen

V. **Hoe misdoen de Ketters**, die met hardnekkigheid de vervalste leer van Christus volgen, **tegen het Eerste Gebod?**

A. **Dat zij niet gelovende:** wetens en willens verwerpende of als twijfelachtig aanziende, **hetgene God voorhoudt door de H. Kerk:** de leer die zij weten van God geopenbaard en door de H. Kerk op een onfaalbare wijze voorgehouden te zijn, — **God leugenachtig maken:** God als leugenaar aauzien, of, ten minste, als bekwaam om te liegen, — **en zo Hem loochenen:** en met Hem als leugenaar of als bekwaam om te liegen te aanzien, daardoor weigeren Hem te erkennen als God, als het oneindig volmaakt wezen, dat niet kan liegen, noch bedriegen, noch bedrogen kan worden.

Als men als vals of ten minste als twijfelachtig, aanziet hetgeen een mens ons bevestigt, aanschouwt men die noodzakelijk als, uit onwetendheid of uit kwaadaardigheid, in die zaak met zekerheid of ten minste waarschijnlijk gelogen te hebben; bijgevolg, met sommige punten van de goddelijke Openbaring wetens en willens te loochenen of als twijfelachtig te aanzien, verwerpen de Ketters de opperste waarheid van God, en weigeren zo Hem als God te erkennen.

Hoe moeten wij ons tot de Ketters gedragen?

Wij moeten hun verkeering altijd eerstiglijk schuwen, maar allermeest in kerkelijke en geestelijke zaken.

V. Hoe moeten wij ons tot de Ketters gedragen, om ons aan hun zonde niet schuldig te maken?

A. De Catechismus leert ons hierover *twee* dingen:

1° **Wij moeten hun verkeering altijd eerstiglijk schuwen**, d. i. wij moeten in alle omstandigheden met grote zorg, voor zoveel wij kunnen, vermijden met hen te handelen, in hun gezelschap te zijn, hun boeken of schriften te lezen.

2° Wij moeten hun verkeering schuwen **allermeest in kerkelijke en geestelijke zaken**, d. i. wij moeten in het bijzonder vermijden met hen gemeenschap te hebben in godsdienstige zaken, zoals door tegenwoordig te zijn in hun kerkelijke diensten, door hun boeken van godsdienstleer te lezen, en door met hen te redetwisten. De H. Kerk verbiedt aan haar gelovigen de godsdienstige plechtigheden van de Ketters bij te wonen, hun boeken die de godsdienst aangaan, te lezen, en, zonder oorlof, openbare en plechtige redetwisten met de Ketters aan te gaan.

Er blijven nog drie zonden tegen het Eerste Gebod, waarvan de Catechismus geen uitlegging geeft: 1° *alle andere ongelovigheid*, 2° *wanhoop* en 3° *haat van God*.

Behalve de ketterij, behoort nog tot de zonden van *ongelovigheid*: a) de volkomene ongelovigheid, die bestaat in het vrijwillig verwerpen van geheel de Openbaring; b) de gesprekken tegen het Geloof en het loochenen van het Geloof door handelwijze of

tekenen, vanwege dezen die inwendig aan God geloven; en c) de verwaarloozing van de middelen die te gebruiken zijn om een voldoende kennis te bekomen van het Geloof dat men belijdt.

De *wanhoop* bestaat in niet te willen van God verzoeken en verwachten het eeuwig leven en al wat ons daartoe helpen kan. Het tegenovergestelde van de wanhoop is de *vermetelheid*, die ons doet hopen *zonder reden*, zonder de daartoe nodige voorwaarden te willen volbrengen. (38^e les, v. 9.)

De *haat van God* bestaat in Hem kwaad te willen. Deze haat is tweeeërlei: de haat van *kwaadwilligheid* of van *vijandschap*, waardoor wij Hem kwaad willen, opdat Hij ongelukkig zou wezen; en de haat van *verfoeiing*, waardoor wij Hem kwaad willen, omdat wij Hem aanzien als kwaadwillig jegens ons en als daarom waardig door ons verfoeid te worden.

VRAGEN

Waarvan spreekt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus in ieder van deze delen?

1. Verklaar de woorden: *één God alleen*, — *bekennen*, — *aanroepen*, — *dienen*, — Hoeveel en welke dingen legt het Eerste Gebod ons op? — Hoe is dit Gebod met reden het eerste? — Toon dat wij het volbrengen met de Akten van Geloof, Hoop en Liefde te verwekken,
2. Hoe is de vraag: *welke zonden geschieden tegen het Eerste Gebod*, met de eerste: *wat wordt ons belast in het Eerste Gebod*, verbonden? — Verklaar met welk deel van het Eerste Gebod de zonden, die de Catechismus noemt, strijdig zijn.
3. Verklaar de woorden: *beelden*, — *andere dingen*, — *die gehouden worden voor God*, — *daar zij nochtans maar schepselen zijn*. — Wat is er vereist, opdat iets een afgod weze? — Wat is dus de afgoderij?
4. Zeg, met de woorden van de Catechismus, wat kwaad de tovenaars doen en hoe zij zich aan dat kwaad schuldig maken. — Leg het antwoord uit. — Hoe zondigen de tovenaars tegen het Eerste Gebod? — Hoever strekt de macht van de duivel zich uit? — Geef er de reden van.
5. Wat verschil bestaat er tussen *tovenaars* en *waarzeggers*? — Welk is de zin van de vraag: *mag men wel bij tovenaars of waarzeggers te rade gaan*? — Waarom is dit niet

toegelaten? — Leg uw antwoord uit. — Hoe zondigt men tegen het Eerste Gebod met bij tovenaars of waarzeggers te rade te gaan?

6. Verklaar woord voor woord het antwoord van de Catechismus op de vraag: *wat is bijgeloof?* — Zeg in 't kort waarin de bijgeloof bestaat. — Uit hoeveel en uit welke oorzaken kunnen de dingen kracht hebben tot een zeker werk? — Hoe zondigt men door *bijgeloof* tegen het Eerste Gebod? — Geef een voorbeeld van bijgeloof, en leg het uit.
7. Wat verstaat men door *Agnus Dei*? — Door wie en wanneer wordt het gewijd? — Wanneer worden gewijd: a) *de kaarsen*, b) *de palm*, c) *de as*, d) *de vruchten*? — Waarom is het gebruik van deze voorwerpen geen bijgeloof? — Wanneer zou in het gebruik er van bijgeloof zijn? — Waartoe dienen al die genoemde voorwerpen? — Waartoe dient het gewijd water?
8. Wat verstaat men door *Ketters*? — Wat betekenen de woorden: *niet gelovende hetgene God voorhoudt door de H. Kerk*? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wat de Ketters rechtstreeks doen, met dat niet te geloven, en leg het uit. — Verklaar hoe zij daardoor tegen het Eerste Gebod zondigen, en geef een kort bewijs van het antwoord.
9. Toon hoe de vraag: *Hoe moeten wij ons tot de Ketters gedragen*, met de voorgaande verbonden is. — Zeg, met de woorden van de Catechismus, hoe wij ons *altijd* ten hun opzichte moeten gedragen, en leg die woorden uit. — Hoe moeten wij met hen handelen *in kerkelijke en geestelijke zaken*? — Noem enige kerkelijke of geestelijke zaken. — Wat verbiedt de H. Kerk nopens de betrekkingen met de Ketters in deze zaken? — Welke andere ongelovigheid bestaat er nog buiten de ketterij? — Wat is wanhoop, vermetelheid? — Wat is haat van God, en hoevelerlei is hij?

TWEE EN TWINTIGSTE LES

Van het vereren van de Heiligen, van de heilige beelden en van de reliquieën

Het vereren	van de Heiligen	Tegenover het Eerste Gebod	<i>Is het tegen de eer Gods, dat wij de Heiligen eren of aanroepen?</i> <i>Wat onderscheid is er tussen het gebed, dat wij God, en hetgeen dat wij zijn Heiligen opdragen?</i>
	van heilige beelden	Ten opzichte van de kennis, die zij ervan hebben	<i>Hoe weten de Heiligen wat wij begeren of tot hun eer doen?</i> <i>Misdoen de Katholieken tegen het Eerste Gebod, als zij beelden maken?</i>
	van reliquieën	Tegenover het Eerste Gebod	<i>Is het kwaad, dat men vóór de beelden knielt, licht ontsteekt, of bidt?</i> <i>Wat profijt doen ons de beelden?</i>

Is het tegen de eer Gods, dat wij de Heiligen eren of aanroepen?

**Neen; want wij eren die niet als goden, maar als vrienden en
dienaars van de waarachtige God**

V. Het Eerste Gebod belast ons één God alleen te erkennen, te aanroepen en te dienen; nu, **is het tegen de eer Gods**, of strijdt het met dit Kerste Gebod: **dat wij de Heiligen**, de Engelen en de Gelukzaligen, — **eren**, over hun verhevenheid loven, — **of aanroepen**: hun bijstand of hun hulp afsmekken?

A. **Neen**, dat strijdt tegen dit Gebod niet; — **want wij eren die niet als goden**: wij erkennen, aanroepen en dienen die niet als de scheppers en oppermeesters van hemel en aarde; **maar als vrienden en dienaars van de waarachtige God**: maar als personen die met de enige waren God, bij middel van de bovennatuurlijke gaven, door vriendschap verbonden, en Hem onderworpen zijn. — Moesten wij hen erkennen, aanroepen en dienen als goden, dan zouden wij ons aan een zonde tegen het Eerste Gebod schuldig maken, namelijk, aan de zonde van afgoderij.

Wat onderscheid is er tussen het gebed, dat wij God, en hetgeen dat wij zijn Heiligen opdragen?

Dat wij, God aanbiddende, Hem bekennen te wezen onze oppersten Heer en de fontein van alle goed; en daarom begeren wij, dat Hij ons geve hetgene wij verzoeken; maar de Heiligen kennen wij als vrienden en voorsprekers, die bij God met ons en voor ons bidden

V. De zin van de vraag is: welk verschil bestaat er tussen de manier waarop wij God, en die waarop wij de Heiligen door het gebed iets vragen.

A. Er bestaat een dubbel verschil: een eerste in de wijze van *erkennung*, en een ander, in de wijze van *smeeking*.

Wat de wijze van *erkennung* betreft, **God aanbiddende, bekennen wij Hem te wezen onze oppersten Heer en de fontein van alle goed**: als wij God bidden, erkennen wij Hem als de enige ware God, als het waar Opperwezen, dat door zich zelf de oorsprong is van alle goed, en, door zijn eigen macht, ons alle goed kan vergunnen; — **maar de Heiligen kennen wij als vrienden en voorsprekers, die bij God met ons en voor ons bidden**, maar de Heiligen, wanneer wij een gebed tot hen sturen, aanzien wij, niet als onze opperste heren en de fonteinen van alle goed, maar als vrienden van God en van ons, die bij God onze zaak bepleiten of voor ons ten beste spreken, met hun gebeden bij de onze te voegen en met voor ons gebeden te storten, als wij niet bidden.

Wat de wijze van *smeeking* aangaat, daar wij God als onze oppersten Heer en de fontein van alle goed erkennen, **daarom begeren wij, dat Hij ons geve hetgene wij verzoeken**; daarom vragen wij van Hem, dat Hij *door zich zelf* ons zou geven hetgene wij verzoeken; — maar van de Heiligen kunnen wij maar vragen, dat zij ons, hetgene wij begeren, *van God zouden bekomen*, aangezien dat wij hen erkennen, niet als goden, maar als vrienden en voorsprekers, die bij God met ons en voor ons bidden.

Dat de Heiligen voor ons bidden, is klaar bevestigd door de geschiedenis van Judas de Machabeër, aan wie de opperpriester Oniasen de profeet Jeremias verschenen zijn als voor

de Joden biddende en hen beschermende.

Hoe weten de Heiligen wat wij begeren of tot hun eer doen?

Zij weten dit klaarlijk door God, en zien het in de goddelijke natuur

A. **Zij weten dit klaarlijk**, op een volmaakte wijze, — **door God**, niet met het door hun natuurlijke krachten te zien of te horen, maar door de tussenkomst van God, — **en zien het in de goddelijke natuur**: weten het door God, met de goddelijke natuur aanschijn aan aanschijn te aanschouwen.

God aanschouwende, zien zij zijn oneindige kennissen, en in die kennissen treffen zij aan hetgene wij tot hun eer doen, (41^e les, v. 7.)

Misdoen de Katholieken tegen het Eerste Gebod, als zij beelden maken?

Neen; want zij maken de beelden uitsluitend tot gedachtenis van God of van zijn Heiligen

V. Het Eerste Gebod verbiedt *gesneden beelden of gelijkenissen te maken*: zondigen de Katholieken tegen dat Gebod, als zij beelden maken van God of van zijn Heiligen?

A. **Neen**, zij zondigen er niet tegen; **want zij maken de beelden**, niet om ze als goden te erkennen, te aanroepen en te dienen, maar **uitsluitend tot gedachtenis van God of van zijn Heiligen**, d.i. om ons, door het voorstellen van die beelden, op God of op zijn Heiligen te doen denken. — Maakten zij beelden, om ze als goden te doen vereren, dan zouden zij een zonde tegen het Eerste Gebod bedrijven.

Men bemerke dat het Eerste Gebod het maken van beelden of gelijkenissen slechts verbiedt, voor zoveel dat zou gedaan worden, om ze als goden te doen vereren, gelijk het bij de Heidenen geschiedt.

Goden de Engelen worden onder lichamelijke gedaanten voorgesteld, niet om te betekenen dat zij een lichaam hebben, maar omdat er geen middel is om zonder lichamelijke gedaante een geest te verbeelden.

God de Vader wordt gewoonlijk voorgesteld onder de gedaante van een grijzaard, omdat Hij zich even aan Daniël vertoond heeft; God de Zoon wordt verbeeld met de menselijke natuur, die Hij wezenlijk aangenomen heeft, alsook onder de gedaante van een lam, omdat Hij onder die vorm aan de Apostel Joannes is verschenen en in de H. Schrift dikwijls onder die naam voorkomt; en God de H. Geest, onder de vorm van een duif of van vurige tongen, omdat Hij zich ouder deze twee gedaanten heeft vertoond. De alwetendheid en de alomtegenwoordigheid van God stelt men zeer dikwijls voor bij middel van een stralend oog op een driehoekig plan afgeschilderd.

Is het kwaad, dat men vóór de beelden knielt, licht ontsteekt, of bidt?

Neen; want deze eer geschiedt, niet aan de beelden, maar aan God of zijn Heiligen, die wij ons voorstellen door het aanzien van de beelden.

V. Genomen gelijk in deze vraag, is **knielen** een natuurlijk teken van onderwerping en van eerbied; ook **licht ontsteken** is van natuur wel geschikt om de eer te erkennen waardoor iemand schittert, om ons Geloof te betekenen, dat een licht is voor ons verstand; onze Hoop, die ons als een licht in de duisternissen verheugt; onze Liefde, die als een vuur in onze harten brandt. Wat men door **bidden** betekent, moet niet gezegd worden. — De Catechismus vraagt of *knielen, licht ontsteken of bidden*, wanneer dit vóór de beelden geschiedt. niet in strijd is met het Eerste Gebod, dat verbiedt *beelden of gelijkenissen te aanbidden of godsdienstig te eren*. (20^e les, vr. 10.)

A. **Neen**, dit strijdt tegen het Eerste Gebod niet; — **want deze eer geschiedt, niet aan de beelden**: deze eer wordt bewezen, niet aan de beelden, als waren zij God of de Heiligen zelf, en zoo, door hun eigen hoedanigheden, die eer waardig, — **maar aan God**

of zijn Heiligen, die wij ons voorstellen door het aanzien van de beelden, maar aan God of zijn Heiligen, op wie wij denken met de beelden te aanschouwen.

Het Eerste Gebod verbiedt enkel de beelden en de gelijkenissen als goden te eren, en bijgevolg is onze verering van de beelden en gelijkenissen er geenszins mee in strijd. — God zelf heeft aan Mozes in de woestijn geboden een koperen slang op te richten, en aan het aanschouwen van die slang de gunst vastgehecht, te genezen van de steken van de vergiftige slangen die de Israëlieten toen kwelden.

Wat profijt doen ons de beelden?

Zij verversen ons geheugen en maken ons indachtig hetgeen wij wel dienen te weten; zij vertonen ons het leven van de Heiligen, en de manier, op dewelke zij tot de glorie gekomen zijn; zij verwekken onze liefde tot God en zijn Heiligen; zij helpen ons om aandachtiglijk te bidden

A. Zij geven ons *vier* profijten of voordelen:

1° Zij verversen ons geheugen en maken ons indachtig hetgeen wij wel dienen te weten, d. i. zij maken ons geheugen werkstellig om ons in het gedacht te brengen hetgeen wij wel moeten kennen, en veel moeten overwegen, te weten, de leer van het Geloof. Zo b.v. maakt het Kruisbeeld ons het mysterie van de Menswording en dat van onze Verlossing indachtig.

2° Zij vertonen ons het leven van de Heiligen, en de manier, op dewelke zij tot de glorie gekomen zijn, d. í. zij stellen ons vóór ogen de deugden die de Heiligen geoefend, en de schoone daden die zij verricht hebben, alsmede de wijze op dewelke zij tot de heiligeheid en derhalve tot de hemel gekomen zijn. Zo toont ons het beeld van de H. Paulus met zijn zwaard, hoe die heilige Apostel, liever dan God tevergrammen, het leven door het zwaard heeft willen verliezen.

3° Zij verwekken onze liefde tot God en zijn Heiligenj.a.w. zij verlevendigen onze liefde tot God en zijn Heiligen, en onze iever om wel te leven, aangezien dat zij ons het

leven van de Heiligen en hun glorie vóór ogen leggen.

4° Zij helpen ons om aandachtiglijk te bidden: zij dienen om onze aandacht in het gebed op God of op de Heiligen te vestigen, en doen dit met aan onze zinnen, die op onze aandachtigheid een zo groten invloed hebben, God of de Heiligen voor te stellen.

Men bemerke, dat geheel deze leer over de verering van de beelden ook geldt voor de *mirakuleuze beelden*, d.i. voor de beelden, welke die bijzonderheid hebben, dat God, ter gelegenheid van hun verering, dikwijls mirakelen doet. Als wij zulke beelden eren, geschiedt ook deze eer niet aan de beelden, maar aan God of zijn Heiligen die wij ons voorstellen door het aanzien van de beelden. — God doet dikwijls mirakelen ter gelegenheid van de verering van een zeker beeld, om daardoor belevaarten te doen ontstaan en de uitwendige godsdienst te bevorderen.

*Wat heet **gij reliquieën van de Heiligen?***

De lichamen, gebeenten, kleren en al wat de heilige mensen ons hebben achtergelaten, als zij van hier gescheiden zijn

V. **Reliquieën**, betekent letterlijk *overblijfsels*.

A. **De lichamen**, de hele lichamen, — **gebeenten**, die van het lichaam, dat tot verrotting is overgegaan, zijn overgebleven, — **kleren**, die hun op aarde gediend hebben, — **en al wat de heilige mensen ons hebben achtergelaten, als zij van hier gescheiden zijn**, zoals hun werktuigen, hun meubelen, de instrumenten van hun dood en allerhande zaken, waarmee zij in nauwe betrekking zijn geweest.

Dat de reliquieën, die in de kerken ter verering voorgesteld worden, wezenlijk echt zijn, weten wij niet met de zekerheid van het Geloof; maar de grote zorg van de Pausen en bisschoppen voor die zaak, laat ons niet toe daaraan te twijfelen.

Waarom eren wij de reliquieën?

Ten eerste, omdat het panden zijn en gedenkenissen, die ons van onze goede en grote vrienden zijn achtergelaten; ten tweede, omdat die lichamen tempels zijn geweest van de H. Geest; ten derde, omdat zij werktuigen zijn geweest van alle deugden; ten vierde, omdat zij eens verheven zullen worden bij God.

A. Wij vereren de reliquieën om deze *vier* redenen:

Ten eerste, omdat het panden zijn en gedenkenissen, die ons van onze goede en grote vrienden zijn achtergelaten, i. a. w. omdat het kostelijke overblijfsels zijn, en middelen om op de Heiligen te denken, welke zij, onze goede vrienden uit hoofde van hun machtige voorspraak en onze grote vrienden door hun overgrote liefde tot ons, bij hun asterven ons hebben achtergelaten. — Wij eerbiedigen de panden en gedenkenissen van onze ouders en „kennissen; het betaamt dus dat wij nog veel meer de reliquieënder Heiligen eerbiedigen.

Ten tweede, omdat die lichamen tempels zijn geweest van de H. Geest; i. a. w. omdat de drie Personen van de H. Drievuldigheid in geheel de persoon van de Heiligen, en bijgevolg, als zij op aarde waren, ook in hun lichaam, door de heiligmakende gratie op een bijzondere manier tegenwoordig zijn geweest en daarin, als 't ware in hun tempel, hebben gewoond. Als *bovennatuurlijke gave* brengt de heiligmakende gratie een bijzondere tegenwoordigheid Gods mede, en daar zij een *bijblijvende gave* is, maakt zij dat die bijzondere tegenwoordigheid ook bijblijvend is, en dat God bijgevolg in de mens *woont*. (Zie 1^e les, vr. 6.) — Deze tegenwoordigheid wordt de H. Geest bijzonder toegeschreven, omdat zij een werk van liefde uitmaakt.

Deze tweede reden is zeer gegrond, daar iedereen die plaatsen natuurlijk vereert, waar God is verschenen of iets bijzonders heeft uitgewerkt.

Ten derde, omdat zij werktuigen zijn geweest van alle deugden; d.w.z. omdat de Heiligen door die lichamen alle deugden geoefend, of alle goede werken gedaan hebben.

— Hier op aarde hebben wij grote achting voor al de werktuigen die gediend hebben tot het behalen van een zegepraal of tot het verrichten van een grote daad; dus behoort het ongetwijfeld, dat wij ook de lichamen van de Heiligen eren, daar zij gediend hebben om werken te doen, die alle aardse zaken oneindig te boven gaan.

Ten vierde, omdat zij eens verheven zullen worden bij God. j. a. w. omdat die lichamen op het einde van de wereld heel klaar en schoonblinkend, licht, subtiel en onlijdelijk zullen verrijzen en verheven worden tot in de hemel bij God. — Indien God die lichamen tot een zo grote eer bestemd heeft, is het ten hoogste rechtvaardig dat ook wij er de grootste achting voor hebben.

God heeft door menigvuldige mirakelen de eredienst der reliquieën willen bevorderen. Zo heeft Hij, door de aanraking van de beenderen van de profeet Eliseüs, een dode verwekt, en, door de mantel van Elias, het water van de Jordaan gescheiden. De doeken, die het lichaam van de H. Paulus hadden aangeraakt, genazen de zieken, en vele kranken, die slechts van Petrus' schaduwe overlommerd werden, bekwamen de gezondheid.

VRAGEN

Welk is het voorwerp van deze les? — In hoeveel delen wordt zij verdeeld? — Wat leert de Catechismus in ieder deel?

1. In de vraag: *is het tegen de eer Gods, dat wij de Heiligen eren of aanroepen;* a) wat betekenen de woorden: *is het tegen de eer Gods?* — b) wie zijn te verstaan door de *Heiligen?* — c) wat is *eren, aanroepen?* — Bewijs, met de woorden van de Catechismus, dat het vereren en aanroepen van de Heiligen niet strijdt met het Eerste Gebod. — Leg die woorden uit. — Wanneer zou die verering en aanroeping met het Eerste Gebod strijden?
2. In hoeveel en in welke punten verschillen de manier op dewelke wij God, en die op dewelke wij de Heiligen aanroepen? — Stel, volgens de Catechismus, deze verschillen voor, en leg de woorden van de Catechismus uit.
3. Hoedanig is, volgens de Catechismus, de kennis welke de Heiligen hebben van hetgene wij tot hun eer doen? — Zeg ook, wederom met de Catechismus, door welke middel zij het weten, en op welke wijze zij door dezen middel die kennis hebben. — Verklaar uw antwoord.
4. Geef de reden waarom de Catechismus vraagt: *misdoen de Katholieken tegen het Eerste Gebod als zij beelden maken.* — Bewijs, met de woorden van de Catechismus, dat zij

daardoor tegen het Eerste Gebod niet misdoen. — Verklaar die woorden. — In welk geval zou het maken van beelden tegen het Eerste Gebod strijden? — In welke zin verbiedt het Eerste Gebod het maken van beelden en gelijkenissen? — Hoe mogen God en de Engelen, die enkele geesten zijn, onder lichamelijke gedaanten voorgesteld worden, gelijk het in de H. Kerk geschiedt? — Hoe wordt God de Vader, God de Zoon, God de H. Geest, de alwetendheid en alomtegenwoordigheid van God gewoonlijk verbeeld?

5. Geef de reden waarom de Catechismus vraagt: *Is het kwaad dat men vóór de beelden knielt, licht ontsteekt, of bidt?* — Verklaar hoe het *knielen* en het *licht ontsteken* tekenen van verering zijn. — Toon, met de woorden van de Catechismus, dat de verering van de beelden met het Eerste Gebod niet strijdt. — Leg uw antwoord uit. — In welke zin verbiedt het Eerste Gebod de beelden te eren?
6. Hoeveel en welke profijten geven ons de beelden? — Leg ze alle uit, en bewijs in 't kort, dat zij wezenlijk uit het gebruik van de beelden vloeien. — Wat zijn mirakuleuze beelden? — Als wij vóór mirakuleuze beelden knielen, licht ontsteken of bidden, aan wie geschiedt dan de eer die wij bewijzen? — Waarom wil God dat er mirakuleuze beelden zijn?
7. Wat betekent het woord *reliquieën*? — Hoeveel dingen komen onder de naam van *reliquieën*? — Leg deze alle uit. — Met welke zekerheid weten wij, dat de reliquieën die in de kerken ter verering voorgesteld worden, wezenlijk echt zijn?
8. Om hoeveel en om welke redenen eren wij de reliquieën? — Leg ze alle uit. — Bewijs dat zij alle geldig zijn.

DRIE EN TWINTIGSTE LES

Van het Tweede Gebod

Zweert niet ijdel, vloek noch spot	<i>Dit Gebod verbiedt alle oneer die de goddelijke naam aangedaan wordt</i>	Blasfemeren	<i>In wat manier geschiedt blasfemie?</i>
		Lichtvaardig zweren	<i>Wat is eed doen of zweren?</i>
			<i>Wie zweert met goed oordeel?</i>

Wat verbiedt God in het Tweede Gebod?

Alle oneer, die de goddelijken naam aangedaan wordt door blasfemeren, lichtvaardig zweren, of breken van belofte

A. In het Tweede Gebod verbiedt God *in 't algemeen*, **alle oneer**: alle verachting en minachting, — **die de goddelijken naam aangedaan wordt**, waarmee God zelf of de goddelijke volmaaktheid (zie 17^e les, vr. 5) beledigd worden; — oneer welke geschiedt: 1° **door blasfemeren**, 2° **door lichtvaardig zweren** of 3° **door breken van belofte**.

Dit Gebod volgt allerbest op het Eerste. daar de bijzonderste van onze plichten jegens een overste, na die van hem te erkennen, op hem betrouw en te hebben en hem te willen dienen. ongetwijfeld is, hem niet te onteren. Een overste vernederen is groter kwaad, dan hem de verschuldigde dienst te weigeren,

In wat manier geschiedt blasfemie?

Als men God of zijn Heiligen iets toeschrijft dat tegen hun eer is, of iets loochent dat hun toekomt, of van dezelve spotsgewijs spreekt

V. **Blasphemie** betekent letterlijk *kwaadsprekerij*; **blasfemeren** is *kwaad van iemand zeggen*.

A. De blasfemie geschiedt op deze *drie* manieren:

1° **Als men God of zijn Heiligen — iets toeschrijft dat tegen hun eer is** een hoedanigheid of een werk toekent dat strijdt met hun volmaaktheden, of iets wenscht dat niet overeenstemt. Op deze wijze blasfemeert men met b.v. te zeggen, dat God te veel straft, dat de H. Maagd kan zondigen, of met te wensen, dat God niet zou bestaan, dat de Heiligen de hemel zouden verliezen. — Men bemerke dat er hier spraak is van de oneer aan de Heiligen aangedaan, alhoewel het Tweede Gebod slechts handelt over onze plichten jegens God. De reden daarvan is, dat men, met de Heiligen oneer aan te doen, God zelf onteert, vermits zij zijn vrienden en hovelingen zijn.

2° **Of iets loochent dat hun toekomt:** als men aan God of aan zijn Heiligen een hoedanigheid of een daad ontkennt, die hun waarlijk toebehoort. Op deze wijze blasfemeert men met b. v. te zeggen dat God niet almachtig is, of dat Hij de wereld niet geschapen heeft, dat de Heiligen op ons niet denken.

3° **Of van dezelve spotsgewijs spreekt:** of als men zonder hun iets toe te schrijven dat tegen hun eer is, of hun iets te loochenen dat hun toekomt, van hen zó spreekt of te hun opzichte zó handelt, dat het *klaar* blijkt, hoe men ze misacht. Zo blasfemeert hij b.v. die God en de Heiligen namen geeft. die men slechts aan verachtelijke en slechte personen toepast.

Men bemerke dat de blasfemie niet uitsluitend door woorden of tekenen, maar ook nog door enkele gedachten kan geschieden.

De blasfemie wordt dikwijs *godslastering*, en die blasfemie, waardoor wij God of de Heiligen kwaad wensen, wordt gewoonlijk *vloek* genoemd.

De *heiligschenderij* is allernauwst met de blasfemie verwantschap. Gelijk de blasfemie bestaat in God te onteren roet van Hem kwaad te spreken, zo bestaat de *heiligschenderij* in God oneer aan te doen met heilige zaken, personen of plaatsen onwaardig te behandelen of te onteren.

De H. Geschiedenis leert ons met welke schrikkelijke straffen God in het Oud Testament de godslasteraars geslagen heeft. Sennacherib, Koning van Assyrië, die door zijn veldoverste Rabsaces de Allerhoogste gelasterd had, verloor, door de hand van een Engel van de hemel, 185.000 man, en werd door zijn eigen zonen vermoord; Holofernes, veldoverste van Nabuchodonosor, die zijn koning als God wilde doen erkennen, werd het hoofd afgehouwen door een joodse vrouw Judith genoemd. — De straffen van de heiligschenders zijn niet minder geweest: Balthazar, Koning van Babylonië, die met zijn disgenoten wijn dronk uit de heilige vaten van de tempel van Jeruzalem, verloor in dezelfde nacht zijn leven en zijn kroon; en de boze kinderen, die Elisëus beschimpten, werden, ten getalle van twee en veertig, door twee beren verscheurd.

Wat is eed doen of zweren?

God of iets, dat God merkelijk aangaat, nemen tot getuige van hetgene men zegt

A. *Eed doen of zweren* is — **God of iets dat God merkelijk aangaat:** God zelf of alle andere zaken, die met God in een bijzonder innige verbintenis staan, zoals de Engelen en Heiligen, die zijn beste vrienden zijn: de H. Schrift en de HH. Sacramenten, die tot zijn kostelijkste gaven behoren: de hemel, de aarde, de zee, die zijn grootste natuurlijke werken uitmaken, — **nemen tot getuige van hetgene men zegt**, d.i. vragen om verslag te doen over hetgene wij bevestigen, opdat wij zouden kunnen bewijzen dat, hetgene wij zeggen, zeker en onbetwistelijk waar is.

Als wij, in de eed, 't een of 't ander wezen, dat God merkelijk aangaat tot getuige roepen, verstaan wij, onder dit wezen, God zelf.

De eed dient allerbest om de waarheid van hetgene wij zeggen te bevestigen, aangezien dat God de opperste waarheid is en alle macht heeft om de waarheid te verklaren en de

bedriegers te straffen, en een godvrezende mens het niet zou durven wagen God tot getuige van de valsheid te roepen.

Is het altijd kwaad en verboden te zweren?

Neen; want het is deugdelijk, als de eed geschiedt met goed oordeel, rechtvaardigheid en waarheid; maar het is zonde, als er één van deze voorwaarden ontbreekt

A. **Neen**, het is niet altijd kwaad en verboden te zweren; **want het is deugdelijk**: het is een goed werk, als de eed geschiedt met deze drie voorwaarden: 1° **met goed oordeel**, 2° **rechtvaardigheid**, 3° **en waarheid**; **maar het is zonde**, of de eed is *lichtvaardig*, d.i. vermetel, tegen de rede, tegen de goede orde, **als er één van deze voorwaarden ontbreekt**: dus, opdat de eed slecht weze, moeten niet de drie voorwaarden, maar slechts de een of de andere ontbreken.

Wie zweert met goed oordeel?

Die niet zweert dan uit nood en goede reden

A. Men zweert **uit nood**, als men het doet, 1° om de wetten van de H. Kerk of van de staat, die de eed vereisen, te volbrengen, of 2° om een grote schade te vermijden, een gewichtig geschil te eindigen, een belangrijke waarheid te doen aanvaarden, en daartoe geen ander middel heeft dan de eed.

Men zweert uit **goede reden**, als de eed, die men doet, zoniet volstrekt noodzakelijk om een grote schade te ontgaan, dan toch zeer dienstig is om een gewichtig voordeel te verschaffen, of een nadeel van enige aangelegenheid te verwijderen.

Het blijkt heel klar, dat een eed niet anders mag geschieden dan uit nood en goede reden, aangezien dat God te groot en te waardig is, om voor een kleine zaak tot getuige geroepen

te worden.

De eed van Esaü, waardoor hij, om een spijss, zijn recht verkocht van eerstgeboren, werd voorzeker zonder nood of goede reden gedaan.

Wie zijn ze, die zweren tegen de rechtvaardigheid?

Die met eed bevestigen te doen hetgene kwaad en verboden is; en deze eed mag niet gehouden worden

A. **Die met eed bevestigen te doen**, d. i., die God tot getuige roepende van hun getrouwheid in het uitvoeren van hun voornemen of van hun belofte, verzekeren dat zij iets, door hen besloten of beloofd, zullen doen, — **dat kwaad en verboden is**: hetgene zonde is, of zelfs, wanneer er spraak is van iets te doen voor God, dat beter niet gedaan dan gedaan wordt; — en deze eed mag niet gehouden worden: en men mag zich niet aanzien als door deze eed verplicht zijnde. Zo b.v. doet men eed tegen de rechtvaardigheid, als men zweert dat men zijn vijand zal haten, want de haat is zonde; — of als men zweert, dat men maar juist één sjaars zal te biecht gaan; want dit is een zaak die God rechtstreeks aangaat en beter niet gedaan dan gedaan wordt.

Het is klaarblijkend dat een eed tegen de rechtvaardigheid zonde is, daar wij God onteren met Hem tot getuige te roepen van onze getrouwheid in het uitvoeren van een voornemen of van een belofte, die een zonde, of ten minste zulk een werk dat God aangaat en beter niet gedaan dan gedaan wordt, als voorwerp hebben. Dan, daar niemand kan verplicht zijn een zonde te bedrijven, of iets voor God te doen dat Hij liever niet gedaan heeft, zo mag zulke eed niet gehouden worden.

Deze leer legt ons voor ogen, hoe Herodes die gezworen had aan Salome, de dochter van Herodias, alles te geven wat zij hem zou vragen, deze eed op gener wijze mocht houden, als de jonge prinses op 't verzoek van haar moeder het hoofd van Joannes de Dooper kwam eisen.

Wat is zweren tegen de waarheid?

Iets met eed bevestigen dat men met zekerheid weet of meent vals te wezen, of ook waar men aan twijfelt

A. Er zijn *drie* manieren van te zweren tegen de waarheid: men kan — **iets met eed bevestigen**: iets op eed als waar verklaren.

1° **dat men met zekerheid weet vals te wezen**: dat inderdaad vals is en men weet vals te zijn,

2° **dat men meent vals te wezen**, i.a.w. dat men voor vals houdt, alhoewel het niet vals is,

3° **of ook waar men aan twijfelt**, d.i. dat men als wezenlijk twijfelachtig aanschouwt.

Iedereen begrijpt dat een eed tegen de waarheid noodzakelijk zonde is en zelfs doodzonde; want wie zulk een eed doet, die oordeelt metterdaad, dat God, de Alwetende, de waarheid niet kent, of dat Hij, de Heilige zelve, de leugen bemint en de valsheid kan voorstaan, of eindelijk dat Hij, de Rechtvaardige en Almachtige, de valse eed niet wil of niet kan straffen. Nu, wie zo oordeelt, doet God voorzeker grote oneer aan en zondigt bijgevolg ernstig tegen het tweede Gebod.

Is het ook goed en deugdelijk God of zijn Heiligen iets te beloven?

Ja, als hetgene men belooft uit zich zelf goed is, en als men van zin is het te volbrengen

V. **Is het goed en deugdelijk — God of zijn Heiligen** d.i. aan God alleen, of aan God en tevens ter eer van de Heiligen, — **iets te beloven**, d.i. niet uitsluitend het

voornemen te maken iets voor God of zijn Heiligen te doen, maar zich daartoe op zonde te verplichten?

Hier kan geen spraak zijn van beloften, die niet aan God geschieden; want het breken van zulke beloften kan geen zonde zijn tegen het Tweede Gebod, dat enkel van de eer Gods handelt.

A. **Ja**, dit is goed en deugdelijk, als deze *twee* voorwaarden vervuld zijn: a) **als hetgene men belooft uit zich zelf goed is**, d.i. als hetgene men belooft te doen, geen zonde uitmaakt, mogelijk is en beter gedaan dan niet gedaan wordt; want ware het anders, God zou die belofte niet aannemen; — en b) **als men van zin is het te volbrengen**, d. í. als men wezenlijk de wil heeft van de belofte uit te voeren; want anders zou men met God de spot drijven.

Als deze beide voorwaarden vervuld zijn, is de belofte een godsdienstig werk, aangezien dat men aan God een bijzonder teken van onderwerping geeft, met zich vrijwillig een nieuwe plicht jegens Hem op te leggen.

De verplichting van een belofte houdt op, wanneer de beloofde zaak onmogelijk, onverschillig of door het gebod eens oversten of uit een andere oorzaak ongeoorloofd wordt; ook nog, als men van een gemachtigden biechtvader of kerkoverste, om een goede reden, dispensatie ontvangen heeft. — Soms wordt in de belofte slechts ten dele gedispenseerd, en soms ook wordt zij enkel in een ander werk veranderd.

Degenen die geheel van een overheid afhangen, zoals kloosterlingen van hun oversten of jonge kinderen van hun ouders, kunnen geen geldige beloften doen, tenzij met de voorwaarde: *als mijne oversten toestemmen*; en daarom bestaan hun beloften niet, als hun deze toestemming geweigerd wordt.

Eenieder heeft de macht zijn belofte te veranderen in een betere, d. í, in een werk dat merkelijk en zichtbaar beter is.

VRAGEN.

Welk is het voorwerp van deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus in ieder van deze delen?

1. Zeg, met de woorden van de Catechismus, wat het Tweede Gebod in 't algemeen verbiedt. — Verklaar deze woorden. — Op hoeveel en op welke manieren wordt de

goddelijken naam oneer aangedaan? — Toon dat het Tweede Gebod een gepaste plaats bekleedt onder de Tien Geboden.

2. Welk is de letterlijke betekenis van het woord *blasfemie*? — In hoeveel en in welke manieren geschieht, volgens de Catechismus, de blasfemie? — Leg die manieren uit en geef een voorbeeld van ieder. — Hoe maakt de oneer, de Heiligen aangedaan, een zonde uit tegen het Tweede Gebod? — Geschiedt de blasfemie uitsluitend door woorden? — Hoe wordt de zonde van blasfemie nog genoemd? — Welke zonde is met de blasfemie allernauwst verwantschap, en waarin bestaat deze zonde?
3. Wat is iemand tot getuige roepen? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wie men in de eed tot getuige roept en waartoe men dit doet. — Leg die woorden uit. — Hoe roept men in de eed soms tot getuige iets dat God merkelijk aangaat? — Verklaar hoe de eed allerbest dient om de waarheid te bevestigen van hetgene men zegt.
4. Zeg of de eed altijd zonde is of niet. — Hoeveel en welke voorwaarden zijn vereist, opdat hij zou goed zijn? — Wanneer is hij dus slecht? — Wat betekent de uitdrukking *lichtvaardig zweren*?
5. Zeg, met de woorden van de Catechismus, in welke gevallen de eed geschieht met *goed oordeel*. — Leg ze uit. — Toon dat de eed noodzakelijk slecht is, als hij buiten deze gevallen geschieht.
6. Zeg, met de woorden van de Catechismus, waarin het *zweren tegen de rechtvaardigheid* bestaat. — Wat betekenen de woorden: *die met eed bevestigen te doen*? — Verklaar de woorden: *dat kwaad en verboden is*. — Verplicht deze eed te doen hetgene men gezworen heeft? — Geef voorbeelden van eeden tegen de rechtvaardigheid. — Bewijs dat een eed die tegen de rechtvaardigheid strijdt, altijd zonde is en dat hij niet mag gehouden worden.
7. Zeg, met de woorden van de Catechismus, op hoeveel wijzen men kan zweren tegen de waarheid. — Leg ze uit. — Welke zonde is de eed tegen de waarheid? — Bewijs dit.
8. Wat verstaat men hier door *beloven*? — Aan wie geschieden de beloften waarvan er hier spraak is? — Bewijs dat er hier van deze beloften alleen gesproken wordt. — Hoeveel en welke voorwaarden vereist de Catechismus, opdat een belofte goed en deugdelijk zou wezen? — Leg ze uit en geef er de reden van. — Waarom is de belofte, als die voorwaarden vervuld zijn, een godsdienstig werk? — Hoe houdt de

verplichting van een belofte op? — Wat is er te bemerken nopens de geldigheid van de beloften van degenen, wier wil van oversten geheel afhangt? — Hoe mag eenieder zijn belofte veranderen ?

VIER EN TWINTIGSTE LES

Van het Derde en Vierde Gebod

Heilig steeds de Dag des Heren (Viert de Heiligdagen)	Heiligdagen?	Welke Heiligdagen zijn wij schuldig te vieren?	<i>Welke werken worden meest verboden?</i>
	Vieren?	Ophouden van alle werken die op zulke dagen verboden zijn	
Vader, moeder zult gij Eren	Vader en Moeder?	Ons begeven tot godsdienstigheid	<i>Wat zijn wij schuldig te doen op de Feestdagen?</i>
	Eren?	<i>Wie verstaat gij door Vader en Moeder in het Vierde Gebod?</i>	<i>Zijn wij schuldig alles te doen, wat onze ouders gebieden?</i>
	Loon?	<i>Wat zijn wij onze ouders schuldig?</i>	Inwendige eer
	Reden?	<i>Wat belooft God aan de kinderen die hun ouders eren?</i>	Uitwendige eer Gehoorzaamheid Behulpzaamheid

Welke Heiligdagen zijn wij schuldig te vieren?

De Zondagen en andere Feestdagen, die van de H. Kerk ingesteld zijn

A. Twee soorten van Heiligdagen dus moeten wij vieren:

I° **De Zondagen** d.i. al de Zondagen van het jaar. — De Zondag is de eerste dag van de week. De H. Kerk heeft in de Nieuwe Wet, deze dag aan God bijzonder toegewijld, in plaats van de *Sabbatdag* (rustdag), die, volgens Gods gebod, onder de Oude Wet gevierd werd. Hoewel de Tien Geboden, als natuurwetten, onveranderlijk zijn, kon de H. Kerk nochtans die verandering doen, omdat het Derde Gebod tot de onveranderlijke natuurwet wel behoort of door de rede wordt voorgeschreven, voor zoveel het *oplegt dikwijs in 't leven een zekeren tijd aan God bijzonder toe te wijden*; maar niet voor zoveel het de dag bepaalt waarop die bijzondere verering moet plaats hebben. Onder de Oude Wet was de Sabbatdag ingesteld ter gedachtenis van de voleinding van de schepping, en hij is in de Zondag door de H. Kerk veranderd ter herinnering van de verrijzenis van Christus en van

de nederdaling van de H. Geest, door welke gebeurtenissen het mensdom tot het bovennatuurlijk leven van de gratie is herschapen.

2° En andere Feestdagen die van de H. Kerk ingesteld zijnnamelijk O. H. Hemelvaart, tien dagen vóór Pinksteren; O. L. V. Hemelvaart, de 15 Augustus; Allerheiligen, de 1 November, en Kerstdag, de 25 December, die alle, niet door God noch door de rede voorgeschreven, maar door de overheid van de H. Kerk, de Paus en de bisschoppen, ingesteld zijn.

Buiten deze *gebodene* Feestdagen, zijn er nog *afgestelde* Heiligdagen, die eertijds gebodene Heiligdagen waren, maar het nu door de wil van de H., Kerk niet meer zijn; doch de kerkelijke overheid begeert, dat de gelovigen ze blijven onderhouden, en wil dat de goddelijke diensten op die dagen geschieden gelijk des Zondags.

De Zondagen en gebodene Heiligdagen moeten gevierd worden, te rekenen van middernacht tot middernacht.

Wat moeten wij doen om de Feestdagen te vieren?

Ophouden van alle werken, die op zulke dagen verboden zijn, en ons begeven tot godsdienstigheid

V. **Feestdagen:** Zondagen en de gebodene Heiligdagen.

A. Om de Feestdagen te vieren, zijn *twee* dingen vereist:

1° Ophouden van alle werken die op zulke dagen verboden zijnZekere werken zijn op die dagen verboden, niet om de ledigheid voor te staan, maar om ons de gelegenheid te geven van met godsdienstige zaken bezig te zijn.

2° Ons begeven tot godsdienstigheid; ons toeleggen op werken, waardoor wij God eren en dienen, zoals de H. Mis horen en in andere kerkelijke diensten tegenwoordig zijn, de sermoenen en de Catechismus bijwonen, tot de HH. Sacramenten naderen, thuis geestelijke lezingen doen, werken van barmhartigheid verrichten, enz.

Welke werken worden meest verboden?

Slafelijke ambachten en werken, tenware de nood het anders vereiste; daarenboven koopmanschappen, gedingen of processen

V. **Worden meest verboden**, d.i. worden uitdrukkelijk, in het bijzonder en ernstig verboden. — Andere werken, die de godsdienstigheid beletten, zijn ook, ten minste enigszins, op die dagen verboden.

A. *Drij* soorten van werken worden meest verboden:

1° **Slafelijke ambachten en werken**: dat zijn alle werken waarin het lichaam meer deel heeft dan de geest en die gewoonlijk door dagloners, dienaars en ambachtslieden verricht worden, zoals ploegen, zaaien, maaien, naaien, enz. *Vrije werken* integendeel zijn al dezulke, waarin de geest meer deel heeft dan het lichaam, zoals lezen, schrijven, studeren, onderwijs geven in wetenschappen en schone kunsten, spelen en vele andere. De eerste worden *slafelijke werken* genoemd, omdat zij eertijds door *slaven*; de laatste, *vrije werken*, omdat zij eertijds door *vrije* mensen verricht werden.

2° **Koopmanschappen**: de openbare markten, de openbare verkoopingen of verhuringen, en de grote handel die men drijft in de grote verkoop- en handelhuizen. Doch, ten gevolge van een algemeen gebruik, zijn enige kleine markten, alsook het kopen en verkopen van enige zaken in de winkels toegelaten geworden.

3° **Gedingen of processen**: de tribunaal- of gerechtswerken, zoals het openen van de rechtsstrijd, het oproepen van de strijdende partijen, het verhoor van de getuigen, het houden van een pleitrede, het uitspreken of het uitvoeren van een vonnis.

De Catechismus zegt, dat de *slafelijke werken* op Zon- en Feestdagen verboden zijn, — **tenware de nood het anders vereiste**: deze uitzondering geldt ongetwijfeld ook voor de koopmanschappen en processen; maar de Catechismus spreekt er bij deze verbodene werken niet van, omdat er slechts heel zelden reden bestaat om die werken op Heiligdagen te verrichten.

Er is *nood*, zo dikwijls een verboden werk vereist is om ons of onze naaste van een aanmerkelijke schade in geestelijke, lichamelijke of tijdelijke goederen te bevrijden; of ook om de godsdienstoeferingen van de Zon- en Feestdagen te verrichten. — Als de nood, die er bestaat, door zichzelf geen genoegzame reden is om die werken op een Heiligdag te mogen doen, moet men, indien men nochtans het werk wil verrichten, aan zijn pastoor dispensatie vragen.

Wat zijn wij schuldig te doen op de Feestdagen?

Ten minste Mis te horen, hoewel wij ook dan behoren in sermoenen, christelijke leren en andere kerkelijke diensten tegenwoordig te zijn

A. De Catechismus leert ons hierover *twee* dingen:

1° Wij moeten **ten minste Mis horen**: wij zijn *volstrekt* gehouden Mis te horen, zodanig dat wij tegen het Derde Gebod ernstig zondigen, met op Zon- en Feestdagen de Mis vrijwillig te verzuimen.

2° **Wij behoren ook in sermoenen, christelijke leren en andere kerkelijke diensten tegenwoordig te zijn**: d.i. alhoewel wij uitsluitend volstrekt verplicht zijn Mis te horen, betaamt het nochtans ten zeerste en is het zelfs enigszins bevolen, ook in de sermoenen en christelijke leren en in de andere kerkelijke diensten, zoals Vespers en Lof, tegenwoordig te zijn. Bijgevolg, wie op Zon- en Feestdagen, uit nalatigheid, luiheid of ongodsdienstigheid, niets anders doet dan een Mis bijwonen, maakt zich gemakkelijk aan dagelijkse zonde schuldig. — Iemand, die geen genoegzame kennis heeft van het geloof, zal zich, door het verzuimen van sermoenen en christelijke leren, niet zelden aan doodzonde schuldig maken.

De H. Geschiedenis leert ons hoe streng het geboden is de Zon- en de gebodene Feestdagen te vieren: een Israëliet, die in de woestijn op een Sabbatdag hout geraapt had, werd door God zelf veroordeeld om door de menigte gestenigd te worden; — en om de Israëlieten in de woestijn het gebod van de Sabbat te vieren gedurig voor ogen te houden, liet God op die dag alleen geen manna vallen, maar verdubbelde die hemelse spijs de dag te voren, en, hoewel het manna op andere dagen nooit tot 's anderdaags kon bewaard

worden, bleef het toch voor de dag des Heren versch en goed.

Wie verstaat gij door Vader en Moeder in het Vierde Gebod?

Onze ouders, van wie wij geboren zijn, en alle oversten, zo geestelijke als wereldlijke

A. Twee soorten van personen komen onder de naam van *Vader en Moeder*:

1° **Onze ouders van wie wij geboren zijn, te weten** vader en moeder, onze grootvaders en grootmoeders, en al degenen die rechtstreeks hun plaats vervangen.

2° **Alle oversten:** al degenen die macht hebben om ons te besturen, te beschermen, te helpen, te onderwijzen, — **zoo geestelijke**, zowel degenen, die voor onze ziel of voor ons eeuwig geluk zorgen, zoals de Paus van Rome, onze bisschop, onze pastoor en de andere priesters, die ons in 't werk van de zaligmaking bijstaan, — **als wereldlijke**, als de anderen, die rechtstreeks zorgen voor ons tijdelijk welzijn.

De overheid van Vader en Moeder is het zinnebeeld van alle overheid; al de andere oversten hebben er deel in, en kunnen zo allerbest onder de naam van Vader en Moeder verstaan worden.

Wat zijn wij onze ouders schuldig?

Inwendige en uitwendige eer, gehoorzaamheid en behulpzaamheid

A. Wij zijn onze ouders schuldig:

1° **Inwendige eer**, d.w.z. dat wij onze ouders of oversten, als zulken, namelijk als plaatsvervangers van God moeten erkennen of achten, en volgens die waardigheid op hen

betrouwen hebben en hen beminnen. — Tegen deze plicht zondigen al degenen, die hun ouders of oversten verachten, hun kwaad wensen, zich in hun ongeluk verheugen, van alle overheid zouden willen ontslagen zijn.

2° **Uitwendige eer:** wij moeten die inwendige achtig, dit inwendig betrouwen, die inwendige liefde, welke wij onze ouders verschuldigd zijn, *doen uitschijnen, door woorden en werken uitdrukken*, Hieraan blijven te kort al degenen, die hun ouders of oversten met harde en onbetamelijke woorden aanspreken, die met hen spotten en lachen, die jegens hen onbeleefd en ontoegevend zijn, die verzuimen de zegen van vader en moeder te vragen, enz.

3° **Gehoorzaamheid**, d.w.z. dat wij ons gewillig aan de geboden van onze ouders en oversten onderwerpen en ze uitvoeren moeten.

4° **Behulpzaamheid:** wij zijn verplicht onze ouders en oversten bij te staan in hun tijdelijke en geestelijke noodwendigheden. Bijgevolg moeten wij a) ons wel wachten van hen te bedroeven, b) hun, als zij in lichamelijken nood zijn, het nodige verschaffen voor zoveel wij kunnen; en hen, voor hetgeen de ziel aangaat, meer en meer tot het goede trachten te trekken, hun de HH. Sacramenten op hun sterfbed bezorgen en veel voor hen bidden, en c) hun gebreken met liefde verdragen.

Zijn wij schuldig alles te doen, wat onze ouders gebieden?

Ja, als het niet kwaad is en tegen God niet strijdt

A. De Catechismus leert ons hier *twee* dingen: 1° dat wij, in 't algemeen, alles moeten doen wat onze ouders gebieden, en 2° dat er aan deze regel uitsluitend uitzondering te maken is, als de gebodene zaak **kwaad is en tegen God strijdt**: zonde is, of ten minste tegen God strijdt met zijn raden tegen te spreken of met de palen te buiten te gaan, die God aan de macht van de ouders en van de oversten gesteld heeft.

Wat belooft God aan de kinderen die hun ouders eren?

Een lang en gelukkig leven, en namaals het eeuwig leven

A. God belooft die kinderen:

1° Een lang en gelukkig leven: een langdurig leven, en ook rust, vrede, voorspoed, gezondheid en allerlei geestelijke gaven, die het leven aangenaam en vruchtbaar maken.

En 2° namaals het eeuwig leven: een bijzondere zekerheid van wel te sterven en de hemel te bekomen.

Deze belofte is het Vierde Gebod gans eigen, en God heeft ze er willen aan vasthechten, omdat de rede vraagt, dat de leenheer zijn leenman op zijn leengoed late, indien deze dankbaar en eerbiedig is jegens zijn welfdoener. Daarom heeft God gewild, dat de kinderen, die door hun ouders op het leengoed van het natuurlijk leven en van het leven van de gratie gesteld zijn, op dat leengoed bevestigd worden, als zij hun welfdoeners eer en dankbaarheid tonen.

Soms geschieht het, dat kinderen, die hun ouders zeer wel eren, nochtans vroegtijdig sterven. God laat dit toe, omdat dit leven hun schadelijk of minder profijtig zou zijn, en Hij vergoedt hun die verkorting van het leven door menigvuldige gratiën, zodat zij op korte tijd zoveel als door een lang leven kunnen verdienen.

Waarom moeten wij onze ouders zó eren?

Omdat ons alle goed naast God van hen komt, en zij ons in Gods plaats regeren

A. Om *twee* redenen moeten wij hen zó eren:

1° Omdat ons alle goed naast God van hen komt omdat zij na God, die het eerste

beginsel en de fontein is van alle goed, de bijzonderste en de voornaamste oorzaak zijn van ons goed, zowel voor het lichaam als voor de ziel.

2° **Omdat zij ons in Gods plaats regeren:** omdat zij van God macht ontvangen hebben om ons in zijn naam te leiden en te besturen.

Indien zij na God onze grootste weldoeners en Gods plaatsvervangers zijn, moeten wij hen noodzakelijk inwendig en uitwendig eren, daar wij inwendig en uitwendig die dubbele waardigheid in hen moeten erkennen. Daarenboven, gelijk een koning voorzeker eist, dat wij zijn plaatsvervangers eren, zo eist ook God ongetwijfeld, dat wij onze ouders en oversten vereren, die ons in zijn plaats regeren.

den treffende voorbeelden van eerbied en gehoorzaamheid jegens de ouders, in Jozef die, alhoewel hij in Egypte de eerste na de koning was, zijn verarmde vader Jacob te gemoet ging en hem aan de hals vloog; — in de jongen Tobias, die aan zijn vader zegde: *al wat gjij mij gebiedt zal ik doen*; — in de jeugdigen Samuel die, denkende dat de opperpriester Heli hem riep, tot driemaal van zijn bed opstond en tot hem ging; — en in het bijzonder nog in Jezus Christus, die in alle omstandigheden aan zijn ouders heeft willen onderdanig zijn.

VRAGEN

Welke Geboden worden in deze les uitgelegd? — Hoe kan de uitlegging van ieder van deze Geboden verdeeld worden? — Wat onderzoekt de Catechismus in ieder van die delen?

1. Welke soorten van Heiligdagen zijn wij schuldig te vieren? — De hoeveelste dag van de week is de Zondag? — Welken dag van de week vierde men onder de Oude Wet? — Wie heeft die verandering van de een dag in de anderen gedaan? — Hoe is die verandering kunnen geschieden, daar de Tien Geboden onveranderlijk zijn? — Waarom heeft God onder de Oude Wet de Sabbatdag als Heiligdag voorgeschreven, en waarom is die dag nu in de Zondag veranderd? — Welke andere Feestdagen moeten wij, buiten de Zondagen, vieren en door wie zijn zij ingesteld? — Wat zijn *afgestelde* Feestdagen? — Wat gebiedt de H. Kerk nopens die Feestdagen, en wat begeert zij op die dagen van de gelovigen? — Hoe moet men de Zon en Feestdagen rekenen?
2. Zeg hoeveel dingen er vereist zijn om de Feestdagen te vieren, en noem ze met de woorden van de Catechismus. — Met welk inzicht is ons voorgeschreven op de Feestdagen op te houden van zekere werken? — Wat is *ons begeven tot godsdienstigheid*? — Noem de bijzonderste werken van godsdienstigheid,

3. Geef de zin van de vraag: *welke werken worden meest verboden.* — Zeg, met de woorden van de Catechismus, welke werken meest verboden zijn. — Leg die woorden uit. — Mogen die werken volstrekt nooit op Zon- of Feestdagen gedaan worden? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wanneer zij op die dagen mogen geschieden, en leg die woorden uit. — Als de nood niet groot genoeg schijnt, om een verboden werk te verrichten, en dat men het nochtans begeert uit te voeren, wat staat er dan te doen?
4. Hoeveel en welke dingen leert ons de Catechismus nopens hetgeen wij schuldig zijn te doen op de Feestdagen? — Hoe zijn wij verplicht op die dagen Mis te horen? — Bewijs uw antwoord door de woorden van de Catechismus. — Hoe zijn wij, volgens de Catechismus, gehouden op die dagen in de sermoenen en kerkelijke diensten tegenwoordig te zijn? — Leg het woord *behoren* uit. — Wanneer zal iemand dodelijk zondigen, met naar de sermoenen en onderrichtingen niet te gaan?
5. Zeg, met de woorden van de Catechismus hoeveel soorten van personen onder *Vader en Moeder* in het vierde Gebod verstaan worden. — Leg de woorden van de Catechismus uit. — Hoe kunnen alle oversten onder de naam van *Vader en Moeder* verstaan worden?
6. Zeg hoeveel en welke dingen wij onze ouders schuldig zijn. — Leg ze alle uit.
7. Zeg, met de woorden van de Catechismus, welke uitzonderingen er te maken zijn aan de algemenen regel die ons de gehoorzaamheid aan onze ouders oplegt. — Leg die woorden uit.
8. Hoeveel en welke dingen belooft God, volgens de Catechismus, aan de kinderen die hun ouders eren? — Leg die dingen uit. — Is die belofte aan dit Gebod eigen, of bestaat zij ook voor al de andere Geboden? — Waarom heeft God deze bijzondere belofte aan dit Gebod gedaan? — Hoe kunnen wij met deze belofte overeenbrengen dat kinderen, die hun ouders wel eren, soms vroegtijdig sterven?
9. Zeg om hoeveel en om welke redenen wij onze ouders zó moeten eren. — Leg die redenen uit. — Toon dat die redenen ons waarlijk verplichten onze ouders zó te eren.

VIJF EN TWINTIGSTE LES

Van het Vijfde, Zesde en Negende Gebod

Met wil of met werken, slaat niemand dood	Wat dit Gebod verbiedt Wie ertegen zondigen Het slaan van een bijzondere klasse personen, namelijk de geestelijken	<i>Wat verbiedt het Vijfde Gebod?</i> <i>Misdoen zij allen tegen het Vijfde Gebod, die metterdaad iemand hinderen?</i> <i>Is het meerder kwaad geestelijke personen te slaan of te kwetsen dan wereldlijke?</i>	<i>Wat leert ons Christus te doen aan onze vijanden?</i>
Doe geen overspel noch onkuisheid	Wat dit Gebod verbiedt Wie tegen dit Gebod zondigen	<i>Wat verbiedt het Zesde Gebod?</i> <i>Wie misdoen tegen het Negende Gebod?</i>	Middelen tegen de onkuisheid Manier van de zonden van onkuisheid te biechten
Begeer niemands bedgenoot			<i>Wat middel is er tegen de onkuisheid?</i> <i>Die enige onzuiverheid gedaan heeft, hoe moet hij dat biechten?</i>

Wat verbiedt het Vijfde Gebod?

Zich zelf of enige andere mensen, zonder wettige macht en reden, dood te slaan, te kwetsen, merkelijk te hinderen of daartoe raad of hulp te geven.

A. Het Vijfde Gehod verbiedt dus 1° **zichzelf dood te slaan, te kwetsen, of merkelijk te hinderen;** 2° **andere mensen** dood te slaan, te kwetsen of merkelijk te hinderen; 3° **daartoe raad of hulp te geven;**— als dit geschiedt **onder wettige macht en reden.**

De woorden: **zichzelf of enige andere mensen** duiden het goed aan, dat het Vijfde Gebod ons doet eerbiedigen, te weten, het leven, de gezondheid van de mens. De dieren mogen wij doden, daar zij volgens Gods beschikking, tot ons gebruik bestemd zijn; de mens echter is het hoofdwerk van de aardse schepping en daarom heeft God alleen de macht over het menselijk leven.

Doodslaan betekent hier iemand op de een of de andere wijze het leven ontnemen; — **kwetsen**, iemand een wonde toebrengen, of van een lidmaat of van het gebruik daarvan berooven; — **merkelijk hinderen**, iemand in zijn persoon of in zijn rust een ware schade

veroorzaken met hem b.v. ongezonde spijzen te geven, vrees aan te jagen, droefheid aan te doen, enz.

Zich zelf of andere mensen dood te slaan, te kwetsen of me: kelijk te hinderen, is toeh niet volstrekt in alle omstandigheden verboden: om verboden te zijn moet het geschieden **zonder wettige machten reden**: zonder dat men daartoe wezenlijk van God gemachtigd is en een voldoende reden heeft om die macht te gebruiken. Daartoe hebben voorzeker macht en reden de landoversten die, om de orde in de samenleving te handhaven, de doodstraf tegen enige grote misdadigers doen uitspreken; — de soldaten die in een rechtvaardigen oorlog vechten; — degenen die hun aanvaller doden, omdat zij geen ander middel hebben om er hun leven tegen te verdedigen.

Als bovengenoemde werken verboden zijn, dan is het ook verboden **daartoe raad of hulp te geven**, aangezien men ze op die wijze samen met anderen verricht. Men geeft **raad** tot een werk, met dit te bevelen, te prijzen, goed te keuren of er toe op te wekken; men geeft daar **hulp** toe, me middelen of onderstand te verschaffen om het te verrichten, alsook met dat niet te beletten, als men het beletten kan, en daartoe uit rechtvaardigheid verplicht is.

Het Vijfde Gebod raakt niet enkel het *lichamelijk*, maar ook het *bovennatuurlijk* leven, dat in de heiligmakende gratie bestaat. Dit bovennatuurlijk leven wordt verloren door de doodzonde en gekrenkt door de dagelijkse zonde, en zo strijden alle zonden op een algemene wijze tegen het Vijfde Gebod; iedere doodzonde is een zelfmoord; iedere dagelijkse zonde, een zelfverhindering in het bovennatuurlijk leven. Hier echter valt op te merken dat, door de zonde, elkeen enkel *zichzelf* en niet *enige andere mensen* kan treffen, tenzij met daartoe *raad of hulp* of ten minste gelegenheid te verschaffen, of i.a.w. met *ergernis of schandaal* te geven.

De ergernis bestaat eigenlijk in een *woord, werk of verzuimenis, die minder goed is, en een ander tot val brengt*, — Dus is niet vereist dat hetgeen men doet uit zichzelf zonde zij; het is genoeg dat het minder goed weze, omdat het de naaste tot zonde leidt.

Ten aanzien 1° van het ergernis gevend werk zelf geschieht de ergernis of a) met de naaste rechtstreeks tot zonde te verleiden, of b) met hem uitsluitend de gelegenheid te geven van te zondigen. — 2° Wegens het inzicht van dengene die ergernis geeft, geschieht zij *met of zonder opzet*: — a) *met opzet*, als men iets doet of zegt met het bepaald inzicht van de naaste tot zonde te brengen; b) *zonder opzet*, als men, om enige andere reden, iets doet of zegt, dat de naaste gelegenheid of aanleiding tot zonde geeft.

Nooit mag men de naaste rechtstreeks tot zonde bekoren, noch hem gelegenheid geven

van te zondigen, met het inzicht van hem tot zonde te brengen; zelfs mag men hem, zonder dat inzicht geen gelegenheid van zonde geven, tenware men daartoe genoegzame reden hadde. — Wij hebben daartoe een genoegzame reden, 1° als de naaste in ons werk, woord of verzuimen slechts uit boosheid een gelegenheid van zonde vindt; 2° als hetgene wij doen, ons op zonde is opgelegd; 3° als wij, met een werk te laten, een aanzichtbare schade zouden lijden.

Misdoen zij allen tegen het Vijfde Gebod, die metterdaad iemand hinderen?

Ja, ook degenen die iemand vermaledijken, kwaad wensen, gramschap of haat en nijd in het hart dragen

V. De zin van de vraag is: misdoen tegen het Vijfde gebod al degenen die niet uitsluitend met de wil, met de begeerte, maar metterdaad zichzelf of andere mensen zonder wettige macht en reden doodslaan, kwetsen of merkelijk hinderen, of daartoe raad en hulp geven, en zijn het deze alleen?

A. **Ja**, deze allen misdoen tegen dit Gebod; doch niet *zij* alleen; daartegen misdoen ook nog **degenen die iemand vermaledijken, kwaad wensen, gramschap of haat en nijd in het hart dragen**.

Vermaledijken, d.i. iemand kwaad wensen voor zoveel het voor hem kwaad is, God of de duivel smekende dat die wens zou volbracht worden.

Kwaad wensen, d.i. enkel begeren dat aan iemand kwaad overkome, voor zoveel het voor hem kwaad is, zonder daarbij God of de duivel te smeken dat die wens vervuld worde.

Gramschap, d.i. een begeerte van wraak te nemen die ongeregeld is, 't zij omdat men geen macht heeft om een misdaad te straffen, of wil straffen zonder reden, of te veel wil straffen, of wil straffen niet met een goed, maar met een slecht inzicht; 't zij, omdat men door die begeerte op een onbehoorlijke wijze ontsteld is. (Zie 38^e les, v. 7.)

Haat, d.i. de boze wil waardoor men iemand kwaad wil, 't zij opdat hij ongelukkig weze, of omdat wij hem aanzien als kwaadwillig jegens ons, en diensvolgens hem verfoeien.

Nijd, d.i. een ongeregeld droefheid over het geluk en goed van de naaste, voortkomende uit het gedacht dat zijn geluk ons geluk vermindert.

Al deze zonden strijden tegen het Vijfde Gebod, aangezien zij alle, — uitgenomen die gramschap welke slechts zonde is uit hoofde van de te grote ontsteltenis, — de begeerde insluiten van iemand zonder wettige macht en reden te hinderen in zijn leven, of, ten minste, in zijn rust en geluk, met hem droefheid aan te doen; en aangezien de gramschap, zooeven uitgezonderd, rechtstreeks aanleiding geeft om deze zonde te bedrijven, en onze eigen rust alsmede die van de naaste stoort. — Aan nijd maakte zich schuldig Caïn jegens Abel, en Saül jegens David.

Wat leert ons Christus te doen aan onze vijanden?

Hij leert ons alle ongelijk te vergeven, voor onze vijanden te bidden, en ook het kwaad met goed te loonen

V. De Catechismus stelt hier deze vraag, omdat wij tegen het Vijfde Gebod meest zondigen in onze betrekkingen met Onze vijanden, d.i. met degenen die ons kwaad doen, of ten minste kwaad willen.

A. Christus heeft ons geleerd voor onze vijanden *drie* dingen te doen:

1° **Alle ongelijk te vergeven:** alle kwaad dat zij doen, zó kwijt te schelden, dat wij hun daarom geen kwaad tot hun ongeluk willen. Doch wij mogen wel schadeherstelling eisen, en vragen dat de misdadiger tot rust van de samenleving en tot zijn eigen. goed door de bevoegde overheid gestraft worde. — Wij moeten vooral *inwendig* vergeven, maar dit ook *uitwendig* tonen, namelijk met hoegenaamd geen afkeer, haat of wraakzucht te laten blijken.

2° **Voor onze vijanden te bidden:** hen uit die gebeden, waarin wij voor alle mensen bidden, niet te sluiten, en ook nog bijzondere gebeden voor hen te storten.

3° **Ook het kwaad met goed te loonen:** hun die liefdeblijken te geven, die wij aan alle mensen verschuldigd zijn, en hun ook nog bijzondere liefdediensten te bewijzen.

Wij zijn *op zonde verplicht* alle ongelijk op de gezegde wijze te vergeven, onze vijanden uit die gebeden, waarin wij voor alle mensen bidden, niet te sluiten, en hun de gewone liefdebetuigingen niet te weigeren; — voor hen bijzondere gebeden te doen en hun bijzondere liefdeblijken te geven, is wel niet geboden, maar toch allergeraadzaamst.

Allerschoonste voorbeelden hiervan vinden wij in Jezus Christus die, aan het kruis hangende, voor zijn beulen heeft gebeden, en die voor ons allen, zondaars en ondankbare mensen, de dood heeft willen lijden; — in Stephanus, die ook gebeden heeft voor degenen die hem stenigden, — en in Jozef, die aan zijn broeders, door wie hij in een put geworpen en daarna aan Ismaëlieten verkocht geweest was, de uitstekendste liefde betuigd en de grootste diensten bewezen heeft.

Is het meerder kwaad geestelijke personen te slaan of te kwetsen dan wereldlijke?

Ja, want boven de zonde vallen deze slagers in de ban van de H. Kerk

V. Hoe waardiger de persoon die men mishandelt, hoe groter de zonde die men bedrijft, en daarom vraagt hier de Catechismus, of het **meerder kwaad** (groter zonde) **is geestelijke personen te slaan of te kwetsen dan wereldlijke.** — Door geestelijke personen verstaat men al degenen die in de HH. Orden zijn, al degenen die de kleine orden of enkel de kruin ontvangen hebben, zo zij nochtans de geestelijke kleren dragen; ook al de religieuzen. Deze worden allen *geestelijke* personen genoemd, omdat zij God en de geestelijke zaken bijzonder zijn toegewijd. A. **Ja**, het is een meerder kwaad, **want boven de zonde vallen deze slagers in de ban van de H. Kerk:** d.i. want de slagers maken zich niet alleen schuldig aan een zonde tegen het Vijfde Gebod, maar worden ook nog, tot straf van hun misdaad, beroofd van de gemeenschap van de Heiligen (13^e les). — Uit deze bijzondere straf blijkt heel klaar, dat er in die zonde een bijzondere boosheid gelegen is; daarenboven, met in weerwil van die straf een geestelijken persoon te slaan,

maakt men zich nog schuldig aan een zonde tegen de gehoorzaamheid jegens de H. Kerk en tegen de liefde jegens zichzelf.

Wat verbiedt het Zesde Gebod?

Overspel, onkuisheid en alle oneerlijke aanrakingen, in wat manier en onder welke personen deze mochten geschieden; ja ook oneerlijke woorden, zangen, en gebruik van onzuivere boeken en beelden

A. Dat een werk, een aanraking, een woord, een samenspraak, een lezing, een oogslag oneerlijk en onzuiver zijn, weten wij dikwijls door de klare getuigenis van ons geweten, en ook meest altijd door de natuurlijke schaamte, die wij er over hebben. Al die daden en werken zijn gewoonlijk oneerlijk en onzuiver, die door geen ander Gebod verboden zijn en ons schaamrood doen worden, en door ons niet zouden bedreven worden, moesten onze ouders of oversten het weten of zien. Nochtans is deze regel niet onfeilbaar, en daarom moet men in geval van twijfel aan zijn biechtvader uitleg vragen.

Wie misdoen tegen het Negende Gebod?

Die de wil hebben om onkuisheid te doen, of wetens en willens behagen nemen in onkuise gedachten.

A. Tegen het Negende Gebod zondigen:

1° Die de wil hebben van onkuisheid te doen, d.i. die de begeerde hebben of zich voorstellen onzuivere werken of aanrakingen, of lezingen, of samenspraken of aanschouwingen te doen, als zij de gelegenheid zullen hebben, of als zij het zullen kunnen doen zonder gezien te zijn, enz. — Die immers een zonde wil doen, maakt zich reeds

daardoor aan die zonde schuldig, hoewel hij ze niet ten uitvoer brengt; want de zonde bestaat eigenlijk *in de wil*, in de wet Gods *te willen overtreden*.

2° Of die wetens en willens behagen nemen in onkuise gedachten: die onzuivere werken goedkeuren, als goed en aangenaam aannemen en ze als zonde niet willen verfoeien; ook die zonder noodzakelijkheid of genoegzame reden onzuivere werken of schandige zaken levendig in hun inbeelding voorgesteld houden.

Beide soorten van onkuise gedachten zijn zonde: de eerste op dezelfde grond als de onzuivere begeerten, de laatste om dezelfde reden als de onzuivere oogslagen, indien men er, **wetens en willens** mee bezig is, of indien men, opgemerkt hebbende dat men met slechte gedachten bezig is, waarmee men niet mag bezig zijn, desniettegenstaande vrijwillig of uit vrije verkiezing met die gedachten bezig blijft, en ze van zich niet wil afwenden. Hier is dan: geen spraak: van de onkuise gedachten die zonder onze schuld in ons zijn, maar uitsluitend van dezulke die wij vrijwillig in ons houden.

Wat middel is er tegen de onkuisheid?

Ten eerste, het lichaam onthouden van overdaad; ten tweede, schuwen het gezelschap van ongelijke personen; ten derde, gedenken de goddelijke tegenwoordigheid; ten vierde, dikwijls te biechten gaan en de raad van de biechtvader volgen

A. **Ten eerste, het lichaam onthouden van overdaad**, d.i. altijd matig zijn in eten of drinken ; de overdaad immers hitst de onkuise genegenheden op.

Ten tweede, schuwen het gezelschap van ongelijke personen, d. i. het gezelschap vluchten van personen van het ander geslacht.

Ten derde, gedenken de goddelijke tegenwoordigheid, d.i. dikwijls, zoals 's morgens en 's avonds, vóór de bijzonderste werken van de dag en in de bekoring, ons indachtig maken dat God, onze Schepper, Heer en Regeerde, die ons alles gegeven heeft en ons zo strengelijk moet oordelen, wesenlijk gedurig bij ons is en op de volmaaktste

wijze alles ziet, wat wij doen of willen, — Dit is een allerbeste middel: reeds de tegenwoordigheid van onze ouders belet ons voorzeker een onkuis werk te bedrijven; veel meer zal ons daarvan afhouden het aandenken aan de tegenwoordigheid van de groten en machtigen God, die ons moet oordelen.

Ten vierde, dikwijls te biechten gaan en de raad van de biechtvader volgen De Biecht is daartoe zeer nuttig, 1° omdat zij ons verplicht een goed onderzoek van conscientie te doen, alsmede een goed berouw te verwekken, en een vast voornemen te maken van niet meer te zondigen; 2° omdat de belijdenis van de zonde ons een zalige vrees voor haar inboezemt; 3° omdat wij in de Biecht overvloedige gratie bekomen, om de zonde te vluchten; 4° omdat wij daar raad ontvangen van de biechtvader, die van God gesteld is om ons in de weg van de zaligheid te onderwijzen en ons de bijzondere middelen, die wij te gebruiken hebben, aan te tonen.

Ook het overwegen van de schrikkelijke verdelging, waarmee God de onkuise steden Sodoma en Gomorrha gestraft heeft, en van de menigvuldige en afgrijselijke kwalen, die uit de onkuischheid voortspruiten, zal zeer dienstig zijn om ons van de zonden tegen het Zesde en Negende Gebod af te keren.

Die enige onzuiverheid gedaan heeft, hoe moet hij dat biechten?

Hij moet met eerlijke woorden verklaren in wat manier hij door onkuisheid gezondigd heeft

A. Hij moet 1° verklaren, in wat manier hij door onkuisheid gezondigd heeft: het is dan niet genoeg te zeggen: ik heb onkuisheid gedaan of slechte dingen; maar men moet uitdrukken, welke soort van onkuisheid men bedreven heeft; — 2° Hij moet dat verklaren, **met eerlijke woorden:** met die taal en met die woorden, welke de welopgevoede mensen gebruiken om de zonden van onzuiverheid te noemen, en welke eenieder bezigt, die daarover met deftige personen moet spreken.

Men moet noodzakelijk verklaren, in wat manier men door onkuisheid gezondigd heeft, omdat men gehouden is alle doodzonden te biechten, daar bijvoegende al hetgene de zonde mag veranderen. (Zie 34^e les, vr. 4.)

VRAGEN

Welke Geboden worden in deze les uitgelegd? — Wat onderzoek de Catechismus nopens ieder van die Geboden?

1. Welke werken worden door het Vijfde Gebod verboden? — Zijn deze werken nooit toegelaten? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wanneer zij toegelaten zijn. — Wat betekenen hier de woorden, *doodslaan, kwetsen, merkelijk hinderen, daartoe raad of hulp geven*? — Wat is te zeggen: *zonder wettige macht en reden*? — Welk goed doet het Vijfde Gebod ons eerbiedigen? — Welke schepselen mogen wij niet doodslaan, kwetsen of merkelijk hinderen? — Waarom is het verboden tot een werk tegen het Vijfde Gebod raad of hulp te geven? — Wat leven bestaat er in de mens, behalve het natuurlijk leven? — Hoe kan dit leven gekrenkt of verloren worden? — Hoe kunnen wij een ander in dat leven hinderen, en hoe noemt men de zonde waardoor dit geschiedt? — Wat is dus de ergernis? — Leg de woorden uit. — Op hoeveel manieren kan de ergernis geschieden a) betrekkelijk het werk in zichzelf, en b) betrekkelijk het inzicht dat men heeft? — Mag men ooit iets doen, waardoor men ergernis geeft?
2. Welk is de zin van de tweede vraag? — Wie misdoen nog tegen het Vijfde Gebod, buiten degenen die metterdaad iemand hinderen? — Wat verstaat men hier door *vermaledijden, kwaad wensen, gramschap, haat, nijd*? — Hoe strijden al deze zonden tegen het Vijfde Gebod?
3. Waarom stelt de Catechismus hier de vraag: *Wat leert ons Christus te doen aan onze vijanden?* — Wie zijn onze vijanden? — Hoeveel en welke dingen moeten wij, volgens Christus' leer voor onze vijanden doen? — Leg ieder punt uit. — Zeg hoe wij tot ieder puat verplicht zijn.
4. Verschillen de zonden tegen het Vijfde Gebod uit hoofde van de persoon die gehinderd wordt? — Wie zijn geestelijke personen? — Waarom dragen zij deze naam? — Zondigt men meer met geestelijke personen te hinderen dan andere? — Hoe bewijst de Catechismus dit? — Leg de woorden van de Catechismus uit. — Toon hoe uit het bewijs van de Catechismus vloeit, dat het groter kwaad is geestelijke personen te slaan of te kwetsen dan wereldlijke.
5. Hoe kan men best oordelen, dat een werk, een woord, een aanraking, een oogslag oneerlijk en onzuiver is? — Is deze regel geheel onfeilbaar? — Wat moet men doen in geval van twijfel?

6. Zeg, met de woorden van de Catechismus, de verschillende gevallen, in welke men tegen het Negende Gebod misdoet. — Wat betekenen de woorden: *die de wil hebben van onkuisheid te doen?* — Wat is *behagen nemen in onkuise gedachten?* — Wat betekenen de woorden *wetens en willens?* — Zijn alle onzuivere gedachten zonden tegen het Negende Gebod? — Welke onzuivere gedachten zijn zonden tegen dit Gebod? — Waarom zondigen wij tegen het Negende Gebod met de wil te hebben van onkuisheid te doen? — Waarom zondigen wij tegen het Negende Gebod met behagen te nemen in onkuise gedachten?
7. Hoeveel middelen stelt de Catechismus voor om de onkuisheid te vluchten? — Noem ze met de woorden van de Catechismus. — Hoe behoort men, om de onkuisheid te vermijden, de goddelijke tegenwoordigheid te gedenken? — Hoe is het dikwijls te biechten gaan een middel tegen de onkuisheid?
8. Zeg, met de woorden van de Catechismus, wat men in de Biecht moet verklaren nopens de zonden van onzuiverheid. — Lieg die woorden uit, en geef de reden van het antwoord. — Hoe moet men, volgens de Catechismus, die verklaring doen? — Leg de woorden van de Catechismus uit.

ZES EN TWINTIGSTE LES

Van het Zevende, Achtste en Tiende Gebod

Wacht van stelen en onrechtvaardig leven. Begeert niemands goed, 't zij klein of groot	Zonden tegen deze geboden	<i>Wat wordt er verboden in het Zevende en Tiende Gebod?</i>	Noem enige zonden tegen de rechtvaardigheid Zondigt men tegen het Zevende Gebod met het lenen van geld? Is het zonde enige geestelijke zaken te verkopen?
Gij zult geen valse getuigenis geven	Zonden tegen dit gebod	Het verbiedt alle ongelijk waarmee onze naast gehinderd wordt binnen of buiten het recht	Hoe misdoet men in het recht tegen het Achtste Gebod? Hoe misdoet men meest buiten het recht tegen dit Gebod? Is leugentaal zonde?
De plicht van restitutie die uit de bedreven onrechtvaardigheid voortvloeit		<i>Wat moet hij doen, die iemand in zijn goed of in zijn eer beschadigd heeft?</i>	

Wat wordt er verboden in het Zevende en Tiende Gebod?

Alle onrechtvaardigheid en ongelijk, waarmee wij onze evennaaste beschadigen, of willen beschadigen in zijn tijdelijke goederen

A. Het Zevende Gebod verbiedt: alle onrechtvaardigheid en ongelijk, waarmee wij onze evennaaste *metterdaad beschadigen*; het Tiende Gebod, alle onrechtvaardigheid en ongelijk, waarmee wij onze evennaaste *willen beschadigen*.

Dus, om schuldig te zijn aan een zonde tegen het Zevende of Tiende Gebod, moet men:

1° Iemand **beschadigen**, metterdaad hinderen of benadelten; of **willen beschadigen**: of de begeerde hebben van te hinderen of te benadelten, of een beschadiging goedkeuren.

2° **Onzen evennaaste** beschadigen of willen beschadigen. Hier dus is spraak noch van God, noch van die redeloze dieren, welke aan geen mensen toebehoren.

3° Onzen evennaaste beschadigen of willen beschadigen – **in zijn tijdelijke goederen**: in de stoffelijke zaken of in het recht tot stoffelijke zaken, die de mens hier op aarde bezit. Hierdoor verschilt het Zevende en Tiende Gebod van het Vijfde, dat spreekt van *het leven van de naaste*; van het Zesde, dat *het huisgezin en de zuiverheid* aangaat, en van het Achtste, dat handelt over de *faam en de eer*.

4° Onzen naaste beschadigen of willen beschadigen in zijn tijdelijke goederen – door enige **onrechtvaardigheid of ongelijk**: door enig werk dat met het strikt recht van de naaste strijdt. Door *strikt recht* van de naaste verstaat men een op de rede gesteunde macht, krachtens dewelke de naaste iets, als hem toebehorende, als het *zijne*, als uitsluitelijk tot zijn gebruik bestemd *zijnde*, door alle wettige dwangmiddelen mag behouden of eisen. – Zo bedrijven wij een onrechtvaardigheid, als wij de naaste, zonder wettige macht en reden, beroven van hetgene hij door een wettige erfenis, door zijn arbeid, door een wettig contract bezit; want, in dat geval, ontnemen wij hem het *zijne*. Wij maken ons integendeel aan geen onrechtvaardigheid schuldig, wanneer wij aan een gewonen bedelaar een almoes weigeren, alhoewel wij daardoor dikwijls een zonde tegen de liefde bedrijven. De reden daarvan is, dat die almoes aan die bedelaar niet toebehoort of niet het *zijne*, maar wel het onze is, schoon de liefde ons dikwijls verplicht ze hem als *gift (doch niet als schuld)* te vergunnen.

Noem enige zonden tegen de rechtvaardigheid

Eens anders goed stelen, tot stelen helpen, gestolen goed kopen of bewaren, de loon van de arbeiders onthouden, in processen of koopmanschappen enig bedrog of valsheid gebruiken

A. **Eens anders goed stelen**: de evennaaste zijn tijdelijk goed tegen zijn redijken wil ontnemen, of dit op die wijze wederhouden. Judas heeft zich aan diefste schuldig gemaakt, toen hij heimelijk de kas bestook van de liefdegiften, welke aan de Zaligmaker en aan zijn leerlingen tot hun onderhoud gedaan werden.

Tot stelen helpen: in de diefste, die een ander bedrijft, medewerken, zoals door raden, beschermen, gebieden, prijzen, mededelen, enz. (37^e les, vr. 9.)

Gestolen goed kopen of bewaren: enig goed kopen of in bewaring houden, dat men met zekerheid weet of met reden denkt gestolen te zijn; want daardoor eindigt men zich toe of wederhoudt men, tet minste met de wil, een zaak die aan de bestolen persoon toebehoort.

Den loon van de arbeiders onthouden: aan de dienstboden, de werk- en ambachtslieden de huurprijs of dagloon, waarop zij recht hebben, *niet* of slechts *ten dele* betalen: deze daad maakt een wraakroepende zonde uit. (38^e les, vr. 11.)

In processen enig bedrog of valsheid gebruiken: degenen, die het proces aangaan, gebruiken bedrog en valsheid, b.v. met vals getuigen op te roepen, met de rechter om te kopen, met een vals zaak te vervolgen, enz.; — de getuigen, met een vals getuigenis te geven; — en de rechters, met een vals uitspraak te doen.

In koopmanschappen enig bedrog of valsheid gebruiken, d.i. geen waar geven naar geld onder opzicht óf van de zaak zelve, met vals of gemengde waren te verkopen voor echte en zuivere, óf van de hoedanigheid, met b.v. verstorvene spicerijen te verkopen voor versche, bedorvene dingen voor goede; óf van de hoeveelheid, met in maat, getal of gewicht te kort te geven.

Al deze zonden strijden tegen het Zevende Gebod, als zij metterdaad, en tegen het Tiende, als zij slechts met de wil geschieden, omdat zij alle de voorwaarden vervullen, die tot zulke zonden vereist zijn: door die werken beschadigt men immers de naaste in zijn tijdelijke goederen, en men beschadigt hem onrechtvaardig, daar men hem goederen ontneemt of helpt ontnemen, die hem wezenlijk toebehoren.

Wat het gevonden goed betreft, dat moet men aan de eigenaar wedergeven, als men hem kent; kent men hem niet, dan is men verplicht, zo neerstig als de rede het vereist, te zoeken om hem te ontdekken. Wordt de eigenaar niet ontdekt, dan mag de vinder het gevonden goed houden; doch het is geraadzaam, dit aan de arme te geven.

Zondigt men tegen het Zevende Gebod met het lenen van geld?

Ja, als men, uitsluitend om het lenen, meer wederom eist dan men geleend had; en dat is woekerij

A. Ja, men zondigt met geld aan anderen te lenen, — **als men, uitsluitend om het lenen**: uitsluitend om dat *liefdewerk* van lenen dat, in zichzelf beschouwd, van dezelfde natuur is als iemand groeten, iemand van een gevaar verwittigen, en bijgevolg geen loon verdient, — **meer wederom eist dan men geleend had**: een grotere som wederom vraagt dan men in leening gegeven had, — **en dat is woekerij**: dit woord betekent letterlijk vermeerdering; maar is door het gebruik algemeen aangenomen, om het gewin uit te drukken dat men van uitgeleend geld onrechtvaardig trekt.

Het lenen van geld is dus geen zonde, 1° als men niets meer wederom eist, of 2° als men, *om redenen die daartoe recht geven*, meer wederom eist dan men geleend had. Zulke redenen zijn: a) de herstelling van de schade die men door het lenen van het geld ondergaat; b) het verlies van de winst die men met dat geld zou kunnen doen; c) het gevaar van het geleend goed kwijt te geraken. — De H. Kerk veroordeelt degenen niet die, in het vragen van een interest, de burgerlijke wetten en het algemeen gebruik van hun land volgen. In België bestaat het gebruik van doorgaans vijf ten honderd, en in de handel zes ten honderd te vragen. Meest altijd bestaat er tot het vragen van interest een van de drie gemelde redenen.

Met uitsluitend om het lenen meer wederom te eisen dan men geleend had, zondigt men tegen het Zevende Gebod, omdat men even geld eist zonder daartoe enig recht te hebben.

Is het zonde enige geestelijke zaken te verkopen?

Ja, als men daarvoor geld eist, voor zoveel als die geestelijk zijn; en deze zonde wordt genoemd simonie

V. Door **geestelijke zaken** moet hier verstaan worden: a) al hetgeen door zichzelf of door de instelling van God of van de H. Kerk tot zaligmaking van onze zielen en tot de dienst Gods bestemd is; b) ook nog al hetgeen innig met zulke voorwerpen verbonden is. — Tot de eerste soort van geestelijke zaken behoren, 1° Gods gratie, het merkteken van de HH. Sacramenten, enz.; 2° de HH. Sacramenten en de wijdingen van de H. Kerk, de aflatlen, de geestelijke ambten en de gebeden; 3° de bediening van de HH. Sacramenten en van de geestelijke ambten. — In de tweede soort vinden wij: 1° stoffelijke voorwerpen, zoals kerken, kelken, kerkgewaden, medailles, rozenkransen; 2° de arbeid die de heilige bedieningen vereisen, en 3° de tijdelijke goederen welke aan een geestelijk ambt

vastgehecht zijn.

Verkopen betekent hier geld of enig ander goed eisen, 't zij als prijs, 't zij als vergelding, 't zij als voorwaarde om iets te geven.

A. **Ja**, het is zonde, **als men — daarvoor**: voor die geestelijke zaken, — **geld eist**: geld of al ander goed vraagt dat in geld kan geschat worden, — **voor zoveel als die geestelijk zijn**: niet uitsluitend om hun stoffelijke of kunstelijke waarde, ofwel tot onderstand van de dienaren des altaars, maar daarenboven nog om hun geestelijke waarde, zodat men hun geestelijke waarde tegen geld verwisselt; — **en deze zonde wordt genoemd simonie**: de zonde van Simon de tovenaar, die van de H. Petrus een geestelijke macht met geld wilde afkopen.

Geld eisen voor geestelijke zaken is dus geen zonde, wanneer dit geschiedt om de stoffelijke of kunstelijke waarde van de voorwerpen te doen betalen, ofwel om de dienaren des altaars de nodigen onderstand te verschaffen; maar het is zonde, als het geschiedt uit hoofde van hun geestelijke waarde; want, in dit geval, stelt men de geestelijke goederen, die alle aardse zaken bovenmate overtreffen, op dezelfde voet als een som gelds, en dit strijdt voorzeker ernstig tegen Gods wet.

Deze zonde strijdt tegen het Zevende Gebod, omdat men geld eist zonder reden; zij strijdt tevens tegen het Tweede, omdat zij een onteering bevat van zaken, die God zijn toegewijd.

Om alle simonie te voorkomen, verbiedt de H. Kerk de gewijde voorwerpen, waaraan afлатen gehecht zijn, te verkopen, zelfs voor zoveel zij tijdelijke goederen zijn; alsook ze, voor hetgene zij gekost hebben, aan anderen over te laten: zij verbiedt 't een en 't ander op straf van verlies dier afлатen.

Wat verbiedt het Achtste Gebod?

**Alle ongelijk, met hetwelk onze naaste gehinderd wordt
binnen of buiten het recht**

A. **Alle ongelijk:** alle onrecht, alle daad die op eniger wijze met het recht strijdt, — **met hetwelk onze naaste:** niet met hetwelk God, **gehinderd wordt** in zijn eer of faam, — **binnen of buiten het recht,** 't zij dit geschiede vóór de wettige rechbanken, of buiten deze, in de gemene en dagelijkse handel met de mensen.

Het Vijfde Gebod spreekt van het *leven* van de naaste; het Zesde, van het *huisgezin en de zuiverheid*; het Zevende, van 's naasten *tijdelijke goederen*; het Achtste nu spreekt van zijn *eer en faam*: het verbiedt de eer en de faam van de naaste onrechtvaardig te schenden, 't is gelijk waar dit geschiede, — Door *eer* verstaat men de uitdrukking van de goede mening die wij van iemand hebben, en door *faam*, de goede mening die vele mensen van iemand hebben en uitdrukken.

Hoe misdoet men in het recht tegen het Achtste Gebod?

Verzwijgende de waarheid, of de valsheid voorstaande of bevestigende

A. Men misdoet, **in het recht**, vóór de rechbanken, op *twee manieren* tegen het achtste Gebod:

1° **Verzwijgende de waarheid**, d.i. geheel de waarheid of een deel er van niet willende getuigen, wanneer de rechter ons wettig ondervraagt, alsook wanneer wij daartoe gehouden zijn uit hoofde van ons ambt of van een contract of van onze plicht jegens het gemenebest, dat, zonder onze getuigenis, met een groot ongeluk bedreigd is, — Wanneer onze getuigenis de enige middel is om de naaste van een grote schade te bevrijden, en dat wij gemakkelijk kunnen gaan getuigen, dan ook zijn wij verplicht dit te doen, doch uitsluitend uit liefde.

2° **Of de valsheid voorstaande**, d.i. met, zonder een vals getuigenis te geven, zó te spreken, dat men de rechter een vals gedacht doet opvatten van de zaak, — **of de valsheid bevestigende:** uitdrukkelijk verzekerende, dat iets, wat men weet of meent vals te zijn, of waar men aan twijfelt, waar is.

Valse getuigenissen in het recht gaven: de vrouw van Putiphar, die de kuisen Jozef; — de twee slechte mannen die, op Jezabel's aandrijven, de onschuldige Naboth; — de twee

onkuise ouderlingen, die de zuivere Susanna: — de Joden, die Jezus bij de Hoogepriester en bij Pilatus valselijk beschuldigden.

Hoe misdoet men meest buiten het recht tegen dit Gebod?

Met enig groot kwaad, dat vals is of onbekend, van iemand te zeggen, of ook zonder goede reden kwaad van iemand te vermoeden, of kwaad te oordelen

A. Men misdoet **meest** (ten grofste) **buiten het recht**: buiten de wettige rechtkanpen, op *vier* manieren tegen het Achtste Gebod:

1° **Met enig groot kwaad dat vals is van iemand te zeggen** met de naaste een zonde, 't zij dodelijke, 't zij dagelijkse toe te schrijven, of een ondeugd of een lichamelijk gebrek, die, gekend zijnde, hem in de achting van de mensen merkelijk doen dalen, en die, óf in 't geheel niet, óf toch minder dan men zegt, in hem te vinden zijn.

2° **Met enig groot kwaad dat onbekend is van iemand te zeggen** met iemand, zonder voldoende reden, van zulk een kwaad, dat waar, maar *niet publiek gekend* is, bij anderen te beschuldigen. — Men moet als *niet publiek gekend* aanzien, al hetgeen, noch door een vonnis van de rechtkanpen, noch door de belijdenis van de schuldigen op de rechtkanpen gedaan, bekend is gemaakt; noch van het grootste deel van de gemeente of gebuurte is gekend, noch ten minste *zó* geschied, of van zulke personen geweten, of van die aard is, dat het welhaast zal gekend zijn.

Wij hebben gezegd: *zonder voldoende reden*, want men mag, men moet soms een onbekend kwaad openbaren, zoals b.v. op de rechtkanpen, of wanneer dit, tot het geluk van het gemenebest of van de persoon van wie men spreekt, nodig of ten minste zeer nuttig is; of ook, wanneer men uit hoofde van zijn ambt daartoe verplicht is.

3° **Met zonder goede reden kwaad van iemand te vermoeden**: met, zonder daartoe een goede reden te hebben, enig kwaad bij de evenmens, niet voor waar en zeker te houden, maar te veronderstellen; of i.a.w. met vrijwillig en zonder voldoende reden op iemands deugd en goede hoedanigheden achterdenken te hebben of deze in twijfel te trekken.

4° Met zonder goede reden kwaad van iemand te oordelen: met, zonder voldoende reden, het kwaad, dat men van iemand denkt, voor waar en zeker te houden.

Eenig kwaad dat vals of onbekend is van de naaste zeggen *in zijn afwezigheid* heet *achterklap spreken*; dat zeggen *in zijn tegenwoordigheid* heet *verwijten*. Kwaad zeggen dat vals is, wordt ook *lasteren* genoemd. — Zonder goede reden kwaad van iemand vermoeden of kwaad oordelen, deze zonden noemt men, de eerste *kwaad of slecht vermoeden*; de tweede *lichtvaardig of vermetel oordeel*.

Deze twee laatste zonden: het kwaad vermoeden en het lichtvaardig oordeel, geschieden niet, gelijk de andere, door utwendige woorden, maar door inwendige, namelijk door gedachten en oordelen van de geest.

Is leugentaal zonde?

Ja, en ook doodzonde, als de leugen geschiedt met grote schade of hinder van onze naaste

V. **Leugentaal** is die taal waardoor iemand wetens en willens tegen zijn gedacht spreekt, of wetens en willens voor waar verzekert hetgeen hij weet of meent vals te zijn, of ook waar hij aan twijfelt. — Men liegt nochtans niet, met iets te zeggen, dat volgens de letterlijke ('t zij eigenlijke of overdrachtelijke) zin, niet waar is, wanneer de ondervrager of de aanhoorder weet of moet weten dat hij geen recht heeft tot antwoord, of om de waarheid over een zaak uit onze mond te vernemen, want, in dat geval, moeten onze woorden niet in hun letterlijke, maar in een buitengewone zin verstaan worden.

A. **Ja**, de leugentaal is altijd uit haar natuur zonde, en zonde tegen het Achtste Gebod, daar zij de naaste kwetst in zijn recht, van in de samenspraak niet bedrogen te worden, of van over niets vals getuigenis te ontvangen; — **zij is ook doodzonde**, zo dikwijls zij aan de naaste een merkelijke schade toebrengt in het een of in het ander van zijn goederen, óf in zijn zaligheid, óf zijn lichaam, óf in zijn fortuin, óf in zijn eer en faam.

Bijgevolg, brengt de leugen de naaste slechts een geringe schade in die goederen toe, of hindert zij hem alleen in het recht van in de samenspraak niet bedrogen te worden, dan is zij maar een dagelijkse zonde. Als zij de naaste in genoemde goederen geen onrecht

aandoet, maar uitsluitend hem hindert in zijn recht van over niets vals getuigenis te ontvangen, dan wordt zij genoemd een leugen om te lachen of om beterswil, volgens dat zij geschiedt om enig vermaak te verschaffen, ofwel om ons zelf of anderen te bevoordelen. een leugen om te lachen zal zelfs geen zonde zijn, als de aanhoorders genoeg kunnen verstaan dat de zaak niet gemeend is; want, in dit geval, is zij geen ware leugen.

Schrikkelijke bewijzen van de haat Gods tegen de leugentaal treffen wij aan in Giëzi die, om zijn bedrieglijke handelwijze jegens de profeet Eliseüs, met melaatsheid; in Ananias en Saphira die, om dergelijk gedrag ten opzichte van de H. Petrus, met een plotselinge dood gestraft werden.

Wat moet hij doen, die iemand in zijn goed of in zijn eer beschadigd heeft?

Hij moet, zo hij best kan, aan hem of aan zijn erfgenamen restitutie doen

V. **Wat moet hij doen, die iemand — in zijn goed in zijn zaligheid, in zijn lichaam, in zijn fortuin, of in zijn eer — beschadigd heeft:** onrechtvaardig schade toegebracht heeft: moet hij iets meer doen dan daarover leedwezen hebben en de gewone middelen gebruiken om vergiffenis te bekomen?

A. **Hij moet** op zonde, — **aan hem:** aan de beschadigde zelf, — **of aan zijn erfgenamen,** als de beschadigde reeds overleden is, — **restitutie doen:** het gestolene wedergeven of de toegebrachte schade herstellen, — **zo hij best kan:** hij moet aanstonds het voornemen maken van het te doen, en dat voornemen uitvoeren, zo haast en zo volmaakt hij kan; maar hij is tot het onmogelijke niet verplicht. — De restitutie mag als voor de ogenblik onmogelijk aanzien worden, als men waarlijk niets heeft om weder te geven, of ook, wanneer men daardoor geheel zijn eer of die van zijn huisgezin zou moeten verliezen: doch uitstel geeft geen kwijtschelding.

VRAGEN

Welk is het voorwerp van deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus in ieder deel?

1. Waarin komen het Zevende en Tiende Gebod overeen, en waarin verschillen zij? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, al de verscheidene dingen, die nodig zijn tot een zonde tegen het Zevende en Tiende Gebod, en leg ze uit. — Hoe verschillen het Zevende en Tiende Gebod van het Vijfde, van het Zesde en van het Achtste? — Verklaar door een voorbeeld het verschil dat bestaat tussen een zonde die tegen de rechtvaardigheid en een die uitsluitend tegen de liefde strijdt.
2. Welke zonden van onrechtvaardigheid noemt de Catechismus in de tweede vraag? — Leg ze uit. — Wanneer strijden deze zonden tegen het Zevende en wanneer tegen het Tiende Gebod? — Wat staat er ons te doen met *gevonden goed*?
3. Zeg, met de woorden van de Catechismus, wanneer men tegen het Zevende Gebod zondigt, door *het lenen van geld*. — Leg die woorden uit. — Hoe noemt men die zonde? — Verklaar die naam. — Om welke redenen mag men meer wederom eisen dan men geleend had? — Wat is er te denken van de interest die men doorgaans van geleend geld vraagt? — Waarom mag men geen geld eisen *uitsluitend om het lenen*? — Hoe is dit een zonde tegen het Zevende Gebod?
4. Wat verstaat men hier door *geestelijke zaken*, en hoe worden deze verdeeld? — Wat drukt hier het woord *verkopen* uit, als men vraagt, of *het kwaad is geestelijke zaken te verkopen*? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wanneer het zonde is, geestelijke zaken te verkopen, en leg die woorden uit. — Hoe wordt deze zonde genoemd en van waar komt die naam? — Waarom is dit een zonde, en tegen welk Gebod strijdt *zijf*? — Om welke redenen mag men voor de geestelijke zaken geld eisen? — Wat heeft de H. Kerk vastgesteld nopens het verkopen van gewijde voorwerpen waaraan afslaten vastgehecht zijn?
5. Wie wordt door de zonden tegen het Achtste Gebod gehinderd? — *Waarin, waardoor en waar* geschiedt die beschadiging? — Hoe verschilt het Achtste Gebod van het Vijfde, Zesde en Zevende? — Wat verstaat men door *eer en faam*? — Wat verstaat men hier door *binnen en buiten het recht*?
6. Op hoeveel wijzen zondigt men tegen het Achtste Gebod *binnen het recht*? — Duid ze aan met de woorden van de Catechismus. — Verklaar deze woorden.
7. Wat betekent het woord *meest* in de vraag: *hoe misdoet men meest buiten het recht tegen dit Gebod*? — Op hoeveel wijzen misdoet men meest tegen dit Gebod *buiten het recht*? — Noem ze met de woorden van de Catechismus. — Leg deze woorden uit. — Hoe noemt men gemeenlijk deze zonden?

8. Wat is leugentaal? — Als men iets zegt dat in de letterlijke zin niet waar is, maakt dit altijd een leugen uit? — Waarom is leugentaal altijd zonde? — Hoe is zij een zonde tegen het Achtste Gebod? — Zeg, met de Catechismus, wanneer zij doodzonde is. — Leg die woorden van de Catechismus uit. — Hoe noemt men de leugens die geschieden zonder de naaste in zijn goederen te beschadigen? — Is de leugen *om te lachen* altijd zonde? — Geef er de reden van.
9. Verklaar de vraag: *wat moet hij doen, die iemand in zijn goed of in zijn eer beschadigd heeft?* — Wat is *restitutie doen*? — Hoe is hij die iemand onrechtvaardig beschadigd heeft, verplicht restitutie te doen? — Zeg, met de Catechismus, hoe hij moet restitutie doen. — Leg die woorden uit. — Wanneer mag men de restitutie als onmogelijk aanzien?

ZEVEN EN TWINTIGSTE LES

Van de Geboden van de H. Kerk in 't algemeen en van de Twee Eerste van deze Geboden

De Geboden van de H. Kerk in 't algemeen	Getal	<i>Hoeveel Geboden van de Heilige Kerk zijn er?</i>
	Tekst	<i>Zeg de Vijf Geboden van de Heilige Kerk</i>
	Oorsprong	<i>Wie heeft de Geboden van de Heilige Kerk ingesteld?</i>
	Verplichting	<i>Zijn wij schuldig de Geboden van de Heilige Kerk te onderhouden?</i>
De Geboden Heiligdagen zult gij vieren	Reden van de instelling van de Feestdagen	<i>Waarom zijn de Feestdagen ingesteld?</i>
	Goede manieren	<i>Hoe moeten wij Mis horen?</i>
En dan ook Mis horen met goede manieren	Mis	<i>Is het genoeg een deel te horen?</i>

Op de uitlegging van de Tien Geboden Gods volgt deze van de Vijf Geboden van de H. Kerk, omdat wij, om de Liefde te onderhouden, niet minder de Vijf Geboden van de H. Kerk dan de Tien Geboden Gods moeten volbrengen; ook nog, omdat die Geboden van de H. Kerk niets anders zijn dan nadere bepalingen van enige van de Goddelijke Geboden.

Hoeveel Geboden van de Heilige Kerk zijn er?

Voornamelijk vijf

V. Het woord **Kerk** betekent hier de Rooms-Katholieke Kerk, die de ware Kerk is van Christus. A. **Voornamelijk vijf:** *vijf voorname*, vijf bijzondere; want, behalve deze, bestaan er nog, nopens de geestelijke personen, de geestelijke zaken en plaatsen, menigvuldige wetten van de H. Kerk, die gezamenlijk het *kerkelijk* of *canoniek recht* uitmaken. De Vijf Geboden, waarvan hier spraak is, worden *voorname* geboden genoemd, omdat zij alle Christenen aangaan, alsook, omdat zij de voornaamste en gewichtigste christelijke plichten bepalen.

Zeg de Vijf Geboden van de Heilige Kerk

1. De geboden Heiligdagen zult gij vieren. 2. En dan ook Mis horen met goede manieren. 3. Geen geboden vastendagen zult gij breken. 4. Gij zult uwen priester, ten minste één 's jaars, uw biecht spreken. 5. En nutten omtrent Pasen het lichaam des Heren

A. Het Eerste en het Tweede Gebod handelen over het eren van God en zijn Heiligen; het Derde, over de boetvaardigheid; het Vierde, over het ontvangen van het Sacrament van de Biecht, en het Vijfde, over het nutten van het Sacrament des Altaars: vier punten die een zeer gewichtige plaats in de Godsdiest en in het werk van onze zaligmaking bekleden. — God heeft ons wel, door onze rede en door zijn Openbaring, klaar en duidelijk geboden zijn opperste majesteit te eren, en over onze zonden boetvaardigheid te doen; Hij heeft ons ook door Christus' Openbaring uitdrukkelijk opgelegd het Sacrament van de Biecht en de H. Communie te ontvangen; maar noch de tijd noch de manier bepaald van die geboden te volbrengen. Deze bepaling wordt gedaan door de Geboden van de H. Kerk die ons hier voorgesteld zijn.

Wie heeft de Geboden van de Heilige Kerk ingesteld?

De oversten van de H. Kerk, die ook de Sabbat hebben veranderd in de Zondag

V. **Wie**, in de H. Kerk, **heeft de Geboden van de H. Kerk ingesteld**? zijn het al de gelovigen samen, ofwel de oversten alleen?

A. Het zijn **de oversten van de H. Kerk**, d.i. de wetgevende macht van de H. Kerk, namelijk, de Paus en de bisschoppen die met de Paus in gemeenschap zijn, (12^e les), —

die ook de Sabbat hebben veranderd in de Zondag, en door die daad bewezen hebben, dat Christus de wetgevende macht aan de oversten van de H. Kerk heeft vergund.

Dat de hoge overheid van de H. Kerk de macht moet hebben van geboden op te leggen, blijkt uit de natuur van de zaak zelve: de H. Kerk is door Christus ingesteld als een grote vergadering, als een groot rijk; maar geen rijk kan bestaan zonder regering, en geen regering zonder wetgevende macht; bijgevolg kan deze macht aan de H. Kerk niet ontkend worden, zonder dat men tevens het bestaan van de H. Kerk als vergadering, als rijk loochent.

De H. Kerk wordt in de algemene wetten, die zij aan geheel de katholieke wereld oplegt, zó door de H. Geest bestuurd, dat zij nooit iets kan voorschrijven, dat met het Geloof of de zeden strijdt. Dit vloeit immers uit haar onfeilbaarheid in de zaken die het Geloof of de zeden aangaan.

Zijn wij schuldig de Geboden van de Heilige Kerk te onderhouden?

Ja, zowel als de Goddelijke Geboden, aangezien zij gegeven zijn van degenen die in Gods plaats ons regeren

V. **Zijn wij**, die door het Doopsel aan de H. Kerk toebehoren, en tot de jaren van verstand gekomen zijn, — **schuldig**: op zonde verplicht, — **de Geboden van de H. Kerk te onderhouden?**

Onder het woordje *wij*, in deze vraag, moeten dus ook verstaan worden de *Ketters*, de *Schismatieken* en degenen die *in de geestelijken ban zijn*; deze immers, al belijden zij het waarachtig Geloof niet onder de gehoorzaamheid van de Paus van Rome, behoren toch door hun Doopsel aan de H. Kerk toe, en staan, opzichtens de kerkelijke wetten, op dezelfde voet als wij; niet meer zijn zij van die wetten ontslagen dan de onderdanen, die tegen hun wettigen koning opstaan, van dezes wetten vrij zijn. Dikwijls nochtans strekt de H. Kerk haar Geboden tot de Ketters en de Schismatieken niet uit.

De *ongedoopten*, ofschoon gehouden het Doopsel te ontvangen, zijn geenszins aan de wetten van de H. Kerk onderworpen, zolang zij door het Doopsel in de H. Kerk niet zijn

getreden; nimmer toch moet men de wetten van een vergadering volgen tot dewelke men niet behoort. — Met de verplichting van de Tien Geboden is het hier heel anders gelegen: deze immers (de bepaling van de Heiligdagen uitgezonderd) moet elke mens die tot de jaren van verstand gekomen is, onderhouden, omdat zij de uitdrukking zijn van de natuurwet, die voor iedereen verplichtend is.

De *kinderen*, die de jaren van verstand nog niet bereikt hebben, zijn ook niet schuldig de Geboden van de H. Kerk te onderhouden, b.v. op de onthoudings- en vastendagen verbodene spijzen te derven of des Zondags Mis te horen, omdat de wetten, van de vrije wil van de wetgevende macht voortkomende, slechts diegenen verplichten, die het gebruik van hun verstand hebben; en hierin ook verschillen de Geboden van de H. Kerk van de Tien Geboden Gods; want zelfs dezen, die het gebruik van de rede niet hebben, mag men niets doen verrichten, dat met de Tien Geboden strijdt; daar al hetgeen deze verbieden uit zijn natuur de orde stoort en verboden is.

A. **Ja;** wij zijn op zonde verplicht de Geboden van de H. Kerk te onderhouden, **zowel als de Goddelijke Geboden**, zowel als de Geboden die rechtstreeks van God voortkomen, **aangezien zij gegeven zijn van degenen die in Gods plaats ons regeren**; aangezien zij ons opgelegd zijn van de Paus en de bisschoppen, die niet uitsluitend van de natuurlijke wet, gelijk onze ouders en onze burgerlijke oversten, maar rechtstreeks van Christus macht ontvangen hebben om ons in Gode plaats te besturen, en bijgevolg een bovennatuurlijke zending hebben, om ons in Gods naam geboden op te leggen, en ons tot het onderhouden er van op zonde te verplichten.

Het is onloochenbaar, dat men zowel de geboden moet volgen van de plaatsvervanger eens oversten, als van die overste zelf; dus, aangezien de oversten van de H. Kerk, als zij wetten maken, Gods plaats bekleden, moeten wij noodzakelijk hun wetten, zowel als die welke rechtstreeks van God komen, stiptelijk onderhouden.

Waarom zijn de Feestdagen ingesteld?

Om op die dagen enige bijzondere weldaden, die toen geschied zijn, te overleggen, en over dezelve God te danken; ook om de werken van de Heiligen te beter na te volgen, en hun gebeden te verzoeken

V. *Welke Feestdagen wij moeten vieren* is reeds gezegd in de 24^e les, 1^e vr.

A. Er zijn *twee* soorten van Feestdagen: de een hebben als voorwerp *bijzondere weldaden van God*, zoals de geboorte van Christus, zijn dood, zijn verrijzenis, zijn hemelvaart, de nederdaling van de H. Geest over de Apostelen; — en de andere hebben betrekking *op de Heiligen*.

De eerste zijn ingesteld: 1° **om op die dagen enige bijzondere weldaden, die toen geschied zijn, te overleggen:** om ons enige bijzondere weldaden van God, die op die dagen van het jaar plaats grepen, te herinneren en te doen overwegen, **en** 2° **over dezelve God te danken:** om God over het geven van die weldaden te prijzen en Hem daarover onze innigen dank te betuigen.

De andere dienen: 1° **om de werken van de Heiligen te beter na te volgen**: om de voorbeelden van de Heiligen meer en meer voor ogen te hebben, en zo beter en beter de weg van de zaligheid te leren kennen en tevens opgewekt te worden om die weg te volgen, **en** 2° **om hun gebeden te verzoeken:** om hen te vragen, dat zij voor ons bij God zouden ten beste spreken.

Tot welke soort van Feestdagen al de Heiligdagen behoren, die wij te vieren hebben, is gemakkelijk om te bepalen: de Zondagen, die tot herinnering van de verrijzenis van Christus en van de nederdaling van de H. Geest zijn ingesteld; O. H. Hemelvaart en Kerstdag, die de geboorte van Christus als voorwerp heeft, behoren tot de eerste soort; — O. L. V. Hemelvaart en Allerheiligen waarop men de gedachtenis van al de Heiligen viert, behoren tot de tweede.

Om nu het volgend Gebod van de H. Kerk: *dan ook Mis horen met goede manieren*, volledig te verklaren, zal men zeggen wat te verstaan is: 1° door *Mis*, namelijk, of er spraak is van

een hele of slechts een gedeeltelijke; 2° door Mis *horen* en 3° door *goede manieren*.

1° Door *Mis*: de uitlegging hiervan wordt gegeven in het antwoord op de 7^e vraag.

2° Door Mis *horen*: tot het Mis-*horen* in zichzelf zijn deze *drie* dingen vereist: a) in de Mis tegenwoordig zijn, d.i. tot diegenen behoren die de Mis wezenlijk bijwonen; b) gedurende de Mis geen werk verrichten, zoals schilderen, schrijven, timmeren of ander diergelijk werk, dat met het opvolgen van de Mis niet kan samen gaan; c) in de Mis aanwezig zijn, met het uitdrukkelijk of ten minste ingesloten inzicht van God daardoor te vereren, en bijgevolg daar toch enigszins met God bezig zijn of op de Mis aandacht geven. Ziehier nu de reden daarvan: het Gebod van Mis te horen is gegeven aan *mensen*; deze bestaan uit *lichaam* en *ziel* en moeten dus a) in de Mis lichamelijk tegenwoordig zijn, en b) in staat zijn om met de geest de Mis te volgen; — het legt die mensen *een verering Gods* op; dus moeten zij de Mis bijwonen om God te eren, en ten minste enigszins de Mis volgen of daaronder op God denken. Wanneer één van de drie vermelde vereisten ontbreekt, dan *hoort* men geen Mis en voldoet dus niet aan de wet van de H. Kerk. — Het bijwonen van de H. Mis wordt Mis *horen* genoemd, omdat zij grotendeels gezongen of gelezen wordt, en men ze zo *horen* kan.

3° Door *goede manieren*: de Catechismus legt deze woorden uit in het antwoord op de volgende vraag.

Hoe moeten wij Mis horen?

Met grote eerbiedigheid en aandachtigheid

V. **Hoe moeten wij Mis horen**, of wat is er te verstaan door de woorden: *goede manieren* in het Gebod van de H. Kerk dat zegt: *dan ook Mis horen met goede manieren*?

A. 1° **Met grote eerbiedigheid**: inwendig het H. Sacrificie van de Mis zeer hoogachtende, en uitwendig de inwendige hoogachting tonende, b.v. met de ogen neer te slaan of ze naar het altaar te wenden, met de knieën te buigen, de handen samen te voegen en te bidden.

2° *Met grote aandachtigheid*, d.w.z. dat men, boven het inzicht van God door het Mis-horen te vereren, en boven die zekere aandacht welke reeds tot het Mis-horen in zichzelf

volstrekt is vereist, nog zorg moet hebben om alle verstrooidheden te vermijden, en zich gedurig dient bezig te houden met de Mis op te volgen, of met op God of op geestelijke dingen te peinzen, of met te bidden.

Grote eerbiedigheid en aandachtigheid worden hier vereist, omdat de H. Mis, waarin Christus zichzelf aan zijn hemelse Vader slachtoffert, het verhevenste werk is van onze Godsdienst, en omdat het Gebod van Mis te horen gegeven is tot heilige van de dag des Heren en van de Feestdagen.

Wie op een Zon- of geboden Feestdag aan *deze goede manieren* zó te kort blijft, dat hij de vereisten om Mis te horen niet meer vervult, voldoet aan het Gebod van de H. Kerk niet, en zondigt bijgevolg dodelijk, indien hij geen andere Mis op die dag hoort. Dit Gebod verplicht ons immers op doodzonde, aangezien het door zijn natuur en door het einde van zijn instelling zwaar is. — Als de vereiste voorwaarden om Mis te horen vervuld zijn, dan maakt het gebrek aan eerbiedigheid en aandachtigheid slechts een dagelijkse zonde uit, groter of kleiner volgens dat de oneerbiedigheid en de verstrooidheid meer of minder schuldig, groter of kleiner zijn.

Wat er te bemerken is om met veel vrucht Mis te horen, zal men in de 33^e les, die over de H. Mis handelt breeder uitgelegd vinden. Kortbondig kan dit voorgesteld worden met te zeggen, dat wij in de Mis behoren tegenwoordig te zijn, gelijk de goede moordenaar tegenwoordig is geweest bij het Sacrificie van het Kruis op de Calvarieberg. Gelijk hij, behoren wij daar te bekennen, dat wij de dood en de straffen Gods schuldig zijn, en, gelijk hij ook, zouden wij moeten vragen, dat Jezus van onze zou gedenken en ons de vruchten van zijn slachtoffering toepassen.

Is het genoeg een deel te horen?

Wij zijn verbonden een hele te horen, en geen merkelijk deel achter te laten

V. **Is het genoeg een deel**van de H. Mis **te horen**, om aan de wet van de H. Kerk te voldoen?

A. **Wij zijn verbonden een hele te horen**, 't is te zeggen, 1° dat wij in al de delen van de Mis moeten tegenwoordig zijn, van haar begin tot haar einde, d.i. van het gebed van de priester aan de voet des altaars tot het laatste evangelie, en 2° dat al de delen, waarin wij tegenwoordig zijn, tot één en dezelfde Mis moeten behoren, of althans, samen genomen, met reden als een volledige Mis kunnen aanzien worden, — **en geen merkelijk deel achter te laten**: en bijgevolg geen deel, dat schatbaar, dat waardeerbaar is, te verzuimen.

Wanneer de H. Kerk ons op de Zon- en Feestdagen gebiedt Mis te horen, spreekt zij voorzeker niet van een deel van de Mis, noch van delen, die, samen genomen, niet als een hele Mis kunnen aanzien worden, maar van een hele Mis waar niets aan ontbreekt: die immers een werk gebiedt zonder er een bepaling bij te voegen, gebiedt het voorzeker in zijn geheel.

Daarom, wie vrijwillig een deel van de Mis verzuimt, dat, om zijn belang of om zijn grootte, als gewichtig moet aanzien worden, zoals ongetwijfeld is de Consecratie en de Nutting samen genomen, of zelfs de Consecratie alleen, of van het begin van de Mis tot na de Offerande, of andere dergelijke delen, — die blijft ernstig te kort aan zijn plicht van een *hele Mis* te horen. en zondigt dus dodelijk. Als men slechts een klein of minder gewichtig deel verzuimt, zoals volgens het gemeen gevoelen is, van het begin van de Mis tot na de *Gloria* of tot aan het evangelie, dan bedrijft men slechts een dagelijkse zonde, die meerder of minder zal zijn, volgens dat het verzuimde deel groter of kleiner is. Insgelijks, wie terzelfder tijd twee helften van twee verscheidene Missen bijwoont, of in één Mis van in het begin tot na de Consecratie, en daarna, in een andere, van ua de Consecratie tot het einde zou tegenwoordig zijn, die zou ook geenszins aan het Gebod van de H. Kerk voldoen, daar die twee helften op gener wijze een volledige Mis uitmaken.

VRAGEN

Waarom spreekt de Catechismus hier van de Vijf Geboden van de H. Kerk? — Welk is het voorwerp van deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus in ieder deel?

1. Van welke Kerk is er spraak, als de Catechismus vraagt: *hoeveel Geboden van de H. Kerk zijn er?* — Wat drukt de Catechismus uit, met te antwoorden: *voornamelijk vijf?* — Waarop hebben al de andere geboden van de H. Kerk betrek? — Waarom worden de Vijf Geboden, waarvan hier spraak is, *voornamelyk Geboden* genoemd?
2. Waarover handelen de Vijf Geboden van de H. Kerk? — Heeft God ons nopens die voorwerpen niets voorgescreven? — Wat heeft de H. Kerk hier eigenlijk gedaan?

3. Verklaar de vraag: *wie heeft de Geboden van de H. Kerk ingesteld.* — Wie verstaat men hier door: *de oversten van de H. Kerk?* — Zeg, met de woorden van de Catechismus, door welke daad die oversten van in het begin hun wetgevende macht uitgeoefend hebben. — Leg die daad uit en zeg wat er door bewezen wordt. — Bewijs dat, uit de natuur van de zaak zelve, de H. Kerk de macht heeft van geboden te geven. — Waarom kan de H. Kerk in haar algemene wetten niets voorschrijven, dat met het Geloof of de zeden strijdt?
4. Wat betekenen in de vraag: *zijn wij schuldig de Geboden van de H. Kerk te onderhouden*, a) het woordje *wij* en b) het woord *schuldig*? — Waarom zijn de Ketters, de Schismatieken en degenen die in de geestelijken ban zijn, niet gans vrij van de wetten van de H. Kerk? — Welk is de reden daarvan? — Zijn ook de ongedoopten verplicht de wetten van de H. Kerk te onderhouden? — Geef er de reden van. — Zijn zij ook vrij van het onderhouden van de Tien Geboden? — Geef reden van dit antwoord. — Waarom zijn de kinderen, die de jaren van verstand nog niet bereikt hebben, niet verplicht de wetten van de H. Kerk te onderhouden? — Is het zonde die kinderen iets te doen verrichten, dat met de Tien Geboden strijdt en waarom? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, 1° hoe wij gehouden zijn de wetten van de H. Kerk te onderhouden, en 2° welke de reden daarvan is. — Leg voor beide punten de woorden van de Catechismus uit. — Bewijs dat de reden, die de Catechismus geeft, geldig is.
5. Hoeveel en welke soorten van Feestdagen zijn er? — Om hoeveel redenen is iedere soort van Feestdagen ingesteld? — Stel die redenen met de woorden van de Catechismus voor. — Verklaar de woorden van de Catechismus. — Tot welke soort van Feestdagen behoren al de Heiligdagen die wij te vieren hebben?
6. Wat is er vereist om Mis te *horen*, en waarom? — Geef rekenschap van de uitdrukking *Mis horen*. — Wat is, volgens de Catechismus, Mis horen *met goede manieren*? — Leg de woorden van de Catechismus uit. — Zeg waarom die *goede manieren*, welke de Catechismus vraagt, vereist zijn. — Hoe zondigt men met op de Zon- en Feestdagen de Mis te verzuimen? — Hoe zondigt men met de Mis niet te horen *met goede manieren*? — Zeg in 't kort wat er te bemerken is nopens de manier om met veel vrucht Mis te horen.
7. Geef de zin van de vraag: *Is het genoeg een deel te horen.* — Wat is er, volgens de Catechismus, te verstaan door het woord *Mis*, in het Gebod van de H. Kerk: *dan ook Mis horen met goede manieren?* — Wat betekent de Catechismus, als hij zegt: *wij zijn verbonden een hele te horen?* — Wat drukt hij uit door de woorden: *geen merkelijk deel*

achterlaten? — Bewijs dat wij, om aan het Gebod van de H. Kerk te voldoen, een hele Mis moeten horen en geen merkelijk deel mogen achterlaten. — Hoe zondigt men met geen hele Mis te horen?

ACHT EN TWINTIGSTE LES

Van het Derde, Vierde en Vijfde Gebod van de H. Kerk

Geen geboden vastendagen zult gij breken	Bepaling van het vasten Wie de vastendagen moeten onderhouden Geboden vastendagen Profijt van het vasten	<i>Wat is vasten?</i> <i>Wie zijn schuldig te vasten?</i> <i>Wanneer moet men vasten?</i> <i>Wat profijt doen wij met vasten?</i>
Gij zult uw priester ten minste eenmaal per jaar uw biecht spreken	Uw priester Eenmaal per jaar	<i>Aan wie zijn wij schuldig te biechten?</i> <i>Hoe dikwijls moet men biechten?</i>
En nutten omtrent Pasen het lichaam des Heren	Omtrent Pasen Het lichaam des Heren Wie door dit Gebod verplicht zijn	<i>Wanneer moet men het lichaam des Heren nutten?</i> <i>Wat is er van node om wel te communiceren?</i> <i>In wat ouderdom is men schuldig het Heilig Sacrament te ontvangen?</i>

Wat is vasten?

Vasten is zich wachten van enige verboden spijs, en maar één daags een maaltijd nemen

A. **Vasten** bestaat dus in deze *twee* dingen:

1° **Zich wachten van enige verboden spijs:** de spijzen, op de vastendagen (doch niet op alle) verboden, zijn:

- a. *vlees* en al hetgeen van vlees voorkomt, zoals *vleessop* en *vet*; b) *eieren*, en c) *zuivel*, d. i. *melk* en al hetgeen van melk voortkomt, zoals *boter* en *kaas*.

Volgens de algemene wetten van de H. Kerk moet men geheel de Veertigdaagschen Vasten, zelfs des Zondags, hoewel men dan meermaals een maaltijd mag nemen, vlees, eieren en zuivel derven; maar de bisschoppen kunnen, door de macht hun van de Paus vergund, daarin dispenseren. In ieder bisdom worden jaarlijks de dispensatiën, die Zijne Hoogwaardigheid de Bisschop geeft, in de Vastenbul bepaald.

Op de vastendagen buiten de Veertigdaagschen Vasten, moet men zich, volgens de algemene wetten van de H Kerk, onthouden noch van zuivel noch van eieren, maar uitsluitend van vlees.

2° En maar één daags een maaltijd nemen:maar één daags eten; doch boven deze één maaltijd, die voorzeker een volledige mag zijn, mogen wij nog, naar de algemene bestaande gewoonte, 's morgens een stukje brood en 's avonds een geringe versterking (*collatie* genoemd) nemen. — Deze collatie mag geen tweede maaltijd uitmaken, maar wij mogen er die hoeveelheid spijs bij gebruiken, welke, ingezien de duur van de vasten, onze meerdere of mindere krachten en onze werkzaamheden, vereist is om ons het vasten mogelijk te maken, en te beletten dat wij er in onze gezondheid door gehinderd worden, In de collatie mag men in 't bisdom van Gent geen eieren gebruiken.

Die onthouding van enige spijzen en maaltijden is door de H. Kerk bevolen, opdat wij daardoor boetvaardigheid zouden doen, onze driften beteugelen, en de heilige bekomen.

Wie zijn schuldig te vasten?

Al degenen die tot hun jaren gekomen zijn, en door ziekte, weekheid of zware arbeid niet verontschuldigd zijn

A. *Twee* voorwaarden zijn vereist om te moeten vasten:

1° Tot de jaren gekomen zijn:wat het derven van verbodene spijzen betreft, daartoe is men gehouden, zo haast men tot de jaren van verstand komt, hetwelk gewoonlijk geschiedt omtrent de ouderdom van zeven jaren. — Wat echter het onthouden aangaat van meer dan één daags een maaltijd te nemen, daartoe is men verplicht, na de volle ouderdom van 21 jaren bereikt te hebben.

De reden van dit verschil is, dat de laatste verplichting, vroeger opgelegd, de ontwikkeling van het lichaam zou kunnen beletten.

2° En door ziekte, weekheid of zware arbeid niet verontschuldigd zijndoor ziekte zijn verontschuldigd degenen die wezenlijk ziek zijn, of ten minste in gevaar zijn

van ziek te worden; door *weekheid*, al de slappe of zwakke mensen, zoals ouderlingen, degenen die maar uit hun ziekte zijn opgestaan en allengskens hun krachten moeten herstellen, enz. — onder de week mogen ook de armen en noodwendigen gerekend worden, die honger lijden en maar te eten hebben wat zij ontvangen; — door *zwaren arbeid* zijn verontschuldigd al degenen, die een arbeid te verrichten hebben, waartoe zij met te vasten, niet bekwaam zouden zijn, b.v. de landbouwers, de timmerlieden, de bakkers, de ziekenoppassers, enz.

Men bemerke wel, dat deze redenen niet altijd van beide de delen van het vasten verontschuldigen: de ziekte en de weekheid verontschuldigen dikwijls van beide delen; maar de zware arbeid verontschuldigt gewoonlijk alleen van het tweede deel, namelijk, van maar één daags een maaltijd te nemen.

Als men, om niet te vasten, een reden heeft die wel gegrond, doch onvoldoende is om door zich zelve van het onderhouden van het Gebod te ontslaan, en men er nochtans begeert van ontslagen te zijn, dan moet men dispensatie vragen aan zijn pastoor of aan een daartoe gemachtigden biechtvader. — Men neme in acht, dat de dispensatie, om meer dan één daags te eten, die andere niet medebrengt, om verbodene spijsen te gebruiken. Deze moetafzonderlijk gevraagd worden.

Wanneer moet men vasten?

Op al de dagen die de H. Kerk ons voorhoudt, als zijn de veertig dagen vóór Pasen, de quatertemperdagen, en zekere vigiliedagen door het jaar

A. De algemene regel is, dat men moet vasten **op al de dagen die de H. Kerk ons voorhoudt**, aangezien het Gebod wegens het vasten van de H. Kerk voortkomt. De bijzonderste van die dagen zijn: 1° **de veertig dagen vóór Pasen**, 2° **de quatertemperdagen**, en 3° **zekere vigiliedagen door het jaar**.

De veertig dagen vóór Pasen; al de dagen (de Zondagen opzichtelijk het één daags een maaltijd te nemen uitgezonderd) van Aswoensdag tot aan Pasen. Deze Vasten schijnt van de Apostelen ingebracht te zijn, en is gesteld vóór Pasen, omdat deze Feestdag de grootste is van geheel het jaar (9e les, 4e vr.).

De quatertemperdagen, (letterlijk, de dagen van de vier tijden) zijn de Woensdag, Vrijdag en Zaterdag van een week uit ieder van onze vier jaargetijden: van de Winter, de Lente, de Zomer en de Herfst. Zij schijnen ook van de Apostelen voort te komen, en zijn ingesteld, om God voor de ontvangene weldaden te bedanken, om de bedrevene zonden uit te boeten, en het nieuw jaargetijde aan God toe te wijden, alsmede om van God goede en heilige priesters te bekomen; want de HH. Orden worden in die weken toegediend.

De vigiliedagen, zijn de dagen die een plechtig feest voorafgaan, en zij worden vigilien (letterlijk, nachtwakingen) genoemd, omdat de gelovigen eertijds de helen nacht vóór de Feestdag in gebeden en lofzangen overbrachten. — In ons land zijn er maar vijf vigiliedagen waarop wij moeten vasten: namelijk de vigiliedagen van Pinksteren, van de plechtigheid van de HH. Apostelen Petrus en Paulus, van O. L. V. Hemelvaart, van Allerheiligen en van Kerstmis. Als de vigilie op een Zondag valt, dan wordt zij op de voorgaenden Zaterdag verplaatst. — De vigiliedagen zijn een bereiding tot de Feestdag.

Buiten deze vastendagen bestaat nog de H. Marcusdag en de drie Kruisdagen; doch in ons land moest men op die dagen niets anders dan vlees derven, en daarin zelfs wordt jaarlijks door Zijne Hoogw. de Bisschop gedispenseerd.

Verders gebiedt de H. Kerk ons nog, wekelijks twee dagen vlees te derven: namelijk, de Vrijdag ter herinnering van Christus' dood, en de Zaterdag ter ere van de H. Maagd Maria. Nochtans in het gebod van des Zaterdags vlees te derven, wordt nu ook jaarlijks door Zijne Hoogw. de Bisschop aan al de gelovigen van het Bisdom dispensatie gegeven.

Wat profijt doen wij met vasten?

Wij bedwingen onze kwade lusten, verzoenen de goddelijke gramschap, en voldoen voor onze zonden

A. Wij trekken uit het vasten een *driedubbel profijt*:

1° **Wij bedwingen onze kwade lusten:** wij beteugelen onze kwade neigingen, eerst en vooral, onze ongeregelde lichamelijke neigingen tot het eten en drinken en tot de onkuisheid; ook nog al de andere die in de geest hun zetel hebben, zoals de

hoogmoedigheid, de ongehoorzaamheid, enz.; want door het vasten werken wij rechtstreeks onze slechte driften tegen.

2° **Wij verzoenen de goddelijke gramschap:** wij keren de wrekenden arm Gods van ons af, en bewegen zijn barmhartigheid, om ons vergiffenis te schenken, aangezien wij, door het vasten, ons zelf voor onze zonden straffen.

3° **Wij voldoen voor onze zonden:** wij boeten, door het vasten, die tijdelijke pijnen uit, welke wij, na de vergiffenis van onze zonden bekomen te hebben, nog schuldig blijven of hier op aarde of in het vagevuur te lijden; want het vasten is eene ware straf en uitboeting.

David, Tobias, Judith, Esther, Daniël, het joodse volk, de Ninivieten en de Machabeërs hebben, door het vasten, vergiffenis van de zonde en andere grote weldaden bekomen; Christus heeft zich tot zijn prediking door een veertigdaagschen vasten bereid; de Apostelen hebben gevast vooraleer zij hun gewichtigste bedieningen ondernamen.

Aan wie zijn wij schuldig te biechten?

Aan onze pastoor, of aan iemand, die van hem of van de bisschop of de Paus van Rome daartoe macht ontvangen heeft

V. **Aan wien:** aan welke priester, **zijn wij schuldig te biechten** volgens het Gebod van de H. Kerk, dat ons zegt: *gij zult uwen priester, ten minste één 's jaars, uwe biecht spreken?*

A. Wij moeten biechten aan een van deze priesters: of **aan onze pastoor:** aan de pastoor van de parochie waarin wij wonen, of aan de bisschop van het bisdom waarvan wij deel maken, of aan de Paus van Rome, die alle drie uit hoofde van hun ambt, gelast zijn ons de middelen van zaligheid te bezorgen; — **of aan iemand:** aan een priester, **die van hem, of van de bisschop, of de Paus van Rome daartoe macht ontvangen heeft:** die macht heeft om onze biecht te horen, niet door zijn ambt, maar door de pastoor, of door de bisschop of door de Paus daartoe gedelegeerd of afgevaardigd is.

Wij mogen dan niet aan allen priester onze biecht spreken; want, niet door de macht alleen in de H. Wijding ontvangen, kan een priester geldig de absolutie geven; hij moet

daarenboven nog wettig jurisdictie (letterlijk, rechtsmacht, macht om te oordelen) van de H. Kerk bekomen hebben. Juist gelijk een burgerlijke rechter, om een geldig vonnis uit te spreken, ook eerst van de bevoegde overheid een gebied moet bekomen hebben, waar hij zijn macht mag uitoefenen. — Deze jurisdictie is tweeeérlei: zij vloeit ofwel *uit het ambt*, waar iemand mee bekleed is: zo is het voor het ambt van pastoor, van bisschop of van Paus, dat oplegt de toevertrouwde gelovigen alle middelen van zaligheid te bezorgen en bijgevolg ook hun biecht te horen: deze jurisdictie wordt *gewone jurisdictie* genoemd; — ofwel zij komt voort uit een delegatie of afvaardiging die gedaan is door de Paus, de bisschop of de pastoor: 't is hetgeen men noemt *gedelegeerde jurisdictie*. Zo blijkt het, dat wij kunnen biechten óf 1° aan onze pastoor, onze bisschop of de Paus van Rome, óf 2° aan iemand die van de pastoor, van de bisschop of van de Paus macht daartoe ontvangen heeft.

Men bemerke dat, door een wederzijdsche toestemming van de kerkelijke oversten, al de biechtvaders macht hebben om de vreemdelingen te horen die bij hen in die plaats, waar zij jurisdictie hebben, te biechten komen; en dat, in gevaar van sterven, alle priester jurisdictie heeft.

Hier is ook aan te stippen, dat de pastoors hun macht van jurisdictie te delegeren aan andere priesters, niet meer te gebruiken hebben, sedert het Concilie van Trente vastgesteld heeft, dat de biechtvaders eerst moeten goedgekeurd worden door de bisschop van de plaats; want, sedert die tijd, wordt goedkeuring en jurisdictie samen door de bisschop gegeven.

Hoe dikwijls moet men biechten?

Als men in doodzonde gevallen is; hetwelk men niet langer mag uitstellen, als er gevaar is van te sterven; en, naar het Gebod van de H. Kerk, is het van node alle jaren één te biechten

V. Hoe dikwijls moet men biechten: voldoet men met, volgens het Gebod van de H. Kerk, alle jaren één te biechten, ofwel moet men dat nog in enige bijzondere gevallen doen?

A. Men moet biechten: 1° **als men in doodzonde gevallen is; hetwelk men niet langer mag uitstellen, als er gevaar is van te sterven:** na een doodzonde bedreven te hebben, is men verplicht, eens die zonde te biechten, en, als er gevaar van sterven ontstaat, mag men het biechten van die zonde niet meer uitstellen, of mag men dan niet zeggen: « ik zal een akte van volmaakt berouw verwekken met het vast voornemen van mijne zonde te biechten na mijne genezing, die ik misschien zal bekomen; » maar men is volstrekt verplicht in dat gevaar zelf te biechten. — Deze plicht vloeit voort uit het Goddelijk Gebod, door Christus gegeven, dat het Sacrament van de Biecht, als noodzakelijk uit noodzakelijkheid van het middel, oplegt aan alle gelovigen, die dodelijk gezondigd hebben, en dus voorzeker voorschrijft alle doodzonde te biechten, *ten minste vóór de dood*. Het legt hun zonder twijfel nog op, meermaals in het leven te biechten; want de Biecht is niet enkel voor de stervenden, maar ook voor de gezonden ingesteld, Het Goddelijk Gebod echter bepaalt geen tijd, of zegt niet wanneer men, na het bedrijven van de doodzonde, zijn biecht zou moeten spreken; daarom is de H. Kerk die tijd komen bepalen.

2° **En, naar het Gebod van de H. Kerk, is het van node alle jaren één te biechten;** behalve de verplichting, indien men in doodzonde gevallen is, van te biechten in gevaar van sterven, moet men, in doodzonde gevallen zijnde, volgens *het Gebod van de H. Kerk*, dat het Goddelijk Gebod komt bepalen, nog alle jaren één zijn biecht spreken.

Hieruit volgt dat men verplicht kan zijn, op één jaar meermaals te biechten: b.v. iemand komt, na zijn Paasbiecht, in staat van doodzonde en in gevaar van sterven: die is gehouden in dat gevaar wederom te biechten; hervalt hij hetzelfde jaar nogmaals in staat van doodzonde en in gevaar van sterven, hij moet een derde maal zijn biecht spreken.

De overtreding van het Goddelijk of het Kerkelijk Gebod nopens het biechten maakt een doodzonde uit, aangezien de zaak uit haar natuur zeer gewichtig is.

Men bemerke, dat de H. Kerk in haar Gehod niet zegt: één 's jaars, maar *ten minste één 's jaars*, om ons te doen verstaan, hoezeer zij begeert, dat wij meermaals 's jaars dit heilzaam Sacrament ontvangen.

Voor de Jaarlijkse Biecht is er geen bepaalde tijd vastgesteld; doch het is de wens van de H. Kerk, en het is zeer natuurlijk, dat de gelovigen vóór hun Paaschcommunie biechten, want degenen, die in doodzonde zijn, moeten zich door de Biecht zuiveren, om aan de plicht van de Paaschcommunie te kunnen voldoen.

Dit Gebod verplicht al degenen die tot de jaren van verstand gekomen zijn.

Wanneer moet men het lichaam des Heren nutten?

Ten minste één s jaars, elk in zijn parochie, binnen de veertien dagen omtrent Pasen, te weten van Palmzondag tot Beloken Pasen

A. De Catechismus zegt in zijn antwoord: 1° *hoe dikwijls*, 2° *waar*, en 3° *op welke tijd* wij, volgens het Gebod van de H. Kerk, het lichaam des Heren moeten ontvangen,

1° *Hoe dikwijls?* — **Ten minste één s jaars.** Hij zegt: *ten minste*, om uit te drukken hoe vurig de H. Kerk verlangt, dat wij meermaals in het jaar de H. Communie zouden ontvangen.

2° *Waar?* — **Elk in zijn parochie:** in de kerk van de parochie tot dewelke hij behoort. Men voldoet dus niet aan het Gebod van de H. Kerk met de voorgeschrevene Communie te ontvangen in een kerk of kapel die de eigen parochiekerk niet is, tenware men door onmogelijkheid verontschuldigd ware of van de bevoegde overheid daartoe oorlof hadde ontvangen.

3° *Op welke tijd?* — **Binnen de veertien dagen omtrent Pasen, te weten van Palmzondag** (medebegrepen) die acht dagen vóór Pasen valt, tot op de Zondag na Pasen die **Beloken** (gesloten) **Pasen** wordt genoemd, omdat de octaaf van Pasen er mee gesloten wordt. Nochtans kan de kerkelijke overheid die tijd verlengen, en de pastoor alsook de biechtvader kunnen, om een goede reden, aan iederen gelovige in 't bijzonder oorlof geven, om de Paaschcommunie langer uit te stellen.

ie belet is de Jaarlijkse Communie in zijn parochiekerk te doen, is daarom niet vrij van de Paaschplicht: het Gebod van één s jaars de H. Communie te ontvangen blijft bestaan, alhoewel men het, onder opzicht van plaats, niet kan volbrengen. — Wie de H. Communie heeft ontvangen, maar verzuimd heeft dit in zijn parochiekerk te doen, blijft, volgens het gemeen gevoelen, tot het einde van het jaar toe verplicht in zijn parochiekerk te communiceren. — dusgelijks, wie belet is geweest of wie verzuimd heeft de Jaarlijkse Communie binnen de veertien dagen omtrent Pasen te doen, die is, volgens het gemeen gevoelen, verplicht, zoohast mogelijk de H. Communie in zijn parochiekerk te ontvangen.

Om aan het Gebod van de H. Kerk te voldoen, is voorzeker een goede Communie vereist; bijgevolg, wie in de Paastijd op een heiligschendende wijze het lichaam des Heren genut heeft, moet, zoohast mogelijk, zijn biecht spreken en een goede Communie doen; doch, heeft hij reeds de Communie ontvangen in zijn parochiekerk, dan voldoet hij met ze te ontvangen, onverschillig in welke kerk.

De H. Kerk wil dat de Jaarlijkse Communie in de parochiekerk geschiede, om de eenheid van de parochie te bevestigen en de pastoors de gelegenheid te geven van te zien of al hun gelovigen de Paaschplicht volbrengen. Zij heeft die Communie gesteld in de Paastijd, omdat Pasen de grootste feestdag is van het jaar.

Al de delen van dit Gebod van de H. Kerk verplichten ons op doodzonde, daar zij alle gewichtig zijn óf uit hun natuur, óf uit het einde waartoe zij dienen.

Men merke nog aan: 1° dat het Vijfde Gebod van de H. Kerk wederom niets anders is dan een nauwkeurige bepaling van het gebod van Christus, dat ons oplegt meermaals in het leven de H. Communie te nutten; — 2° dat wij, buiten de Jaarlijkse Communie, nog verplicht zijn het lichaam des Heren te nutten, als er gevaar is van sterven.

Wat is er van node om wel te communiceren?

Ten eerste, dat wij waarachtiglijk geloven, dat Christus daar tegenwoordig is; ten tweede, dat wij nuchter zijn en zuiver van zonden

V. Wat is er van node — om wel te communiceren? om wel het lichaam des Heren te nutten, wat *communiceren* (letterlijk, in gemeenschap komen) genoemd wordt, omdat de gelovigen, met het lichaam des Heren te nutten, allernauwst met Christus en met elkander verbonden worden?

A. Om wel te communiceren is er van node:

Ten eerste, dat wij waarachtiglijk geloven, dat Christus daar tegenwoordig is: wij moeten de leer van de Katholieke Kerk kennen, die ons zegt dat Christus zelf, God en mens, met zijn ziel en zijn lichaam, in het H. Sacrament tegenwoordig is; en die leer, als

zijnde het woord Gods, vast geloven, — Het is immers klaar, dat wij, om wel te communiceren, moeten weten wat de H. Communie is, en dat wij ze moeten erkennen, gelijk de leer van het Geloof ze ons voorstelt.

Ten tweede, dat wij nuchter zijn: sedert middernacht niets geëten of gedronken hebben. — Wij zeggen *geëten of gedronken hebben*, en niet, *iets doorgezwolgen hebben*; want het is maar het doorzwelgen van hetgene onder de naam van eten of drinken komt, dat wezenlijk ontnuchtert; indien men b.v. enig overblijfsel van spijs heeft doorgezwolgen, dat in de mond nog was, of enig water dat zich in 't spoelen van de mond met het speeksel vermengd heeft, of wat bloed dat uit de mond of uit het hoofd komt, of een weinig sneeuw die in de mond is gevlogen, daarom is men niet ontnuchterd. Maar men is dat, als men b.v. een weinig water heett gedronken, 't zij dit vrijwillig of onvrijwillig geschied zij. — Het nuchter zijn is tot de H. Communie vereist door een Gebod van de H. Kerk, die daarin de eer, welke wij aan het H. Sacrament verschuldigd zijn, voor ogen heeft. Dit Gebod geldt niet voor degenen die de laatste HH. Sacramenten ontvangen, of die, na de berechting, gevaarlijk ziek blijvende, nog begeren de H. Communie te nutten. — **En zuiver zijn van zonden:** zuiver zijn ten minste van alle doodzonde; want het H. Sacrament des Altaars is een Sacrament van de levenden en moet daarom in staat van gratie ontvangen worden. Dan, hoe meer men ook van alle dagelijkse zonde en van alle angekleefdheid daaraan zuiver is, hoe volkomener ook de vruchten van de Communie zullen wezen; want hoe beter onze gesteldheid is, hoe meer vrucht wij uit de Sacramenten trekken.

Degenen, die in staat van doodzonde zijn, voldoen niet aan de vereisten om de H. Communie te mogen ontvangen, met zich van deze zonde te zuiveren door een volmaakt berouw: volgens het Gebod van de H. Kerk, en misschien ook volgens het Gebod van Christus, moeten zij dat doen bij middel van het Sacrament van de Biecht.

In wat ouderdom is men schuldig het Heilig Sacrament te ontvangen?

Als men gekomen is tot de jaren van discretie of verstand

V. In wat ouderdom begint het Gebod van éénjaars het lichaam des Heren te nutten, voor de gelovigen verplichtend te worden?

A. Als men gekomen is tot de jaren van discretie of verstand tot de jaren waarop men genoegzaam onderscheid kan maken tussen het nutten van het lichaam des Heren en het gebruiken van andere spijzen. — Deze ontwikkeling van het verstand bereikt men gewoonlijk niet vóór de tien jaar. Het behoort tot de geestelijke oversten te beslissen, of een kind genoegzame kennis heeft om zijn Eerste Communie te mogen doen. — Men bemerke dat men geen genoegzame kennis nopens het zo verheven mysterie van het H. Sacrament des Altaars kan hebben, zonder tevens in geheel de Christelijke Leer wel onderwezen te zijn.

VRAGEN

Welk is het voorwerp van deze les? — Hoe is zij verdeeld? — Wat onderzoekt de Catechismus nopens ieder deel?

1. In hoeveel verschillende dingen bestaat het vasten? — Noem ze met de woorden van de Catechismus. — Welke zijn de spijzen die, in 't algemeen, op de vastendagen verboden worden? — Zeg welke spijzen, volgens de algemene wetten van de H. Kerk, verboden zijn gedurende de Veertigdaagschen Vasten. — Welke spijzen zijn verboden op de vastendagen buiten de Veertigdaagschen Vasten? — Wat betekenen de woorden: *maar één daags een maaltijd nemen?* — Welke verzachting is er, door een algemene gewoonte, aan deze regel gebracht? — Hoe groot mag de collatie zijn? — Wat spijns is er voor de collatie in het Bisdom van Gent verboden? — Waarom heeft de H. Kerk geboden ons van enige spijzen en maaltijden te onthouden?
2. Hoeveel en welke vereisten moeten vervuld wezen, opdat men zou verplicht zijn te vasten? — Welke ouderdom is er vereist om tot geheel het vasten, of ten minste tot het derven van de verbodene spijzen verplicht te zijn? — Waarom verplicht de H. Kerk ons zoveel later tot geheel het vasten, dan tot het derven van de verbodene spijzen? — Wie is van het vasten verontschuldigd a) door ziekte, b) door weekheid, c) door zwaren arbeid? — Verontschuldigen deze redenen altijd van beide de delen die het vasten uitmaken? — Als men van het vasten begeert ontslagen te zijn, om een reden, die gegrond is, doch door zich zelve niet verontschuldigt, wat behoeft men te doen? — Als iemand door dispensatie meermaals daags mag eten, mag hij daarom ook verbodene spijzen gebruiken?
3. Op welke dagen moet men, volgens de algemene regel, vasten, en waarom? — Welke zijn de bijzonderste vastendagen, die de H. Kerk ons voorhoudt? — Wat zijn de *veertig dagen vóór Pasen*? — Van waar komt deze Vasten voort, en waarum is hij

gesteld vóór Pasen? — Welke is de letterlijke betekenis van het woord *quatertemperdagen*? — Wat zijn deze dagen? — Van wie zijn zij ingesteld, en waartoe dienen zij? — Wat zijn de *vigliedagen*, en welk is de oorsprong van deze naam? — Hoeveel vigiliëndagen zijn in ons land vastendagen? — Waartoe dienen deze dagen? — Welke vastendagen bestaan nog buiten deze, die de Catechismus hier noemt? — Waartoe is men op deze dagen in ons land verplicht? — Bestaat deze verplichting nog in het Bisdom van Gent? — Op welke dagen gebiedt de H. Kerk vlees te derven, en waarom? — Wat is er te bemerken voor het Bisdom van Gent nopens het derven van het vlees op de Zaterdagen?

4. Hoeveel profijten trekken wij uit het vasten? — Noem ze met de woorden van de Catechismus. — Verklaar ze, en toon hoe zij uit het vasten natuurlijk voortkomen.
5. Noem, met de woorden van de Catechismus, de verschillende priesters, aan wie wij mogen biechten. — Leg de woorden van de Catechismus uit. — Waarom mogen wij niet aan alle priesters zonder onderscheid onze biecht spreken? — Wat verstaat men door *jurisdictie* en hoevelerlei is zij? — Toon uit dit onderscheid van de jurisdictie, dat het antwoord van de Catechismus juist en volledig is. — Hebben de biechtvaders macht om de vreemdelingen de absolution te geven, en hoe hebben zij deze macht? — Welke priesters hebben jurisdictie in stervensgevaar?
6. Verklaar de vraag: *hoe dikwijs moet men biechten?* — Uit hoofde van hoeveel en van welke Geboden moeten wij biechten? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wanneer wij voorzeker moeten biechten volgens het Goddelijk Gebod, en leg die woorden uit. — Bewijs uw antwoord. — Wanneer moet men, volgens het Gebod van de H. Kerk, biechten? — Komt dit laatste Gebod onder alle opzichten van de H. Kerk alleen voort? — Geef een geval, waarin iemand verplicht is meermaals in één jaar te biechten. — Hoe groot is de zonde van degenen, die het Goddelijk of het Kerkelijk Gebod nopens het biechten overtreden? — Wat geven in het Gebod van de H. Kerk de woorden: *ten minste éénjaars*, te kennen? — Wanneer moet men de jaarlijkse Biecht doen? — Wie zijn door het Gebod van te biechten verplicht?
7. Zeg, met de woorden van de Catechismus, hoe dikwijs wij het lichaam des Heren moeten ontvangen, en leg die woorden uit. — Is dit Gebod enkel een *Kerkelijk* Gebod? — Wanneer moeten wij, buiten het gezegde geval, het lichaam des Heren nog nutten? — Waar moeten wij het, volgens de Catechismus, éénjaars ontvangen? — Leg het antwoord uit. — Wanneer moeten wij het, volgens de Catechismus, ontvangen? — Leg wederom het antwoord uit. — Wie belet is de Paaschplicht in zijn parochiekerk te vervullen, moet hij dit jaar communiceren? —

Wat blijft er van de Paaschplicht bestaan voor degenen, die met Pasen te communie zijn gegaan, maar verzuimd hebben dit te doen in de parochiekerk? — Wat voor dezulken die of gedurende de veertien dagen omtrent Pasen belet geweest zijn of verzuimd hebben de H. Communie te ontvangen? — Voldoet men aan het Gebod van de H. Kerk door een heiligschendende Communie? — Waartoe is men gehouden, als men de Paaschcommunie op een heiligschendende wijze ontvangen heeft? — Waarom gebiedt de H. Kerk, dat de Jaarlijkse Communie gedaan worde in de parochiekerk, en omtrent Pasen? — Op welke zonde verplicht ieder deel van het Gebod van de Paaschcommunie, en waarom?

8. Leg het woord *communiceren* uit. — Hoeveel en welke dingen vereist de Catechismus om wel te communiceren? — Wat betekenen de woorden: *dat wij waarachtiglijk geloven dat Christus daar tegenwoordig is*, en waarom is dit volkomen vereist tot een goede Communie? — Wat verstaat men hier door *nuchter zijn*? — Ontnuchtert ons al hetgeen wij doorzwelgen? — Verklaar het antwoord door enige voorbeelden, — Wie gebiedt ons nuchter te zijn om de H. Communie te ontvangen? — Waarom is dit Gebod gegeven? — Voor wie bestaat het Gebod niet van nuchter te zijn om de H. Communie te ontvangen? — Wat is er hier te verstaan door *zuiver zijn van zonden*? — Waarom moeten wij op de gezegde wijze zuiver zijn van zonden om de H. Communie te ontvangen? — Hoe moet men zich van de doodzonde zuiveren, om de H. Communie te ontvangen, en uit hoofde van welk Gebod is men daartoe verplicht?
9. Wat is er hier te verstaan door *de jaren van discretie of verstand*? — Omtrent welke ouderdom bereikt men de gezegde ontwikkeling van het verstand? — Wat is er vereist om een genoegzame kennis van het H. Sacrament des Altaars te hebben?

VIERDE DEEL

NEGEN EN TWINTIGSTE LES

Van de HH. Sacramenten

Natuur	<p>{ <i>Wat is een Sacrament?</i> <i>Hoeveel Sacramenten zijn er?</i> <i>Zeg de Zeven Sacramenten</i> <i>Waaruit hebben wij, dat er zeven Sacramenten zijn, noch minder noch meer?</i></p>
Getal en naam	
Verdere uitlegging van de natuur van de Sacramenten	<p>{ <i>Bediening</i> <i>Beletsels van hun kracht</i> <i>Gebruik</i> <i>Ceremoniën</i></p> <p><i>Welke intentie of mening is de dienaar van node in het bedienen van de Heilige Sacramenten?</i></p> <p><i>Wordt de kracht van de Sacramenten ergens door belet?</i></p> <p><i>Mogen alle Sacramenten dikwijls ontvangen worden?</i></p> <p><i>Zijn de ceremoniën nodig tot de Sacramenten?</i></p>

Na gesproken te hebben van het Geloof, de Hoop en de Liefde, zal de Catechismus handelen van de HH. Sacramenten of van de uitwendige middelen, door Christus ingesteld ten einde ons de hoedanigheden en krachten te verschaffen die wij nodig hebben om in God te geloven, op Hem te hopen en Hem te beminnen. gelijk onze zaligheid het vereist.

Wat is een Sacrament?

Een uitwendig teken, van Christus ingesteld, betekenend een bijzondere genade, die ons door hetzelve gegeven wordt

V. Waarin bestaat een Sacrament van de Nieuwe Wet? — *Sacrament* betekent eigenlijk niets anders dan *heilige zaak*, iets dat de godsdienst is toegewijd; maar, van in het begin van de Kerk is dit woord algemeen aangenomen in de zin van het hier gegeven antwoord.

A. Tot een Sacrament zijn *vier* dingen vereist:

1° **Een uitwendig teken:** een *teken* is iets dat ons tot de kennis brengt van een andere zaak (2^e les, 3^e v.); een *uitwendig teken* is een teken dat wij met onze zinnen kunnen waarnemen. Zo is het kostuum van de priesters een teken, omdat het ons de priesterlijke

waardigheid doet kennen van de personen die het dragen; het is een uitwendig teken, omdat wij het met onze ogen zien.

2^e Een uitwendig teken — **van Christus ingesteld**: van Christus, onze Zaligmaker tot een zekere betekenis aangenomen. Waarom: een Sacrament van Christus zelf moet ingesteld zijn, zal aanstonds blijken.

3^e Een uitwendig teken... **betekenende een bijzondere genade die gegeven wordt**. Hetgene een Sacrament ons doet kennen, is dus een genade die daar gegeven wordt, en niet een onbepaalde, maar een *bijzondere*, een bijzondere en bepaalde, voor elk Sacrament verschillende genade. Zo drukt b.v. de absolutie van de priester in de Biecht een genade uit die daar gegeven wordt, en wel een bijzondere, namelijk, de vergiffenis van de zonden die na het doopsel bedreven zijn. Ook de H. Communie betekent een bijzondere genade, maar een andere die haar eigen is, te weten, de geestelijke spijzing van de ziel.

Onder de naam van *genade* komt hier: a) de *heiligmakende genade*, zijnde, samen met de haar altijd vergezellende bovennatuurlijke deugden en gaven van de H. Geest (39e les, vr. 2), een bijblijvende hoedanigheid en geschiktheid van de ziel die ons, op een wijze welke aan niet één schepsel toebehoort, aan het verstandelijk leven (aan de wetenschap en de heiligeheid) Gods deelachtig en zo *heilig maakt*, en ons van de staat van enkele dienaren tot de waardigheid van kinderen Gods en erfgenamen van de hemel verheft; — b) de *dadelijke genade*, bestaande in een voorbijgaande bovennatuurlijke verlichting van het verstand en een dergelijke beweging van de wil, die beide ons tot het goed aandrijven, ons helpen in dit te willen en ten uitvoer te brengen. Zij wordt gegeven voor een *werk*, voor een *daad* in 't bijzonder, duurt bijgevolg niet langer dan dit werk, dan die daad: vandaar haar naam van *werkelijke* of *dadelijke genade*; — c) het *merkteken* dat enige Sacramenten in de ziel prenten, en dat gelegen is in een geestelijke en bijgevolg onzichtbare hoedanigheid die ons wel niet, gelijk de deugd, genegen maakt tot het goed, maar bijzonder bekwaam om de Sacramenten te hedienen of te ontvangen, en ons zo onderscheidt van alle andere mensen die deze hoedanigheid niet hebben. Het merkteken mag zeer wel onder de naam van genade, genomen in wijderen zin, verstaan worden, vermits het een bovennatuurlijke gave is, en recht geeft tot dadelijke genaden die aan zijn bestemming beantwoorden.

4° Een uitwendig teken... hetekenende een bijzondere genade **die ons door hetzelve** (door dat teken) **gegeven wordt**. Om een Sacrament van de Nieuwe Wet te wezen, moet dus het uitwendig teken van Christus ingesteld niet enkel een bijzondere genade betekenen, maar nog door zichzelf en afgezien van de verdiensten des bedienaars of van degenen, die het ontvangen, de kracht hebben van God te bewegen om ons de betekende genade in de ziel te storten. Christus' Sacramenten hebben die kracht, daar zij in zijn

naam bediend en dusvolgens als zijn werken moeten beschouwd worden. Kwam Hij zelf een Sacrament toedienen, voorzeker zou dit, uit hoofde van de goddelijke waardigheid van zijn bedienars, de kracht hebben om God tot het geven van de betekende genade te bewegen; maar of Christus dit door zichzelf doet, of door zijn afgezant, dat komt overeen uit. Thans is het ook gemakkelijk om verstaan dat de Sacramenten, om genoemde kracht te hebben, van Christus moeten ingesteld zijn.

Uit het voorgaande blijkt dat het *Kruisteken* geen Sacrament is: het beantwoordt aan de eerste voorwaarde, zeer waarschijnlijk aan de tweede, maar niet aan de derde noch aan de vierde: het is niet ingesteld om een bijzondere genade te betekenen, noch om zulke door zichzelf te geven; zijn uitwerksel hangt helen gans af van het goed werk dat wij er door Gods genade mee doen. Evenmin was het *doopsel van de H. Joannes Baptista* een Sacrament: wel was het een uitwendig teken, namelijk van boetvaardigheid, maar het voldeed aan geen van de drie overige voorwaarden: de vergiffenis van de zonden die men daarbij verkreeg, moet niet aan de kracht van het doopsel, maar wel aan het leedwezen van de doopelingen toegeschreven worden. Ons *H. Doopsel* echter is een waar Sacrament: het bestaat a) in een uitwendig teken, namelijk, de uitwendige reiniging en de aanroeping van de H. Drievuldigheid; b) dit uitwendig teken is, volgens de getuigenis van het H. Evangelie, door Christus ingesteld, en dat c) om een bijzondere genade te betekenen die daar gegeven wordt, te weten, de vergiffenis van de erfzonde en van alle voorgaande zonden. en d) om die genade door zichzelf en afgezien van de verdiensten des doopers of van de doopelingen in de ziel te storten; iedereen immers kan ze ontvangen, al was de dooper in staat van doodzonde, en een klein kind, al is het buiten staat iets te verdienen.

Hoeveel Sacramenten zijn er?

Zeven

A. Er bestaan dus zeven verschillende uitwendige tekenen van Christus ingesteld om een bijzondere genade te betekenen en door zichzelf te geven.

Christus kon ons ook zonder de Sacramenten zijn genade mededelen; doch in zijn opperste wijsheid heeft Hij ze daartoe willen instellen: 1° om aldus de zo nodigen uitwendigen godsdienst te bevorderen; 2° om ons meerdere zekerheid te geven nopens het ontvangen van de genade; 3° om ons daardoor vele deugden te doen oefenen zoals het

geloof, de godsdienstigheid, de ootmoedigheid, de sterkte, vooral die tegen het menselijk opzicht; 4° om ons beter te leren wat de Sacramenten in ons uitwerken, en 5° om door hun gebruik de gelovigen in een geestelijke gemeente, in een kerk te verenige.

Zeg de Zeven Sacramenten

1. Het Doopsel. 2. Het Vormsel. 3. Het Heilig Sacrament des Altaars. 4. De Biecht. 5. Het Heilig Oliesel. 6. Het Priesterschap. 7. Het Huwelijk

A. Door de Zeven HH. Sacramenten heeft Christus ten volle in al de behoeften van het geestelijk leven voorzien: dit leven immers is ingericht in overeenkomst met het lichamelijk leven. Bijgevolg, ook onder opzicht van het geestelijk leven, moeten wij eerst en vooral geboren worden of het leven ontvangen: hiertoe dient het H. Doopsel; ten tweede, opgroeien en dat leven ten volle bekomen: dit geschiedt door het Vormsel; ten derde, spijs gebruiken om ons leven te bewaren: die spijs vinden wij in het H. Sacrament des Altaars; ten vierde een geneesmiddel hebben tegen de ziekte van de zonden: zulk een geneesmiddel is het H. Sacrament van de Biecht; ten vijfde, bijzonderen onderstand krijgen in het uur van de dood: die verschaft ons het H. Oliesel; ten zesde, in gemeenschap zijn met andere mensen, met hen een maatschappij, een Kerk uitmaken, en bijgevolg onder het gezag en het bestuur van oversten staan: deze oversten worden gezalfd in het H. Sacrament van het Priesterschap; eindelijk ten zevende, moet in de duur van de H. Kerk voorzien worden, nieuwe gelovigen dus moeten de plaats innemen van degenen die afsterven: daartoe heeft Christus het Huwelijk ingesteld.

Waaruit hebben wij, dat er zeven Sacramenten zijn, noch minder noch meer?

Uit de gedurige leer en Overlevering van de H. Kerk

V. Waaruit weten wij met zekerheid, dat Christus zeven verschillende Sacramenten ingesteld heeft, noch minder noch meer?

A. Wij weten dat met volle zekerheid:

1° **Uit de gedurige leer:** uit de gestadige voorhouding **van de H. Kerk**, die de naaste en de levende regel is van ons Geloof, die ons op een levende, beslissende en verplichtende wijze voorhoudt wat wij moeten geloven:

2° **Uit de Overlevering van de H. Kerk:** uit die schat van de goddelijke Openbaring die de Overlevering genoemd wordt, en, evenals de H. Schrift, een verdere, een dode regel van het Geloof is. Van de H. Schrift maakt de Catechismus hier geen gewag, omdat zij nopens het getal van de HH. Sacramenten geen volledige leer bevat.

Welke intentie of mening is de dienaar van node in het bedienen van de Heilige Sacramenten?

Een oprechte mening om te doen hetgene dat Christus ingesteld heeft, of dat de H. Kerk doet

V. Is het, voor de geldigheid van een Sacrament, gelijk met welk inzicht de bedienaar gebruik maakt van het uitwendig teken door Christus ingesteld, al was het alleen uit lach of spotlust, of uit veinzerij, ofwel moet hij een bepaalde mening hebben, en, zo ja, dewelke?

A. Het is geenszins gelijk met welk inzicht hij een Sacrament bedient: hij moet hebben — **de mening om te doen hetgene dat Christus ingesteld heeft, of dat de H. Kerk doet:** het inzicht van het uitwendig teken waar het Sacrament in bestaat, tot dit einde te gebruiken, waar het van Christus toe ingesteld is en van de H. Kerk toe aangewend wordt, en die mening moet — **een oprechte:** een inwendige en wezenlijke zijn. Hierbij dient aangemerkt te worden: 1° dat hetgeen Christus ingesteld heeft en hetgeen de H. Kerk doet, één en hetzelfde is, daar de ware Kerk het waarachtig gebruik van de HH. Sacramenten hebben moet; 2° dat men, om met het vereiste inzicht te werk te gaan, geenszins duidelijk moet weten, wie Christus en welke de ware Kerk is, noch welke de uitwerksels van het Sacrament zijn.

De noodzakelijkheid van dusdanige mening blijkt niet alleen uit de stelligen wil van Christus, ons door de Overlevering bekend gemaakt, maar nog uit de natuur van de Sacramenten; immers de uitwendige tekenen er van kunnen met allerlei inzichten gebruikt worden, en dienen daarom niet altijd en in alle gevallen bronnen van genade te zijn. Daarenboven, de bedienaars van de Sacramenten zijn Christus' afgezanten of plaatsvervangers, en een afgezant of plaatsvervanger kan in van zijn meesters naam niets doen zonder het inzicht te hebben van als zulke te handelen.

Wordt de kracht van de Sacramenten ergens door belet?

Ja, door de zonden, de geveinsdheid en onbekwaamheid van degenen die ze ontvangen

V. Als de Sacramenten door wettige bedienaars, met het teken, van Christus ingesteld, en met de vereiste mening toegediend worden, kan dan nog hun kracht om de betekende genade uit zichzelf te geven door enige beletselen verhinderd of tegengehouden worden, zoodanig dat die kracht haar uitwerksel niet heeft?

A. Ja, door *drie* beletselen: 1° **door de zonden**, 2° **de geveinsdheid** en 3° **de onbekwaamheid – van degenen die ze ontvangen**. Van de kant van de bedienaar kunnen geen beletselen bestaan, indien hij de Sacramenten geldig bedient, d.i. indien hij de daartoe nodige macht bezit, het van Christus ingestelde teken gebruikt en de vereiste mening heeft. De staat van doodzonde waar hij zich in bevinden kan, vermag niet de kracht van de Sacramenten te beletten, daar hun uitwerksels niet afhangen van zijn verdiensten, maar van die van Christus, wiens plaats hij bekleedt.

1° **De zonde** houdt niet alle uitwerksels van de Sacramenten tegen: a) zij belet nooit het *merkteken*, want dit kan er mee samenstaan; b) alleen de dodelijke zonde kan geheel en gans de *genade* (de heiligmakende en het recht tot de dadelijke) beletten; de dagelijkse kan slechts de genadegraad verminderen; de eerste immers maakt ons vijanden van God, terwijl de laatste ons slechts in de liefde Gods doet verflauwen; c) de doodzonde belet niet in alle Sacramenten de heiligmakende en het recht tot de dadelijke genade, maar slechts in deze die dienen om het reeds bestaande geestelijk leven van de heiligmakende genade in de ziel te ontwikkelen, te voltrekken, en daarom Sacramenten *der levenden* genoemd worden, namelijk, in het Vormsel, het H. Sacrament des Altaars, het H. Oliesel, het

Priesterschap en het Huwelijk. In de twee andere Sacramenten, te weten, het Doopsel en de Biecht, die rechtstreeks bestemd zijn, niet om het geestelijk leven in de ziel te ontwikkelen, maar om het er in te storten als het er niet in bestaat, houdt de doodzonde geenszins dat uitwerksel tegen. De reden hiervan is klarablijkend: de Sacramenten die van Christus ingesteld zijn om het geestelijk leven van de genade te vermeerderen, kunnen hier niet toe dienen, wanneer zij, in dengene die ze ontvangt, niet dat leven, maar de dood (den staat van doodzonde) tegenkomen: wat niet bestaat, kan niet ontwikkeld worden. Daarentegen kunnen de andere Sacramenten, die ingesteld zijn om ons van de dood van de zonde te verlossen, onmogelijk door de zonde belet worden dit uitwerksel teweeg te brengen. Het is zelfs waarschijnlijk dat de kracht van de Sacramenten van de levenden er niet door wordt tegengehouden, en dat men er vergiffenis van bekomt, als men die Sacramenten met een onvolmaakt leedwezen te goeder trouw ontvangt.

Daar men door leven de kracht verstaat van zichzelf te bewegen of van door zichzelf iets te doen, zo wordt onze ziel ten opzichte van het eeuwig geluk levend gezegd, als zij met de heiligmakende genade versierd is, en zo de kracht bezit om de hemel te verdienen, en dood als zij van die genade beroofd is. Van daar de verdeling van de Sacramenten in Sacramenten van de levenden en in Sacramenten van de doden. De eerste zijn bestemd voor degenen die het leven van de genade hebben, en moeten bijgevolg in staat van genade ontvangen worden: de andere zijn rechtstreeks ingesteld voor degenen die van dat leven beroofd zijn, en mogen daarom in staat van doodzonde ontvangen worden: zij mogen nochtans ook in staat van genade ontvangen worden, omdat men er vergiffenis door bekomt van de dagelijkse zonden, alsook vimmerdat één en dezelfde zonde meermaals kan vergeven worden.

Het Vormsel, het H. Sacrament des Altaars, het H. Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk zijn, uit hun natuur Sacramenten van de levenden. Het Vormsel brengt ons immers tot de volwassenteid van het geestelijk leven; het H. Sacrament des Altaars is er de spijls van; het H. Oliesel de bijzondere steun in de laatsten strijd: het Priesterdom en het Huwelijk geven macht en genade tot een bijzonder ambt en werk van dat leven. Welnu, niet een dode, maar een levende komt tot de volwassenheid, wordt gespijsd, wordt tegen zijn vijanden geholpen, wordt aangenomen tot een bijzonder ambt of werk. Integendeel, het Doopsel, dat de geboorte is in het geestelijk leven, en de Biecht, die ons uit het graf van de zonde doet opstaan, zijn, uit hun natuur Sacramenten van de doden,

2° De geveinsdheid. Veinzen is zich uitwendig door woorden, gebaren of werken anders uitgeven dan men inwendig gesteld is. Hier kan geveinsdheid zijn in al wat volgens Christus' instelling vereist is bij degenen die de Sacramenten ontvangen, te weten: a) in de wil of de intentie, wanneer men gebaart een Sacrament te ontvangen zonder dat inwendig

te willen; b) in de werken, wanneer deze, b.v. het berouw en de belijdenis van de doodzonden in de Biecht, niet rechtzinnig zijn. De eerste geveinsdheid belet alle uitwerksels van de HH. Sacramenten, zelfs het merkteken: God wil zijn gaven niet schenken aan wie weigert ze te ontvangen. Wat de andere betreft, die men slechts in het Doopsel van volwassenen en in de Biecht kan tegenkomen, het gebrek aan voldoend berouw belet de vergiffenis van de zonde, die zonder berouw niet kan vergeven worden, maar geenszins het merkteken in het Doopsel, daar dit met de zonde kan samenstaan. Het vrijwillig verzwijgen van doodzonden in de Biecht belet er ook de vergiffenis van daar er dientengevolge een voorwaarde ontbreekt die Christus tot de vergiffenis van de zonden gesteld heeft,

3° De onbekwaamheid. De Catechismus betekent hiermede de ongeschiktheid, voortkomende, niet uit de zonde of uit de geveinsdheid, maar uit de bijzondere bestemming van de Sacramenten tot een zekere klasse van personen waar men niet toe behoort. Wie b.v. eens het Doopsel ontvangen heeft, die is onbekwaam om het nog te ontvangen, omdat Christus gewild heeft dat men maar eenmaal zou gedoopt worden. Insgelijks zijn, volgens Christus' wil, alle mensen die niet gedoopt zijn, onbekwaam om andere Sacramenten te ontvangen. De onbekwaamheid belet alle kracht, zowel het merkteken als de genade, daar de Sacramenten enkel dat kunnen uitwerken, waartoe zij door Christus ingesteld zijn.

Heeft een Sacrament zijn kracht niet kunnen uitwerken om reden van onbekwaamheid of van gebrek aan wil in degenen die het ontvingen, dan kan het nimmermeer herleven of zijn uitwerksel hebben, vermits het dan geenszins heeft bestaan. Buiten deze gevallen is het bijna zeker dat het Doopsel, en zeer waarschijnlijk dat het Vormsel en het Priesterdom kunnen herleven, omdat die Sacramenten maar één mogen ontvangen worden. Om dezelfde reden denken dat velen ook van het H. Oliesel, gedurende dezelfde ziekte, en van het Huwelijk, onder dezelfde gehuwden.

Mogen alle Sacramenten dikwijls ontvangen worden?

Neen; want het Doopsel, Vormsel en Priesterdom, omdat zij een zeker en altijddurend teken in de ziel prenten, mag men maar één ontvangen; maar de andere vier mogen naar gelegenheid tot verscheidene reizen gebruikt worden

V. Mogen de Zeven Sacramenten zonder onderscheid herhaaldelijk gebruikt worden?

A. **Neen**, dat is niet toegelaten: **het Doopsel, Vormsel en Priesterdom — mag men maar één ontvangen**: mag men nimmermeer ontvangen, als men ze eens zonder beletsel tegen het merkteken ontvangen heeft; **want zij prenten in de ziel een teken** (1e vr.), en wel een **zeker**, d.i. een vast, klaar en duidelijk, en **altijddurend**, d. i. onuitdoenlijk en bijgevolg niet, gelijk de heiligmakende genade, verliesbaar en voor vermeerdering vatbaar, maar altijd en onveranderlijk hetzelfde; het ware dus nutteloos ze meermaals te ontvangen. En men zegge niet dat men dit zou mogen doen, om vermeerdering te bekomen van de heiligmakende genade of van het recht op dadelijke, want daartoe dienen **de andere vier** Sacramenten die, **naar gelegenheid** of als de vereisten er voor vervuld zijn, **tot verscheidene reizen** (herhaaldelijk) **mogen gebruikt worden**. Zo b.v. mag men alle dagen één het H. Sacrament des Altaars ontvangen, als men genoegzaam onderwezen is en nuchter en zuiver van zonden.

De reden waarom het Doopsel, Vormsel en Priesterdom de eigenschap hebben van een merkteken in de ziel te prenten, is licht om begrijpen: die drie Sacramenten verdelen de gelovigen uitwendig in drie klassen: in intredende, in volwassene en in besturende leden; maar daar de H. Kerk, niet enkel een uitwendige vergadering is, maar ook en wel eerst en vooral een inwendige of geestelijke — welke God door het instorten van zijn bovennatuurlijke gaven te weeg hrengt — zo dienden zij diezelfde verdeling ook inwendig in de zielen uit te werken. Het merkteken van het Doopsel maakt ons leden van de H. Kerk en geeft ons bekwaamheid om al de andere Sacramenten te ontvangen; dat van het Vormsel maakt ons volwassene leden van de H. Kerk en stelt ons in staat om als zulke te leven en te handelen; dat van het Priesterdom maakt ons vaders van de gelovigen en vergunt macht om de HH. Sacramenten te bedienen.

Zijn de ceremoniën nodig tot de Sacramenten?

Neen, want de Sacramenten bestaan ook zonder de ceremoniën, maar deze dienen om die met meerder eer aan te dienen, en de kracht van dezelve ons voor ogen te stellen

V. **Zijn de ceremoniën:** zekere uitwendige gebeden en godsdienstige tekenen die de H. Kerk bij het bedienen van de HH. Sacramenten voorschrijft, **nodig tot de Sacramenten**, zoodanig dat deze zonder die ceremoniën niet kunnen bestaan of hun kracht uitwerken?

A. **Neen**, daartoe zijn zij niet nodig, **want de Sacramenten — bestaan ook zonder de ceremoniën:** hebben alles wat tot hun wezen vereist is, en werken hun kracht uit dan ook als zij zonder ceremoniën bediend worden; im mers hun bestaan en hun kracht hangen alleen van Christus' instelling af; — **maar deze dienen** 1° **om die met meerder eer aan te dienen:** om meer en meer uit te drukken welke kostelijke zaken het zijn, en 2° **om de kracht van dezelve ons voor ogen te stellen** om er beter de uitwerksels van te doen uitschijnen. Werden de Sacramenten gegeven gelijk Christus ze ingesteld heeft, werd b.v. het Doopsel, de H. Communie, het Priesterdom even toegediend, deze toediening zou klaarblijkend met veel minder eer geschieden, en de gelovigen minder wel begrijpen, wat zij daar ontvangen.

Aanmerking

Geheel de leer nopens de HH. Sacramenten vloeit uit hun natuur voort. Om ze geldig te bedienen, moet de bedienaar 1° het teken gebruiken door Christus ingesteld, daar zij uit Christus' instelling al hun kracht trekken; 2° willen doen wat Christus ingesteld heeft of de H. Kerk doet, aangezien dat Christus het zo gewild heeft, en dat de bedienaar als zijn afgezant moet handelen. — Een geldig bediend Sacrament kan, vanwege degenen die het ontvangen, belet worden zijn kracht uit te werken 1° *door de zonden*, als en omdat zijn uitwerksel bestaat, niet in de zonde te vergeven, maar in de staat van genade te vermeerderen; 2° *door de geveinsdheid*, want, waar men deze aantreft, worden de voorwaarden die Christus gesteld heeft, niet meer vervuld; 3° *door de onbekwaamheid*, daar de kracht van de Sacramenten door hun bestemming bepaald wordt. — De HH.

Sacramenten mogen óf slechts één, óf meermaals ontvangen worden, volgens dat hun voornaamste uitwerksel onveranderlijk blijft bestaan, ofwel verloren of vermeerderd kan worden. — Zij kunnen zonder ceremoniën bestaan, vermits hun kracht geheel van Christus' instelling afhangt.

VRAGEN

Waarover handelt het vierde deel van de Catechismus? — Geef het verband van het vierde deel met de drie voorgaande.

1. Wat betekent het woord *Sacrament* uit zijn natuur, en in welke betekenis is het door de H. Kerk van in het begin aangenomen? — Welk is de zin van de vraag: *wat is een Sacrament?* — Hoeveel en welke dingen zijn tot een Sacrament vereist? — Leg de woorden *een uitwendig teken* uit, en verklaar deze uitlegging door een voorbeeld. — Van wie zijn de Sacramenten ingesteld? — Welk is de betekenis van het uitwendig teken van de Sacramenten? — Waarom zegt de Catechismus niet alleenlijk *genade*, maar *bijzondere genade*? — Wat komt hier onder de naam van *genade*? — Zeg in 't kort wat men verstaat door *heiligmakende genade* — door *dadelijke genade*, — door het *merkteken*, dat enige Sacramenten in de ziel prenten. — Hoe geven de Sacramenten ons de bijzondere genade die zij betekenen? — Leg het antwoord uit. — Hoe kunnen de Sacramenten ons op zulk een wijze de genade geven? — Bewijs hieruit dat de Sacramenten van niemand anders dan van Christus konden ingesteld worden. — Toon dat het Kruisteken, het Doopsel van Joannes Baptista geen Sacramenten zijn. — Verklaar hoe ons H. Doopsel en de Biecht ware Sacramenten zijn.
2. Hoeveel Sacramenten zijn er? — Kon Christus ons zijn genade niet geven zonder de Sacramenten? — Waarom dan heeft Hij deze willen instellen?
3. Verklaar hoe door de Zeven Sacramenten van Christus ingesteld volkommen voorzien is in alle onze geestelijke behoeften.
4. Duid, met de woorden van de Catechismus, de naasten en de verderen middel aan, waardoor wij met zekerheid weten, dat er zeven Sacramenten zijn, noch minder noch meer. — Leg die woorden uit. — Waarom maakt de Catechismus hier geen gewag van de H. Schrift?
5. Geef de zin van de vraag: *welke intentie of mening is de dienaar van node in het bedienen van de HH. Sacramenten?* — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wat de dienaar moet willen doen. — Zijn het twee verschillende dingen: *hetgene Christus ingesteld heeft, en dat de H. Kerk doet?* — Geef de reden van uw antwoord. — Hoedanig moet

die intentie van de dienaar zijn? — Waarom is die intentie in de dienaar vereist? — Is er in de dienaar noodzakelijk vereist, dat hij Christus of de H. Kerk of de uitwerksels van het Sacrament kenne?

6. Wat betekent de vraag: *wordt de kracht van de Sacramenten ergens door belet?* — Van welke beletselen van de kracht van de Sacramenten is er hier spraak? — Wat is er, bij de bedienaar, tof de kracht van een Sacrament slechts vereist? — Noem al de beletselen die kunnen bestaan in degenen die de Sacramenten ontvangen. — Welk uitwerksel kan door de zonde nooit belet worden, en waarom? — Door welke zonde kan de heiligmakende genade en het recht tot de dadelijke genaden belet worden? — In welke Sacramenten belet de zonde de heiligmakende genade en het recht tot de dadelijke genaden, en in welke niet? — Welke is de reden daarvan? — Hoe worden de Sacramenten uit dien hoofde verdeeld? — Geef rekenschap van de namen van deze klassen van Sacramenten. — Toon uit de natuur van ieder Sacrament, hoe het tot de een of tot de andere klasse behoort. — In welke staat moet de een soort van Sacramenten, en in welke staat mag de andere ontvangen worden? — Kunnen de Sacramenten van de levenden nooit dienen om de doodzonde te vergeven? — Wat verstaat men door *geveinsdheid*? — Waarin kan er bij het ontvangen van de Sacramenten geveinsdheid zijn? — Welke geveinsdheid dus kan daarin bestaan? — Wat brengt iedere van die geveinsdheden te weeg? — Geef er de reden van. — Wat verstaat men hier door *onbekwaamheid*? — Geef voorbeelden van dit beletsel. — Welke uitwerksels belet de onbekwaamheid? — Wat verstaat men door het herleven van een Sacrament? — In welke gevallen kunnen de Sacramenten zeker niet herleven? — Kunnen alle Sacramenten herleven? — Geef de reden van uw antwoord.
7. Mag ieder Sacrament dikwijls ontvangen worden? — Hoeveel en welke Sacramenten mogen maar één ontvangen worden? — Hoe moeten deze Sacramenten ontvangen geweest zijn, om nimmermeer te mogen ontvangen worden? — Zeg, met de Catechismus, waarom deze Sacramenten niet mogen herhaald worden. — Leg die woorden uit. — Wat brengt het merkteken van ieder van deze Sacramenten in ons teweeg? — Toon hoe het redelijk is dat deze Sacramenten een merkteken inprenten. — Hoe is dat merkteken een genoegzame reden om die Sacramenten niet meer dan één te ontvangen? — Behoren zij niet meermaals ontvangen te worden, om er vermeerdering van de heiligmakende genade door te bekomen? — Zeg, met de Catechismus, hoe dikwijls wij de andere Sacramenten mogen ontvangen. — Leg die woorden uit.
8. Wat zijn ceremoniën? — Wat betekent de vraag: *zijn de ceremoniën nodig tot de Sacramenten?* — Kunnen de Sacramenten geldig gegeven en met vrucht ontvangen

worden zonder ceremoniën, en waarom? — Zeg, met de Catechismus, waartoe de ceremoniën in de Sacramenten dienen, en leg het antwoord uit. — Verklaar het ook door een voorbeeld.

DERTIGSTE LES

Van het Doopsel

Natuur	<i>Wat is het Doopsel? Aan wie is het Doopsel nodig?</i>
Noodzakelijkheid	<i>Wien staat het toe te dopen Waarmede moet men dopen?</i>
Bediener	<i>Welke woorden moet men spreken in het Doopsel?</i>
Uitwendig teken	<i>Mag men tweemaal gedoopt worden?</i>
Gebruik	<i>Wat krijgen wij door het doopsel?</i>
Bijzondere genade	<i>Wat bereiding is er van node tot het doopsel?</i>
Beletsels	<i>Welk is de plicht van peters of meters, die gebruikt worden in het doopsel, en ook in het vormsel?</i>
Ceremoniën	<i>Waartoe dienen al de ceremoniën, die in het doopsel gebruikt worden?</i>
Nadere bepaling van de natuur van het Doopsel	

Wat is het Doopsel?

Het eerste en nodigste Sacrament, in hetwelk, door de uitwendige reiniging en de aanroeping van de H. Drievuldigheid, de mens gezuiverd wordt van alle zonden

V. Waarin bestaat eigenlijk het Sacrament van het Doopsel?

A. Het antwoord doet kennen: 1° de plaats van het Doopsel onder de Sacramenten, 2° zijn uitwendige teken, 3° de bijzondere genade door dit teken betekend en gegeven.

1° De *plaats*: het Doopsel is a) **het eerste Sacrament**: het Sacrament dat vóór al de andere moet ontvangen worden, zodat wij niet een ander mogen, noch zelfs, volgens het algemeen gevoelen van de godgeleerden, kunnen ontvangen, zonder eerst het Doopsel *metterdaad* ontvangen te hebben. De reden hiervan is, dat wij door dit Sacrament tot het bovennatuurlijk leven van de genade geboren worden, en dat alle leven noodzakelijk met de geboorte begint. En, om de andere Sacramenten geldig te kunnen gebruiken, is het niet genoeg het leven van de genade door een volmaakt berouw te hebben verkregen; men moet het H. Sacrament van het Doopsel ontvangen hebben: Christus heeft het zo gewild,

omdat zijn Kerk niet enkel een inwendige, maar nog een uitwendige vergadering is, waarom dan ook de leden er van, voor wie al de andere Sacramenten bestemd zijn, door een uitwendig teken in die Kerk moeten ingelijfd en van de ongelovigen onderscheiden worden. Daarenboven, 't is door het merkteken van het Doopsel dat wij recht verkrijgen om van de andere Sacramenten gebruik te maken, en dat merkteken wordt alleen door het Sacrament van het Doopsel in de ziel geprent, daar slechts daar het ingestelde uitwendig teken te vinden is van hetwelk het inwendig merkteken afhangt. — b) **Het nodigste Sacrament:** het Sacrament dat, ten opzichte van onze zaligheid, nodiger is dan al de andere Sacramenten: zonder deze kan men wel, zonder het Doopsel kan men nooit tot de zaligheid geraken. (2^e v.)

2° *Het uitwendig teken: de uitwendige reiniging en de aanroeping van de H.*

Drievuldigheid samengenomen. Deze reiniging is uit haar natuur dienstig om een zuivering te betekenen, en de woorden die de bedienaar er bij uitspreekt, duiden aan dat zij een zuivering *van de ziel* betekent (4^e en 5^e v.). — Van de uitwendige reiniging waar het ten dele uit bestaat, heeft het Doopsel zijn naam ontvangen: *dopen* wileigenlijk zeggen *in het water dompelen*; ook geschiedde, in het begin van de H. Kerk, de uitwendige reiniging met de dopeling in het water te dompelen.

3° *De bijzondere genade* door de uitwendige reiniging en de aanroeping van de H. Drievuldigheid betekend en gegeven, is de *zuivering van de ziel van de onreinheid van de zonden: de mens, zegt de Catechismus, wordt gezuiverd van alle zonden.* (7^e v)

Aan wie is het Doopsel nodig?

Aan alle mensen, die de genade Gods willen bekomen, en tot de eeuwige zaligheid geraken

A. Het Doopsel is nodig **aan alle mensen** zonder uitzondering, **die de genade Gods:** die de vergiffenis van de erfzonde en van alle andere voorgaande zonden met de staat van heiligmakende genade **willen bekomen**, en zo, na in zulken staat gestorven te zijn, **tot de eeuwige zaligheid** of de hemel willen **geraken**.

Iedereen heeft dus het Doopsel volstrekt ter zaligheid nodig, doch moet het niet altijd *metterdaad* ontvangen: als zulks onmogelijk is, kan het Sacrament of het *Doopsel van water*

vervangen worden door het *doopsel van begeerte* of door het *doopsel van bloed*. Het doopsel van begeerte bestaat in een volmaakte liefde tot God met de uitdrukkelijke of ingeslotene begeerte van het Sacrament van het Doopsel op bekwamen tijd te ontvangen. Het doopsel van bloed is de marteldood voor het Geloof of een andere christene deugd geleden, en gepaard, bij degenen die tot de jaren van verstand gekomen zijn, met ten minste een onvolmaakte liefde tot God. Dus kunnen de kinderen die de jaren van verstand nog niet bereikt hebben, vergiffenis van de erfzonde bekomen door het Sacrament van het Doopsel en door de marteldood; de andere mensen, door dezelfde middelen en ook door het doopsel van begeerte. Men neme echter goed in acht dat het doopsel van begeerte noch het doopsel van bloed geenszins de dopeling ontslaat van later, bij gepaste gelegenheid, het Sacrament te ontvangen, daar het een noch het ander het merkteken van het Doopsel inprent, noch de dopeling uitwendig lid van de H. Kerk maakt; zij vervangen slechts het Sacrament voor wat het instorten van de heiligmakende genade betreft. De marteldood nochtans vergeeft ook, gelijk het Sacrament, alle tijdelijke pijnen.

Wien staat het toe te dopen

't Is het ambt van de priester; in de nood nochtans mag iedereen dopen

V. Mag elkeen het Doopsel toedienen, ofwel behoort dit aan sommige bijzondere personen?

A. **'t Is het ambt van de priester**: de priester is de gewone bedienaar van het Doopsel, en hem alleen komt, buiten de nood, de bediening van dit Sacrament toe; — **in de nood nochtans**: als er gevaar is dat iemand zonder Doopsel zou sterven, moest men naar een priester wachten, — **mag iedereen dopen**: mag elkeen 't zij man of vrouw, 't zij gelovige of ongelovige het Doopsel bedienen, als hij maar het gebruik van zijn verstands heeft en kan doen wat ter zake vereist is: dat heeft Christus gewild, omdat het H. Doopsel het nodigste is van al de Sacramenten.

De Catechismus zegt: in de nood nochtans *mag*, en niet *kan* iedereen dopen, omdat elkeen in alle omstandigheden het Doopsel geldig *kan*, maar alleen in de nood wezenlijk *mag* toedienen.

Waarmede moet men dopen?

**Met waarachtig en natuurlijk water, als met putwater,
regenwater, fonteinwater, zeewater**

V. Waarmede moet de reiniging in het Doopsel geschieden?

A. Zij moet geschieden **met water**, en dat water moet zijn 1° **waarachtig** d.i. echt; dus is speeksel en sap van planten en vruchten geen waarachtig water, daar deze stoffen enkel op water trekken; 2° **natuurlijk**: overal voor streng genomen water aanzien worden; bijgevolg is ongesmolten sneeuw en vast ijs, hoewel uit water samengesteld, toch geen natuurlijk water, daar geen van beide stoffen ergens onder de eigenlijken naam van water komt. Zulk waarachtig en natuurlijk water is **putwater, regenwater, fonteinwater, zeewater**.

De reiniging met *water* is tot de geldigheid van het Saecrament vereist; alleen in de nood mag men een twijfelachtige stof gebruiken, en dan moet men nadien, als het mogelijk is, op conditie herdopen.

De H. Kerk wijdt doopwater of, zo men zegt, wijdt de doopvont op Paas- en Pinksteravond. Nooit is het gebruik van zulk water nodig tot de geldigheid van het Doopsel, maar, volgens het gebod van de H. Kerk, is het verplichtend bij de plechtige bediening van dit Sacrament. In de nood behoort men dat water te gebruiken, als het mogelijk is.

Welke woorden moet men spreken in het Doopsel?

Deze (zonder dewelke het Doopsel van gener waarde zou zijn): Ik doop u in de naam van de Vader, en van de Zoon, en van de H. Geest

A. Die woorden zijn **deze (zonder dewelke het Doopsel van gener waarde zou zijn)**: zonder dewelke het Doopsel geenszins zou bestaan of geen Sacrament van het Doopsel zou wezen, en bijgevolg zonder conditie zou moeten herhaald worden): **ik doop u in de naam van de Vader, en van de Zoon, en van de H. Geest**. Deze formule bevat 1° de werking van dopen: *ik doop u*, en 2° het verrichten van die werking onder het aanroepen van de h. drievuldigheid: *in de naam van de vader, en van de zoon, en van de h. geest* (2e les, v. 7). zij bepaalt en voltrekt de betekenis van de reiniging, en maakt er zo het uitwendig teken van het doopsel mee uit. uit hoofde van dit verband moet de aanroeping van de h. drievuldigheid en de reiniging op één en dezelfde tijd en door één en dezelfde bedienaar geschieden.

Mag men tweemaal gedoopt worden?

Dit is ongeoorloofd, tenware op conditie, als men met reden twijfelt of men gedoopt zij

A. Iemand tweemaal dopen, **dat is ongeoorloofd**: dat is, streng verboden en dat maakt een heiligschenderij uit, daar het doopsel, om reden van het merkteken dat het in de ziel prent, maar ééns mag ontvangen worden, — **tenware op conditie**: ten ware het tweede doopsel slechts toegediend werd op voorwaarde dat men nog niet geldig gedoopt zij; want dan zou men geen tweemaal het doopsel ontvangen; is men immers al gedoopt, dan heeft de bedienaar de wil niet nog eens te dopen. Nu, men mag op conditie herdoopt worden, **als men met reden twijfelt of men gedoopt zij** als men, niet uit een ongegronde vrees, maar om goede redens denkt, dat men misschien op gener wijze, of toch niet geldig gedoopt is.

Wat krijgen wij door het doopsel?

Vergiffenis van de erfzonde en van alle andere voorgaande zonden, en ook van de pijnen daartoe staande

V. In het antwoord op de eerste vraag hebben wij geleerd, dat de mens door het doopsel gezuiverd wordt van alle zonden; hier nu vraagt de catechismus meer *specifiek*, welke de bijzondere genade van het doopsel is.

A. Door het doopsel krijgen wij:

1° **Vergiffenis van de erfzonde:** (14e les, v. 2 en 37e, v. 5).

2° **En van alle andere voorgaande zonden:** van al de dadelijke zonden die wij, reeds tot de jaren van verstand gekomen, vóór ons doopsel zouden bedreven hebben; het doopsel is immers het eerste sacrament, en mag maar ééns ontvangen worden, waaruit volgt dat het uitsluitend de dadelijke zonden kan vergeven, waar de dopeling zich vóór zijn doopsel schuldig aan gemaakt heeft.

3° **En ook van de pijnen daartoe staande**: dus niet enkel van de eeuwige en van die tijdelijke pijnen, welke altijd vergeven worden met de zonde die ze verdient heeft, maar ook van al de pijnen die men nog dikwijls, na de vergiffenis van de zonde, moet uitboeten. Christus heeft gewild dat het doopsel niet alleen al de zonden, maar ook al de pijnen zou vergeven, omdat de middel waardoor de mens tot het geestelijk leven herboren wordt, de kracht dient te hebben om dit leven ten volle te schenken. De gedoopten nochtans blijven aan de dood, de onwetendheid, de begeerlijkheid des vlees en de menigvuldige ellenden van de wereld onderworpen; doch, zijn al die kwalen bij hen nog *gevolgen* van de erfzonde, toch zijn het geen *pijnen* meer tot uitboeting dier zonde te lijden. Het doopsel neemt ze niet weg, 1° omdat de orde in de wereld onmogelijk zou wezen, stonden zij de ongedoopten alleen te wachten ; 2° omdat dikwijls de mensen zich anders uitsluitend zouden laten dopen, om van die kwalen verlost te zijn; 3° omdat de toestand waarin zij ons brengen, ons allerbest leert wat de zonde is, en gelegenheid geeft om veel verdiensten te verzamelen; 4° omdat het niet betaamde ons zonder enig lijden de hemel te geven, terwijl Christus, onze middelaar, voor ons zoveel heeft moeten lijden.

Tegelijk met de vergiffenis van de erfzonde en van de voorgaande zonden bekomen wij de *heiligmakende genade*, die er, in de bovennatuurlijke orde waar wij in leven, onafscheidbaar van is, alsook *het recht tot de dadelijke genaden en het merkteken* dat ons bekwaam maakt om de andere sacramenten te ontvangen.

Thans valt het niet moeilijk te bepalen waarin, onder opzicht van zijn uitwerksels het doopsel verschilt van de overige sacramenten: het verschilt van al de sacramenten van de levenden hierdoor, dat het rechtstreeks, niet de vermeerdering van de heiligmakende genade, maar de vergiffenis van de zonden schenkt, en hierin komt het overeen met de

biecht; het verschilt echter ook van dit laatste sacrament door de zonden die het vergeeft, en door de manier waarop het deze vergeeft: het doopsel verwerft ons vergiffenis van de erfzonde en van de dadelijke zonden die vóór het ontvangen van dit sacrament bedreven werden; de biecht integendeel, vergiffenis van de zonden die na het doopsel gedaan zijn. Het eerste sacrament vergeeft al de pijnen van de zonden en prent ook een merkteken in de ziel, terwijl het laatste niet altijd al de schuld van tijdelijke pijnen wegneemt, noch enig merkteken in de ziel prent.

Welk is de plicht van peters of meters, die gebruikt worden in het doopsel, en ook in het vormsel?

te zorgen dat degenen, die zij geheven, of tot het vormsel geleid hebben, onderwezen worden in hetgeen de zaligheid aangaat; immers als de ouders hun plicht niet zouden doen

V. **Peter** (vader) en **meter** (moeder) worden in het doopsel en het vormsel gebruikt, omdat wij door het eerste sacrament tot het geestelijk leven geboren, en door het andere tot de volwassenheid van dat leven gebracht worden, en daarbij dus geestelijke vaders en moeders behoren te hebben.

A. De plicht van peters en meters is, te bezorgen — **dat degenen die zij geheven of tot het vormsel geleid hebben:** dat degenen van wie zij peter of meter geworden zijn met ze, door het opleggen van de hand, boven de doopvont te houden, of ze tot de bedienaar van het vormsel te leiden, **onderwezen worden — in hetgeen de zaligheid aangaat:** in hetgene zij moeten weten of doen om zalig te worden; **immers als de ouders hun plicht niet zouden doen:** als de ouders hen in de zaken van de zaligheid niet genoeg zouden onderwijzen; in dit geval zijn de peters en de meters daartoe met zekerheid gehouden.

Wat bereiding is er van node tot het doopsel?

**Die tot hun verstand gekomen zijn, moeten onderwezen zijn
in het geloof, en leedwezen hebben van hun zonden**

V. Wat is er van node opdat de dopelingen het doopsel niet alleen geldig, maar met al zijn vruchten zouden ontvangen? — om dit sacrament geldig of met zijn merkteken te ontvangen, is er van de dopelingen slechts vereist, en nog maar van deze die tot hun verstand gekomen zijn, dat zij de wil hebben van gedoopt te worden.

A. De catechismus onderscheidt hier twee klassen van dopelingen: de een die nog niet, en de andere die reeds het gebruik huns verstands hebben, van de eerste is niets geëist, weshalve de kleine kinderen, al zijn zij onbekwaam zich enigszins te bereiden, toch al de vruchten van het sacrament verkrijgen. Maar **die tot hun verstand gekomen zijn** moeten niet alleen hun vier punten kennen, maar nog wel:

1° **Onderwezen zijn in het geloof** of de christelijke leer; door het doopsel immers worden zij leden van de H. Kerk en moeten bijgevolg, vooraleer dit sacrament te ontvangen met de plichten van die staat bekend zijn. In de nood nochtans is het genoeg hun de vier punten voor te stellen.

2° Ten minste een onvolmaakt **leedwezen hebben van hun dodelijke en dagelijkse zonden**, vermits geen dadelijke zonden zonder leedwezen kunnen vergeven worden. Van de erfzonde moeten zij geen waar berouw hebben, daar zij deze niet met hun eigen wil hebben bedreven. Nochtans moet hun die zonde mishagen, omdat zij hen vijanden van god maakt en die heeft oneer aangedaan. Mishaagde hun de erfzonde niet, of hadden zij geen leedwezen over hun doodzonden, dan zouden zij geen vergiffenis, noch bijgevolg de heiligmakende genade bekomen. Hadden zij enkel geen genoegzaam leedwezen over hun dagelijkse zonden, zij zouden de heiligmakende genade ontvangen, maar die dagelijkse zonden waar zij aan vastgekleefd blijven, zouden hun niet vergeven worden, om dus door het doopsel gezuiverd te worden van alle zonden en schulden, en, in geval van sterven, de hemel rechtstreeks binnen te treden, moeten de dopelingen die tot de jaren van verstand gekomen zijn, leedwezen hebben over al hun zonden, zonder uitzondering.

Waartoe dienen al de ceremoniën, die in het doopsel gebruikt worden?

Tot onderwijzing en betoning van de kracht en uitwerking van het doopsel

A. Zij dienen **tot onderwijzing en betoning** (die onderwijzing geschieft deels door betoning of zinnebeeldige voorstelling) **van de kracht en uitwerking van het doopsel**: de ceremoniën die het doopsel voorafgaan, betekenen er eigenlijk de kracht van, terwijl de andere die daarop volgen, er de uitwerksels van doen uitschijnen.

Aanmerking

het uitwendig teken van het doopsel, namelijk, de uitwendige reiniging en de aanroeping van de H. Drievuldigheid, leert ons dat het doopsel voor uitwerksel heeft de eerste en volledige vernieuwing van de mens van de staat van zonde tot. Het bovennatuurlijk leven van de genade, dat het bijgevolg de erfzonde, de voorgaande zonden en al de pijnen daartoe staande vergeeft, het leven van de genade in de ziel stort en daarin ook het merkteken van christen mens prent. Maar is het de geboorte in het geestelijk leven, dan is het ook het eerste en nodigste sacrament; maakt het een middel ter zaligheid uit, dan verplicht het de gedoopten als christen mensen te leven, en daarom moeten de dopelingen die het gebruik huns verstands hebben, in het geloof onderwezen zijn; vergeeft het de zonden, zo moeten de dopelingen er leedwezen over hebben; en prent het in de ziel een eeuwig en altijddurend merkteken, dan mag het, tenware op conditie, niet meer dan één ontvangen worden.

VRAGEN

Waarvan handelt deze les? — Geef in 't kort haar verdeling.

1. Zeg, met de woorden van de catechismus: a) welke plaats het doopsel onder de sacramenten bekleedt; b) uit welk uitwendig teken het bestaat; c) welk uitwerksel het heeft. — Leg die woorden uit.

2. Zeg, met de woorden van de catechismus: a) aan welke personen het doopsel nodig is, en 5) waartoe het hun nodig is. — Verklaar die woorden. — Moet men het doopsel altijd metterdaad ontvangen om de zaligheid te kunnen bekomen? — Welke middelen kunnen het doopsel soms vervangen? — Waarin bestaan zij? — Hoe noemt men deze middelen en waarom? — Vervangen zij ten volle het sacrament van het doopsel, en ontstaan zij van de plicht van het sacrament van het doopsel te ontvangen? — Geef rekenschap van het antwoord. — Welk bijzonder uitwerksel van het sacrament van het doopsel behoort ook aan de marteldood?
3. Wiens ambt is het ‘t doopsel te bedienen? — Verklaar deze uitdrukking: *het ambt van het doopsel te bedienen*. — Wie mag in de nood dopen? — Wat verstaat men hier door *nood*? — Waarom heeft Christus het recht van dopen niet aan de priesters alleen voorbehouden? — Waarom zegt de catechismus niet *kan iedereen dopen*, maar *mag iedereen dopen*? — Wie kan dus geldig dopen, en wie mag dopen? — Hoe blijkt Christus’ wijsheid in hetgeen hij vastgesteld heeft nopens de bedienaar van het doopsel in de nood?
4. Met welke stof moet men dopen? — Zeg, met de woorden van de catechismus, hoedanig deze stof moet zijn. — Verklaar deze woorden. — Welke voorbeelden geeft de catechismus van onbetwijfelbare goede stof tot het doopsel? — Geef voorbeelden van stoffen, die de hoedanigheid, door de catechismus vereist, niet bezitten. — Hoe heeft Christus zijn wijsheid getoond met de gezegde stof tot het uitwendig teken van het doopsel aan te nemen? — Mag men ooit met een twijfelachtige stof het doopsel toedienen? — Waarop moet men dan letten? — Wat heeft de h. kerk nopens het water van het doopsel ingesteld en geboden? — Geldt dit gebod ook in de nood?
5. Zeg de formule welke de bedienaar in het doopsel moet uitspreken. — Zeg, met de woorden van de catechismus, hoe deze formule tot het doopsel vereist is, en verklaar ze. — Wat vinden wij in deze formule? — Wanneer moet deze formule uitgesproken worden, waarom in die ogenblik en door wien?
6. Wat verstaat men door: herdoopt worden *op conditie*? — Mag men ooit zonder conditie herdoopt worden? — Geef er de reden van. — Mag men ooit op conditie herdoopt worden? — Zeg, met de woorden van de catechismus, wanneer dit mag geschieden en leg die woorden uit. — Breng dit antwoord overeen met de leer die zegt, dat het doopsel niet meermaals mag ontvangen worden.
7. Noem, met de woorden van de catechismus, de verschillende uitwerksels van het doopsel. — Leg ze uit. — Welke andere uitwerksels gaan met deze gepaard? — Hoe

verschilt het doopsel, door die uitwerksels, van de sacramenten van de levenden en van het sacrament van de biecht? — Waarom betaamt het dat het doopsel al de pijnen van de zonden vergeve? — Neemt het doopsel ook al de gevolgen van de erfzonde weg? — Geef er de reden van.

8. Wat betekenen de woorden *peter* en *meter*? — Waarom worden zij gebruikt in het doopsel en in het vormsel? — Zeg, met de woorden van de catechismus, waartoe zij verplicht zijn, — Wat betekenen de woorden: die zij geheven of tot het vormsel geleid hebben? — Wanneer moeten zij deze plicht vervullen?
9. Geef de zin van de vraag: *wat bereiding is er van node tot het doopsel?* — Wat is er in de dopeling vereist om het doopsel geldig te ontvangen? — Welke klassen van personen zijn er te onderscheiden, als er spraak is van de vereiste bereiding tot het doopsel? — In wie is er tot dit sacrament bereiding nodig? — Zeg, met de woorden van de catechismus, welke bereiding er in hen nodig is, — Leg die woorden uit. — Geef de reden van die vereiste bereiding. — Wat is er in iemand, die tot de jaren van verstand gekomen is, vereist, opdat hij door het doopsel gans gezuiverd zou worden van alle zonden en schulden.
10. Waartoe dienen de *ceremoniën* ten opzichte van de kracht en de uitwerking van het doopsel? — Hoe onderwijzen zij ons nopens die kracht en uitwerking? — Welke ceremoniën onderwijzen ons nopens de kracht en welke nopens de uitwerking?

EEN EN DERTIGSTE LES

Van het Vormsel

Natuur		Wat is het vormsel?
	Gebruik	<i>Wanneer moet men het Vormsel ontvangen?</i>
	Beletselen	<i>Hoe dikwijls mag men gevormd worden?</i>
Natuur nader bepaald	Uitwendig teken	<i>Wat is er van node tot het Vormsel?</i>
	Uitwerksels	<i>Waarmee bestrijkt de bisschop het voorhoofd in het vormsel?</i>
	Ceremoniën	<i>Wat verkrijgen wij door het Vormsel?</i> <i>Waartoe dient de doek, die men ons voorbindt?</i> <i>Waarom geeft men ons in het Doopsel en in het Vormsel namen van Heiligen?</i>

Wat is het vormsel?

Een sacrament, dat van de bisschop wordt gegeven aan degenen die gedoopt zijn, in hetwelk, door de zalving en de heilige woorden, genade en sterkte wordt gegeven om het geloof vast te blijden

A. Het antwoord leert ons kennen 1° de bedienaar van dit sacrament, 2° de personen voor wie het bestemd is, 3° zijn uitwendig teken en 4° zijn uitwerksel.

1° *De bedienaar:* het vormsel is **een sacrament dat van de bisschop wordt gegeven:** de bisschoppen zijn de gewone bedienaars van het vormsel; doch ook enkele priesters kunnen en mogen het toedienen, als zij van de paus daartoe gemachtigd zijn. Christus heeft gewild dat het een zo edele bedienaar had, eensdeels, om zijn mindere noodzakelijkheid, andersdeels om de gewichtigheid van zijn uitwerksel, namelijk, van de volwassenheid in het geestelijk leven, beter te doen uitschijnen.

2° *De personen voor wie het vormsel bestemd is:* het wordt gegeven **aan degenen die gedoopt zijn.** (3^e v.)

3° *Zijn uitwendig teken:* **de zalving** die de bisschop op het voorhoofd van de vormeling doet, **en de heilige woorden** die hij ondertussen uitspreekt, te weten: « Ik teken u met

het teken des H. Kruis en vorm u met het Chrisma van de zaligheid. In de naam van de Vader, en van de Zoon, en van de H. Geest. » (5^e v.)

4° *Zijn uitwerksel: genade en sterkte om het Geloof vast te belijden.* Genade en sterkte zijn hier geen twee verschillende zaken: die woorden betekenen versterkende genade of genade die bijzondere sterkte geeft. (6^e v.)

Het woord *vormsel* is zoveel als *vroomsel*, d.i. iets dat vroom, kloek of sterk maakt. Het Vormsel verdient deze naam, omdat het de mens die door het Doopsel in het geestelijk leven geboren is, tot de volwassenheid van dat leven brengt.

Wanneer moet men het Vormsel ontvangen?

Als men tot de jaren van verstand gekomen is, en daartoe bekwaamheid heeft

A. Men moet het Vormsel ontvangen als deze *twee* conditiën vervuld zijn:

1° **Als men tot de jaren van verstand gekomen is;** bijgevolg moet het niet, gelijk het Doopsel, aan de kleine kinderen gegeven worden;

2° **En daartoe — bekwaamheid heeft:** genoegzame kennis van het Geloof om dit Sacrament met veel vrucht te ontvangen.

Het Vormsel is niet nodig aan al de mensen die de genade Gods willen bekomen en tot de eeuwige zaligheid geraken, omdat het niet dient, gelijk het Doopsel, om ons het geestelijk leven te schenken, maar enkel om dat leven in ons te voltrekken. Kwam men het nochtans uit verachting of geringschatting te verzuimen, men zou voorzeker dodelijk zondigen.

Wat is er van node tot het Vormsel?

Dat men gedoopt zij, en gezuiverd van alle dodelijke zonden

V. Wat is er nodig om het Vormsel geldig en met vrucht te ontvangen?

A. Daartoe zijn *twee* dingen nodig:

1° **Dat men gedoopt zij;** zonder dat is men onbekwaam het te ontvangen; want het Doopsel is het eerste Sacrament.

2° **En gezuiverd van alle dodelijke zonden;** want het Vormsel is een Sacrament van de levenden, en moet bijgevolg in staat van genade ontvangen worden.

Hoe dikwijls mag men gevormd worden?

Niet meer dan één in het leven, om het merkteken, dat het in de ziel prent

A. Zie 29e les, 7e vr.

Waarmee bestrijkt de bisschop het voorhoofd in het vormsel?

Met olie gemengeld met balsem en van de bisschop daartoe gewijd

V. Met welke stof geschiedt de zalving die tot het uitwendig teken des Vormsels behoort?

A. Zij geschiedt — **met olie**: met olijfolie, want gewoonlijk wordt deze alleen in de H. Schrift en in de kerkelijke boeken onder de naam van *olie* begrepen. Deze olie echter moet twee hoedanigheden hebben: 1° **gemengeld zijn met balsem**, die een welriekende stof is; 2° **van de bisschop daartoe gewijd**zijn, en dan krijgt zij de naam van *Chrisma* (zalf bij uitnemendheid).

Wat verkrijgen wij door het Vormsel?

De genade Gods om het Geloof vast te blijden

V. Welke bijzondere genade verkrijgen wij door het Vormsel?

A. Wij verkrijgen — **de genade Gods**: vermeerdering van de heiligmakende genade, recht tot de dadelijke, en een eeuwig en altijddurend merkteken, uitwerksels die allen ons bijzonder bekwaam maken — **om het Geloof vast te blijden**: om, zonder aarzelen of twijfelen, in weerwil van alle bekoringen het Geloof inwendig te bewaren en er onze begeerten naar te schikken, uitwendig door woorden en werken te blijden, en zo een volmaakt christelijk leven te leiden. Het Vormsel dus maakt ons volwassen Christenen, zodat er tussen een persoon die enkel gedoopt, en een anderen die ook gevormd is, hetzelfde verschil bestaat als tussen een kind en een volwassen mens.

Het uitwendig teken des Vormsels drukt er duidelijk de bijzondere genade van uit; immers wat 1° de *zalving* betreft, zij geschiedt met olie gemengeld met balsem, twee stoffen waarvan de eerste, uit hoofde van haar helende en versterkende kracht, ongetwijfeld dienstig is om de bekomen volwassenheid van het geestelijk leven te betekenen; en de laatste, wegens haar voorbehoudende kracht en haar aangenamen geur, allerbest doet uitschijnen hoe de genade des Vormsels ons tegen de zonde bevrijdt, en ons bekwaam maakt om voorbeelden te geven van alle deugden. Verder treft men in de omstandigheid, dat de olie gemengeld met balsem door de bisschop gewijd is en ook dat dit Sacrament door hem bediend wordt, een klaar teken aan van de verhevene uitwerksels van het Vormsel. Wat nu 2° de *heilige woorden* aangaat, deze vooral: « *Ik vorm u* », ik versterk, ik bevestig u, leren ons meer specifiek de bijzondere genade kennen die door de *zalving* wordt aangeduid.

Waartoe dient de doek, die men ons voorbindt?

Tot eerbiedigheid voor de heilige olie, en ook om indachtig te wezen, dat wij voor Christus en het Geloof veel moeten verdragen

V. Waartoe dient de doek die men de vormelingen om het voorhoofd bindt als zij reeds gezalfd zijn?

A. Hij dient tot een *dubbel einde*:

1° **Tot eerbiedigheid voor de heilige olie:** opdat de gewijde olie op geen onbetamelijke wijze zou aangeraakt of afgevaagd worden;

2° **Om indachtig te wezen dat wij voor Christus en het Geloof veel moeten verdragen:** om de vormeling te herinneren dat hij allen smaad en schaamte moet willen lijden om Christus getrouw te blijven en diens leer, door woorden en werken, tot de dood toe te belijden.

Heden bestaat deze ceremonie niet meer, en in haar dubbel einde is volgender wijze voorzien: terstond na de zalving droogt een priester, bij middel van wat brood en wat boomwol of watte, de heilige olie af, en de bisschop geeft de vormeling een zachten kaakslag, zeggende: « *Vrede zij met u.* »

Waarom geeft men ons in het Doopsel en in het Vormsel namen van Heiligen?

Opdat wij die zouden leren navolgen, en van dezelve als onze patronen geholpen mogen worden

A. Dit wordt gedaan om *twee* redenen:

1° Opdat wij die zouden leren navolgen: hiertoe is het zeer dienstig, want zo houdt de H. Kerk ons bijzondere voorbeelden voor, die wij met meer genegenheid zullen zoeken te kennen en te benuttigen. Dan, als wij ons met de namen van Heiligen zullen horen noemen, dan zullen wij ons dikwijls hun voorbeelden herinneren, en er door opgewekt worden om ons leven naar het hun te schikken.

2° Opdat wij van dezelve als onze patronen geholpen mogen worden immers de H. Kerk bidt door haar bedienaar, opdat wij de bijzondere bescherming mogen bekomen van de Heiligen wier namen wij in het Doopsel of in het Vormsel gekregen hebben.

In het Vormsel legt de bisschop gewoonlijk geen nieuwe namen, maar opnieuw de namen van het Doopsel op.

Aanmerking

Het uitwendig teken van het Vormsel, namelijk, de zalving met het Chrisma en de heilige woorden van de bisschop, geeft duidelijk te kennen dat dit Sacrament de mens van intredend lid tot volwassen lid van de H. Kerk maakt, of hem tot de volwassenheid brengt in het leven van de genade; dat het bijgevolg te die einde de heiligmakende genade en het recht tot de dadelijke vermeerdert en volmaakt, en daarenboven het merkteken van volwassen lid van de H. Kerk in de ziel prent. Daarom moet de vormeling gedoopt en zo reeds intredend lid van de H. Kerk zijn, alsook de genade Gods al bezitten; want daar alleen kan het geestelijk leven voltrokken worden, waar het alreede bestaat. Om diezelfde reden, namelijk, om de bijzondere uitwerksels van het Vormsel, mag men het nooit meer dan één, maar moet men het eens ontvangen, als men tot de jaren van verstand gekomen is, en daartoe bekwaamheid heeft.

VRAGEN

Waarvan spreekt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Zeg in 't kort wat ieder deel bevat.

1. Zeg, met de woorden van de Catechismus: a) wie de bedienaar van dit Sacrament is, b) voor wie het bestemd is, c) welk er het uitwendig teken van is, en d) welke er de uitwerksels van zijn. — Leg dit alles in 't kort uit. — Geef rekenschap over de bijzonderen bedienaar des Vormsels. — Verklaar het woord *Vormsel*.

2. Hoeveel conditiën zijn er vereist om het Vormsel te moeten ontvangen? — Stel ze voor met de woorden van de Catechismus, en verklaar deze woorden. — Is het

Vormsel zo nodig ter zaligheid als het Doopsel? — Geef daar de reden van. — Wanneer zondigt men voorzeker dodelijk met het Vormsel te verzuimen?

3. Geef de zin van de vraag: *wat is er van node tot het Vormsel?* — Hoeveel en welke dingen zijn, volgens de Catechismus, daartoe vereist? — Geef rekenschap van deze vereiste voorwaarden.
4. Mag men meer dan één gevormd worden? — Welke is de reden daarvan?
5. Zeg, met de Catechismus, met welke stof de zalving in het Vormsel geschiedt, en hoedanig deze stof moet zijn. — Leg dit alles uit, — Hoe wordt die stof genoemd?
6. Hoe stelt de Catechismus ons de bijzondere genade des Vormsels voor? — Wat is er hier te verstaan door *de genade Gods*? — Wat betekenen de woorden: *om het Geloof vast te blijden*? — Welk verschil bestaat er dan tussen iemand die enkel gedoopt en iemand die ook gevormd is? — Toon hoe het uitwendig teken des Vormsels geheel deze bijzondere genade betekent.
7. Zeg, met de woorden van de Catechismus, om welke redenen de H. Kerk de ceremonie heeft ingesteld van, na de zalving, een doek om het voorhoofd des vormelings te binden. — Leg deze woorden uit. — Bestaat deze ceremonie nog? — Hoe is nu voorzien in het einde, waartoe zij ingesteld geweest is?
8. Zeg, met de woorden van de Catechismus, om welke redenen in het Doopsel en in het Vormsel namen van Heiligen gegeven worden. — Bewijs dat die redenen geldig zijn. — Worden in het Vormsel andere namen gegeven dan in het Doopsel?

TWEE EN DERTIGSTE LES

Van het Heilig Sacrament des Altaars

Natuur	Instelling	{ <i>Wat is het Heilig Sacrament des Altaars?</i> <i>Tot wat einde heeft Christus het Heilig Sacrament des Altaars ingesteld?</i>
Natuur nader bepaald	Christus' tegenwoordigheid in dit Sacrament	{ <i>Wat is er ons tegenwoordig in het Heilig Sacrament?</i> <i>Hoe wordt ons Christus tegenwoordig gesteld in het Heilig Sacrament?</i>
	Gebruik en verering van dit Sacrament	{ <i>Onder welk deel van de Heilige Hostie is Christus, als die gebroken wordt?</i> <i>Moeten alle mensen Christus ontvangen onder één gedaante of onder allebei de gedaanten?</i>
	Ceremonië	{ <i>Wat eer zijn wij het Heilig Sacrament schuldig?</i> <i>Is het ook Christus' bloed dat men ons geeft na de Heilige Communie?</i>

Wat is het Heilig Sacrament des Altaars?

Een Sacrament, van Christus onze Zaligmaker ingesteld, in hetwelk, onder de gedaante van brood en wijn, Hij zelf tegenwoordig is

A. Het antwoord spreekt ons: 1° van de instelling, 2° van het uitwendig teken, en 3° van de bijzondere genade van het H. Sacrament des Altaars.

1° *De instelling:* het is **een Sacrament van Christus, onze Zaligmaker, ingesteld.**

Deze instelling greep plaats 's avonds voor Jezus' dood, op 't einde van het Laatste Avondmaal. De Heer nam dan het brood in zijn gebenedijde handen, sprak er een lof- en dankgebed over uit, brak het in stukken en zei: « *Neemt en eet; dit is mijn lichaam.* » Daarna nam Hij ook de kelk in handen, deed een lof- en dankgebed, en gaf die aan zijn discipelen zeggende: « *Drinkt allen hieruit; want dit is mijn bloed van het Nieuw Testament, dat voor u en voor velen zal vergoten worden ter vergeving van de zonden. Doet dit, zo dikwijls gjij deze kelk zult drinken, tot mijne gedachtenis.* »

't Is omdat de H. Schrift ons heel klaar leert, *wanneer en hoe* de instelling van het H. Sacrament des Altaars geschiedde, dat de Catechismus er hier bijzondere melding van

maakt. Dit doet hij ook, en om dezelfde reden, in de bepaling van de Biecht. Bij de overige Sacramenten maakt hij daar geen gewag van, omdat wij uit de Schrift of de Overlevering *niet*, of ten minste *niet volkomen* weten, *hoe en wanneer*, maar enkel *dat zij* van Christus ingesteld zijn. — De instelling van het H. Sacrament des Altaars wordt gevierd op Witte Donderdag.

2° *Het uitwendig teken: de gedaanten van brood en wijn onder dewelke Christus zelf tegenwoordig* (gesteld) **is** door de woorden van de Consecratie, die de priester over het brood en de wijn gesproken heeft; anders gezegd: de gedaanten van brood en wijn onder dewelke Christus zelf tegenwoordig is, met de woorden van de Consecratie door dewelke Hij er onder tegenwoordig gesteld, en zijn tegenwoordigheid ons kenbaar gemaakt is. Hier is dus geen sprake van waar brood en ware wijn, maar enkel van gedaanten van die beide stoffen, van hun uiterlijk voorkomen, hun vorm, smaak, kleur, reuk, zwaarte, enz.; het wezen hier tegenwoordig is Christus zelf, doch niet in zijn natuurlijke gedaante, maar onder die van brood en wijn.

3° *De sonderlinge genade: Christus zelf onder de gedaanten van brood en wijn tegenwoordig:* d.i. Christus zelf, de bron en de gever van alle genade, ons als *spijs*, van het geestelijk leven van de ziel voorgesteld, i.a.w. een mededeling van het goddelijk leven, van de goddelijke krachten om het goed te kennen en te doen, en zo in het geestelijk leven gevoed te zijn: de gedaanten van brood en wijn geven duidelijk te kennen, dat de genade van dit Sacrament een voedsel is, en de tegenwoordigheid van Christus leert ons, waardoor wij in dit Sacrament gevoed worden, namelijk door Christus zelf, en bijgevolg door een mededeling van de goddelijke krachten.

Deze genade is heel verschillend van die van het Doopsel en des Vormsels: door het Doopsel worden wij in *het geestelijk leven geboren*; door het Vormsel verkrijgen wij de *volwassenheid*, en door het H. Sacrament des Altaars *de spijs* van dit leven.

Men bemerke hier, dat het uitwendig teken van het H. Sacrament des Altaars onder andere deze eigenschappen heeft: a) dat het niet, gelijk dit van de andere Sacramenten, *voorbijgaand*, maar wel *blijvend* is, aangezien Christus onder de gedaanten van brood en wijn op een voortdurende wijze tegenwoordig blijft, en b), dat het ons niet uitsluitend leert, *welke bijzondere* genade er door wordt gegeven, maar ook nog wat de genade in haar zelve is. Het uitwendig teken van het Doopsel leert ons, dat de genade van dit Sacrament voor eigendom heeft ons te zuiveren van de zonde; en dit des Vormsels, dat dit Sacrament ons de volwassenheid in het geestelijk leven geeft, maar noch het een noch het ander zegt ons waarin de betekende genade eigenlijk gelegen is. Integendeel het uitwendig teken van het H. Sacrament des Altaars leert ons niet uitsluitend, *dat* de genade van dit Sacrament

voor eigendom heeft onze ziel in 't geestelijk leven te spijzen, maar ook nog *waarin* die genade bestaat. Hetgene hier tot spijs gegeven wordt, is geen natuurlijke stof, gelijk het water of de olie van het Doopsel of het Vormsel, maar Christus zelf; en zo wordt er uitgedrukt, dat de genade Gods, die hier bijzonder gegeven wordt om de ziel te spijzen, gelijk zij in het Doopsel en in het Vormsel gegeven wordt om het geestelijk leven in te storten en het te volmaken, niets anders is dan een mededeling van de goddelijke krachten, van het goddelijk leven zelf, onder het opzicht van het goede te kennen en het te doen.

Het H. Sacrament des Altaars wordt aldus genoemd, omdat het op het *altaar*, d. i., op de tafel die tot het opdragen van het sacrificie bestemd is, onder de Mis teweeggebracht wordt. Het heet ook *Heilig Sacrament* omdat het Christus, de heilige zelve, bevattende, bij uitmuntendheid *heilig* is.

Tot wat einde heeft Christus het Heilig Sacrament des Altaars ingesteld?

Ten eerste, opdat het ons zou wezen een gedachtenis van zijn liefde en zijn heilig lijden; ten tweede, tot een waarachtige spijs van onze ziel; ten derde, tot een gedurig sacrificie van de Nieuwe Wet

V. Om welke redenen heeft Christus het zo verheven H. Sacrament ingesteld?

A. Hij heeft het ingesteld om deze *drie* redenen:

Ten eerste, opdat het ons zou wezen een gedachtenis van zijn liefde en zijn heilig lijden: opdat het ons zou herinneren hoe Hij ons bemint, en hoe Hij voor onze zaligheid geleden en de dood ondergaan heeft. Het is a) *een gedachtenis van zijn liefde* voor ons; immers het grootste liefdebewijs dat men iemand geven kan, bestaat ongetwijfeld in tot hem te gaan en bij hem te blijven om hem te helpen, te troosten en hem allerlei diensten te bewijzen; welnu, door het H. Sacrament komt en blijft Christus bij ons, om ons in alle noodwendigheden bij te staan en ons alle goed te schenken; Hij komt en blijft bij ons, niet op een enkele plaats, maar overal waar priesters te vinden zijn, zodat dit

Sacrament terecht een voortzetting en zelfs een uitbreiding van het groot liefdewerk van de menswording mag genoemd worden. Het is b) *een gedachtenis van zijn heilig lijden*: de gedaanten van brood en wijn zijn gedaanten van *levenloze* zaken, (in brood en wijn is er geen leven te vinden), en zo stellen zij ons Christus, die er onder tegenwoordig is, voor, niet als *levend*, maar als *dood*. Daarenboven leren zij ons dat Christus een *bloedige* dood gestorven is; want de dubbele gedaante waaronder Hij tegenwoordig is, stellende de een (de gedaante van brood) een vaste, en de andere (de gedaante van wijn) een vloeibare stof voor, dient rechtstreeks om te tonen dat Christus door het scheiden van lichaam en bloed gestorven is: de gedaante van brood verbeeldt zijn dood lichaam van bloed beroofd; de gedaante van wijn, zijn bloed van het lichaam afgescheiden.

Ten tweede, tot een waarachtige spijs van onze ziel opdat het zou dienen om onze ziel in het leven van de genade te voeden: dit is immers zijn bijzondere genade. Het geestelijk voedsel, dat het ons geeft, bestaat uit de volgende genaden: 1° vermeerdering van de heiligmakende genade, 2° recht tot de dadelijke, 3° vergiffenis van die dagelijkse zonden waarover men enig leedwezen heeft; — dit uitwerksel komt voorzeker voort uit de goede werken, het leedwezen en de gebeden waartoe de vurigheid van de liefde, door dit Sacrament ingestort, ons opwekt, en misschien ook uit de vermeerdering van onze vriendschap met God, (zie 14^e les, vr. 3.) aangezien het natuurlijk is dat God ons zulke fouten vergeeft, als Hij ons in inniger vriendschap ontvangt; 4° dikwijls een bijzondere inwendige vreugde.

Ten derde, tot een gedurig sacrificie van de Nieuwe Wet opdat het zou dienen tot een sacrificie in de H. Kerk gedurig op te dragen. (33^e les.)

Wat is er ons tegenwoordig in het Heilig Sacrament?

**Christus zelf, God en mens, met zijn ziel en zijn lichaam,
gelijk Hij nu glorieus in de hemel is**

V. **Wat**, welk wezen, **is er ons tegenwoordig in het Heilig Sacrament**, onder de gedaanten van brood en wijn, die wij uitwendig zien?

A. Het wezen in het H. Sacrament des Altaars tegenwoordig is niet brood of wijn, maar **Christus**, de tweede persoon van de H. Drievuldigheid, God en mens, en Hij is daar

tegenwoordig niet alleen met zijn kracht, gelijk in de andere Sacramenten, noch alleen door afbeelding, gelijk in de kruisbeelden, noch alleen door het Geloof, gelijk bij degenen die op Hem denken, maar **zelf**, d, i, in persoon of wezenlijk; — 't is Christus niet enkel als God, gelijk Hij overal is met de Vader en de H. Geest, maar als **God en mens**; — 't is Christus niet enkel met zijn ziel, gelijk in zijn nederdaling ter helle, of niet enkel met zijn lichaam gelijk in zijn graf; — noch met een *nieuwe* ziel en een *nieuw* lichaam, maar **met zijn ziel en met zijn lichaam**, met die ziel en dat lichaam, welke Hij bij zijn menswording heeft aangenomen; — 't is Christus met zijn hele menselijke natuur, niet gelijk Hij hier op aarde was, aan lijden en dood onderworpen, maar **gelijk Hij nu glorieus in de hemel is**, gelijk Hij nu, begaafd met de vier hoedanigheden van de verheerlijkte lichamen, met klarheid, snelheid, subtiliteit en onlijdelijkheid, ter rechter hand van zijn Vaders gezeten is.

Uit de verheerlijkten staat van Christus' menselijke natuur in het H. Sacrament des Altaars blijkt, dat zijn lichaam daar geenszins van het bloed is afgescheiden. De verscheidenheid van gedaanten dient wel om het lichaam van het bloed als gescheiden te verbeelden, maar geenszins om uit te drukken, dat deze daar wezenlijk gescheiden zijn. Uit het antwoord volgt nog, dat Christus, als Hij zich in het H. Sacrament tegenwoordig stelt, daarom niet de hemel verlaat. Met één en dezelfde menselijke natuur is Hij in de hemel en op al de plaatsen, waar het H. Sacrament rust, tegenwoordig. In de hemel is Hij in zijn natuurlijke gedaante; hier op aarde in het H. Sacrament is Hij onder de gedaanten van brood en wijn.

In deze tegenwoordigheid van Christus in het H. Sacrament, zijn er twee punten, die wij niet kunnen verstaan, maar die wij nochtans, gelijk al de andere punten van de christelijke leer vast geloven, om reden van de onfeilbaarheid van God, die ze ons geopenbaard heeft. Deze zijn: 1° hoe Christus' lichaam onder vreemde gedaanten, namelijk onder de gedaanten van brood en wijn kan tegenwoordig wezen; en 2° hoe een en hetzelfde lichaam van Christus in de hemel verblijven kan en tegelijk hier op aarde is overal, waar het H. Sacrament berust.

Hoe wordt ons Christus tegenwoordig gesteld in het Heilig Sacrament?

Door de woorden van de Consecratie, die de priester spreekt, wordt het brood en de wijn veranderd in het lichaam en bloed van Christus

V. Door welke middel en op welke wijze wordt ons Christus tegenwoordig gesteld in het H. Sacrament?

A. Dit geschiedt **door de woorden van de Consecratie**(letterlijk: inzegening, heililing) van de Mis: « Dit is mijn lichaam... deze is de kelk van mijn bloed » — **die de priester spreekt:** die een geldig gewijde priester spreekt en alleen kan geldig spreken, — **wordt het brood en de wijn veranderd in het lichaam en het bloed van Christus:** houdt het brood en de wijn op onder hun gedaanten te bestaan, om vervangen te worden door het levend lichaam van Christus, zoodanig dat, na de Consecratie, van het brood en de wijn niets anders overblijft dan hun gedaanten, waaronder nu Christus zelf tegenwoordig is.

Men bemerke wel dat niet het hrood enkel in het lichaam, en de wijn enkel in het bloed, maar het een en het ander in geheel het levend lichaam van Christus veranderd worden, en dat deze verandering geschiedt, niet doordat de bestanddelen van brood en wijn de stof worden van Christus' lichaam, maar wel doordat die bestanddelen, al blijven hun gedaanten, ophouden te bestaan om te gelijkertijd door het levend lichaam van Christus onder die gedaanten bestaande vervangen te worden.

Drie dingen dus zijn tot het tegenwoordigstellen van Christus onder de gedaanten van brooden wijn vereist: 1° waar brood en ware wijn; 2° de woorden van de Consecratie over dat brood en die wijn uitgesproken; 3° een priester die deze woorden uitspreekt, met de mening van te doen hetgeen Christus ingesteld heeft of de H. Kerk doet.

Onder welk deel van de Heilige Hostie is Christus, als die gebroken wordt?

Onder allebei en onder alle stukken, al waren er ook vele

V. Het woord *hostie* betekent *slachtoffer*; de H. Hostie is hier de gedaante van brood waaronder Christus tegenwoordig is. Zij wordt zo genoemd, omdat zij de Heer wezenlijk als slachtoffer voorstelt.

A. Als de Hostie gebroken wordt, is Christus **onder allebei**, wanneer zij in twee, **en onder alle stukken**, wanneer zij in meer delen verdeeld wordt, — **al waren er ook vele**: ‘t is gelijk hoeveel stukken er zijn; want door de verdeling van de H. Hostie wordt Christus’ lichaam niet verdeeld, daar de gedaanten van brood en wijn, al is Hij er onder tegenwoordig, toch geenszins zijn gedaanten zijn. Voor dat zij gebroken wordt, is Christus tegenwoordig in geheel de H. Hostie en geheel in al haar delen, gelijk onze ziel tegenwoordig is geheel in geheel het lichaam en geheel in al zijn delen.

De Catechismus spreekt hier uitsluitend van de verdeling van de H. Hostie, en niet van de verdeling van de Kelk, omdat deze maar zelden geschiedt. Dezelfde leer echter geldt voor beide.

Moeten alle mensen Christus ontvangen onder één gedaante of onder allebei de gedaanten?

Onder de ene hebben wij zoveel als onder de twee, en de H. Kerk wil, dat wij met één tevreden zijn, uitgenomen de priesters, als zij Mis doen

V. Moeten alle Christenen het H. Sacrament ontvangen onder de ene gedaante van brood, of onder de heide gedaanten van brood en wijn?

A. Onder de ene — hebben wij zoveel als onder de twee ontvangen wij Christus en de bijzondere genade van het H. Sacrament zo volkomen als onder de twee gedaanten, zodat het, uit de natuur van de zaak, niet voordeliger is onder de heide gedaanten te communiceren dan enkel onder één; — **en de H. Kerk wil, dat wij met één tevreden zijn:** bovendien, om de grote moeilijkheden die de Nutting onder de gedaante van wijn medebracht, gebiedt de H. Kerk, dat wij het H. Sacrament slechts onder de ene gedaante van brood zouden ontvangen, **uitgenomen de priesters, als zij Mis doen;** dan immers zijn deze, krachtens een goddelijk gebod verplicht, onder de beide gedaanten te communiceren, vermits Christus van die Communie een voltrekkend deel van de H. Mis gemaakt heeft. Buiten dit geval moeten de priesters zich, zowel als de andere gelovigen, met de ene gedaante van brood tevreden houden.

Wat eer zijn wij het Heilig Sacrament schuldig?

Dezelfde eer, die wij aan Christus moeten geven, te weten, de goddelijke eer en aanbidding

V. Welke in- en uitwendige eer zijn wij het H. Sacrament schuldig: is het de eer die aan God toekomt, ofwel die aan de Heiligen, óf aan de beelden van God en van de Heiligen, óf aan de heilige zaken eigen is?

A. Wij zijn het H. Sacrament **dezelfde** in- en uitwendige **eer** schuldig **die wij aan Christus**, in de hemel heersende, **moeten geven**, en die zijn Apostelen Hem moeten bewijzen hebben, als Hij op aarde verbleef, **te weten, de goddelijke eer:** de eer waardoor wij Hem als God erkennen, en die, bij uitnemendheid, **aanbidding** genoemd wordt. De reden hiervan is, dat het H. Sacrament Christus zelf, die God is, in zich bevat; welau aan God moet noodzakelijk de goddelijke eer gegeven worden.

De andere Sacramenten moeten wij slechts eren als bijzondere bronnen van de goddelijke genade: de Heiligen, als vrienden en voorsprekers bij God; de beelden, als zaken die ons God of de Heiligen voorstellen.

Is het ook Christus' bloed dat men ons geeft na de Heilige Communie?

Geenszins; maar het is uitsluitend wijn, dienende om de Heilige Nutting te vervorderen

V. Is ook de drank die men ons geeft na de H. Communie, gelijk die van de Communie zelve, een gedaante van wijn waaronder Christus tegenwoordig is?

A. Dat is hij **geenszins; maar het is uitsluitend wijn, dienende – om de Heilige Nutting te vervorderen**: om het doorzwelgen van de H. Hostie te vergemakkelijken. Om reden van de menigvuldige ongemakken die er uit vloeiden, is het gebruik van die wijn te geven bijna overal afgeschaft, tenzij in de Heilige Wijdingen en, op sommige plaatsen, bij de Eerste Communie. Aan de zieken geeft men dikwijls wat wijn of water.

Aanmerking

Het uitwendig teken van dit Sacrament, namelijk de gedaanten van brood en wijn, waaronder Christus zelf door de woorden van de Consecratie tegenwoordig gesteld is, legt ons voor ogen, dat het H. Sacrament de spijs bevat van onze zielen en doet ons zelfs begrijpen wat die spijs is, dat zij namelijk een rechtstreeksche mededeling is van de goddelijke krachten; – en de tegenwoordigheid van Christus onder die gedaanten bewijst heel klaar, hoe het een gedachtenis is van zijn liefde en zijn heilig lijden, en hoe het een sacrificie uitmaakt.

Wat Christus' tegenwoordigheid in het H. Sacrament betreft, a) zijn tegenwoordigstelling wordt betekend en geschiedt door de woorden van de Consecratie die de priester spreekt; – b) aangezien Christus sedert zijn verrijzenis in een verheerlijkten staat is, zo is Hij in het H. Sacrament juist gelijk Hij nu in de hemel is, en om diezelfde reden is Hij ook tegenwoordig onder alle stukken, in dewelke de Heilige Hostie gebroken wordt; – c) uit hoofde van Christus' tegenwoordigheid onder ieder van de twee gedaanten, hebben wij zoveel met enkel één als met de beide gedaanten te nutten, en daarom heeft de H. Kerk de macht om te gebieden, dat de gelovigen, buiten de Communie van de priester in de Mis die door Christus zelf geregeld is geweest, zich met één gedaante zouden tevreden

houden; — d) om Christus' tegenwoordigheid zijn wij het H. Sacrament de goddelijke en opperste eer schuldig; — e) de wijn die soms na de Communie gegeven wordt, is Christus' bloed niet, aangezien de woorden van de Consecratie er niet over uitgesproken zijn.

VRAGEN

Welk is het voorwerp van deze les? — Hoe is zij verdeeld? — Geef in 't kort de inhoud van ieder deel.

1. Wanneer is het H. Sacrament des Altaars ingesteld? — Waarom maakt de Catechismus hier bijzondere melding van de instelling van dit Sacrament? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, welk er het uitwendig teken van is. — Stel dit uitwendig teken in andere woorden voor. — Verklaar de woorden: *gedaanten van brood en wijn*, en deze andere: *onder dewelke Christus zelf tegenwoordig is*. — Zeg, met de woorden van de Catechismus, welke de bijzondere genade van dit Sacrament is. — Leg die woorden uit. — Hoe is deze bijzondere genade door het uitwendig teken betekend? — Hoe verschilt deze bijzondere genade van die van het Doopsel en des Vormsels? — Wat is er eigen aan het uitwendig teken van dit Sacrament onder het opzicht: a) van zijn bestaan, en b) van zijn betekenis? — Hoe wordt dit Sacrament genoemd en waarom?
2. Zeg om hoeveel redenen Christus dit Sacrament heeft ingesteld. — Noem ze met de woorden van de Catechismus. — Toon hoe dit Sacrament een gedachtenis is: a) van Christus' liefde tot ons, en b) van zijn heilig lijden. — Leg de woorden uit: *tot een waarachtige spijs van onze ziel*. — Welke zijn in 't bijzonder al de uitwerksels van dit Sacrament?
3. Welk wezen is in het H. Sacrament tegenwoordig? — Zeg, met de woorden van de Catechismus, hoe het daar tegenwoordig is, en leg ieder woord uit. — Is, in het H. Sacrament, Christus bloed niet van zijn lichaam gescheiden? — Geef de reden van uw antwoord. — Waartoe dient dus de verscheidenheid van gedaanten? — Als Christus in het H. Sacrament begint tegenwoordig te zijn, verlaat Hij dan de hemel? — Bewijs uw antwoord door de Catechismus. — Welk verschil is er tussen de tegenwoordigheid van Christus in het H. Sacrament en zijn tegenwoordigheid in de hemel? — Wat gaat, in de tegenwoordigheid van Christus in het H. Sacrament ons verstand te boven?

4. Zeg, met de woorden van de Catechismus, door welke middel Christus tegenwoordig gesteld wordt in het H. Sacrament. — Leg die woorden uit. — Zeg ook met de Catechismus, hoe die tegenwoordigstelling geschiedt. — Wordt het brood alleen in het lichaam van Christus, en de wijn alleen in zijn bloed veranderd? — Gaan de bestanddelen van brood en wijn in het lichaam en bloed van Christus over?
5. Wat betekenen de woorden: *Heilige Hostie*, in de vraag: *onder welk deel van de Heilige Hostie is Christus, als die gebroken wordt?* — Kan er een deeltje van de gebroken Hostie zijn, waaronder Christus niet tegenwoordig is? — Bewijs dit uit de woorden van de Catechismus. — Waarom wordt Christus' lichaam niet verdeeld bij de verdeling van de Heilige Hostie? — Hoe is Christus tegenwoordig in de Heilige Hostie vóór deze gebroken wordt? — Geldt dezelfde leer voor de verdeling van de Kelk? — Waarom spreekt de Catechismus van de verdeling van de Kelk niet?
6. Verklaar de vraag: *moeten alle mensen Christus ontvangen onder één gedaante of onder allebei de gedaanten.* — Zeg, met de woorden van de Catechismus, of het voordeliger is het H. Sacrament onder één dan onder de beide gedaanten te ontvangen. — Leg die woorden uit. — Zeg, met de Catechismus, wat de H. Kerk gebiedt nopens het ontvangen van het H. Sacrament onder één of onder de beide gedaanten. — Leg dit antwoord uit. — Wie moeten dus het H. Sacrament onder de beide gedaanten nutten; en wie moeten zich met één gedaante alleen tevreden houden? — Van wie komen deze geboden? — Waarop rust dit gebod dat van de H. Kerk komt?
7. Geef de zin van de vraag: *wat eer zijn wij het H. Sacrament schuldig.* — Met welke eer komt, volgens de Catechismus, deze overeen die wij aan het H. Sacrament verschuldigd zijn. — Leg dit antwoord uit. — Hoe noemt de Catechismus deze eer? — Verklaar deze namen. — Hoe verschilt deze eer van die welke wij aan de andere Sacramenten, aan de Heiligen, aan de beelden van God of van de Heiligen schuldig zijn? — Hoe moeten wij de andere Sacramenten eren?
8. Verklaar de vraag: *is het ook Christus' bloed, dat men ons geeft na de H. Communie.* — Zeg of het Christus' bloed is of niet. — Wat is het? — Zeg, met de Catechismus, waartoe het dient. — Leg die woorden uit — Bestaat dat gebruik nog?

DRIE EN DERTIGSTE LES

Van het Heilig Sacrificie van de Mis

De Mis zelf	Natuur	<i>Wat is de Mis?</i>
	Waarde	<i>Welk sacrificie is beter, dat van de Oude, of dat van de Nieuwe Wet?</i>
	Hoofddelen	<i>Welke zijn de bijzonderste en nodigste delen van de Mis?</i>
	Oorspong	<i>Wie heeft de eerste Mis gedaan?</i>
Ceremoniën	Offeraars	<i>Wie offert aan God het Sacrificie?</i>
	Vruchten	<i>Wat kunnen wij verkrijgen door het Saerificie van de Mis?</i>
	Oorsprong	<i>Van waar komen al de ceremoniën van de Mis?</i>
	Einde	<i>Waartoe dienen de ceremoniën, die in de Mis gebruikt worden?</i>

Wat is de Mis?

Het Sacrificie van de Nieuwe Wet, in hetwelk het lichaam en bloed van Christus, onze Zaligmaker, aan God de Vader opgeofferd wordt

V. Door het woord *Mis* verstaat men gewoonlijk de hele godsdienstige oefening waarin, door de woorden van de Consecratie die de priester spreekt, het lichaam en bloed van Christus onder de gedaanten van brood en wijn tegenwoordig gesteld worden. Hier nu vraagt de Catechismus, waarin de Mis eigenlijk gelegen is: of zij alleen bestaat in de tegenwoordigstelling van het H. Sacrament, dan of zij tevens een bijzondere godsdienstige oefening bevat, zoals een gebed, een offerande, een sacrificie.

A. Het antwoord leert ons hoofdzakelijk drie dingen: de Mis is:

1° Een **sacrificie** (slachtofferande): de opdracht van het menselijk leven of van iets dat in de plaats ervan gesteld is, bij middel van vernietiging door een wettigen bedienaar aan God gedaan, om Hem te erkennen als onze oppersten meester en tevens te belijden, dat wij voor onze zonden de dood schuldig zijn.

Tusschen een sacrificie en een enkele offerande bestaan *vier* verschillen: a) in de offerande worden allerhande zaken opgedragen; in het sacrificie uitsluitend het menselijk leven — als God het vraagt, gelijk bij het sacrificie van Isaäc en bij dat van het Kruis, — of iets dat

het menselijk leven vervangt, zoals eetwaren en dieren die de mens tot voedsel dienen; b) in de offerande wordt de zaak opgedragen door gift, door toewijding; in het sacrificie integendeel, door vernietiging ; — c) de offerande is slechts een teken van eer en dankbaarheid; het sacrificie integendeel, dat de slachtoffering van het menselijk leven bevat, drukt de opperste eer en aanbidding uit, en is tevens een belijdenis, dat wij, om reden van de zonde, de dood schuldig zijn; — d) uit hoofde van de gezegde betekenis mag men iedereen door een offerande vereren, terwijl men het sacrificie uitsluitend aan God mag opdragen.

Men merke hier op dat, in de erkenning van Gods opperste majesteit, een akte van dankzegging en een akte van gebed besloten zijn, en dat bijgevolg het sacrificie een vierdubbel einde heeft: a) erkenning van Gods opperste meesterschap; b) dankzegging voor reeds bekomen weldaden; c) bede om nieuwe gunsten te bekomen; d) belijdenis en uitboeting van de zonde. — Deze vier punten bevatten in 't kort geheel de godsdienst, en zo is het sacrificie het middelpunt van alle godsdienstige oefeningen.

2° Het Sacrificie van de Nieuwe Wet: het enig en eigen Sacrificie van de christelijke Godsdienst.

3° Het Sacrificie van de Nieuwe Wet, in hetwelk, niet gelijk in de Oude Wet, dieren en vruchten, maar Christus zelf, als mens, of **het lichaam en bloed van Christus, onze Zaligmaker — aan God de Vader opgeofferd wordt.** Met deze laatste woorden zegt men niet dat het Sacrificie van de Mis de Vader alleen, bij uitsluiting van de twee andere Personen, opgedragen wordt, maar wel a) dat de verering er in besloten de Vader, die almachtig heet, bijzonder wordt toegeschreven; b) dat de Zoon, hier als mens geslachtofferd, van de persoon van de Vader waarlijk onderscheiden is.

Christus wordt in de Mis geslachtofferd, niet met wederom gelijk op het Kruis, wezenlijk de dood te ondergaan, want sedert zijn verrijzenis is hij onsterfelijk ; maar met onder de gedaanten van twee levenloze stoffen tegenwoordig gesteld, en zo werkelijk van zijn eigen uiterlijk voorkomen, van de uitwendige gedaante van zijn levend en glorieus lichaam beroofd te worden; dit immers maakt een slachtoffering uit onder opzicht, niet van het inwendig, maar van het uitwendig leven: werd b.v. een mens bij mirakel onder de gedaanten van brood en wijn tegenwoordig gesteld, iedereen toch zou hem voor geslachtofferd, voor dood aanzien, Zulk een slachtoffering is hier voldoende, daar, onder dit betrek, tot een sacrificie slechts vereist wordt, dat de geofferde zaak die vernietiging onderga waar zij vatbaar voor is, en Christus, sedert zijn verrijzenis, maar op een enkele uitwendige wijze meer kan sterven.

Welk sacrificie is beter, dat van de Oude, of dat van de Nieuwe Wet?

Dat van de Nieuwe Wet is zoveel beter, als Christus zelf te boven gaat al de beesten, die toen geofferd wierden

V. Welk sacrificie is waardiger, dat van de Oude Wet, waarin dieren, spijzen en vruchten geofferd werden, of dat van de Nieuwe Wet, namelijk het Sacrificie van de Mis?

A. **Dat van de Nieuwe Wet is — zoveel beter** zoveel waardiger dan de sacrificiën van de Oude Wet, als Christus zelf, die in de Mis geofferd wordt, **te boven gaat al de beesten die toen geofferd wierden**: waardiger is dan de dieren, die de edelste offers waren van de Oude Wet. De Mis dus overtreft de Sacrificien van die tijd oneindig, daar Christus, haar offer, oneindig waardiger is dan al de offers van het Oud Verbond.

Het betaamde dat het Sacrificie van de Nieuwe Wet zo edel was, omdat het dienen moet om van God de toepassing te bekomen van het Sacrificie des Kruis, dat ook van oneindige waarde is.

Welke zijn de bijzonderste en nodigste delen van de Mis?

De Consecratie of verandering van brood én wijn in het lichaam en bloed van Christus, die door de priester zichzelf opoffert; en de Nutting

V. Welke zijn de delen van het Sacrificie van de Mis, zonder dewelke het niet zou bestaan, of ten minste niet meer volkommen zou wezen?

A. Die delen zijn:

1° De Consecratie of verandering(door de woorden van de priester) **van brood en wijn** (onder de offerande van de Mis bereid) **in het lichaam en bloed van Christus, die door de priester zichzelf opoffert:** die door de woorden van de priester zich onder de gedaanten van brood en wijn tegenwoordig stelt, en zich, door het aannemen van deze staat, aan God slachtoffert. 't Is dus eigenlijk in de Consecratie dat Christus geslachtofferd wordt, en daarom kan de Mis onmogelijk zonder de Consecratie bestaan.

2° De Nutting: de Communie van de priester. Dit deel is niet op dezelfde wijze nodig als de Consecratie: zonder de Nutting zou de Mis wel een sacrificie zijn, maar slechts een onvoltrokken, een onvolmaakt. Inderdaad, de Mis is eerst en vooral een *vredessacrificie*, d.i. een sacrificie dat in het bijzonder wordt opgedragen om God te bedanken en nieuwe gunsten van Hem te bekomen; want zij dient rechtstreeks tot toepassing van het Sacrificie des Kruis. Welnu, de vredesacrificiën worden voltrokken door de nutting van het geslachtofferde: dit is immers de bijzondere eigendom Gods geworden, en zo is de nutting er van als 't ware een goddelijke maaltijd, betekende dat er vrede bestaat tussen God en de mens die Hij tot zijn tafel uitnodigt.

Wie heeft de eerste Mis gedaan?

Christus, onze Zaligmaker, in het Laatste Avondmaal, en na Hem de Heilige Apostelen

A. **Christus onze Zaligmaker** zelf, heeft ze eerst gedaan **in het Laatste Avondmaal**; want Hij eerst heeft daar zijn lichaam en bloed tegenwoordig gesteld onder de gedaanten van brood en wijn, en zich aldus geslachtofferd, — **en na Hem de Heilige Apostelen**, aan wie Hij bevolen had de opdracht van het Sacrificie dat Hij kwam in te stellen, door hen zelf en door hun opvolgers te herhalen tot het einde van de eeuwen.

Van waar komen al de ceremoniën van de Mis?

Van de Apostelen en van andere oversten van de H. Kerk

V. Van waar komen al de gebeden en godsdienstige tekenen die, boven de Consecratie en de Nutting, in de Mis gebruikt worden?

A. Zij komen niet van Christus, die slechts de Consecratie en de Nutting heeft ingesteld, maar deels **van de Apostelen**, deels **van andere oversten van de H. Kerk** van de Pausen en de bisschoppen die de Apostelen opgevolgd hebben.

Waartoe dienen de ceremoniën, die in de Mis gebruikt worden?

Tot gedachtenis en verbeelding van de dood van Christus

A. Zij dienen **tot gedachtenis en verbeelding van de dood van Christus** om ons Christus' dood indachtig te maken en voor ogen te stellen.

De Apostelen en de andere oversten van de H. Kerk hebben zeer wijs gehandeld met de ceremoniën van de Mis tot dat einde in te brengen, daar Christus zelf van het Sacrificie van de Mis een gedachtenis van zijn heilig lijden en bloedige dood heeft gemaakt. Het betaamt overigens dat geheel de Mis ons het Sacrificie des Kruis herinnere, omdat zij dient om dit sacrificie toe te passen.

Wie offert aan God het Sacrificie?

Christus zelf is de voornaamste; maar de priester is zijn dienaar in het offeren

V. Wie is de offeraar van het Sacrificie van de Mis? — Het opdragen van een sacrificie bestaat in *twee* dingen: 1° in de offerande te slachtofferen; 2° in deze slachtoffering ter ere Gods te doen: zonder het eerste zou er op gener wijze een sacrificie zijn ; zonder het laatste zou het sacrificie geen godsdienstig werk wezen.

A. **Christus zelf**, als mens, **is de voornaamste** offeraar; want het is krachtens zijn instelling dat Hij, door de woorden van de Consecratie, onder de gedaanten van brood en wijn tegenwoordig gesteld wordt, en Hij zelf stemt iedermaal ter ere Gods in die tegenwoordigstelling toe; **maar de priester is zijn dienaar in het offeren**: maar Christus verricht de Consecratie niet door zichzelf alleen: Hij gebruikt daartoe de priester, die dus ook het Sacrificie offert, al is het enkel als dienaar, als medehelper van Christus, de voornaamsten offeraar; de tegenwoordigstelling van Christus onder de gedaanten van brood en wijn hangt immers af van de woorden van de Consecratie, die de priester spreekt.

Behalve Christus en de priester zijn er nog offeraars, maar slechts in de oneigenlijken zin des woords, namelijk, al degenen die enigszins in de opdracht van het Sacrificie medehelpen, of daarin toestemmen.

Wat kunnen wij verkrijgen door het Saerificie van de Mis?

Vergiffenis van onze zonden, en al wat wij van God begeren voor ons zelf of voor anderen, en ook voor de zielen die in het vagevuur zijn

V. De Catechismus spreekt van de vruchten van de Mis ten opzichte *van de mensen*. Ten opzichte *van God* bevat zij een allervolmaaktste aanbidding en een allerwaardigste dankzegging.

A. Door het Sacrificie van de Mis verkrijgen wij:

1° **Vergiffenis van onze zonden**, niet rechtstreeks, gelijk door de Biecht en het berouw, maar onrechtstreeks, of genade waarmee wij voldoend leedwezen over de zonden kunnen bekomen. Wij verwerven ook rechtstreeksche vergiffenis van de overgeblevene tijdelijke pijnen.

2° **En al wat wij van God begeren**: al wat wij door het gebed van God kunnen afsmekken, namelijk: dadelijke genade om ons te bekeren, of om te volharden en in de deugd vooruit te gaan; vergiffenis van tijdelijke straffen; allerhande tijdelijke goederen die tot de zaligheid dienstig zijn; vermindering van bekoringen, bescherming tegen de vijanden van ons eeuwig geluk. Al deze vruchten kunnen wij bekomen a) **voor ons zelf**, b) **voor anderen**: voor alle andere mensen van de wereld, gelovige of ongelovige, en c) **ook voor de zielen die in het vagevuur zijn**.

De eerste vrucht brengt het Sacrificie voort door zijn verzoenende kracht, die Gods barmhartigheid treft; de tweede, door zijn smekende kracht, die Gods goedheid raakt. Deelachtig aan beide zijn, 1° in 't algemeen, al de gelovigen; 2° op een bijzondere wijze, de priester die de Mis doet; 3° voor een gans bijzondere hoeveelheid, degenen voor wie de priester in Christus' naam het Sacrificie opdraagt.

Wij spraken tot nu toe van de vruchten van de Mis, voor zoveel deze het werk is van Christus en van de priester in Christus' naam handelende; aanzien nu als het werk van de priester in zijn eigenen naam en in die van de H. Kerk handelende, of als het werk van de gelovigen die er deel aan nemen of in toestemmen, heeft zij dezelfde vruchten als al ander goed werk en is ook op dezelfde wijze aan anderen toepasselijk.

Aanmerking

Geheel de leer over het H. Sacrificie van de Mis is af te leiden van hetgene de voorgaande les ons over de tegenwoordigstelling van Christus' lichaam en bloed onder de gedaanten van brood en wijn geleerd heeft. 1° Daar Christus in het H. Sacrament van zijn uitwendig leven beroofd is, maakt zijn tegenwoordigstelling onder de gedaanten van brood en wijn, die Hij ter ere Gods doet, een waar sacrificie uit, en zo blijkt dat de Mis het Sacrificie is van de Nieuwe Wet. — 2° Dit Sacrificie is oneindig waardiger dan die van de Oude Wet, aangezien Christus zelf er in geofferd wordt. — 3° Het heeft als hoofddelen de

Consecratie, in dewelke de slachtoffering geschiedt, en de Nutting die dient om uit te drukken, dat de Mis een vredesacrificie is. — 4° Aangezien Christus, de eerste maal zich door zichzelf alleen, onder de gedaanten van brood en wijn, heeft tegenwoordig gesteld, heeft Hij ook de eerste Mis gedaan. — 5° De voornaamste offeraar van dit Sacrificie is Christus zelf, aangezien de priester die Mis doet, uit hoofde van Christus' instelling en in diens naam handelt, en dat Christus zelf in de opdracht van zijn lichaam en bloed toestemt. — De priester die de Mis doet, is ook offeraar, want de slachtoffering geschiedt niet zonder zijn medewerking, zonder dat hij de woorden van de Consecratie spreekt. — 6° De ceremoniën van de Mis komen niet van Christus, die enkel de Consecratie en de Nutting heeft ingesteld, maar van de H. Kerk die, naar 't voorbeeld van Christus, daarin de gedachtenis en de verbeelding van de dood van Christus vóór ogen heeft gehad. — 7° Dit sacrificie hevat, ten opzichte van God, een allervolmaaktste aanbidding, en een allerwaardigste dankzegging, en, te onze opzichte verzoent het God en geeft zo vergiffenis van de zonden; 't is tevens een waar gebed, en zo dient het ons om er door te verkrijgen al wat wij van God begeren voor ons zelf of voor anderen, en ook voor de zielen die in het vagevuur zijn.

VRAGEN

Waarvan handelt deze les? — Hoe is zij verdeeld? — Wat bevat ieder deel?

1. Wat verstaat men door het woord *Mis*? — Geef de zin van de vraag: *wat is de Mis?* — Tot welke soort van zaken behoort de Mis? — Wat is een sacrificie? — Hoe verschilt een sacrificie van een offerande? — Welk is het einde van een sacrificie! — Welke plaats bekleedt het sacrificie in de Godsdienst en waarom? — Zeg, met de Catechismus, welk sacrificie de Mis is, en leg het antwoord uit. — Zeg, met de woorden van de Catechismus, wat in de Mis geofferd wordt, en leg die woorden uit. — Zeg, met de Catechismus, aan wie de Mis opgedragen wordt. — Geef rekenschap van dit antwoord. — Hoe wordt Christus in de H. Mis wezenlijk geslachtofferd? — Is dit een ware slachtoffering? — Is deze voldoende om een sacrificie uit te maken?
2. Leg de vraag uit: *Welk sacrificie is beter, dat van de Oude of dat van de Nieuwe Wet?* — Zeg welk sacrificie het beste is. — Zeg, met de woorden van de Catechismus, hoeveel het een de andere overtreft. — Verklaar die woorden. — Hoeveel dus gaat het de andere te boven, en waarom? — Betaamt het dat wij, onder de Nieuwe Wet, een zo waardig sacrificie hebben, en waarom?
3. Wat verstaat men in de 3^e vraag door *bijzonderste en nodigste delen*? — Hoeveel bijzonderste en nodigste delen van de Mis zijn er? — Noem ze met de woorden van

de Catechismus. — Leg die woorden uit. — Op welke wijze is ieder deel nodig tot de Mis? — Waarom kan het Sacrificie van de Mis zonder de Consecratie geenszins bestaan? — Hoe is de Nutting een volmakend deel van de Mis?

4. Wie heeft de geheel eerste Mis gedaan, en waar is zij geschied? — Door wie is de Mis nadien eerst opgedragen geweest, en waarom?
5. Wat verstaat men door *ceremoniën* van de Mis? — Komen de ceremoniën van de Mis van Christus zelf? — Van wie komen zij? — Leg het antwoord uit.
6. Verklaar het antwoord van de Catechismus op de vraag: *waartoe dienen de ceremoniën, die in de Mis gebruikt worden?* — Toon dat de H. Kerk wijs handelt met tot dat einde de ceremoniën in te stellen.
7. Verklaar de vraag: *wie offert aan God het Sacrificie?* — Waarin bestaat het offeren van een sacrificie? — Geef er de reden van. — Door hoeveel en door welke offeraars wordt het Sacrificie van de Mis opgedragen? — Welke orde bestaat er tussen hen? — Toon hoe ieder van hen wezenlijk offeraar is, en de gezegde plaats in het offeren bekleedt. — Zijn er, buiten hen, geen andere offeraars in de oneigenlijken zin des woords? — Wie zijn het?
8. Zeg, met de woorden van de Catechismus, welke vruchten wij uit het Sacrificie van de Mis ontvangen. — Leg ze uit. — Zeg, met de woorden van de Catechismus, voor wie wij de tweede vrucht kunnen bekomen, en verklaar ze, — Uit welke hoofde komen die vruchten uit het Sacrificie van de Mis voort? — Wie ontvangt die vruchten en in welke maat? — Welke vruchten brengt de Mis voort, voor zoveel zij opgedragen wordt door de priester in de naam van de H. Kerk en in zijn eigenen naam, of door de gelovigen die in het Sacrificie deelnemen of toestemmen? — Wat bevat de Mis ten opzichte van God?

VIER EN DERTIGSTE LES

Van de Biecht

Natuur		<i>{ Wat is de Biecht of Penitentie?</i>
Vereiste werken om dit Sacrament te ontvangen	Berouw Belijdenis of Biecht Voldoening	<i>{ Wat is het berouw? Welke zonden moeten wij belijden? Ben ik schuldig iets te doen na de belijding en de absolutie van de priester?</i>
Uitwerksels		<i>{ Wordt door de Biecht niet vergeven de pijn, die de zonde verdiend heeft?</i>

Wat is de Biecht of Penitentie?

Een Sacrament, van Christus ingesteld, in hetwelk door de priesterlijke macht de zonden, die na het Doopsel gedaan zijn, vergeven worden

A. Het antwoord spreekt ons: 1° van de instelling; 2° van het uitwendig teken, en 3° van de bijzondere genade van het Sacrament van de Biecht.

1° *De instelling:* het is **een Sacrament, van Christus ingesteld.** (Zie 32^e les, 1^e vr.)

Deze instelling greep plaats wanneer Christus, na zijn verrijzenis aan zijn Apostelen verschijnende, over hen blies en tot hen sprak: « *Ontvangt de H. Geest; wier zonden gj vergeven zult, die worden zij vergeven, en wier zonden gj houden zult, die zijn zij gehouden.* »

2° *Het uitwendig teken:* de vergiffenis van de zonden — **door de priesterlijke macht:** door de vrijspreking of absolutie van een priester die geldig gewijd is en jurisdictie (28^e les, vr. 5) heeft. Deze vrijspreking of absolutie geschiedt door de woorden, « *Ik ontsla u van uw zonden in de naam van de Vader, en van de Zoon, en van de H. Geest, Amen.* » Zij maakt met de akten van de biechteling, namelijk, het berouw (door de biecht en andere tekenen uitwendig kenbaar gemaakt), de belijdenis en de voldoening, een volmaakt oordeel tot ontslaging uit, en betekent allerduidelijkst de vergiffenis van de zonden.

3° *De bijzondere genade:* **de zonden, die na het Doopsel gedaan zijn, worden vergeven.** Hierdoor verschilt de Biecht a) van het Doopsel, waardoor wij van de

erfzonde en de voorgaande zonden vergiffenis bekomen; b) van al de Sacramenten van de levenden, die rechtstreeks dienen, niet om de zonde te vergeven, maar om de heiligmakende genade te vermeerderen. Uit dit uitwerksel blijkt, dat slechts degenen die na het Doopsel enigszins gezondigd hebben, geldig de absolatie kunnen ontvangen.

De Biecht schenkt ons, met de vergiffenis van de zonden die na het Doopsel gedaan zijn, ook de heiligmakende genade en recht tot de dadelijke. (30^e les, vr. 7.)

Dit Sacrament wordt *Biecht* genoemd, omdat men zijn zonden moet *biechten* om de absolution te kunnen bekomen; het heet ook *Penitentie* (boetvaardigheid), omdat wij er boetvaardigheid door doen over onze zonden.

Hoeveel delen zijn er nodig tot het Sacrament van de Penitentie?

Drie: berouw, belijdenis of biecht, en voldoening

V. Hoeveel werken zijn er vanwege de biechteling vereist, om geldig en met vrucht de absolution van de priester te kunnen ontvangen?

A. *Drie* werken, te weten: 1° **berouw** of leedwezen over de zonden waarvan men vergiffenis wil bekomen; 2° **belijdenis of biecht**: uitwendige bekentenis dier zonden aan de priester; 3° **voldoening** of penitentie.

Wat is het berouw?

Een leedwezen over de zonden, door dewelke wij de goddelijke majesteit en goedheid vergramd hebben, met een vast voornemen van dezelve te biechten en ons te beteren

A. Het berouw bevat *twee* delen:

1° Een leedwezen: een spijt of droefheid **over de zonden**, over de woorden, werken, begeerten of verzuimenissen tegen de wet en de wil Gods, **door dewelke wij de goddelijke majesteit en goedheid vergramd hebben**, door dewelke wij God, de opperste majesteit en goedheid, beledigd hebben. Dus het leedwezen tot de Biecht vereist, moet zijn: a) over de *zonden*, b) over *onze zonden* en niet over die van anderen, en c) om reden dat wij *God* door die zonden vergramd hebben, en niet enkel omdat wij er b.v. onze fortuin, onze eer, onze faam door verloren hebben, — Er is niet vereist, dat het leedwezen op de oneindige goedheid of volmaaktheid Gods steune, en zo volmaakt weze; het is genoeg, dat het gegrond zijop de hoop van de hemel, of de vrees van de hel, of de leelijk zeid van de zonde, en derwijze slechts een onvolmaakt berouw uitmake (zie 14^e les, vr. 3); maar, in alle geval, moet de reden, waarop het steunt, van het Geloof afgeleid zijn.

Het leedwezen over de doodzonden moet zich uitstrekken tot al de doodzonden, die men moet biechten, zonder uitzondering, daar iedere doodzonde ons vijand van God maakt; en dat over de dagelijkse zonden moet zich noodzakelijk uitstrekken tot al die dagelijkse zonden, welke geheel van dezelfde aard zijn. (Zie 14^e les.)

2° Een vast voornemen, de vaste, de bepaalde wil, **van dezelve** (zonden) **te biechten**, d.i. ten minste alle onze doodzonden aan de priester in de Biecht te verklaren, **en ons te beteren**, d.i. alle doodzonden zonder uitzondering, die dagelijkse zonden waarover wij leedwezen hebben, en ook de naaste gelegenheid dier zonden te vermijden; want, wie de naaste gelegenheid niet wil vermijden, die wil de zonde zelve niet vluchten.

Het berouw is door de natuur zelve van de zaak tot het Sacrament van de Biecht vereist; inderdaad, God vergeeft nooit een zonde, zonder dat men ze verfoeie en wil vluchten voor het toekomende, en, volgens Christus' instelling, is de Biecht noodzakelijk voor de vergiffenis van alle doodzonde. (Zie 14^e en 28^e les.)

Welke zonden moeten wij belijden?

Alle doodzonden die wij na een naarstig onderzoek gevonden hebben en indachtig zijn, daarbij voegende het getal en alles wat de zonde mag veranderen of zeer bezwaren

A. De Catechismus leert ons in zijn antwoord:

1° Welke soort van zonden wij moeten biechten:**de doodzonden** namelijk. De dagelijkse zonden moeten wij niet biechten, omdat er andere middelen zijn om er vergiffenis van te bekomen. (14^e en 28^e les.)

2° Welke doodzonden wij moeten biechten:**alle doodzonden** die na het Doopsel gedaan, en door de Biecht nog niet rechtstreeks vergeven zijn; dus ook dezulke waar men reeds door een volmaakt berouw, of door een Biecht waarbij zij onvrijwillig vergeten werden, vergiffenis van bekomen heeft; want, volgens Christus' gebod, moeten alle doodzonden eens aan het oordeel van de priester onderworpen worden. Het spreekt van zelfs dat wij ze maar moeten biechten, indien wij ze in ons geweten **gevonden hebben** en bij de biejdienst **indachtig zijn**: voorzeker vraagt God ons het onmogelijke niet.

3° Welk onderzoek van conscientie tot de Biecht vereist is:het moet — **naarstig** zijn: met zoveel vlijt gedaan worden dat men, ingezien de omstandigheden waarin men zich bevindt, met reden moge denken al zijn doodzonden ontdekt te hebben. Hiertoe zal men aandachtig overwegen de Tien Geboden Gods, de vijf Geboden van de H. Kerk, de plichten van zijn staat en de zonden die men meest bedrijft. Laat iemand die waarschijnlijk in een doodzonde gevallen is, vrijwillig na, het nodige te doen om zete ontdekken, dan is hij zo schuldig alsof hij die verzweeg; wie immers verplicht is zijn zonden te biechten, is noodzakelijk gehouden er zijn conscientie naarstig op te onderzoeken.

4° Wat men, boven de zonde in haar zelve, nog moet biechten:a) **het getal**: hoe dikwijls men de zonde bedreven heeft. Weet men niet juist het getal te zeggen, dan bepaalt men het zo nauwkeurig mogelijk, daarbij voegende: *min of meer*. Kan dit zelfs niet gedaan worden, dan verklaart men hoe dikwijls men per maand, week of dag, of in welke omstandigheden men gewoonlijk in de zonde gevallen is. b) **Alles wat de zonde mag veranderen**:al de omstandigheden die op hun eigen een nieuwe doodzonde van anderen aard uitmaken: wie b.v. zijn vader de dood gewenst, voldoet niet met te biechten dat hij iemand de dood gewenst heeft; hij moet er bijvoegen dat hij dat gedaan heeft ten opzichte van zijn vader: deze omstandigheid maakt dat er, boven de zonde tegen het Vijfde Gebod, nog een doodzonde is tegen het Vierde. c) **Alles wat de zonde zeer mag bezwaren**:ten minste al die omstandigheden welke van een dagelijkse zonde een dodelijke maken: heeft iemand, b.v. een zware diefstal te biechten, dan voldoet hij niet met te verklaren, dat hij gestolen heeft; hij moet daarbij voegen, dat de diefstal zwaar was.

Om de absolutie van de priester te ontvangen, moeten wij, a) *onze zonden biechten*, aangezien de priester door Christus als rechter is aangesteld om te oordelen, niet enkel over de gesteltenis van de biechteling, maar eerst en vooral over diens zonden, en om, volgens dat oordeel, te beslissen of het behoort hem de absolutie te geven of te weigeren;

b) zonder uitzondering *alle doodzonden biechten* die wij gevonden hebben en indachtig zijn, omdat ten minste alle misdaden die de doodstraf verdienen, aan de rechter moeten onderworpen worden; c) alle doodzonden biechten *met getal en alles wat de zonde mag veranderen of zeer bezwaren*, vermits wij anders niet al onze doodzonden zouden belijden.

Wie vrijwillig een doodzonde verzwijgt, of, door een zware nalatigheid in het onderzoeken van zijn conscientie, er een vergeet, die doet een slechte biecht en bedrijft een heiligschenderij; daarom moet hij in zijn volgende biecht wederom de doodzonden belijden waarvan hij zich in de voorgaande reeds beschuldigd heeft daarbij voegende de verzwegen of vergetene zonde en de heiligschenderij.

Ben ik schuldig iets te doen na de belyding en de absolutie van de priester?

Gij moet volbrengen de penitentie, die u gesteld is

V. Moet ik, na met berouw en rechtzinnigheid mijne zonden gebiecht en de absolutie ontvangen te hebben, nog iets doen opdat het Sacrament geheel zou voltrokken zijn, en ik er al de vruchten van zou bekomen?

A. **Gij moet – de penitentie:** het gebed, het werk van boetvaardigheid of het goed werk, – **die u** door de priester tot voldoening voor uw zonden **gesteld is**, op zonde **volbrengen**, en zelfs op doodzonde, als zij u tot voldoening vogr doodzonden opgelegd, en uit haar zelve of haar omstandigheden zwaar is. Gij moet ze ook volbrengen op de gestelden tijd, en, is de tijd niet bepaald, dan zo spoedig mogelijk.

De penitentie heeft kracht om ons te verlossen van de tijdelijke straffen van de zonden in de Biecht reeds vergeven, niet alleen voor zoveel zij een goed werk is, maar nog en eerst en vooral, uit hoofde van Christus' instelling, als deel van het Sacrament van de Biecht dat, gelijk al de andere Sacramenten, de genade geeft die het betekent. Nochtans is zij niet, gelijk het berouw en de biecht, nodig tot de geldigheid van de absolutie; zij is slechts een volmakend deel van het Sacrament, dienende om ons te verlossen van de pijnen die wij dikwijls, na de absolutie ontvangen te hebben, nog schuldig blijven te lijden. (v. 6.) Onder opzicht van de penitentie is er tot de geldigheid van de absolutie slechts vereist, dat men

vóór de absolutie bereid zij de penitentie, die op doodzonde zou verplichten, te volbrengen.

Wordt door de Biecht niet vergeven de pijn, die de zonde verdiend heeft?

De eeuwige pijn, die men in de hel stond te lijden, wordt door de absolutie vergeven; maar evenwel blijft er dikwijls nog schuld van tijdelijke pijn, hier of hiernamaals te betalen

V. Waarom is de penitentie of voldoening na de absolutie nog vereist: wordt in de Biecht, samen met de zonde, niet eok de pijn vergeven die God voor de zonde gesteld heeft?

A. **De eeuwige pijn** van schade en van gevoel **die men**, om reden van doodzonden, **in de hel stond te lijden**, alsmede een deel van de tijdelijke pijnen die men, wegens dagelijkse zonden, hier of in het vagevuur had uit te te boeten, **wordt**, samen met de zonden, **door de absolutie vergeven**; want als God iemand uit de staat van doodzonde tot zijn kind en zijn erfgenaam aanneemt, dan kan Hij hem niet eeuwig meer straffen; evenmin kan Hij, na de vergiffenis van een dagelijkse zonde, er geheel de verdiende straf van laten bestaan; — **maar evenwel blijft er dikwijls**, voor de dodelijke zonde en ook voor de dagelijkse, **nog schuld van tijdelijke pijn, hierop** deze aarde door ongelukken en tegenspoed, of door werken van boetvaardigheid, **of hiernamaals** in het vagevuur **te betalen** of uit te boeten.

Aan de dopelingen, mits voldoend berouw in geval dat zij tot de jaren van verstand gekomen zijn, geeft God zonder penitentie vergiffenis van *alle* pijnen, omdat zij door het Doopsel in het geestelijk leven geboren worden; maar de gedoopten die gezondigd hebben, geeft Hij dikwijls, zonder dat zij penitentie doen, geen volkomene vergiffenis van de pijnen, om zo hun ondankbaarheid te straffen.

Dat men dikwijls, na de vergiffenis van de zonden bekomen te hebben, nog schuldig blijft hier of hiernamaals tijdelijke pijnen te betalen, blijkt uit de geschiedenis van Adam, van Mozes en van David.

Aanmerking

Al wat wij hier nopens de Biecht geleerd hebben, ligt besloten in de woorden die Christus bij het instellen van dit Sacrament gebruikt heeft. De Zaligmaker heeft aan zijn Apostelen en, door hen, aan al de priesters de dubbele macht verleend van de zonden, volgens hun oordeel, te vergeven of te weerhouden, en ze dusvolgens als rechters aangesteld over de zonden die te vergeven zijn. Hieruit volgt rechtstreeks, dat de vergiffenis van de zonden in dit Sacrament te bekomen is door de vrijspreking of de absolutie van de priester, en dat deze, om de absolutie geldig te kunnen geven, over de biechteling jurisdietie moet hebben; want, om hun vonnis geldig te kunnen uitspreken, moeten de rechters eerst een bepaald rechtsgebied ontvangen hebben; anders ware de orde in de rechtspleging onmogelijk. Dan, een rechter kan geenszins over een misdaad oordelen zonder die te kennen: wil dus de biechteling door de priesterlijke absolutie vergiffenis van zijn zonden bekomen, dan moet hij die aan de priester belijden, en is hiertoe volstrekt gehouden, indien zijn zonden dodelijk zijn; want de rechter moet ten minste al de misdaden onderzoeken die de doodstraf verdienen. De biechteling moet ook berouw over zijn zonden hebben; want, zonder berouw is de vergiffenis van de zonden onmogelijk. Hij moet de wil hebben van zijn penitentie te volbrengen, daar de priester, als hij de absolutie geeft, volgens Christus' instelling een penitentie moet opleggen.

VRAGEN

Waarvan handelt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat bevat ieder deel?

1. Wanneer en hoe is het Sacrament van de Biecht ingesteld? — Zeg, met de Catechismus, welk het uitwendig teken van dit Sacrament is. — Leg het uit. — Waardoor wordt dit teken geheel volledigd? — Zeg, met de Catechismus, welke de bijzondere genade van dit Sacrament is. — Geeft dit Sacrament dus de heiligmakende genade en het recht tot de dadelijke genaden niet? — Hoe verschilt dit Sacrament, onder opzicht van genoemd uitwerksel, van het Doopsel en van de Sacramenten van de levenden? — Wie kan dit Sacrament ontvangen? — Bewijs dat uit de Catechismus. — Hoe wordt dit Sacrament genoemd, en waarom?
2. Geef de zin van de vraag: *Hoeveel delen zijn er nodig tot het Sacrament van de Penitentie.* — Zeg, hoeveel dingen er vereist zijn van de kant des biechtelings; noem ze met de woorden van de Catechismus, en verklaar enigszins deze woorden.
3. Hoeveel dingen zijn er nodig tot het berouw? — Noem ze met de woorden van de Catechismus. — Verklaar de woorden die het eerste deel uitdrukken. — Hoedanig

dus moet het leedwezen zijn volgens de Catechismus? — Op welke reden moet dit leedwezen steunen en hoe moet die reden aanschouwd worden? — Tot welke zonden moet dit leedwezen zich uitstrekken? — Verklaar de woorden van het tweede deel. — Waarom is dit berouw tot het Sacrament van de Biecht vereist?

4. Zeg, met de Catechismus, welke soort van zonden wij moeten biechten? — Verklaar de woorden van de Catechismus en geef er rekenschap van. — Welke van die zonden moeten wij volgens de Catechismus biechten? — Verklaar de woorden van de Catechismus. — Moeten wij de doodzonden nog biechten die reeds vergeven zijn door een volmaakt berouw of door een voorgaande biecht waarin zij onvrijwillig vergeten werden? — Welk onderzoek van conscientie is er, volgens de Catechismus, tot de Biecht vereist? — Leg dat uit. — Hoe kan men dat onderzoek best doen? — Hoe zondigt men met aan dat onderzoek van geweten te kort te blijven, en waarom? — Zeg, hoeveel dingen er, boven de doodzonde in haar zelve beschouwd, in de Biecht moeten verklaard worden. — Noem ze met de woorden van de Catechismus. — Verklaar deze woorden en geef een voorbeeld van ieder geval. — Waarom is de biecht of belijdenis van de zonden tot dit Sacrament vereist? — Waarom moeten wij al onze doodzonden biechten? — Waarom moeten wij ze biechten met getal, en met al de omstandigheden die ze veranderen of zeer bezwaren? — Wat kwaad doet degene die vrijwillig een doodzonde verwijzkt, of aan het onderzoek van conscientie ernstig te kort blijft — Waartoe is hij daarna gehouden?
5. Geef de zin van de vraag: *ben ik schuldig iets te doen na de belijding en de absolutie van de priester?* — Zeg, met de Catechismus, wat gij, na de belijdenis en de absolutie, nog moet doen. — Verklaar die woorden. — Op welke zonde zijt gij daartoe gehouden? — Wanneer moet gij dat doen? — Welke zijn de vruchten van de penitentie of voldoening in het Sacrament van de Biecht, en waarom? — Hoe is de penitentie of voldoening tot het Sacrament van de Biecht vereist?
6. Hoe kan er nadat de absolutie gegeven is, nog spraak zijn van penitentie? — Zeg, met de Catechismus, welke pijn altijd samen met de zonde in de absolutie vergeven wordt. — Leg die woorden uit. — Geef er rekenschap van. — Zeg, met de Catechismus, welke pijn dikwijls na de absolutie overblijft. — Leg die woorden uit. — Waar is deze pijn uit te boeten? — Hoe verschilt het Sacrament van de Biecht van het Doopsel onder opzicht van de vergiffenis van de pijnen, en welk is de reden daarvan? — Bewijs uit de Heilige Geschiedenis, dat er dikwijls, na de vergeving van de zonde, nog schuld van tijdelijke pijnen overblijft.

VIJF EN DERTIGSTE LES

Van het H. Oliesel en het Priesterdom

Het H. Oliesel	Natuur	Natuur nader bepaald	Gebruik	<i>Wat is het Heilig Oliesel?</i>
			Zonderline genade	<i>Aan wie wordt het Heilig Oliesel gegeven?</i> <i>Hoe dikwijls mag men het Heilig Oliesel ontvangen?</i>
	Natuur			<i>Wat profijt geeft ons het Heilig Oliesel?</i>
Het Priesterdom	De dienaars van de H. Kerk	Verhevenheid		<i>Wat is het Priesterdom?</i>
	Voorwaarden		Macht	<i>Zijn al de dienaars van de H. Kerk even groot?</i> <i>Welke macht hebben de priesters meer dan de andere dienaren van de H. Kerk?</i> <i>Mag iedereen de Heilige Wijding ontvangen?</i>

Wat is het Heilig Oliesel?

**Een Sacrament, in hetwelk door de heilige zalving de zieken
in hun ziekten en hun uitersten nood verlicht en geholpen
worden**

A. Het antwoord spreekt 1° van het uitwendig teken en 2° van de bijzondere genade van het H. Oliesel.

1° *Het uitwendig teken: de heilige zalving:* de zalving die de priester op enige delen van het lichaam, voornamelijk op de vijf zintuigen en op de voeten doet met olie van de bisschop daartoe gewijd, — en het volgende gebed, dat hij bij iedere zalving herhaalt: « Door deze heilige zalving en zijn allermildste barmhartigheid vergeve u God wat gij misdaan hebt door het gezicht,... door het gehoor,... enz. »

2° *De bijzondere genade: de zieken worden in hun ziekten en in hun uitersten nood verlicht en geholpen:* de zieken die in stervensgevaar zijn, ontvangen bijzondere verlichting en hulp tot hun eeuwige zaligheid. (v. 4.)

Het uitwendig teken van het H. Oliesel doet er ons duidelijk de bijzondere genade van begrijpen; immers, de zalving met olie een natuurlijke middel zijnde om pijnen te verzachten, wonderen te helen en zwakke ledematen te versterken, zo dient zij allerbest om

een inwendige verzachting, genezing en versterking te betekenen, en het gebed van de priester leert ons, dat zij hier wezenlijk die betekenis heeft. Ook doordien de zintuigen en de voeten de bijzonderste werktuigen zijn tot de zonde, de bijzonderste oorzaken van bekoring, de bijzonderste uitwendige delen van het lichaam, zo is de zalving ervan zeer geschikt om aan te duiden dat het H. Oliesel ons meer en meer van de zonde zuivert, tegen de bekoringen versterkt en in geheel onze persoon verlicht en helpt. Daarbij nog de gebeden die in de wijding van de heilige olie gestort worden, leggen ons de kracht van dit Sacrament voor ogen, en de waardigheid van de bisschop, die de wijding verricht, doet de verhevenheid van dit Sacrament uitschijnen.

Aan wie wordt het Heilig Oliesel gegeven?

Aan de zieken, die, tot de jaren van verstand gekomen zijnde, in nood zijn van sterven

Wie kan en mag het H. Oliesel ontvangen?

A. Om dit Sacrament te kunnen en te mogen ontvangen zijn er *drie* voorwaarden te vervullen: men moet:

1° Ziek zijn: aan een ware lichaamsontsteltenis lijden; daarom mag het H. Oliesel niet gegeven worden aan iemand die, niet door ziekte, maar b.v. ten gevolge van schipbreuk of van een rechterlijk vonnis in gevaar is van te verdrinken of op het punt van gedood te worden. Oude mensen wier krachten versterken, moeten als zieken beschouwd worden.

2° Tot de jaren van verstand gekomen zijn: onderscheid kunnen maken of kunnen maken hebben tussen goed en kwaad, en zo kunnen zondigen hebben of het nog kunnen. Bijgevolg mogen noch de kleine kinderen, noch de zinnelozen die nooit tot hun verstand gekomen zijn, dit Sacrament ontvangen.

3° In nood zijn van sterven: zich in een ziekelijke toestand bevinden die met het gevaar van welhaast te sterven verbonden schijnt. Dus moet men geenszins op het punt zijn van te sterven.

Het is van node dat men tot de jaren van verstand gekomen zij, omdat men niet eerder in zijn uiterste de verlichting eu hulp van het H. Oliesel kan genieten; dat men ziek zij en zelfs in nood van sterven, omdat dit Sacrament slechts ingesteld is om ons in de overgrooten last van een dodelijke ziekte te verlichten en te helpen.

Men merke hierbij op dat het H. Oliesel, als Sacrament van de levenden, in staat van genade moet ontvangen worden, en dat men zich bijgevolg, vóór het te ontvangen, van zijn doodzonden moet zuiveren.

Hoe dikwijls mag men het Heilig Oliesel ontvangen?

Eéns in één ziekte, maar in verscheidene ziekten zo dikwijls als men zou hervallen wezen

V. Mag men, in gevaar van sterven, het H. Oliesel ontvangen zo dikwijls als men wil?

A. Men mag het maar **ééns** ontvangen **in één** en dezelfde dodelijke **ziekte**, of in één en hetzelfde gevaar van sterven; **maar in verscheidene** dodelijke **ziekten** van dezelfde of van verschillenden aard, **zo dikwijls als men** in een nieuw gevaar van sterven **zou hervallen wezen**. Dus zo dikwijls men, van een dodelijke ziekte bijna hersteld zijnde, wederom hervalt en in een nieuw gevaar van sterven komt, of zo dikwijls men, de H. Olie eens ontvangen hebbende, in een nieuwe ziekte valt en wederom in gevaar van sterven verkeert, mag men opnieuw de H. Olie ontvangen. In één woord, men mag het ééns ontvangen in ieder gevaar van sterven uit ziekte voorkomende. De reden is, dat het uitwerksel ervan, te weten: de verlichting eu de versterking van de zieke, zo lang duurt als het gevaar van sterven, maar ook niet langer dan dit gevaar.

Wat profijt geeft ons het Heilig Oliesel?

Ten eerste, het verlicht de zieken; ten tweede, het vermindert de bekoring; ten derde, het vergeeft de dagelijkse zonden; ten vierde, het neemt weg de vergetene doodzonden; ten vijfde, het helpt ook de zieken tot gezondheid, als het zalig is

V. De zin van de vraag is: hoe verlicht en helpt het H. Oliesel de zieken in hun ziekten en in hun uitersten nood?

A. **Ten eerste, het verlicht de zieken**, door de geruststelling van het gemoed en door de verzachting van de pijnen van het lichaam, alsook door de opwekking van de vurigheid door de zonde verflauwd.

Ten tweede, het vermindert de bekoring, die gewoonlijk in het gevaar van sterven heviger is dan ooit, zowel om reden van de verzwakking van het lichaam, als van de verdubbelde poging van de duivel. God houdt, uit hoofde van het ontvangen Sacrament, die bekoringen ten dele tegen, en Hij geeft meer genade om ze te overwinnen.

Ten derde, het vergeeft de dagelijkse zonden,^{1°} rechtstreeks, (ten minste waarschijnlijk) uit hoofde van de vermeerderde vriendschap met God door de vermeerdering van de heiligmakende genade teweeggebracht (14^e les v. 3), en 2° ook middellijker wijze, door leedwezen, gebeden en allerlei goede werken, tot dewelke de zieken, door de dadelijke genaden van dit Sacrament bewogen worden.

Ten vierde, het neemt weg de vergeten doodzonden: het geldt hier die zonden niet waar de zieke in een voorgaande goede Biecht of in een goede akte van volmaakt berouw niet op gedacht heeft, want deze zijn reeds vergeven: er is sprake van dezulke waar hij, nog op de ogenblik dat hij het H. Oliesel ontvangt, onvrijwillig mee besmet blijft, omdat hij verkeerdelyk gemeend heeft dat zijn berouw in zijn laatste Biecht, of zijn berouw buiten de Biecht voldoende genoeg waren; of omdat hij zijn ware doodzonden niet voor zulke aanzielt; of omdat hij, in doodzonde zijnde, door krankzinnigheid buiten staat gesteld werd een akte van berouw te verwekken of te biechten; of nog, omdat hij, ten gevolge van zijn ziekte of van een andere oorzaak, niets meer weet van de doodzonden die

hij sedert zijn laatste goede biecht, of sedert zijn laatste volmaakt berouw bedreven heeft, en er daarom geen nieuwe Biecht meer over spreekt, of geen nieuw volmaakt berouw meer tracht te verwekken. Nochtans moet de zieke, om door het H. Oliesel vergiffenis van zijn vergetene doodzonden te bekomen, een onvolmaakt berouw hebben, of er ten minste een gehad hebben dat nog voortduurt.

Ten vijfde, het helpt de zieken tot gezondheid als het zalig is het helpt om de zieken van hun kwalen te genezen en tot de gezondheid weder te brengen, indien dit voor hun zaligheid noch schadelijk, noch minder profijtig is.

Door zijn vijf uitwerksels komt het H. Oliesel de zieke in zijn uitersten nood onder alle betrekken ter zaligheid helpen en verlichten: het verlost hem van de overblijvende zonden, die de zaligheid rechtstreeks beletten met hem de dagelijkse zonden en de vergetene dodelijke te vergeven; het wapent hem tegen het wedervallen, met hem te verlichten en met de bekoringen te verminderen; het geeft hem eindelijk de gelegenheid van nog veel te verdienen, met hem te verhechten en met hem te helpen tot gezondheid, als het zalig is. — Omdat het H. Oliesel dient tot vergiffenis van de vergetene zonden, is het, in menige gevallen, de enige reddingsmiddel voor de stervenden zondaar.

Wat is het Priesterdom?

Een Sacrament, door hetwelk de dienaars van de Heilige Kerk macht ontvangen en genade om hun ambt bekwamelijk te bedienen

A. Het antwoord doet ons enkel de bijzondere genade van dit Sacrament kennen: het geeft — **aan de dienaars van de H. Kerk**: aan degenen die de HH. Sacramenten moeten bedienen, de gelovigen onderwijzen en besturen — **macht**: het merkteken van de ziel waardoor zij hun ambt vermogen uit te oefenen — **en genade**: vermeerdering van de heiligmakende en recht tot de dadelijke genade — **om hun ambt bekwamelijk te bedienen**: om hun plichten op een gevoeglijke en heilige wijze te kunnen vervullen.

De Catechismus spreekt van het uitwendig teken van het Priesterschap niet, omdat men niet zeker weet, welk van al de delen die in de H. Kerk de Heilige wijding uitmaken, het uitwendig teken is van Christus ingesteld. — Deze onzekerheid echter brengt geen

zwarigheid bij, daar de H. Kerk alles wat enigszins tot de geldigheid van het Sacrament zou kunnen vereist zijn, met de grootste nauwkeurigheid onderhoudt.

Men merke op dat het Sacrament van het Priesterschap niet enkel uit de priesterwijding bestaat, maar ook al de andere wijdingen begrijpt waardoor de dienaars van de H. Kerk, uit Christus' instelling, macht en genade ontvangen om hun ambt bekwamelijk te bedienen.

Zijn al de dienaars van de Heilige Kerk even groot?

Geenszins, want onder deze zijn zeven trappen of staten, waarvan de hoogste is het Priesterdom of de priesterlijke staat

V. Hebben al de dienaars van de H. Kerk één en hetzelfde ambt, en zijn zij dus allen even groot?

A. **Geenszins**, zij zijn niet allen even groot; **want onder deze zijn zeven trappen of staten**: zeven verschillende graden of orden van ambten of dienaars, **waarvan de hoogste is het Priesterdom of de priesterlijke staat**: het priesterlijk ambt in de eigen zin des woords. De zes andere orden of staten zijn het *ostiariaat* (deurwaarderschap), het *lectoraat* (voorlezersambt), het *exorcizaat* (bezwaardersambt), het *acolitaat* (dienaarsambt), het *subdiaconaat* en het *diaconaat*. De vier eerste orden worden genoemd de *mindere*; de twee laatste en het Priesterdom, de *grote orden*, omdat deze de dienaar van de H. Kerk verplichten het kerkelijk officie te lezen, tot de dood toe in de geestelijken staat te blijven en de altijddurende zuiverheid te onderhouden, terwijl gene die verplichtingen niet medebrengen. Buiten deze orden bestaat nog de *tonsuur* of *kruinschering*, waardoor men van de andere gelovigen afgescheiden, onder de dienaars van de H. Kerk aangenomen en tot de wijdingen voorbereid wordt, alsmede recht krijgt om de geestelijke bedieningen te bekomen.

De H. Kerk leert dat het Priesterdom een Sacrament is; de gogeleerden houden als zeker dat het diaconaat ook een Sacrament uitmaakt; maar waarschijnlijk zijn de overige wijdingen enkel kerkelijke ceremoniën. Men denkt echter niet dat de verschillende wijdingen verschillende Sacramenten zijn: zij maken slechts één Sacrament van het Priesterschap uit, omdat de een dient tot voltrekking van de andere. Dit Sacrament heet

het *Priesterdom*, om reden dat het priesterdom er de hoogste trap van is; het heet nog de *Heilige Orden*, omdat het aan de H. Kerk dienaars verschaft en zo onder de gelovigen orde sticht.

Welke macht hebben de priesters meer dan de andere dienaren van de Heilige Kerk?

De macht om in Christus' naam de zonden te vergeven, en door hun woord het brood en de wijn te veranderen in het lichaam en het bloed des Heren

V. **Welke macht hebben de priesters**, die de hoogste trap van de dienaren van de H. Kerk uitmaken, **meer dan de andere dienaren van de H. Kerk**: meer dan de zes andere trappen of staten? — Het woord *priester*, dat uit zichzelf *ouderling* betekent, wordt overal gebezigd ter aanduiding van een man die aangesteld is om sacrificiën op te dragen, en zo als middelaar te dienen tussen God en de mensen.

A. De priesters hebben meer dan de andere dienaren van de H. Kerk deze *dubbele* macht:

1° **De macht om**, door de absolutie in de Biecht, **de zonden te vergeven**, niet uit hun eigen zelf, maar — **in Christus' naam**: als afgezanten en plaatsvervangers van Christus;

2° De macht om — **door hun woord**: door de woorden die zij in de Consecratie uitspreken, **het brood en de wijn te veranderen in het lichaam en het bloed des Heren**, en zo het Sacrificie van de Mis op te dragen. 't Is door deze tweede macht dat zij eigenlijk priester zijn: de eerste is er een voltrekking van, vermits het Sacrificie dient om God te verzoenen en zo de vergiffenis van de zonden te bekomen.

Buiten deze twee allerhoogste bedieningen zijn er nog andere, deels aan *alle priesters*, deels aan een bijzondere klasse van priesters, namelijk, aan de *hoge priesters* of *bisschoppen* toebehorende. Alle priesters hebben nog de macht van te dopen, de H. Communie uit te delen, het H. Oliesel te bedienen, het woord Gods te verkondigen, de hun toevertrouwde christene gemeente, niet als wetgevers, maar als gezanten van de bisschop te besturen, en zelfs, met pauselijke toelating, het Vormsel te geven. De bisschoppen hebben daarenboven de macht van het Priesterdom en, zonder enige bijzondere toelating, het Vormsel te

bedienen, alsook van het hun toevertrouwde bisdom als leraars, wetgevers en rechters onder het gezag van de Paus te besturen. In het uitoefenen van die macht moeten echter de bisschoppen en de priesters stiptelijk de voorschriften van de H. Kerk volgen.

Hieruit zal men niet besluiten dat het bisschopschap een bijzonderen staat uitmaakt: het is maar de hoogste graad van het priesterdom, dat het *enkel priesterdom* en het *hoge priesterdom* of *bisschopschap* begrijpt. Het schijnt zeker dat ook de bisschoppelijke wijding een Sacrament is.

Mag iedereen de Heilige Wijding ontvangen?

Geenszins, want de wijding van subdiaken, diaken en priester vereist zekere ouderdom, geleerdheid, en ook belofte van zuiverheid

A. **Geenszins** mag iedereen de Heilige Wijding ontvangen, **want de wijding van subdiaken, diaken en priester vereist zekere ouderdom**, namelijk de ouderdom van 21 volle jaren voor het subdiaconaat, van 22 voor het diaconaat en van 24 voor het priesterdom, — **geleerdheid**: de nodige geleerdheid om de Sacramenten wel te kunnen bedienen en de gelovigen te kunnen onderwijzen in alles wat hun ter zaligheid noodzakelijk of zeer dienstig is, — **en ook belofte van zuiverheid**: belofte namelijk van altijd in ongehuwden staat te blijven en alle zonde van onzuiverheid te vluchten. Deze drie voorwaarden, in hoofdzaak door Christus zelf gesteld, heeft de H. Kerk nader bepaald, en, zijn zij tot de grote orden vereist, dan mag ook niet eenieder de tonsuur en de kleine orden ontvangen. daar deze natuurlijk tot de grote leiden.

Aanmerking

De zalving met de heilige olie en de woorden die de priester daarbij spreekt, betekenen heel klaar de verlichting en hulp (v. 1) of de vijf bijzondere profijten (v. 4), door de Catechismus opgegeven als zijnde de uitwerksels van het H. Oliesel op de stervenden zieke (v. 1, 2°). Uit hoofde van zijn uitwerksels kan en mag dit Sacrament slechts gegeven worden aan de zieken die tot de jaren van verstand gekomen zijnde, in nood zijn van sterven, en daar het zijn kracht behoudt zolang dezelfde dodelijke ziekte duurt, mag het

maar eens in één ziekte ontvangen worden; in verscheidene ziekten echter, zo dikwijls als men zou hervallen wezen. — Al de heilige wijdingen die van Christus ingesteld zijn, en zo tot het Sacrament van het Priesterschap behoren, drukken klaarblijkend de macht en de genade uit, die de dienaars van de H. Kerk ontvangen om hun ambt bekwamelijk te bedienen: in de priesterlijke wijding, onder andere, ziet men allerduidelijkst, hoe de priester er de macht bekomt om de zonden te vergeven, en om het brood en de wijn in het lichaam en bloed van Christus te veranderen. — Uit de verhevenheid en de bestemming van de bijzondere genade van het Priesterschap blijkt, dat er bijzondere voorwaarden vereist zijn om dit Sacrament te mogen ontvangen.

VRAGEN

Waarvan spreekt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat bevat ieder deel?

1. Zeg, met de Catechismus, welk het uitwendig teken is van het H. Oliesel. — Leg die woorden uit. — Welke is, volgens de Catechismus, de bijzondere genade van dit Sacrament? — Verklaar het antwoord. — Hoe dient dit uitwendig teken allerbest om die bijzondere genade uit te drukken?
2. Geef de zin van de vraag: *Aan wie wordt het H. Oliesel gegeven*, — Hoeveel en welke voorwaarden zijn, volgens de Catechismus, vereist, om het H. Oliesel te kunnen en te mogen ontvangen? — Leg die voorwaarden uit. — Toon hoe die vereisten natuurlijk uit de bijzondere genade des H. Oliesels vloeien. — Mag en kan iemand die ten gevolge van veroordeeling ter dood, op punt is van te sterven; een kind, dat het gebruik van het verstand nog niet bereikt heeft; een zieke, die slechts aan een kleine ontsteltenis lijdt, het H. Oliesel ontvangen? — Geef daar rekening van. — In welke staat moet men het H. Oliesel ontvangen, en waarom?
3. Geef de zin van de vraag: *hoe dikwijls mag men het H. Oliesel ontvangen*? — Verklaar al de woorden van het antwoord dat de Catechismus hierop geeft. — Hoe dikwijls dus mag men het ontvangen in iedere dodelijke ziekte? — Hoe dikwijls mag men het ontvangen in het leven? — Wat is vereist om het Heilig Oliesel, na het eens ontvangen te hebben, opnieuw te mogen ontvangen? — Geef de reden van de leer van de Catechismus op dit vraagstuk.
4. Verklaar, volgens de samenhang van de les, de vraag: *wat profijt geeft ons het Heilig Oliesel*. — Hoeveel en welke voordelen stelt de Catechismus hier voort — Lieg ze alle uit. — Toon hoe het H. Oliesel, door deze voordelen, de zieke ten opzichte van

zijn zaligheid komt verlichten en helpen. — Hoe is dit Sacrament in in enige gevallen de enige reddingsmiddel voor de stervenden zondaar?

5. Zeg, met de woorden van de Catechismus, welke de bijzondere genade van het Priesterschap is. — Leg die woorden uit. — Waarom spreekt de Catechismus van het uitwendig teken van het Priesterschap niet? — Brengt de onzekerheid, nopens dit teken bestaande, geen zwarigheid bij? — Welke wijdingen komen onder de naam van Sacrament van het Priesterschap?
6. Verklaar de vraag: *Zijn al de dienaars van de H. Kerk even groot.* — Zeg, of zij allen even groot zijn, of niet. — Hoeveel trappen zijn er onder hen? — Welke is de hoogste? — Noem de zes andere trappen of staten. — Hoe noemt men de vier laagste, en hoe de drie hoogste, en waarom? — Wat verstaat men door de tonsuur, en wat krijgt men er door? — Is ieder van die wijdingen een waar Sacrament? — Maken de wijdingen, die van Christus ingesteld zijn, verschillende Sacramenten uit? — Geef er de reden van, — Welke zijn de namen van het Sacrament van het Priesterschap? — Leg ze uit.
7. Wat verstaat men overal door het woord *priester*? — Wat betekent dit woord door zichzelf? — Welke bijzondere macht is hun, volgens de Catechismus, eigen? — Leg die macht uit. — Toon hoe zij door die macht priester zijn. — Zijn er nog andere bedieningen, die aan de priester toebehoren, en welk onderscheid is er nopens deze onder de priesters te maken? — Welke bedieningen behoren nog alle priesters toe? — Welke zijn eigen aan de hogepriesters of bisschoppen? — Waarop moeten de bisschoppen en de enkele priesters letten in het uitoefenen van die macht? — Maakt het hogepriesterdom geen bijzonderen trap of staat uit, zoodanig dat er, onder de dienaars van de H. Kerk, acht trappen of staten zijn? — Geef er de reden van.
8. Zeg of iedereen zowel de Heilige Wijding als het heilig Doopsel mag ontvangen? — Wat is er, volgens de Catechismus, vereist tot de grote wijdingen? — Leg dit uit. — Indien die voorwaarden slechts tot de grote wijdingen vereist zijn, mag dus niet eenieder de tonsuur en de kleine wijdingen ontvangen? — Hoe zijn die voorwaarden vereist?

ZES EN DERTIGSTE LES

Van het Huwelijk

Natuur	Personen, die het Huwelijk mogen aangan, en met wie het mag aangegaan worden	<i>Wat is het Huwelijk? Wat is de ondertrouw, die gewoonlijk voorgaat?</i>
Natuur van dit Sacrament nader bepaald	Voorwaarde om het te ontvangen	<i>Mag het Huwelijk van iedereen ontvangen worden en met alle mensen? Zou het Huwelijk, met deze aangegaan, immer goed wezen? Wat is geestelijk maagschap? Moet het huwelijk vóór iemand geschieden?</i>
	Uitwerksel	<i>Wat geeft het heilig Sacrament van het Huwelijk? Kan het Huwelijk niet ontbonden worden?</i>
	Gesloten tijd	<i>Waarom laat de H. Kerk de Huwelijken niet toe in de Advent en de Vasten?</i>

Wat is het Huwelijk?

Een Sacrament, door hetwelk man en vrouw wettelijk verbonden worden, en genade ontvangen om kinderen tot Gods glorie op te brengen

A. Het antwoord leert wat dit Sacrament bijzonder betekent en uitwerkt, namelijk:

1° Dat **man en vrouw**: één man met één vrouw — **wettelijk**: in de ogen van God en van de H. Kerk — **verbonden worden, en**

2° **Gratie ontvangen**: vermeerdering van de heiligmakende en recht tot dadelijke — **om kinderen op te brengen tot Gods glorie**: tot ware dienaars van God en ware leden van de H. Kerk.

Alhoewel de Sacramenten slechts dienen om Gods genade mee te delen, brengt het Huwelijk, boven de genade, nog de verbintenis teweeg, omdat het niet uitsluitend een

Sacrament, maar ook een contract is: Christus heeft immers, voor de gedoopten, het contract van het Huwelijk tot de waardigheid van een Sacrament verheven, i.a.w. het contract van het Huwelijk tot een uitwendig teken ingesteld, dat, voor de gedoopten, een bijzondere genade betekent, welke het hun door zichzelf geeft. Doch. men geve er wel acht op, bij de gedoopten kan het contract onmogelijk van het Sacrament gescheiden worden, daar, volgens Christus' instelling, het contract zelf voor al de gedoopten tot de waardigheid van een Sacrament is verheven, en bijgevolg, ging een gedoopte, volstrekt weigerende het Sacrament te ontvangen, het contract van het Huwelijk aan, hij zou op gener wijze getrouwde zijn, want zijn contract zou gans en geheel ongeldig wezen.

Het uitwendig teken van het Sacrament is het contract, waardoor man en vrouw zich wettelijk verbinden; want 't is dit contract zelf dat Christus heeft ingesteld als sacramentoal teken van de bijzondere genade van het Huwelijk; bijgevolg, wanneer dit contract door gedoopten wordt aangegaan, betekent het niet uitsluitend de natuurlijke verbintenis, maar ook de bijzondere genade door Christus er aan gehecht. Immers het contract kan, gelijk wij reeds gezien hebben, bij de gedoopten geenszins van het Sacrament gescheiden worden.

Wat is de ondertrouw, die gewoonlijk voorgaat?

Deze is een enkele belofte van elkaar te trouwen op bekwamen tijd

V. **Wat is de ondertrouw die gewoonlijk**, zo niet op een plechtige wijze in de tegenwoordigheid van de pastoor, dan toch in 't bijzonder of in 't geheim **voorgaat**: is ook deze een Sacrament van het Huwelijk, of wat is zij?

A. Deze ondertrouw is geen Sacrament van het Huwelijk, maar slechts **een enkele** wederzijdsche **belofte van elkaar te trouwen – op bekwamen tijd**.^{op de tijd die met de belofte of met de omstandigheden overeenstemt.} Deze belofte brengt een ware verplichting mee en is zij ernstig gedaan en wederzijds aanvaard geweest. zelfs een verplichting op doodzonde, tenware bruidegom en bruid vrijwillig terugtraden, of één van beiden, om bijzondere redenen, recht kreeg om zijn belofte niet te volbrengen.

Mag het Huwelijk van iedereen ontvangen worden en met alle mensen?

Neen, want niet met degenen, die belofte van zuiverheid gedaan hebben, noch met ongelovigen, of zekere geestelijke personen, of degenen die maagschap zijn, en sommige anderen

V. **Mag het Huwelijk van iedereen**, wie het ook zij, **ontvangen worden**, **en** mag het door degenen die het mogen aangaan, **met alle mensen** aangegaan worden?

A. **Neen**, het mag niet van iedereen noch met alle mensen aangegaan worden: **niet**, zegt de Catechismus, 1° **met degenen die belofte van zuiverheid gedaan hebben**: met degenen die aan God beloofd hebben, voor enige tijd of voor altijd in ongehuwden staat te leven, en door die helofte nog gehouden zijn; 2° **noch met ongelovigen**: met al degenen die enigszins buiten de Rooms-Katholieke Kerk zijn, zoals ongedoopten, Ketters, Schismatieken; 3° **of zekere geestelijke personen**: dezulke die een van de grote orden ontvangen hebben; 4° **of degenen die maagschap zijn**: die met dewelke men binnen zekerentraad — verder aangeduid — verwant of, gelijk men zegt, familie is, hetzij door *lichamelijk* maagschap of *bloedverwantschap*; hetzij door *aangetrouwde* maagschap, ook *aanverwantschap* of *zwagerschap* genoemd; hetzij door *geestelijk*, of nog door *wettelijk* maagschap; **en** 5° **sommige anderen**: b.v. degenen die wettig met een anderen persoon getrouwd zijn.

Onder de hier vermelde klassen van mensen met wie het Huwelijk niet mag aangegaan worden, zijn er twee die het volstrekt niet mogen aangaan, namelijk, degenen die belofte van zuiverheid gedaan hebben, en zekere geestelijke personen.

Het *bloedverwantschap* bestaat tussen al degenen die door hun afkomst, hun geboorte of *bloed* verbonden zijn; het *aangetrouwde maagschap*, tussen elken echtgenoot en de bloedverwanten van zijn wederhelft. Wat het *geestelijk* maagschap is, wordt gezegd in v. 5. Het *wettelijk* maagschap ontstaat uit het aannemen van eens anders kind tot het zijne. Daardoor wordt de aanneming belet in huwelijk te treden, 1° met de persoon die hem heeft aangenomen, 2° met dezes echtgenoot, 3° met dezes kinderen die nog onder de vaderlijke macht staan. Insgelijks wordt de persoon die aanneemt onbekwaam het

huwelijk aan te gaan 1° met de echtgenoot des aannemelings, 2° met dezes kinderen die nog aan het vaderlijk gezag onderhevig zijn.

Zou het Huwelijk, met deze aangegaan, immer goed wezen?

Met sommigen zou het van gener waarde wezen, als met geestelijke personen, of met lichamelijk maagschap tot de vierden graad, of ook met geestelijk maagschap

V. **Zou het Huwelijk**, met de voornoemde klassen van personen **aangegaan, goed wezen**: geldig zijn of man en vrouw wezenlijk verbinden en genade geven?

A. Niet met al die klassen, maar alleen **met sommige** daarvan — **zou het van gener waarde wezen**: zou het ongeldig zijn en bijgevolg niets teweegbrengen, **als**, onder anderen, **met geestelijke personen**, met degenen die een grote orde ontvangen hebben, **of met lichamelijk maagschap** of bloedverwantschap, *in rechte lijn*, tot alle graden en, *in de zijdelijke lijn tot de vierde graad*; met wettig aanverwantschap tot de vierde en met onwettig tot de tweede graad; (de Catechismus zegt enkel *tot de vierde graad*, omdat hij slechts het bijzonderste wil aanduiden), — **of ook met geestelijk maagschap**. (v. 5.)
Het Huwelijk zou ook van gener waarde wezen met personen die in een door de H. Kerk goedgekeurde orde de plechtige belofte van zuiverheid gedaan hebben, of met ongedoopten; maar met Ketters of Schismatieken zou het geldig wezen.

Hieruit volgt dat er twee soorten van huwelijksbeletselen zijn: de ene, die het Huwelijk ongeldig, de andere, die het uitsluitend ongeoorloofd maken: zo is het Huwelijk met bloedverwanten tot de vierde graad ongeldig, terwijl dat van een Katholieke met een Ketter wel ongeoorloofd maar toch geldig is.

Aldeze beletselen zijn deels door de natuurwet, deels door de H. Kerk gesteld. Deze heeft ongetwijfeld de macht van beletselen van het Huwelijk in te stellen, gelijk het Geloof het ons leert. Immers, daar het Huwelijk een contract is, mag het door wettige overheid, bij middel van beletselen geregeld worden, en, daar het een Sacrament **is**, behoort het stellen van die beletselen aan de H. Kerk en aan haar alleen toe, want aan haar alleen heeft Christus het bedienen van de Sacramenten toevertrouwd.

In rechte lijn: stammen de bloedverwanten de een van de andere af, i.a.w. staan zij tot elkander in de betrekking van ouders en kinderen, grootvaders en kleinkinderen, enz., dan zijn zij bloedverwanten *in de rechte lijn*: komen zij uitsluitend uit één en dezelfde stam voort, dan zijn zij bloedverwanten *in zijdelijke lijn*.

De graad van bloedverwantschap is op de volgende wijze te rekenen: 1° voor de personen die in *rechte lijn* zijn: met vader en moeder is de zoon en de dochter in de eerste graad; de kleinzoon en de kleindochter, in de tweede; de kinderen van kleinzoon en kleindochter, in de derde, en de kleinkinderen van kleinzoon en kleindochter, in de vierde. 2° Wat de bloedverwanten in *zijdelijke lijn* betreft: broeders en zusters zijn in de eerste graad; kinderen van broeders en zusters, in de tweede; kleinkinderen van broeders en zusters, in de derde; kinderen van deze kleinkinderen in de vierde graad. De man is aangetrouwde maagschap met de familie van zijn vrouw in dezelfde lijn en in dezelfde graad als de vrouw er mee in bloedverwantschap is, en omgekeerd.

Wat is geestelijk maagschap?

Hetwelk door de stelling van de Heilige Kerk bestaat tussen de peter of de meter en dengene die gedoopt of gevormd is, en zijn ouders

A. Geestelijk maagschap is **hetwelk**, niet door de natuurwet, maar **door de stelling van de H. Kerk**: door de vrije instelling van de opperste kerkelijke overheid **bestaat tussen de peter of de meter** van het Doopsel of van het Vormsel, en de bedienaar dier Sacramenten van de een kant, — **en dengene die gedoopt of gevormd is, en zijn ouders** van de anderen kant. Dus bestaat er geen geestelijk maagschap tussen peter en meter, noch tussen deze en de bedienaar van het Doopsel of hef Vormsel; maar wel tussen hen allen enerzijds, en de doop- of vormelingen en van deze ouders anderszijds, De Catechismus spreekt hier van de bedienaar niet, omdat die van het Doopsel gewoonlijk priester, die van het Vormsel altijd ten minste priester is, en alle priester reeds door zijn wijding belet is het Huwelijk aan te gaan.

Dit beletsel is ingebracht, omdat peter, meter en bedienaar in voornoemde Sacramenten als de ouders worden van het geestelijk leven van de doop- of vormelingen; daarom ook

draagt het de naam van geestelijk maagschap.

Het moet geschieden vóór de eigen pastoor, of vóór iemand van hem daartoe gemachtigd, en twee getuigen; of anders zou het van gener waarde wezen

V. **Moet het Huwelijk**, om geldig te zijn, **vóór iemand geschieden**, ofwel mag men het in 't geheim of zonder getuigen aangaan?

A. **Het moet geschieden** vóór drie personen, namelijk: **vóór de eigen pastoor**: vóór de wettigen pastoor van de parochie van de man of van de vrouw, **of vóór iemand**: voor een priester **van hem**: van de eigen pastoor — **daartoe gemachtigd**: aangesteld om hem daarbij te vervangen, **en vóór twee getuigen** die tot de jaren van verstand gekomen zijn en in staat zijn getuigenis te geven van het aangegaan Huwelijk; **of anders**: ware een van deze voorwaarden niet volbracht, **zou het** niet uitsluitend ongeoorloofd, maar **van gener waarde** of ongeldig **wezen**. Het Concilie van Trente heeft deze voorwaarde tot de geldigheid van het Huwelijk vereist om de geheime Huwelijken, waar zovele misbruiken uit voortsproten, te beletten. Doch het heeft tevens vastgesteld dat deze wet slechts in die parochiën zou gelden, waar zij afgekondigd zou geweest zijn. In ons land is die afkondiging gebeurd in alle parochiën.

Wat geeft het heilig Sacrament van het Huwelijk?

Ten eerste, genade om kinderen tot Gods eer te krijgen en op te voeden; ten tweede, boven de verbintenis geeft het genade om in liefde en peis te leven; ten derde, sterkte om beter de lasten van het Huwelijk te dragen

V. Zeg meer specifiek welke de uitwerksels zijn van het Huwelijk, dat, zoals de 1° vraag leert, man en vrouw wettelijk verbindt en genade geeft om kinderen tot Gods glorie op te

brengen.

A. **Ten eerste, genade** om het hoofdeinde van het Huwelijk te bereiken, namelijk, **om kinderen tot Gods eer te krijgen en op te voeden;**

Ten tweede, boven de verbintenis: boven het recht en de verplichting van samen te leven, **geeft het genade om in liefde en peis te leven:** om elkander om God te beminnen en de vrede met elkander te bewaren;

Ten derde, sterkte om beter de lasten van het Huwelijk te dragen: genade om met verduldigheid, onderwerping, vreugde en liefde, de menigvuldige lasten te dragen die het opbrengen van de kinderen, het samenleven en de wederzijdsche gebreken veroorzaken.

Deze drie profijten zijn innig met elkaar verbonden: immers, om kinderen tot Gods glorie op te brengen, moeten de getrouwden in vrede en peis leven, en, om zo te kunnen leven, verduldig de lasten van het Huwelijk dragen.

Om, boven de verbintenis, die door het Sacrament geldig ontvangen altijd teweeggebracht wordt, de hier vermelde genadegaven te verwerven, moeten de echtelingen in staat van genade zijn, daar het een Sacrament van de levenden geldt.

Kan het Huwelijk niet ontbonden worden?

Geenszins, dan door de dood, hoewel dat de gehuwden, om een grote reden, somtijds van samen te wonen wettelijk ontslagen worden

V. **Kan het Huwelijk niet ontbonden worden**, zoodanig dat men een nieuw Huwelijk mag aangaan?

A. Het kan op die wijze **geenszins** ontbonden worden **dan door de dood** van een van de echtgenoten, **hoewel de gehuwden**, in weerwil van de onontbindelijkheid van hun Huwelijk, **somtijds**: in enige gevallen, **om een grote reden**, zoals om erge mishandelingen, ketterij, enz. van de verplichting **van samen te wonen**, die uit het Huwelijk vloeit, **wettelijk**: door de geestelijke overheid, namelijk, door de bisschop en

soms door de pastoor van hem daartoe gemachtigd, **ontslagen worden**.

Waarom laat de Heilige Kerk de Huwelijken niet toe in de Advent en de Vasten?

Omdat het tijden zijn van boetvaardigheid en godsdienstigheid, dewelke, door de blijdschap, die op de bruiloften gewoonlijk gesehiedt, belet worden

V. Waarom laat de H. Kerk de Huwelijken:de solemniteiten van de Huwelijken, en, in ons land, ten gevolge van een wet door de algemene gewoonte ingebracht, de Huwelijken zelf **niet toe in de Advent:**van de eersten Zondag van de Advent tot daags na Driekoningen **en in de Vasten:** van Aswoensdag tot daags na Beloken Pasen?

A. Zij laat ze dan niet toe, omdat het tijden zijn van boetvaardigheid en godsdienstigheid: omdat zij wil dat de gelovigen, gedurende die tijden, op een bijzondere wijze de boetvaardigheid en godsdienstigheid beoefenen, met hun zonden uit te boeten, hun consciëntie te zuiveren en hun hart met deugden te versieren, **dewelke noodzakelijk belet worden door de blijdschap die op de bruiloften gewoonlijk geschiedt:** door de feesten en vermakken die op de huwelijksdagen gewoonlijk plaats grijpen.

Aanmerking

De 36^e les is heel en gans hierop gegrond, dat Christus het huwelijksgcontract, door hem onontbindelijk verklaard, tot de waardigheid van Sacrament verheven heeft met het aan te nemen ter betekenis van een bijzondere genade, de genade om kinderen tot Gods glorie op te brengen — die het door zichzelf zou geven; hieruit itmnmers volgt 1° dat, voor de gedoopten, het Sacrament niet kan gescheiden worden van het contract; 2° dat de wettige overheid, omdat het een contract geldt, aan het Huwelijk beletselen kan stellen die het ongeoorloofd en zelfs ongeldig maken, en dat dit stellen van beletselen niet strijdig is met de volkomen afhankelijkheid van de Sacramenten van Christus' instelling en met hun daaruit vloeiende onveranderlijkheid, vermits Christus, om de orde niet te storen, dát Huwelijk tot de waardigheid van Sacrament heeft verheven, dat wettig aangegaan wordt;

— 3° dat de macht van zulke beletselen in te brengen alleen aan de H. Kerk toekomt, daar het Huwelijk een Sacrament is, en de H. Kerk alleen macht over de Sacramenten heeft; — 4° dat het Huwelijk van de gedoopten slechts door de dood kan ontbonden worden, alhoewel de gehuwden soms van de plicht van samen te wonen kuanen ontslagen worden.

VRAGEN

Waarvan handelt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat bevat ieder deel?

1. Onder welk opzicht doet de Catechismus, in zijn beschrijving van het Huwelijk, ons dit Sacrament kennen? — Zeg met de Catechismus, hoeveel en welke dingen het Huwelijk bijzonder uitwerkt. — Leg deze uit. — Hoe geeft dit Sacrament, boven de genade, nog de verbintenis tussen man en vrouw? — Kan het contract van het Huwelijk van het Sacrament gescheiden worden? — Geef er de reden van. — Welk is het uitwendig teken van dit Sacrament, en waarom?
2. Geef de zin van de vraag: *Wat is de ondertrouw die gewoonlijk voorgaat?* — Is zij een Sacrament? — Zeg, met de Catechismus, wat zij is. — Leg de woorden van de Catechismus uit. — Welke verplichting brengt de ondertrouw mede?
3. Leg deze vraag uit: *Mag het Huwelijk van eendegelijk ontvangen worden en met alle mensen?* — Mag het, ja of neen, van iedereen en met alle mensen aangegaan worden? — Welke personen, met wie het niet mag aangegaan worden, noemt de Catechismus? — Verklaar de woorden van de Catechismus. — Welke van deze personen mogen het Huwelijk volstrekt niet aangaan?
4. Welk is de zin van de vraag: *Zou het Huwelijk met deze aangegaan immers goed wezen?* — Zoude het met hen allen goed wezen? — Welke klassen noemt de Catechismus met dewelke het niet goed zou wezen? — Verklaar de woorden van de Catechismus. — Noem nog enige klassen, met dewelke het Huwelijk ongeldig zou zijn. — Hoe is de graad van bloedverwantschap op te tellen? — Hoe rekent men het aanverwantschap? — Hoeveel en welke soorten van huwelijksbeletselen zijn er? — Van waar komen al de beletselen hier genoemd? — Bewijs dat de H. Kerk, en zij alleen, de macht heeft om huwelijksbeletselen in te stellen.
5. Zeg, met de Catechismus, van waar het geestelijk maagschap voortkomt, en tussen wie het bestaat. — Leg de woorden van de Catechismus uit. — Bestaat dit maagschap tussen peter en meter? — Tussen wie bestaat het dus? — Waarom spreekt de Catechismus niet van de bedienaar? — Waarom is dit beletsel ingesteld? — Waarom noemt men het geestelijk maagschap?

6. Wat betekent de vraag: *Moet het Huwelijk voor iemand geschieden?* — Vóór hoeveel personen moet het geschieden? — Noem ze met de woorden van de Catechismus. — Leg die woorden uit. — Zeg, met de Catechismus, hoe nodig die tegenwoordigheid is, en verklaar het antwoord. — Van waar komt dit vereiste voort? — Om welke reden is het ingebracht? — Is deze voorwaarde geheel de H. Kerk door vereist?
7. Verklaar de vraag: *Wat geeft het H. Sacrament van het Huwelijk?* — Hoeveel en welke bepaalde profijten geeft het? — Noem ze met de Catechismus. — Leg ze uit. — Toon hoe zij alle innig verbonden zijn. — Wat is vereist om al deze profijten te bekomen?
8. Geef de zin van de vraag: *Kan het Huwelijk niet ontbonden worden?* — Zeg, met de Catechismus, welke de enige manier is, waarop het ontbonden wordt. — Leg deze uit. — Blijven dus de getrouwden altijd verplicht samen te wonen? — Zeg, met de Catechismus, om welke redenen, en hoe zij van die plicht kunnen ontslagen worden. — Leg die woorden uit.
9. In welke tijd van het jaar is het Huwelijk niet toegelaten? — Leg de woorden uit. — Wat is er dan eigenlijk verboden? — Zeg, met de Catechismus, waarom dit verbod is gegeven geweest. — Leg die woorden uit.

VIJFDE DEEL

ZEVEN EN DERTIGSTE LES

Van de erfzonde en de dadelijke zonde

Van de erfzonde en de dadelijke zonde

De Catechismus heeft ons in de *drie eerste delen* geleerd, wat er vereist is om in de dienst van God te treden en er in te volharden, en in het *vierde deel*, welke middelen door Christus ingesteld wij moeten gebruiken om tot deze dienst de noodzakelijke krachten en hoedanigheden te hebben. Nu in ‘t *vijfde en laatste deel* zal hij ons leren, wat iemand die door het Geloof, de Hoop en de Liefde in de dienst van God is getreden, en door de Sacramenten de tot die dienst vereiste krachten en hoedanigheden heeft bekomen, te doen en te vluchten heeft, om God volgens Christus’ leer *rechtvaardig*, juist zó gelijk het behoort, metterdaad te dienen, en welk het lot van de goede en van de slechte dienaars zal zijn. Hij stelt ons eerst voor, dat wij, om, volgens Christus’ leer, God te dienen het kwaad moeten vluchten en het goed doen, en hij legt beide deze punten uit: in de 37^e en 38^e les leert hij ons de zonde en haar verdeling kennen; en in de 39^e en 40^e spreekt hij van de deugd en van de goede werken die er uit voortvloeien. Ten slotte in de 41^e les handelt hij over het lot van de goede en van de slechte dienaars van God. — Dit deel draagt de naam van *Christelijke Rechtvaardigheid*, omdat het de staat en het einde beschrijft van een dienaar die God *rechtvaardig* volgens Christus’ leer dient.

Hoeveel delen zijn er van de Christelijke Rechtvaardigheid?

Twee, te weten: het kwaad schuwen en het goed doen, of de zonden vluchten en de deugden oefenen

V. Waarin is de Christelijke Rechtvaardigheid of de staat waarin men, volgens Christus' leer, God wel dient en Hem behaagt, eigenlijk gelegen?

A. Zij bestaat uit **twee** delen, **te weten:** 1° **het kwaad schuwen of de zonden vluchten:** laten wat Christus verboden heeft, **en** 2° **het goed doen of de deugden oefenen:** doen wat Christus geboden, en zelfs wat Hij uitsluitend aangeprezen heeft.

Men bemerke dat *niet doen wat Christus geboden heeft*, een zonde uitmaakt, zodat het tweede deel van de christelijke rechtvaardigheid reeds in het eerste begrepen is; doch als men deze uitdrukkingen *het kwaad schuwen en het goed doen* tegenover elkaar stelt, dan verstaat men door de ene, laten wat verboden, en door de andere, doen wat geboden is. Daarenboven het goed doen bevat niet alleen hetgene geboden is, maar ook nog al hetgene enkel is aangeprezen.

Wat is zonde?

Een woord, werk, begeerde of verzuimenis tegen de wet en de wil Gods

A. Zonde is **een woord**, zoals achterklap, blasfemie, — **werk**: een uitwendige handeling, b. v. een diefstal, een doodslag, — **begeerde**: een wil van iets te doen, een inwendige goedkeuring, een enkel welbehagen, een enkel behouden van gedachten, **of** **verzuimenis**: een nalaten van iets te doen: — dus allerhande daad van een redelijk schepsel, want al wat een redelijk schepsel kan doen, komt op een van die dingen uit; — **tegen de wet en de wil Gods**: tegen de geboden rechtstreeks door God, of tegen die door de H. Kerk of door andere wettige overheden voorgeschreven; want het is Gods *wil* dat wij ook deze geboden onderhouden.

Opdat nu een zonde ons kunne aangerekend worden, moet men ze *wetens en willens* bedreven hebben, d. i., voor de ogenblik waarlijk geweten of gemeend hebben, dat hetgene men deed, zonde was, en desniettegenstaande met de wil in dat gekende of gemeende kwaad toegestemd hebben; 't is immers door ons verstand en onze wil dat wij mensen zijn, en bijgevolg kan er ons, als mensen, geen zonde toegeschreven worden, indien wij ze niet kennen en willen.

Wie door zijn schuld de zonden niet kent die hij bedrijft, maakt zich, door die vrijwillige onwetendheid, ongetwijfeld schuldig aan al de zonden die hij enigszins voorziet, en hij maakt er zich schuldig aan op de ogenblik zelf dat hij ze voorziet; wil men immers de wet niet kennen die men te volgen heeft, dan wil men die wet overtreden.

Wie een daad verricht, twijfelende of hij zich aan zonde schuldig maakt, die maakt zich schuldig aan de zonde waar hij aan twijfelt, vermits hij de daad wil plegen, zelfs indien zij zonde is. Twijfelt gij dus of gij iets moet doen of niet, gij moet, vooraleer te handelen, die twijfel afleggen door 't bijbrengen van gegronde redenen, of, zo gij hiertoe niet geleerd genoeg zijt, door anderen te raadplegen, indien gij daartoe gelegenheid hebt. Het geldt hier, dat spreekt van zelf, gegronde twijfels, en niet bevreesdheden van nauwgezette gewetens; op zulke immers moet niet gelet worden.

Een woord, werk of begeerde of verzuimenis, die niet tegen Gods wet en wil, maar enkel tegen Gods raden, tegen hetgeen volgens Christus' leer in de omstandigheden waarin men zich bevindt wezenlijk raadzaam is, maakt geen zonde maar een onvolmaaktheid uit. (Zie 2^e les, 2^e vr.)

Hoeveel soorten zonden zijn er?

Twee soorten: **de erfzonde en de dadelijke zonde; en onder de zonden, die met de daad geschieden, zijn enige dodelijke en andere dagelijkse**

A. De zonden zijn **tweeërlei** of worden in twee hoofdsoorten verdeeld: **de erfzonde:** de zonde die wij, niet door persoonlijke daad bedreven, maar van onze eersten vader Adam geërfd hebben; — **en de dadelijke zonde:** de zonde waaraan wij ons door eigen daad schuldig maken; **en onder de zonden die met de daad geschieden** of onder de dadelijke zonden — **zijn enige dodelijke:** zijn er enige die ons van het geestelijk leven van de ziel beroven en zo ons *doden*, **en andere dagelijkse:** andere die de dood van het geestelijk leven niet veroorzaken, maar ons enkel in de liefde Gods doen verflauwen, ten gevolge van de menselijke krankheid dik wijs geschieden, en daarom *dagelijkse* zonden genoemd worden.

Wat is de erfzonde?

Een afgekeerdheid van God en beroving van de rechtvaardigheid, die alle mensen aangeboren wordt door de val van onze eerste vader Adam

A. De erfzonde is een **afgekeerdheid van God**: een staat van ongunst bij God, voortkomende uit de **beroving van de rechtvaardigheid**: van de heiligmakende genade die iedereen, volgens Gods instelling en wil, zou moeten bezitten, — **die alle mensen**: welke afgekeerdheid en beroving alle nakomelingen van Adam die ooit geweest zijn en zijn zullen, behalve Jezus Christus en de H. Maagd Maria — **aangeboren wordt**: van 't begin van hun leven aankleeft **door de val van onze eersten vader Adam**: ten gevolge van de zonde die Adam in het aards Paradijs bedreven heeft met van de verboden vrucht te eten. Als stamvader van geheel het menselijk geslacht, had Adam de heiligmakende genade bekomen niet alleen voor zichzelf, maar ook voor al zijn afstammelingen; doch op voorwaarde dat hij Gods gebod zou onderhouden met van de verbodene vrucht niet te eten. Hij overtrad echter dit goddelijk gebod, en verloor zo de heiligmakende genade voor zichzelf en voor al zijn nakomelingen.

Niets belette God ons allen, om wille van Adams zonde, van de heiligmakende genade te beroven, daar deze een bovennatuurlijke en dus gans vrije gave is, die God naar believen kan weigeren of geven. Zelfs betaamde het dat, in 't begin van de wereld, het bewaren of het verliezen dier genade van de wil van ons stamvaders afhing, daar zij, vóór de zonde, behoorde vergezeld te zijn van deze vier gaven: de onsterfelijkheid en de vrijdom van de begeerlijkheid van het lichaam, van de onwetendheid en van de ellenden deses levens; welnu, de orde ware in de wereld onmogelijk geweest, hadden enige mensen, bij uitsluiting van anderen, deze gaven genoten.

Al is de beroving van de oorspronkelijke rechtvaardigheid met de daaruitvloeiende afgekeerdheid van God geen woord, werk, begeerte of verzuimenis tegen de wet en de wil Gods, toch wordt zij met recht *zonde* genoemd, vermits onder die naam niet uitsluitend de zondige daad komt, maar ook de staat die er in ons opzichtens God uit volgt, en dat die afgekeerdheid en beroving juist de staat is waartoe Adam's val ons opzichtens God gebracht heeft. Men zegt immers zowel van iemand die gezondigd heeft:

die is in *zonde*, als men zegt: die doet *zonde*, van iemand die nu metterdaad een zonde bedrijft.

Wat kwaad doet ons de erfzonde?

Dat zij ons de rechtvaardigheid beneemt en onbekwaam maakt om de glorie van de hemel te genieten

A. De erfzonde doet ons een *dubbel* kwaad of nadeel:

1° **Dat zij ons de rechtvaardigheid beneemt**, dat zij ons berooft van de heiligmakende genade, waardoor wij aangenomene kinderen Gods zijn, en van de vier buitennatuurlijke gaven die er in 't Paradijs mee gepaard gingen; 't is immers in die beroving van de oorspronkelijke rechtvaardigheid dat de erfzonde gelegen is. Door het verlies van al die gaven heeft onze ziel vier wonderen ontvangen: de verblindheid in het verstand, de boosheid in de wil, de genegenheid tot het kwaad en de krankheid tot het goed.

2° **Dat zij ons onbekwaam maakt om de glorie van de hemel**; die in het aanschouwen van God bestaat, **te genieten**; dit geluk immers is de beloning van Gods aangenomene kinderen, en 't is alleen door de heiligmakende genade, waar de erfzonde ons van berooft, dat wij kinderen Gods zijn.

Wat is de dagelijkse zonde?

Een zonde zó gedaan tegen de wet Gods, dat zij nochtans de goddelijke liefde niet wegneemt, maar uitsluitend tot enige tijdelijke pijn verbindt

A. De dagelijkse zonde is **een zonde – zó gedaan tegen de wet Gods**: zó wetens en willens tegen de geboden van God of van andere wettige overheden bedreven – **dat zij nochtans de goddelijke liefde niet wegneemt**: dat zij, hoewel tegen God strijdende

en Hem vergrammende, nochtans de vriendschap met Hem niet breekt, noch ons van de heiligmakende genade berooft, noch bijgevolg, de eeuwige straf van de hel medebrengt die slechts bestemd is voor degenen die buiten Gods liefde sterven (15^e les, 8^e vr.), **maar uitsluitend verbindt — tot enige tijdelijke pijn:** tot een pijn van bepaalde tijd hier op de aarde of hiernamaals in het vagevuur te lijden.

Dat er zonden zijn die de goddelijke liefde niet wegnemen, is gemakkelijk om begrijpen; de vriendschap met iemand wordt niet door allerhande, maar slechts door grote, door volkomen beledigingen verbroken; welnu er zijn noodzakelijk zonden die niet volkomen zijn, en zo zijn er noodzakelijk dagelijkse zonden.

Wat kwaad doen ons de dagelijkse zonden?

Ten eerste, zij doen ons in de liefde Gods verflauwen; ten tweede, zij maken ons gereed tot meerderen val; ten derde, zij verbinden ons tot tijdelijke straffen

A. Zij doen ons een *drievoudig* kwaad:

Ten eerste, zij doen ons in de liefde Gods verflauwen zij verminderen in ons niet de graad van de liefde of van de heiligmakende genade, maar wel, om reden van de oneer God aangedaan, de dadelijke genaden en diensvolgens de levendigheid, de vurigheid van de liefde, waaruit de goede werken voortspruiten, en zo beletten zij ons onrechtstreeks van door goede werken en het ontvangen van de HH. Sacramenten grote vermeerdering van de heiligmakende genade te bekomen.

Ten tweede, zij maken ons gereed tot meerderen val: om menigvuldiger en groter zonden, zowel dodelijke als dagelijkse, te bedrijven, en dat evenzeer met de vurigheid van onze liefde te verminderen als met onze neiging tot het kwaad te vermeerderen.

Ten derde, zij verbinden ons tot tijdelijke straffen.(v. 6.) Aan een volkomen zonde komt een volkomen straf, namelijk een eeuwige toe; aan een onvolkomen zonde past een onvolkomen straf, namelijk, een tijdelijke. Zulke straf ondergingen Mozes en de huisvrouw van Loth, alsook de Joden die te Bethsames de dood stierven om de ark aanschouwd te hebben.

Wat zijn vreemde zonden?

Zonden die, hoewel zij door anderen geschieden, nochtans ons toegeschreven en aangerekend worden, omdat wij tot dezelve in enige manier geholpen hebben

A. Vreemde zonden zijn **zonden**: zondige woorden, werken, begeerten of verzuimenissen **die, hoewel zij** niet door ons zelf, maar **door anderen geschieden, nochtans ons toegeschreven en aangerekend worden**: nochtans van God als onze zonden aanzien worden en ons in zijn ogen waarlijk schuldig maken, **omdat wij tot dezelve**: tot het bedrijven dier zonden **in enige manier geholpen hebben**: enigszins medegewerkt hebben, hetzij met anderen tot die zonden te bewegen (medewerken in het werk van de ziel), hetzij met hen tot het bedrijven derzelve te helpen (medewerken in het werk van het lichaam), hetzij met ze niet te beletten (verzuimen van het werk van de ziel of van het lichaam te beletten), als wij er niet uitsluitend uit liefde, maar van ambtswege of uit hoofde van een contract toe gehouden waren. De zonden van anderen niet beletten als wij er slechts uit liefde toe verplicht zijn, dat maakt geen vreemde zonde, maar enkel een zonde tegen de liefde uit, omdat wij dan geen ware medeoorzaak van de bedreven zonde zijn. Vreemde zonde is b.v. een diefstal waar wij een ander toe bewogen of geholpen hebben, of waar wij ons niet tegen hebben verzet, wanneer wij er uit hoofde van ons ambt of van een contract toe verplicht waren. In de eerste manier van medewerken is er, boven de vreemde zonde, nog een zonde van rechtstreeksche ergernis; in de tweede en in de derde zal er, boven de vreemde zonde, nog een zonde van onrechtstreeksche ergernis zijn, als wij er iemand de gelegenheid door geven van te zondigen. (25^e les, 1^e v.)

De vreemde zonden worden zo genoemd, omdat wij ze niet door ons zelf, maar door anderen, door *vreemden* bedrijven. Zij kunnen, als blijkt, dodelijke of dagelijkse zonden zijn.

Daar de vreemde zonden ons wezenlijk aangerekend en toegeschreven worden, is het niet genoeg in de Biecht (wel te verstaan als er spraak is van doodzonden), te verklaren, dat men tot eens anders zonde medegewerkt heeft; men moet daarenboven zeggen tot welke zonde de medewerking verleend werd. Wij moeten immers in de Biecht verklaren, *welke* doodzonden wij gedaan hebben.

Hoe geschieden de vreemde zonden?

Door raden, beschermen en gebieden, prijzen, mededelen en behagen, niet straffen, niet beletten, niet overdragen

A. De zes eerste manieren bestaan in iets te doen, in dadelijk door woorden of werken tot de zonde mee te helpen: de drie laatste zijn gelegen in iets te verzuimen dat men moet doen.

1° Door **raden**: door iemand de eerste genegenheid tot het kwaad in te boezemen, of door deze reeds bestaande genegenheid te bevestigen. Zo zondigde Herodias toen zij haar dochter de afschuwelijken raad gaf van, tot prijs van haar kunst, het hoofd van de H. Joannes-Baptista te vragen.

2° Door **beschermen**: door iemand te verdedigen tegen degenen die hem van de zonde willen weerhouden, of door iemand in 't bedrijven zelf van de zonde te beschutten.

3° Door **gebieden**: met iemand door zijn gezag, zijn macht of zijn invloed te dwingen iets zondigs te doen. Zo zondigde David, als hij zijn legeroverste Joah beval, Urias in het gevecht op de gevaarlijkste plaats te stellen en hem dan te verlaten.

4° Door **prijzen**: door de naaste tot zonde aan te lokken met het kwaad te-loven en te verheffen, of met de deugd belachelijk en vernederdtelijk te maken.

5° Door **mededelen**: door mee te werken in een zondige daad, of deel te hebben in gestolen goed en zo in 't onrechtvaardig bezitten of gebruiken daarvan mee te helpen.

6° Door **behagen**: door met zijn woorden, zijn tekenen, zijn lachen, zijn handelwijze of met zijn stem in een kiezing enig kwaad te keuren, en even iemand in zijn zonden te doen voortgaan, of hem het nodig gezag te geven om de zonde te bedrijven.

7° Door **niet straffen**: door niet te berispen en te straffen, als men daar niet alleen uit liefde, maar om reden van zijn ambt of van een contract toe verplicht is. Zo zondigde Heli met zijn schuldige kinderen niet te berispen.

8° Door **niet beletten**: door enig kwaad dat men wegens zijn ambt of wegens een contract of wegens zijn verplichting opzichtens het gemenebest moet tegenhouden, niet tegen te houden.

9° Door **niet overdragen**: door eens anders zonden aan degenen die ze moeten beletten of straffen, zoals ouders, oversten, zielenverzorgers, niet bekend te maken, als men, om dezelfde redens die verplichten het kwaad te beletten, daartoe gehouden is.

Door *raden, gebieden, prijzen, behagen*, en ook deels door *beschermen* werken wij met anderen mee in de werking van hun verstand; door *mededelen* en ook deels door beschermen werken wij met anderen mee in de werking van hun lichaam; en met *niet te beletten, niet te straffen en niet over te dragen*, als wij daartoe niet uitsluitend uit liefde maar uit rechtvaardigheid verplicht zijn, werken wij met anderen mee in de werking van hun verstand (door niet te *straffen*) of van hun lichaam (door niet te *beletten*) ‘t zij door ons zelf ‘t zij door anderen aan wie wii de zaak moeten *overdragen*, opdat zij zouden straffen of beletten.

Men bemerke wel dat de verzuimenis, om een vreemde zonde uit te maken, tegen de rechtvaardigheid moet strijden, want streed zij uitsluitend tegen de Liefde, dan zou zij slechts een zonde van ergernis kunnen zijn. Daarom ook kan men uit hoofde van verzuimenis in het straffen, beletten of overdragen nooit verplicht zijn tot restitutie van de schade iemand tengevolge van onze verzuimenis onrechtvaardig toegebracht, wanneer die verzuimenis tegen de rechtvaardigheid niet strijdt; want in dit geval zou zij geen vreemde zonde uitmaken, en bijgevolg zou de onrechtvaardigheid door een ander bedreven, ons niet aangerekend worden. — Om door zonde tot restitutie verplicht te zijn, moet men immers iemand *het zijne* ontnomen hebben: men is nooit verplicht restitutie te doen van hetgene men iemand geweigerd heeft, wanneer men het hem enkel uit liefde verschuldigd was: zo moet men b.v. geen restitutie doen voor het weigeren van blijken van dankbaarheid, van een aalmoes of enige hulp enkel uit liefde gevorderd, van de waarheid te zeggen (wanneer immers men niet door een contract gehouden is de waarheid te verklaren en dat de leugentaal geen schade bijbrengt); want in al deze gevallen heeft men de naaste *het zijne* niet ontnomen, maar enkel hem van het onze niet gegeven, wat de liefde eiste.

VRAGEN

Zeg, met de woorden van de Catechismus, waarvan het vijfde deel handelt. — Leg die woorden uit. — Toon hoe dit vijfde deel met de vier eerste verbonden is. — Stel voor wat de Catechismus ons in dit vijfde deel zal leren.

1. Geef de zin van de vraag: *Hoeveel delen zijn er van de Christelijke Rechtvaardigheid?* — Zeg, met de Catechismus, uit hoeveel en uit welke delen de Christelijke Rechtvaardigheid bestaat. — Leg ze uit. — Zijn die twee delen wezenlijk van elkaar onderscheiden?
2. Zeg, met de Catechismus, welke dingen zonde kunnen zijn; en leg die uit. — Zeg, in één woord, wat zonde kan zijn. — Zeg, met de Catechismus, wat er in die dingen vereist is tot een zonde. — Leg dat uit. — Wat is er vereist, opdat een zonde ons kunnen aangerekend worden? — Leg het antwoord uit. — Geef er de reden van. — Wat is er te denken van de schuldigheid van degenen die, door hun schuld, de zonden niet kennen die zij bedrijven? — Zijn zij aan deze zonden schuldig, en zo ja, wanneer worden zij er schuldig aan? — Welke is de reden hiervan? — Zondigt diegene die iets doet, twijfelende of het zonde is; en zo ja, aan welke zonde maakt hij zich schuldig en waarom? — Hoe moet men dus handelen, als men twijfelt of iets zonde is? — Van welke twijfels is er hier spraak? — Wat is een onvolmaaktheid, en hoe verschilt zij van de zonde?
3. Geef, met de Catechismus, de hoofdverdeling van de zonden. — Leg deze verdeling uit, en geef tevens rekenschap van de namen. — Hoe verdeelt de Catechismus de dadelijke zonden? — Leg die verdeling uit, en geef rekenschap van de namen.
4. Waarin bestaat eerst en vooral, volgens de Catechismus, de erfzonde? — Leg het antwoord uit. — Van waar komt, volgens de Catechismus, die staat voort welke de erfzonde uitmaakt? — Verklaar uw antwoord. — Welk is, volgens de Catechismus, de oorsprong van die beroving, welke de erfzonde teweegbrengt? — Leg dit antwoord uit. — Wie is er, volgens de Catechismus, met de erfzonde besmet? — Leg dit uit. — Hoe en wanneer worden deze allen er mee besmet? — Toon hoe niets God belette, het bewaren van de heiligmakende genade van de wil van ons algemenen stamvaders te doen afhangen. — Toon hoe het zelfs betaamde, dat God zo de zaak schikte. — Hoe kan die staat van afgekeerdheid van God en beroving van de rechtvaardigheid, die de erfzonde uitmaakt, de naam van *zonde* dragen?
5. Verklaar de vraag: Wat kwaad doet ons de erfzonde? — Leg, met de Catechismus, welk dubbel kwaad de erfzonde ons doet, en leg het uit. — Geef rekenschap van het kwaad dat zij ons doet.
6. Is de dagelijkse zonde een ware zonde? — Bewijs het antwoord met de woorden van de Catechismus, en leg deze uit. — Zeg, met de Catechismus, hoeveel en welke

dingen aan de dagelijkse zonden eigen zijn. — Verklaar deze. — Toon dat er dagelijkse zonden zijn, of dat niet alle zonden de goddelijke liefde wegnemen.

7. Welk drijdubbel kwaad doet ons de dagelijkse zonde? — Leg het uit. — Bewijs dat al dat kwaad er natuurlijk uit volgt.
8. Zeg, met de Catechismus, wat er eigen is aan de vreemde zonden, en waarop die eigenschap rust. — Leg de beide antwoorden uit. — Zeg, in 't bijzonder, op welke manieren wij tot de zonde van anderen kunnen wezenlijk medewerken. — Werkt men ook wezenlijk tot de zonde van een ander mede, als men die zonde verzuimt te beletten, alhoewel men uit liefde, doch enkel uit die hoofde, daartoe verplicht is? — Geef rekenschap van uw antwoord. — Geef een voorbeeld van een vreemde zonde, en leg het uit. — Leg hun naam uit. — Is er in de vreemde zonden niet ook altijd een zonde van ergernis te vinden? — Zijn de vreemde zonden dodelijke of dagelijkse zonden? — Hoe moet men de vreemde zonden biechten?
9. Op hoeveel manieren geschieden de vreemde zonden? — Hoe kunnen zij verdeeld worden? — Leg ieder van die manieren uit. — Hoe werken wij door ieder van die manieren in de zonde van anderen mede? — Wanneer zijn wij uit hoofde van verzuimenis tot restitutie verplicht? — Geef rekenschap van uw antwoord.

ACHT EN DERTIGSTE LES

Van de doodzonde

Doodzonde	Natuur	<i>Wat is een doodzonde?</i>
	Vereiste voorwaarden	<i>Is het al doodzonde, dat tegen Gods gebod geschiedt?</i> <i>Waaraan zal men in twijfeling kennen, dat enige zonde dodelijk is?</i>
	Uitwerksels	<i>Wat verliezen wij door de doodzonde?</i> <i>Waartoe brengt ons de doodzonde?</i>
Hoofdzonden	Natuur	<i>Wat heet men hoofdzonden?</i>
	Getal en naam	<i>Hoeveel hoofdzonden zijn er?</i>
Zonden tegen de H. Geest	Natuur	<i>Welke noemt men zonden tegen de H. Geest?</i>
	Getal en naam	<i>Welke zijn de zonden tegen de H. Geest?</i>
Wraakroepende zonden	Natuur	<i>Waarom worden sommige zonden genoemd wraakroepende zonden?</i>
	Getal en naam	<i>Welke zijn wraakroepende zonden?</i>

Wat is een doodzonde?

Een zonde, zó strijdende tegen de wet Gods, dat zij ons geheel berooft van de goddelijke liefde die het leven van onze zielen is

A. De doodzonde is **een zonde zó strijdende tegen de wet Gods**: een zó grote overtreding van Gods wet en wil, **dat zij ons geheel berooft – van de goddelijke liefde**: van de vriendschap Gods of van de heiligmakende genade, **die het leven van onze zielen is**: waardoor onze zielen instaatzijn de hemel te verdienen en zo voor de hemel leven. (29^e les, 6^e vr.) Door deze zonde is onze ziel buiten staat om de hemel te bekomen en zo dood voor de hemel, gelijk iemand die buiten een spel gezet wordt, *dood* gezegd wordt voor de winst van het spel.

Al doodt de doodzonde het geestelijk leven van de ziel, en verdient zij juist daarom de naam van *doodzonde*, toch mag zij ook een *ziekte* genoemd worden; omdat het kwaad dat zij ons doet, nog herstelbaar is zolang wij op aarde zijn.

Is het al doodzonde, dat tegen Gods gebod geschiedt?

**Neen, als het gedaan wordt zonder vol verstand en vrije wil,
of als de zaak in haar zelve klein is**

V. Zijn al de daden die tegen Gods gebod geschieden, zonder uitzondering doodzonden?

A. **Neen**, hetgeen tegen Gods gebod geschiedt, is geen doodzonde in *twee* gevallen:

1° Als het gedaan wordt zonder vol verstand en vrije wil: als men de zonde bedrijft zonder wel te weten of ten minste wel te menen dat zij een doodzonde uitmaakt, of zonder er ten volle in toe te stemmen.

2° Als de zaak in haar zelve klein is: als hetgeen tegen Gods gebod geschiedt, niet ernstig de orde stoort.

Om, gelijk de doodzonde, ons geheel van de goddelijke vriendschap te beroven, moet de zonde zeker een volkomen zijn, en ons geheel kunnen aangerekend worden; welnu opdat een zonde volkomen weze, moet zij ongetwijfeld in haar zelve gewichtig zijn, en tevens met volle verstand en vrijen wil geschieden: bijgevolg, waar één van deze twee voorwaarden ontbreekt, kan men onmogelijk een doodzonde hebben.

Waaraan zal men in twijfeling kennen, dat enige zonde dodelijk is?

Is 't dat zij vrijwillig gedaan wordt en ernstig strijdt tegen de eer Gods, of de welvaart van onze evennaaste

A. Men zal met zekerheid weten dat een zonde dodelijk is, als deze *twee* voorwaarden vervuld zijn:

1° Is ‘t dat zij vrijwillig gedaan wordt: indien zij met volle verstand en vrije wil geschiedt;

2° En ernstig strijdt tegen de eer Gods, of de welvaart van onze evennaasteen in haar zelve gewichtig is, en dat is zij, als zij de eer die wij aan God verschuldigd zijn, ernstig schendt, of groot kwaad doet aan de naaste, waaronder wij eerst en vooral ons zelf te verstaan hebben.

Dit antwoord vloeit rechtstreeks uit het voorgaande: indien een zonde geen doodzonde is, als zij zonder vol verstand en vrijen wil geschiedt, of als de zaak in haar zelve klein is, dan moet men noodzakelijk oordelen dat zij dodelijk is, als zij geschiedt met vol verstand en vrije wil, en tevens de zaak in haar zelve groot is. Opdat men zich een zonde hebbe aan te rekenen, zijn *twee* dingen nodig: men moet 1° de wet Gods overtreden en 2° dit vrijwillig doen. Is de overtreding groot en tevens geheel vrijwillig, dan bedrijft men een volledige zonde, een doodzonde; is de overtreding integendeel klein, of niet gans vrijwillig, dan bedrijft men slechts een onvolledige, een dagelijkse zonde.

Wat verliezen wij door de doodzonde?

Ten eerste, de goddelijke genade; ten tweede, de verdiensten van onze goede werken; ten derde, de hemelse glorie

A. Door de doodzonde verliezen wij *drie* goederen:

Ten eerste, de goddelijke genade: de heiligmakende genade waardoor wij aangenomene kinderen Gods en erfgenamen van de hemel zijn;

Ten tweede, de verdiensten van onze goede werken: het recht tot vermeerdering van de heiligmakende genade, dat onze goede werken, werden zij in staat van genade gedaan, ons zouden verwerven, alsook het recht tot loon, dat onse voorgaande werken in staat van genade volbracht, ons reeds verworven hadden;

Ten derde, de hemelse glorie: het geluk van de Hemel, dat hoofdzakelijk in het aanschouwen van God bestaat.

Het is niet moeilijk om bewijzen, dat wij door de doodzonde wezenlijk deze drie verliezen doen: zij berooft ons van de heiligmakende genade, daar zij ons vijanden van God maakt; dan, uit dit verlies volgt noodzakelijk 1° dat van de verdiensten van onze goede werken: wie de titel van aangenomen kind Gods verloren heeft, kan onmogelijk nog de verdiensten en de loon verkrijgen die Gods aangenomene kinderen toekomt; 2° het verlies van de hemel, vermits deze de loon is van degenen die in Gods genade sterven.

De verdiensten van de goede werken die in staat van genade gedaan zijn, herleven als de doodzonde vergeven wordt; want zij werden door deze zonde niet vernietigd, maar enkel ontoepasselijk gemaakt. De verdiensten van de goede werken die in staat van doodzonde volbracht zijn, kunnen niet herleven, daar zij nooit bestaan hebben; deze goede werken nochtans zijn niet nutteloos; zij dienen immers om de bekering van de zondaar te bereiden.

Waartoe brengt ons de doodzonde?

Tot een schandelijke slavernij van de duivel en de pijnen van de hel

A. De doodzonde brengt ons **tot een schandelijke slavernij van de duivel** in dit leven, en, na de dood, **tot de eeuwige pijnen**, van schade en van gevoel, **van de hel**. Dit wederom volgt uit het verlies van de heiligmakende genade, dat de doodzonde ons doet ondergaan.

De staat van degenen die beroofd zijn van Gods genade, wordt *slavernij* genoemd, omdat, volgens de wetten van het Heidendorp, diegene slaaf werd die de titel van kind des huisgezins verloor; — *slavernij van de duivel*, omdat het de duivel is die ons door zijn listen in die staat brengt; omdat hij, de eerste die tegen God is opgestaan, als 't ware het opperhoofd van de zondaars is; ook omdat de zondaars de pijnen van de hel, die het ware rijk van de duivel is, zullen te lijden hebben; — *schandelijke slavernij van de duivel*, omdat het voor een schepsel tot de allerverhevensten adel van kind Gods behorende, een schande is, en de hoogste schande denkelijk, aan de slavernij van de duivel onderworpen te zijn.

Nu kunnen wij gemakkelijk al het verschil tussen de dodelijke en de dagelijkse zonde verstaan: 1° de doodzonde is een volledige zonde; de dagelijkse, slechts een onvolledige; 2°

de dodelijke zonde berooft ons ten volle van de heiligmakende genade; de dagelijkse doet ons enkel in de liefde Gods verflauwen; 3° de eerste verbindt ons tot de eeuwige pijnen; de laatste, uitsluitend tot tijdelijke.

Wat heet men hoofdzonden?

Die gelijk oorsprongen zijn en beginselen van vele andere zonden

A. Hoofdzonden heet men, niet de zonden die boven alle andere zwaar zijn: de godslastering b.v. en de vrijwillige doodslag zijn uit hun natuur erger dan de hoofdzonden; – noch die altijd dodelijk zijn: de hoofdzonden zijn nu dodelijke, dan dagelijkse zonden, volgens dat hun voorwerp in zichzelf groot of klein is; maar wel dezulke – **die gelijk oorsprongen en beginselen zijn van vele andere zonden:** die gelijk bronnen zijn waar vele andere zonden uit voortvloeien, of die ons tot vele andere zonden aanzetten of aandrijven. *Iedere* hoofdzonde is de bron van *vele* andere zonden; de *Zeven Hoofdzonden* zijn de bron van al de andere zonden. (7^e v.) Zij veroorzaken en beheersea al de andere kwade werken, gelijk het hoofd al de andere ledematen beweegt en bestuurt: vandaar hun naam van *hoofdzonden*.

Hoeveel hoofdzonden zijn er?

Zeven: 1. Hoovaardigheid. 2. Gierigheid. 3. Onkuisheid. 4. Nijd. 5. Gulzigheid. 6. Gramschap. 7. Traagheid

A. **Hoovaardigheid** is ongeregeld begeerte van eigen uitmuntendheid en van de eer die men er in zoekt. Wij begeren onze eigen uitmuntendheid op een *ongeregelde wijze* als wij de goederen die wij genieten, niet aan God, maar aan ons zelf toeschrijven, of ten minste voor de vrucht van onze persoonlijke verdiensten houden; als wij ons hoedanigheden toekennen die wij niet bezitten, of onze ware hoedanigheden vergroten, of boven onze

verdiensten eer of macht willen bekomen, of anderen die minder begaafd zijn, vernederen of verachten, of buitenmate boven anderen willen uitschijnen, of hen willen overtreffen enkel om boven hen te zijn. De hoogmoedigheid brengt ons rechtstreeks tot ongehoorzaamheid, tot ijdele glorie en eerzucht, tot verzuimenis van onze godsdienstige plichten, tot ongeduldigheid, oplopendheid, tot leugentaal, veinzerij, achterklap, kwaadwenserij, enz.

Gierigheid is ongeregelde begeerte van allerhande aardse goederen. De begeerte van aardse goederen is *ongeregeld*, als wij deze zoeken, niet voor zoveel zij ons nuttig zijn om volgens onze staat te leven en onze ziel zalig te maken, maar uitsluitend om ze te hebben en er ons genot in te vinden; zij is het ook, als wij ze vuriger nastreven dan Gods geboden toelaten, of er ons op een onbehoorlijke wijze aan vasthechten. Overdreven zorg voor het tijdelijke, onmatige droefheid over verlies van fortuin, leugentaal, vals reden, diefstal, bedrog, twist, verdrukking van armen en ongelukkigen zijn alle zonden die uit de gierigheid voortspruiten.

Onkuisheid is ongeregelde begeerte van vleselijke lusten. Deze zonde geleidt tot allerlei misdaden, zelfs tot moord, ongelovigheid en wanhoop; zij is dik wijls de oorzaak van godslasteringen, verwensingen, heiligschenderijen, van zonden tegen de gehoorzaamheid en tegen de rechtvaardigheid, van gramschap, haat en nijd en andere zonden tegen de liefde.

Nijd is ongeregelde afkeer van 's naasten uitmuntendheid, omdat men diens geluk als eigen ongeluk aanziet, en bijgevolg ook vreugde over 's naasten ongeluk, omdat men diens ongeluk als eigen geluk beschouwt (25^e les, v. 2.). Den nijd moet men wel onderscheiden van de *verontwaardiging*, waardoor wij misnoegd zijn over de rang, de eer, het geluk van de naaste, omdat wij denken dat hij er niet waardig van is of er misbruik zal van maken; alsook van de *naijver*, die bestaat in de begeerte van anderen in verdiensten, in be kwaamheid, enz, te evenaren en zelfs te overtreffen, niet omdat wij hun geluk als ons ongeluk beschouwen, maar omdat wij, met hun geluk te zien, beter begrijpen wat ons ontbreekt en aangemoedigd worden om meer en meer te werken. De nijd geeft aanleiding tot baat van de naaste, tot lastertaal en oorblazerij, ja zelfs tot haat van God.

Gulzigheid is ongeregelde begeerte van spijs en drank. Deze begeerte is *ongeregeld*, als men enkel eet of drinkt om het genot dat men daarin vindt, of als men in het eten of drinken overdaad doet, of als men het einde waar spijs en drank toe bestemd zijn, misacht en zich geheel aan het genot van de smaak overgeeft. Uit gulzigheid volgt onzuiverheid, onbetrouwbaarheid in gezangen, gramschap, godslastering, twist, verkwisting, verzuimenis van plichten, enz.

Gramschap is ongeregelde afkeer van toegebrachte schade en ongeregelde begeerte van er zich over te wreken (25^e les, v. 2). Men onderscheide de gramschap wel van de haat en van de nijd: in de haat wil men iemand kwaad tot zijn ongeluk; in de nijd is men droef over iemands geluk, omdat men diens geluk als eigen ongeluk aanziet; in de gramschap wenst men iemand op een ongeregelde wijze kwaad tot straf van zijn fouten of misdaden. De gramschap is een bron van haat, vijandschap, twist, verwensing, beschimping, vechtpartijen en doodslagen; zij is ook dikwijls oorzaak van godslasteringen en allerlei woeste werken.

Traagheid is ongeregelde afkeer van allen arbeid en last in het vervullen van zijn plichten. Wij hebben *ongeregelden* afkeer van arbeid en last, als wij aan onze natuurlijken afkeer daarvan, toegeven. Kleinmoedigheid, wanhoop, vermetelheid, verzuimenis van de godsdiestige plichten zijn dikwijls vruchten van de traagheid.

Men zal reeds opgemerkt hebben 1° dat de hoofdzonden niet enkel als slechte *daden* of akten, maar dikwijls als kwade *genegenheden* van de ziel of als *ondeugden* genomen worden; 2° dat iedere hoofdronde tot die andere zonden aanzet, waar zij een middel vindt om haar einde te bereiken, of waar zij de naaste gelegenheid toe biedt. Hoe nu de Zeven Hoofdzonden de bron zijn van alle andere, zal duidelijk uit het volgende blijken. Alle zonde bestaat in iets dat ons aangenaam is (een goed) ongeregeld te begeren, of in iets dat ons onaangenaam voorkomt (een kwaad) ongeregeld te vluchten. Welnu er zijn maar *drie* hoofdsoorten van goederen die wij ongeregeld kunnen begeren, namelijk, onze uitmuntendheid boven anderen, allerlei tijdelijke bezittingen, het zingenot dat dubbel is: het smaakgenot en de lichamelijke wellusten, en *drie* kwaden, aan die drie goederen tegenovergesteld, waar wij ongeregelden afkeer van hebben: de uitmuntendheid van anderen die de onze belet, de schade in onze tijdelijke bezittingen, en de arbeid en last die tegenover de lichamelijke lusten staan; dus zijn er ook maar zeven hoofdzonden. namelijk vier ongeregelde begeerten: van eigen uitmuntendheid, van allerlei aardse goederen, van het smaakgenot en van de lichamelijke wellusten, of de hoogmoedigheid, de gierigheid, de gulzigheid en de onkuisheid; — en *drie* ongeregelde afgekeerdheden: van eens anders uitmuntendheid, van de schade in de tijdelijke bezittingen en van de arbeid en last aan 't vervullen van de plichten verbonden, of de nijd, de gramschap en de traagheid

Welke noemt men zonden tegen de H. Geest?

Die uit enkele boosheid geschieden en strijden tegen de goddelijke barmhartigheid, en daarom zeer zelden vergeven worden

A. Men noemt zonden tegen de H. Geest dezulke die de *twee* volgende voorwaarden vervullen:

1° **Die geschieden**, niet onder de invloed van de driften en van de daaruitvloeiende zwakheid van de wil, maar – **uit enkele boosheid**: uit enkelen kwaden wil, of uit een wil die, zonder enige aanlokking van wege de driften, uit gans vrije verkiezing in de zonde toestemt;

2° **En strijden tegen de goddelijke barmhartigheid**: en gelegen zijn in het verwerpen en verachten van de middelen waardoor de goddelijke barmhartigheid ons tot de zaligheid geleidt, en zo die barmhartigheid zelve rechtstreeks bestrijden, **en daarom** dit eigen hebben, niet dat zij nooit, maar dat zij slechts **zeer zelden vergeven worden**.

De zonden *tegen de H. Geest* worden zo genoemd, omdat de *goddelijke liefde* of heiligeheid, waartegen zij rechtstreeks strijden daar zij uit enkele boosheid geschieden, en de *goddelijke barmhartigheid*, die zij verwerpen, hoewel de drie goddelijke personen evenzeer toekomende, nochtans de H. Geest bijzonder worden toegeschreven (11^e les, v. 8 en 5^e les, v. 8).

Welke zijn de zonden tegen de H. Geest?

Deze zes: 1. Van Gods genade wanhopen. 2. Op Gods barmhartigheid zonder deugden zich beroemen. 3. De welbekende waarheid bestrijden. 4. De broederlijke liefde benijden. 5. Hardnekkig zijn in de boosheid. 6. Verachten het berouw of de penitentie

A. De zonden tegen de H. Geest zijn **deze zes**:

1° **Van Gods genade wanhopen**, het eeuwig leven en al wat ons daartoe helpen kan, niet uit enkele kleinmoedigheid, maar met opzet van God niet willen verzoeken en verwachten (21^e les, 2^e vr.). Zonde van Cain en van Judas.

2° **Op Gods barmhartigheid zonder deugden zich beroemen**: zijn zaligheid verwachten zonder de doodzonde te willen vluchten, zonder Gods geboden te willen volbrengen. Hij zondigt dus tegen de H. Geest, niet die enkel zijn goede werken hoger acht dan zij verdienken, maar wel hij die stoutmoedig in de boosheid voortleeft, voor zeker houdende dat God hem op het einde van het leven wel zal redden.

3° **De welbekende waarheid bestrijden**: de goddelijke Openbaring, of een of meer geopenbaarde waarheden, als dusdanig gekend, wij zeggen niet uit enkele kleinmoedigheid niet aannemen of in twijfel trekken, maar stellig bestrijden en als vals en twijfelachtig trachten te doen doorgaan. Zonde van de Joden die door vele mirakelen van Jezus' zending overtuigd, Hem als de waren Messias weigerden te erkennen; zonden ook van de ongelovigen en van de ketters (21^e les, 2^e vr.).

4° **De broederlijke liefde benijden**: bedroefd zijn, niet omdat onze broeder of naaste ons in deugdzaamheid overtreft, maar omdat God hem liefheeft en hem dientengevolge, ter bekering of ter meerdere heiligmaking, zijn genaden verleent; dus ook bedroefd zijn over 's naasten bekering of heiligkeit. Zonde van Caïn, van de Joden die hardnekkig verbitterd waren over de roep van de Heidenen tot het Christelijk Geloof, van de goddeloze en slechte Christenen die met spijt de bekering of de deugdzaamheid van de naaste zien.

5° Hardnekkig zijn in de boosheid: in de zonde voortgaan, niet uit enkele krankheid tegenover de driften, maar uit kwaadwilligheid en ondanks de vermaningen waardoor God tot bekering opwekt. Zonde van de Joden die de vermaningen van God en zijn profeten verstootten en verachtten.

6° Verachten het berouw of de penitentie: in de zonde volharden, niet uit enkele zwakheid, maar met het kwaad voornemen van zich gedurende een zekeren tijd of zelfs in het uur van de dood niet te bekeren. Zonde van degenen die de verbintenis aangaan van op hun uiterste de HH. Sacramenten te weigeren.

Deze zes zonden zijn wezenlijk zonden tegen de H. Geest; want, zoals uit de gegevene bepaling blijkt, geschieden zij uit enkele boosheid, en zij strijden rechtstreeks tegen de goddelijke barmhartigheid of tegen onze zaligmaking die de H. Geest toegeschreven wordt, daar men door alle iets verstoot dat tot de zaligheid vereist is. Immers, om de vergiffenis van de zonden en de genade om wel te leven van God te kunnen verhopen en verkrijgen, moeten wij 1° de barmhartigheid Gods erkennen en er kunnen op rekenen; 2° weten wat er te doen is om de vergiffenis en die genade te verwerven, alsmede de krachten bezitten om die middelen aan te wenden; 3° de vereiste middelen wezenlijk gebruiken of de zonde verfoeien en het vast voornemen maken van niet meer te zondigen. Welnu, met van Gods genade te wanhopen, verachten wij zijn barmhartigheid; met op Gods barmhartigheid zonder deugden zich te beroemen, miskennen wij zijn rechtvaardigheid; met de welbekende waarheid te bestrijden, verstoten wij het licht dat ons de weg van de zaligheid moet tonen; met de broederlijke liefde te benijden, verwerpen wij de genade die ons de kracht geeft om die weg te volgen; met hardnekkig te zijn in de boosheid en het berouw of de penitentie te verachten, doen wij juist het tegenovergestelde van hetgeen vereist is om zich wezenlijk te bekeren.

Waarom worden sommige zonden genoemd wraakroepende zonden?

Omdat zij door hun grote boosheid met reden de goddelijke rechtvaardige wraak, ook in deze wereld, vereisen

A. Zij worden wraakroepende zonden genoemd, **omdat zij – door hun grote boosheid:** door de buitengewone schending van de geestelijke of wereldlijke orde, en de

onrust die zij in de samenleving veroorzaken, **de goddelijke rechtvaardige wraak**, niet uitsluitend in het ander leven, **maar ook in deze wereld**, zo niet in teder geval, dan toch van tijd tot tijd, **vereisen**, ten einde er de mensen, uit vrees van deze tijdelijke straffen, van te weerhouden.

Welke zijn wraakroepende zonden?

Deze vier: 1. **Vrijwillige doodslag**. 2. **Onkuisheid tegen de natuur**. 3. **Verdrukking van armen, weduwen en weezen**. 4. **Achterhouding van de loon van de werklieden**

A. Wraakroepende zonden zijn **deze vier**:

1. **Vrijwillige doodslag**: iemand zonder wettige macht en reden vrijwillig doden, op welke wijze dit ook moge geschieden. Caïn heeft deze zonde bedreven en is er ook hier op de aarde om gestraft geweest.
2. **Onkuisheid tegen de natuur**: onkuise werken die, niet uitsluitend door de wet Gods, en de rechte rede verboden zijn, maar nog strijden tegen de natuurlijke bestemming van onze natuurlijke neigingen en krachten. Zonde van Sodoma en Gomorrha, hier op de wereld schrikkelijk gewroken.
3. **Verdrukking van armen, weduwen en weezen**: de armen, weduwen en weezen in hun rechten krenken. Hen enkel niet bijstaan gelijk de liefde vereist, dat is geen wraakroepende zonde.
4. **Achterhouding van de loon van de werklieden**: onrechtvaardig zijn jegens zijn werklieden.

Elkeen verstaat dat de orde, de vrede en rust in de samenleving niet zouden kunnen bestaan, moesten deze zonden dikwijls geschieden. — Deze vier zonden brengen immers de naaste de grootste schade mogelijk toe in zijn vier goederen: het leven, de zuiverheid, de tijdelijke rijkdommen, de faam of reputatie.

VRAGEN

Waarvan spreekt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Zeg wat er in ieder deel geleerd wordt.

1. Zeg, met de Catechismus, hoe de doodzonde tegen de wet Gods strijdt. — Leg het antwoord uit. — Hoe verschilt, onder dit opzicht, de dagelijkse zonde van de doodzonde? — Geef hieruit rekenschap van de naam *doodzonde*? — Hoe kan de doodzonde ook een ziekte genoemd worden?
2. Verklaar de vraag: *Is het al doodzonde dat tegen Gods gebod geschiedt?* — Is alle zonde altijd doodzonde? — In hoeveel en in welke gevallen is, volgens de Catechismus, een zonde geen doodzonde? — Verklaar het antwoord. — Geef de reden waarop die leer steunt.
3. Hoeveel en welke voorwaarden zijn er, volgens de Catechismus, vereist, opdat een zonde doodzonde zou wezen? — Leg deze voorwaarden uit. — Geef rekenschap van die vereiste voorwaarden.
4. Zeg, met de Catechismus, hoeveel en welke verliezen de doodzonde ons doet ondergaan. — Leg ze alle uit. — Toon hoe de doodzonde die verliezen teweegbrengt.
5. Zeg, met de Catechismus, waartoe de doodzonde ons brengt hier op de aarde, en na onze dood. — Leg het antwoord uit. — Hoe wordt de staat van beroving van de heiligmakende genade met reden *een schadelijke slavernij van de duivel* genoemd? — Hoe bewijst men dat de doodzonde ons tot het gezegde lot brengt? — Stel geheel het verschil voor, dat tussen de dodelijke en de dagelijkse zonde bestaat.
6. Zeg welke zonden onder de naam van *hoofdzonden* enigszins kunnen komen, maar er toch niet onder verstaan worden. — Zeg, met de Catechismus, welke zonden onder die naam komen. — Leg het antwoord uit. — Geef rekenschap van de naam *hoofdzaonde*. — Zeg of de hoofdzonden de oorsprong zijn, slechts van vele zonden, ofwel van al de zonden mogelijk.
7. Hoeveel hoofdzonden zijn er? — Stel ze voor en leg ze alle uit. — Zijn zij doodzonden of dagelijkse zonden? — Hoe worden zij verdeeld? — Hoe zijn zij de bron van alle andere zonden?
8. Welke voorwaarden zijn er, volgens de Catechismus vereist, om een zonde tegen de H. Geest te hebben? — Verklaar deze. — Wat is er, volgens de Catechismus, aan deze zonden eigen, onder opzicht van vergeving? — Leg die woorden van de Catechismus uit. — Geef de reden van deze eigenschap. — Waarom worden deze zonden genoemd

zonden tegen de H. Geest; is het omdat zij tegen de H. Geest alleen strijden, of waarom is het?

9. Verklaar de zonden tegen de H. Geest, die de Catechismus noemt. — Toon dat al die zonden wezenlijk zonden tegen de H. Geest zijn.
10. Welke wraak eisen de wraakroepende zonden en waar? — Hoe dikwijls eisen zij die wraak? — Zeg, met de Catechismus, waarom zij zulk een wraak vereisen. — Leg uw antwoord uit. — Waartoe dient de wraak die zij eisen?
11. Hoeveel wraakroepende zonden zijn er? — Stel ze voor en leg ze uit.

NEGEN EN DERTIGSTE LES

Van de deugden en goede werken

De Deugd	Natuur	<i>Wat is de deugd?</i>
	Goddelijke deugden	<i>Welke heet gij goddelijke deugden?</i>
	De Evangelische Raden	<i>Wat zijn Evangelische Raden?</i>
	Bijzondere soorten van goede werken	<i>Is het goed zichzelf tot Evangelische Raden te verbinden door beloften?</i>
	De Acht Zaligheden	<i>Welke noemt men de Acht Zaligheden?</i>
		<i>Zeg de Acht Zaligheden</i>
Goede werken waartoe de deugd ons genegen maakt	De vruchten van de H. Geest	<i>Welke zijn de Vruchten van de Heilige Geest?</i>
	Het profijt dat zij ons doen	<i>Wat profijt doen ons de goede werken?</i>
	Ons recht tot dat profijt	<i>Is God ons iets schuldig voor onze goede werken?</i>
	Oorsprong van de kracht van onze goede werken	<i>Waaruit hebben onze werken de kracht om de hemel te verdienen?</i>
	Verdiensten van de goede werken	

Wat is de deugd?

Een genegenheid van de ziel, door dewelke de mens weldoet

A. Tot een deugd zijn *drie* dingen vereist: 1° een *genegenheid*, 2° een *genegenheid van de ziel*, 3° een *genegenheid van de ziel door dewelke de mens weldoet*.

De deugd is niet een daad noch een voorbijgaande gesteltenis, maar **een genegenheid**: een bijklijvende geschiktheid, niet van de ledematen van het lichaam, maar — **van de ziel**: van de vermogens van de ziel, namelijk, van het verstand, van de wil en ook van de begeerlijke zinnelijkheid voor zoveel deze aan het verstand en de wil moet onderworpen zijn ; — **door dewelke de mens**, niet enkel kan weldozen, maar — **weldoet**: wezenlijk genegen is en bereid om het goed te doen, als de gelegenheid zich aanbiedt.

Een goed werk is geen deugd, omdat het geen *genegenheid* maar het uitwerksel van een *genegenheid* is; — de lichamelijke behendigheid tot een zeker werk is het ook niet, omdat

het geen geschiktheid van de *ziel* is; — de wetenschap en de kunst zijn het evenmin, omdat zij zowel tot het kwaad als tot het goed dienen en zo geen genegenheden zijn door dewelke de mens *weldoet*; — maar de gehoorzaamheid is een deugd: zij is immers een genegenheid, en wel een genegenheid van de ziel, en zij maakt ons bereidvaardig om het goed te doen, namelijk, om ons aan onze wettige oversten te onderwerpen.

De deugden worden eerst en vooral verdeeld in *natuurlijke* en in *bovennatuurlijke* deugden. Natuurlijke deugden zijn ingeborene of door herhaalde oefening aangewonnene begaafdheden van de ziel; zij dienen dus enkel om natuurlijke werken en verdiensten voort te brengen, Bovennatuurlijke deugden zijn deugden die al de krachten van de schepselen te boven gaan, en door loutere goedheid Gods ingestort worden; zij maken ons dus bekwaam om bovennatuurlijke werken te verrichten en de hemel te verdienen.

De bovennatuurlijke of ingestorte deugden worden verdeeld in *goddelijke* en in *zedelijke* deugden.

Welke heet gj goddelijke deugden?

Deze drij: Geloof, Hoop en Liefde; zo genoemd, omdat zij van God alleen ingestort, en eigenlijk alleen met God bezig zijn

A. **Deze drie** heet men goddelijke deugden: **Geloof, Hoop en Liefde, zo genoemd, 1° omdat zij**, door geen geschapene krachten aanwinlijk, **van God alleen ingestort zijn**: van God alleen kunnen ingestort worden en slechts als van Hem ingestort kunnen bestaan; God immers is er het voorwerp van, niet voor zoveel Hij door de rede, maar voor zoveel Hij door het Geloof gekend is, en zo veronderstellen zij een bovennatuurlijken oorsprong, — en 2° **omdat zij eigenlijk alleen met God bezig zijn**: omdat zij op God en op God alleen betrekking hebben; i.a.w. omdat de werken waartoe zij ons genegen maken, God in zichzelf beschouwd en God alleen voor *voorwerp* en voor *beweegreden* hebben. Het Geloof beweegt ons om in God te geloven, omdat Hij de opperste en onfaalbare waarheid is; de Hoop, om op God als op onze helper en loner te hopen, omdat Hij oneindig goed is, almachtig en getrouw in zijn beloften; de Liefde, om God en de naaste voor zoveel deze Gods schepsel en kind is, te beminnen, omdat Hij het opperste goed of de opperste volmaaktheid is. Deze drie deugden zijn dus goddelijk, zowel uit hoofde van hun voorwerp en hun beweegredenen als van hun oorsprong. Integendeel de

godsdiestigheid b.v. is geen goddelijke deugd omdat zij, alhoewel God tot voorwerp hebbende, Hem toch niet in zichzelf alleen, maar in zijn betrekkingen van Schepper, Heer en Regeerde van de geschapene wezens aanschouwt. De verplichting van godsdiestig te zijn, rust niet op de natuur van God alleen, maar op de betrekkingen die tussen God en ons bestaan.

Zedelijke deugden heet men die rechtstreeks, niet met God alleen, maar met onze *zeden* bezig zijn, of die dienen om ons gedrag jegens God, de naaste en ons zelf te regelen. Zij verschillen van de goddelijke deugden, behalve onder opzicht van hun voorwerp, ook hierin, dat zij, hoewel van God ingestort en van Hem alleen ingestort kunnende worden, toch ook op een natuurlijke wijze in de natuurlijke orde zouden kunnen bestaan, terwijl de goddelijke deugden, gelijk wij ze nu hebben, geenszins tot de natuurlijke orde kunnen behoren. Door de goddelijke deugden aanvaarden wij de dienst van God en blijven wij er in; door de zedelijke, volbrengen wij de plichten van die dienst.

Al de zedelijke deugden zijn begrepen in deze *vier*, die daarom *hoofddeugden* genoemd worden, te weten: in de *voorzichtigheid*, de *rechtvaardigheid*, de *sterkte* en de *matigheid*. Op onze « *Tafel van de verdeling van de plichten* » wordt voorgesteld wat zij zijn, en hoe zij met de goddelijke deugden in verband staan.

De *Zeven Gaven van de H. Geest*, te weten, wijsheid, verstand, raad, sterkte, wetenschap, godvruchtigheid en vreeze des Heren zijn, gelijk de zedelijke deugden, bovennatuurlijke genegenheden van de ziel tot het goed; maar terwijl genoemde deugden ons enkel genegen maken tot *gewone* goede werken, bewegen de Gaven ons tot *buitengewone*, uitmuntende en heldhaftige goede werken.

De goddelijke en de zedelijke deugden, alsook de Gaven van de H. Geest staan in innig verband met de heiligmakende genade: zij zijn er als't ware de vermogens van, gelijk het verstand en de wil de vermogens zijn van de ziel; vandaar komt het dat zij met de heiligmakende genade ingestort, en samen met haar door de HH. Sacramenten en door de verdienstelijke werken vermeerderd worden.

Wat het *verlies* van de bovennatuurlijke deugden betreft, dat van de Liefde gaat gepaard met het verlies van de heiligmakende genade; want de Liefde kan onmogelijk bestaan in iemand die in vijandschap met God leeft. Dan, uit het verlies van de Liefde volgt dat van al de zedelijke deugden, daar deze enkel dienen om uit te voeren hetgeen de Liefde gehiedt. Het Geloof en de Hoop gaan niet met de Liefde verloren: wij verliezen het Geloof enkel door ongelovigheid; de Hoop, door ongelovigheid en door wanhoop.

Nu dat de Catechismus ons de deugden heeft leren kennen, gaat hij over tot de werken waar zij ons toe genegen maken. Hij spreekt eerst en vooral van de volmaaktste dier werken, namelijk van de *Evangelische Raden*.

Wat zijn Evangelische Raden?

Deugden, die niemand schuldig is te aanvaarden, maar die nochtans van Christus aangeprezen zijn; te weten: gewillige armoede, eeuwige zuiverheid en volkomene gehoorzaamheid

A. Evangelische Raden zijn **deugden**: deugdelijke werken, **die niemand schuldig is te aanvaarden**: die niemand, gelijk de geboden Gods, op zonde te onderhouden heeft, **maar die**, al zijn zij niet op zonde opgelegd, **nachtans** als allerbeste middelen om God volmaakt te dienen en tot grote heiligeid te komen **van Christus** in het Evangelie **aangeprezen zijn**, en daarom *Evangelische Raden* genoemd worden, te weten: **gewillige armoede**: vrije afstanddoening van het bezit of ten minste van het vrij gebruik van zijn tijdelijke goederen; **eeuwige zuiverheid**: levenslange onthouding, niet alleen van alle onzuivere lusten, maar ook van het Huwelijk; **volkomen gehoorzaamheid**: verzaking aan eigen wil, om onder een overste die Gods plaats bekleedt, de goddelijken wil te volbrengen.

De Evangelische Raden verschillen hierdoor van de gehodene goede werken, dat niemand schuldig is ze te onderhouden; en van de andere goede werken, dat zij van Christus bijzonder aangeprezen zijn. Dit heeft Christus gedaan, enerzijds omdat de Evangelische Raden van de mens verwijderen al wat hem belet veel op God te denken, namelijk de tijdelijke goederen, de zinnelijke lusten, de familiezorgen en de ongeregeldheid van de wil; anderszijds omrlat zij een offerande uitmaken waarin de mens, zoveel hij kan, aan God opdraagt al wat hij bezit, namelijk, het zielsgenot dat in de verhevenheid en de onafhankelijkheid bestaat, de zinnelijke lusten en de tijdelijke goederen.

Is het goed zichzelf tot Evangelische Raden te verbinden door beloften?

Het is zeer goed, als het met rijpen raad en volle vrijheid geschiedt

V. Is het goed de Evangelische Raden niet alleen te volgen, maar er zichzelf door beloften toe te verbinden (23^e les, 8^e v.)?

A. **Het is** niet enkel enigszins, maar **zeer goed**: zeer volmaakt, **als het geschiedt** 1° **met rijpen raad**: niet uitsluitend met *raad*, maar met *rijpen raad*, d, i, nadat men de zaak lang overdacht en allerbest verstaan en er van andere wijze personen raad toe ontvangen heeft; en 2° **met volle vrijheid** of zonder enige dwang of vrees; want anders zou men zich in 't gevaar stellen van die beloften te breken, en van er zo, in plaats van een middel van zaligheid, een bron van verderf in te vinden.

Op de tweede plaats onder de goede werken komen de *Acht Zaligheden*.

Welke noemt men de Acht Zaligheden?

Eenige goede werken, voor dewelke Christus de eeuwige zaligheid beloofd heeft

A. De Acht Zaligheden zijn, de Catechismus zegt niet *enige deugden*, maar wel **enige goede werken, voor dewelke Christus de eeuwige zaligheid beloofd heeft**: die, volgens Christus' belofte dit eigen hebben, dat zij met een bijzondere zekerheid tot de zaligheid geleiden, en daarom *Zaligheden* genoemd worden.

Zeg de Acht Zaligheden

1. Zalig zijn zij, die arm van geest zijn; want het rijk van de hemelen behoort hun toe.
2. Zalig zijn de zachtmoedigen; want zij zullen de aarde bezitten.
3. Zalig zijn zij, die droevig zijn; want zij zullen getroost worden.
4. Zalig zijn zij, die honger en dorst hebben naar de rechtvaardigheid; want zij zullen verzadigd worden.
5. Zalig zijn de barmhartigen; want zij zullen barmhartigheid verwerven.
6. Zalig zijn zij, die zuiver van hart zijn; want zij zullen God zien.
7. Zalig zijn de vreedzamen; want zij zullen kinderen Gods genoemd worden.
8. Zalig zijn zij, die vervolging lijden om de rechtvaardigheid; want het rijk van de hemelen behoort hun toe.

A. 1. **Zalig zijn zij die arm van geest zijn:** die met de geest, met de wil niet verkleefd zijn aan de rijkdommen; arm van geest zijn dus: a) degenen die, om zich op de volmaaktheid toe te leggen, belofte van armoede gedaan hebben; b) die metterdaad arm en behoeftig zijn, maar hun armoede en behoeftigheid met volle onderwerping aan Gods wil dragen; c) die, de wereldse goederen bezittende, er nochtans niet aan gehecht zijn en ze enkel voor hef goed gebruiken; — **want het rijk van de hemelen behoort hun toe:** want, in plaats van die tijdelijke goederen, zullen zij het hemels koninkrijk, de eeuwige rijkdommen ontvangen.

2. **Zalig zijn de zachtmoedigen:** die zich niet wreken, niet zoeken over anderen te heersen; **want zij zullen de aarde bezitten:** want, in plaats van de heerschappij over deze aarde, zullen zij de heerschappij bekomen over de vernieuwde aarde, die na

hiet Laatste Oordeel zal ontstaan en, door haar glorierijke schoonheid, dienen zal om de Heiligen, ook volgens het lichaam, gelukkig te maken.

3. **Zalig zijn zij die droevig zijn:** die de aardse wellusten, alle op de onkuisheid en de gulzigheid uitkomende, niet nalopen en zo, in de ogen van de wereldsen, droevig schijnen te wezen; **want zij zullen getroost worden:** want, voor hun verstervingen, zullen zij de hemelse troost genieten, die noch met geschrei noch geklaag zal gemengd zijn.
4. **Zalig zijn zij die honger en dorst hebben naar de rechtvaardigheid** die niet traag zijn in de dienst van God, maar een vurige begeerte hebben van God wel te dienen; **want zij zullen verzadigd worden:** want er zal in de hemel ten hele aan hun begeerde voldaan worden.
5. **Zalig zijn de barmhartigen:** die deel nemen in 't lijden van de naaste en hem trachten behulpzaam te wezen; **want zij zullen barmhartigheid verwerven:** volls vergiffenis van hun zonden en schulden ontvangen, en de hemel bekomen.
6. **Zalig zijn zij die zuiver van hart zijn:** die vrij zijn van alle zonde; **want**, omdat hun oog niet door de zonde beneveld is, **zullen zij God zien** of aanschijn aan aanschijn in de hemel aanschouwen.
7. **Zalig zijn de vreedzamen:** die zich met hun beledigers verzoenen, die vijanden trachten overeen te brengen, of zondaars (Gods vijanden) zoeken te bekeren; **want zij zullen kinderen Gods**, die de vreedzaamheid zelve is, **genoemd worden** en zijn, en daarom de ervenis van Gods kinderen of de hemel verkrijgen.
8. **Zalig zijn zij die vervolging lijden om de rechtvaardigheid** die door de goddelozen en de bozen om hun Geloof of heilig leven gehaat, gelasterd, verdrukt, gedood worden, en dit met verduldigheid verdragen of ondergaan; **want het rijk van de hemelen behoort hun toe:** want om die smaad en die verdrukking zullen zij in de hemel als koningen in de grootste eer en glorie zetelen.

De Acht Zaligheden, men zal het reeds opgemerkt hebben, stellen de hemelse loon op verschillende wijzen voor; iedermaal op de wijze die met het te beloonen werk overeenkomt. — Hoe de Acht Zaligheden tegenovergesteld zijn aan de Zeven Hoofdzonden, toont onze *Tafel van de verdeling van de plichten*.

Wat profijt doen ons de goede werken?

Ten eerste, zij leggen de schulden of de penitentie af; ten tweede, zij verwerven vergiffenis van dagelijkse zonden; ten derde, zij verkrijgen de goddelijke genade; ten vierde, zij verdienen de eeuwigen loon

V. Wat goede werken zijn, hebben wij in de 14^e les. v. 3, geleerd.

A. De goede werken doen ons viererlei profijt:

Ten eerste, zij leggen de schulden of de penitentie af:zij nemen weg, of ten minste verkorten of verminderen de tijdelijke pijnen die men voor reeds vergevane zonden nog schuldig is te lijden.

Ten tweede, zij verwerven vergiffenis van dagelijkse zonden.(14^e les, a. 3.)

Ten derde, zij verkrijgen de goddelijke genade:zijn zij van een zondaar gedaan, zij bewegen God om hem de genade van bekering te vergunnen, en gaan zij bij hem met een volmaakte liefde tot God of met een volmaakt berouw gepaard, zij bekomen hem de vergiffenis van zijn doodzonden en de heiligmakende genade; zijn zij integendeel van een rechtvaardige gedaan, zij verdienen vermeerdering van de heiligmakende genade en recht tot dadelijke genaden.

Ten vierde, zij verdienen de eeuwigen loon:het geluk van de hemel, en dat in de mate van de heiligmakende genade die men bezit.

Om ons deze profijten te doen, moeten de goede werken geschieden: 1° in staat van genade, behalve waar het de gunst tot bekering geldt, of de vergiffenis van de zonden: wie in vijandschap met God leeft, kan immers op gener wijze de andere voordelen verwerven; – 2° om een reden die het Geloof aangaat; anders verstaat men niet hoe zij bovennatuurlijk zouden wezen (14e les, a. 8, letter B). De gelovigen, die een godsdienstig einde voor ogen hebben, handelen meest altijd uit Geloof, daar hun hele godsdienstige kennis ontleend is aan de Catechismus, die het kort begrip is van het Geloof.

Is God ons iets schuldig voor onze goede werken?

Volgens zijn belofte is Hij ons schuldig de eeuwigen loon en de glorie van de hemel

V. Is God uit *rechtvaardigheid* gehouden, ons voor onze goede werken al die profijten of enige daarvan te geven; ofwel is Hij daartoe slechts uit *betamelijkheid*, ofwel in 't geheel niet verplicht?

A. **Volgens** (wegen) **zijn belofte**, die Hij in zijn Openbaring gedaan heeft en die schuld maakt, **is Hij ons uit rechtvaardigheid schuldig de eeuwigen loon en de glorie van de hemel**, alsook de vermeerdering van de heiligmakende genade, daar deze de middel is om de glorie van de hemel te bekomen. Zonder zijn belofte moest God ons wel enige bovennatuurlijken loon vergunnen, maar niet het overgroot geluk van de hemel. De overige profijten hierboven gemeld en andere geestelijke goederen kunnen onze goede werken slechts uit *betamelijkheid* verdienen, of enkel door hun smekende en voldoende kracht verwerven.

Waaruit hebben onze werken de kracht om de hemel te verdienen?

Uit de verdiensten van Jezus Christus en de goddelijke beloften

V. Hebben onze goede werken die in staat van genade en geest van Geloof gedaan zijn, de kracht om de hemel te verdienen uit hun eigen zelf, uit de waardigheid van de menselijke natuur, ofwel uit een andere oorzaak, en zo ja, uit welke? — Men merke hier aan, dat de waardigheid die een goed werk, ter iemands eer gedaan, bezit om loon te ontvangen, *verdienstelijkheid* genoemd wordt; en dat een goed werk op *twee* manieren verdienstelijk kan wezen, namelijk: uit *rechtvaardigheid* of uit *betamelijkheid*, volgens dat de rechtvaardigheid of slechts de betamelijkheid vereist, dat de loon worde gegeven.

A. Zij hebben die kracht 1° **uit de verdiensten van Jezus Christus**, waardoor wij de bovennatuurlijke hoedanigheden en krachten krijgen die onze goede werken van een bovennatuurlijken loon waardig maken; 2° **uit de goddelijke beloften**, die bepalen tot welke bovennatuurlijken loon wij recht hebben. Zonder Jezus' verdiensten zouden onze goede werken geenszins een bovennatuurlijken loon verdienen; zonder de goddelijke beloften zouden zij niet specifiek de hemel verdienen (A. 8). Wanneer een van deze twee voorwaarden ontbreekt, kan er geen verdienste uit *rechtvaardigheid* bestaan, maar wel nog verdienste uit *betamelijkheid* zijn, en deze zal zelfs onfeilbaar wezen, indien er voor het verdienstelijk werk een goddelijke belofte bestaat: niemand kan b.v. uit rechtvaardigheid de vergiffenis van zijn doodzonden verdienen; want de werken van een mens die de vijand van God is, kunnen geen recht geven op goddelijken loon, maar, heeft men door de genade Gods een volmaakt berouw verwekt en zich zo van de staat van doodzonde bekeerd, dan verdient men uit betamelijkheid vergiffenis van zijn zonden, en men zal die onfeilbaar bekomen, daar God ze voor zulk werk beloofd heeft.

Met goede werken te doen voor de naaste kunnen wij voor hem dezelfde goederen verdienen als voor ons zelf, maar enkel uit betamelijkheid, vermits God ons desaangaande geen belofte gedaan heeft. Wij kunnen Hem zelfs op die wijze de eerste genade verdienen, hetgeen wij voor ons zelf niet vermogen, daar onze natuurlijke werken de kracht niet hebben om een bovennatuurlijken loon te verwerven. Het spreekt vanzelf dat wij de anderen ook door de smekende en door de voldoende kracht van onze goede werken ter hulpe kunnen komen.

Welke zijn de Vruchten van de Heilige Geest?

Deze twaalf, die de H. Geest, in ons komende, uitwerkt; te weten: liefde, blijdschap, vrede, verduldigheid, goedertierenheid, goedheid, lankmoedigheid, zachtmoeidigheid, getrouwheid, zedigheid, eerbaarheid, zuiverheid

V. Om reden van hun overeenkomsten met de vruchten van de boom, heet men **Vruchten van de H. Geest** de goede werken welke de laatste voortbrengselen zijn van de hele werken van de H. Geest in onze ziel, en die tevens, omdat zij het slot zijn van een

hele werking, een zekere zoetigheid en aangenaamheid hebben en een klaar bewijs geven van inwendige vruchtbaarheid. Men zegt vruchten niet *van God*, maar *van de H. Geest*, omdat de genade die onze ziel vruchtbaar maakt, alhoewel zij van de drie Goddelijke Personen gegeven wordt, toch de H. Geest bijzonder wordt toegeschreven.

A. De vruchten **die de H. Geest, in ons komende, uitwerkt**, zijn deze twaalf: op de eerste plaats komt noodzakelijk **liefde** voor God; uit liefde vloeit **blijdschap**, vermits men gelukkig is verenigd te zijn met iemand die men bemint; tot volmaking van liefde en blijdschap is **vrede** nodig, en, tot behoud van vrede, **verduldigheid**, waardoor men met onderwerping het overkomend kwaad lijdt, en **lankmoedigheid**, waardoor men met onderwerping de uitstel van de goddelijke hulp of beloning verdraagt: deze vijf werken hebben rechtstreeks betrekking op God en zijn vereist om Hem volmaakt te dienen; — de vier volgende volmaken ons gedrag jegens de naaste: **goedheid**, waardoor wij hem goed willen; **goedertierenheid**, waardoor wij hem goed doen; **zachtmoeidigheid**, waardoor wij zacht met hem omgaan en ons op hem niet wreken, als hij ons kwaad gedaan heeft: **getrouwheid**, waardoor wij nooit hem bedriegen: — blijven de drie laatste vruchten, die volmaakt ons gedrag jegens ons zelf regelen: **zedigheid**, die belet in levenswijze, versieren van persoon en woonst, in spreken en handelen de palen te buiten te gaan ons door staat, omstandigheden en rechte rede gesteld; **eerbaarheid**, die doet vermijden alles wat aanlokkt tot de wellusten van onkuisheid of tot die van eten of drinken oftot andere zinnelijke genoegten welke tot die eerste leiden; **zuiverheid**, die alle ongeoorloofde lichamelijke wellusten doet vluchten.

VRAGEN

Waarvan spreekt deze les? — Hoe wordt zij verdeeld? — Wat bevat ieder van die delen?

1. Zeg wat er tot een deugd vereist is. — Leg al die vereisten uit. — Zeg waarom een goed werk, de behendigheid van het lichaam tot een zeker werk, de wetenschap of de kunst geen eigenlijke deugden zijn, en waarom, b.v. de gehoorzaamheid een deugd is. — Hoe worden de deugden eerst en vooral verdeeld?
2. Hoe worden de bovennatuurlijke deugden verdeeld? — Welke deugden zijn goddelijke deugden? — Zeg, met de Catechismus, om hoeveel en om welke redenen deze deugden zo genoemd worden. — Leg ze uit. — Onder welk opzicht zijn zij dus goddelijk? — Welke zijn de ingestorte zedelijke hoofddeugden? — Waarom worden zij *zedelijke* deugden genoemd? — Hoe verschillen zij van de *goddelijke* deugden? — Hoe zijn zij met de goddelijke deugden verbonden? — Hoe zijn de bovennatuurlijke

deugden met de heiligmakende genade verbonden? — Hoe worden zij ontvangen en vermeerderd, en waarom? — Hoe worden zij verloren?

3. Zeg, met de Catechismus, tot welke algemene klasse van zaken de *Evangelische Raden* behoren. — Leg het antwoord uit. — Wat is er, volgens de Catechismus, eigen aan? — Leg de woorden van de Catechismus uit. — Geef rekenschap van de naam *Evangelische Raden*. — Noem de Evangelische Raden. — Leg ze uit. — Hoe verschillen de Evangelische Raden van de gebodene, en van de andere vrije goede werken? — Waarom zijn de Evangelische Raden door Christus op een bijzondere wijze aangeraden?
4. Geef de zin van de vraag: *Is het goed zichzelf tot Evangelische Raden te verbinden door belooften?* — Welke voorwaarden zijn, volgens de Catechismus, vereist, opdat het goed zou wezen zich tot die Raden door belooften te verbinden? — Leg die voorwaarden uit. — Geef er de reden van.
5. Zeg, met de Catechismus, tot welke algemene klasse van zaken de Acht Zaligheden behoren. — Leg het antwoord uit. — Wat is er, volgens de Catechismus, eigen aan? — Verklaar uw antwoord. — Geef de reden van de naam Zaligheden.
6. Leg ieder van de Acht Zaligheden uit. — Wat is er in de Acht Zaligheden te bemerken, nopens de manier waarop het geluk van de hemel uitgedrukt wordt?
7. Wat verstaat men door *goede werken* in de vraag: *wat profijt doen ons de goede werken?* — Zeg, met de Catechismus, hoeveel profijten de goede werken ons geven en welke het zijn. — Leg ieder van die profijten uit. — Welke voorwaarden zijn er vereist, opdat de goede werken die profijten zouden voortbrengen? — Geef er de reden van. — Wanneer handelen de gelovigen gewoonlijk uit geest van Geloof? — Geef er rekenschap van.
8. Verklaar de vraag: *Is God ons dets schuldig voor onze goede werken?* — Leg, met de Catechismus, wat Hij ons voor die goede werken moet geven; hoe Hij gehouden is het te geven, en uit welke hoofde Hij daartoe gehouden is. — Leg het antwoord uit. — Welke is de rede van deze verplichting? — Hoe verkrijgen wij de andere profijten van de goede werken hierboven gemeld?
9. Geef de zin van de vraag: *Waarruit hebben onze werken de kracht om de hemel te verdienen?* — Zeg, met de Catechismus, uit hoeveel en uit welke bronnen zij die kracht hebben. — Leg ze uit. — Geef rekenschap van het antwoord. — Is er in onze werken volstrekt geen verdienstelijkheid meer, als er een van de gezegde

voorwaarden ontbreekt? — Wat kunnen wij voor de naaste verdienen, door goede werken voor hem gedaan; en hoe kunnen wij dat voor hem verdienen.

10. Wat verstaat men door Vruchten van de H. Geest? — Geef rekenschap van die naam.
— Hoe kunnen zij verdeeld worden? — Hoeveel Vruchten van de H. Geest noemt de Catechismus? — Leg ze alle uit.

VEERTIGSTE LES

Van de werken van barmhartigheid

Zalig zijn de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid verwerven (5e zaligheid)	Verdeling van die werken	Natuur van de werken van barmhartigheid	Wat zijn werken van barmhartigheid?
		Getal en naam	Hoeveel lichamelijke werken van de barmhartigheid zijn er?
		Verplichting	Is men somtijds schuldig arme mensen aalmoeden te geven?
		Lichamelijke werken van barmhartigheid	Wanneer zijn de werken van barmhartigheid allermeest verdienstig?
		Verdienstelijkheid	Wat loon mag men verwachten voor de werken van de barmhartigheid?
		Uitlegging over het 7e werk	Waarom worden de lichamen van de Christenen in de kerken of op gewijde plaatsen begraven?
		Getal en naam	Welke zijn de geestelijke werken van de barmhartigheid?
		Uitlegging over enige van die werken	Wien staat het meest toe de zondaars te straffen en te onderwijzen?
		Geestelijke werken van barmhartigheid	Voor wie zullen wij bidden?
			Wat ongelijk moeten wij uit barmhartigheid vergeven?

Wat zijn werken van barmhartigheid?

Deugden, door welke wij andere mensen in hun lichamelijke of geestelijke nood uit barmhartigheid bijstaan

A. Werken van barmhartigheid zijn **deugden**: deugdelijke werken **door welke wij — andere mensen**: alle mensen die onze naaste zijn, behalve de Heiligen, die van ons geen bijstand nodig hebben noch kunnen ontvangen, **in hun lichamelijken of geestelijken nood**: als zij in hun tijdelijke goederen of in de zaken van hun zaligheid lijden of op het punt zijn te lijden, en daarbij zichzelf niet kunnen helpen of dit enkel met grote moeite vermogen — **uit barmhartigheid**: niet of ten minste niet enkel uit rechtvaardigheid, d.i. om hun *het hun* te geven, maar uit medelijden, uit meedogende liefde, omdat wij hun lijden als het onze aanzien, **bijstaan**: helpen en ondersteunen.

Hieruit volgt dat er *twee* soorten van werken van barmhartigheid te onderscheiden zijn: de *lichamelijke* en de *geestelijke*.

Hoeveel lichamelijke werken van de barmhartigheid zijn er?

Zeven, te weten: 1. De hongerigen spijzen. 2. De dorstigen laven. 3. De naakten kleden. 4. De vreemdelingen herbergen. 5. De zieken bezoeken. 6. De gevangenen verlossen. 7. De doden begraven

A. Er zijn zeven lichamelijke werken van barmhartigheid:

1° **De hongerigen spijzen**: voedsel verschaffen aan wie dit ontbreekt.

2° **De dorstigen laven**: drank geven aan de armen of zieken die door de dorst beproefd worden.

3° **De naakten kleden**: kleren, deksel, allerhande middelen van verwarming en beschutting bezorgen aan degenen die zich niet behoorlijk kunnen kleden, of zich tegen de warmte, de koude of de natheid niet kunnen beschutten.

4° **De vreemdelingen herbergen**: de brave reizigers een schuilplaats; die zonder ambt of plaats zijn een bestaan verschaffen.

5° **De zieken bezoeken**: de arme of rijke zieken bijstaan, oppassen, troosten en opwekken, alsook de blinden, kreupelen en stommen ondersteunen en helpen.

6° De gevangenen verlossen: die om het Geloof of om een andere onrechtvaardige reden gestraft, vervolgd of verdrukt worden, door allerhande middelen trachten te verlossen, te verdedigen en te beschermen.

7° De doden begraven: de lichamen van de afgestorvenen gaan groeten of bewaken voor hun begraving zorgen, hun lijkdiensten bijwonen. Dit maakt een werk van barmhartigheid uit, al zijn de dode lichamen onze naaste niet, omdat de overledenen nog op aarde leven door hun faam, en dus de eer, hun lichaam bewezen, hen zelf aangaat; ook omdat hun lichaam bij de verrijzenis opnieuw met hun ziel zal verenigd worden.

Is men somtijds schuldig arme mensen aalmoeken te geven?

Ja, als zij in de uitersten of in groten nood zijn, en wij hen helpen kunnen

V. Is men soms op zonde verplicht arme mensen aalmoeken te geven, of lijdende mensen door enig lichamelijk werk van barmhartigheid bij te staan en te helpen? — Al de werken van barmhartigheid kunnen onder de naam van *aalmoes* verstaan worden, daar de aalmoes altijd tot een van die werken dient.

A. **Ja**, wij zijn daartoe op zonde uit barmhartigheid verplicht, als deze *twee* voorwaarden samen vervuld zijn:

1° Als zij (de armen, de noodlijdenden) **in de uiterste nood zijn**: als zij, zonder onze hulp, in gevaar zijn van te sterven of van een verlies te ondergaan dat met de dood kan vergeleken worden; **of als zij in grote nood zijn**: als zij, zonder onze hulp, misschien van gebrek zouden sterven, of ter minste in hun eer of faam of in hun tijdelijke goederen merkelijk lijden ;

2° En wij hen helpen kunnen: in 't bezit zijn van goederen waarmee wij hen helpen kunnen en helpen moeten.

Als de naaste *in de uitersten nood* is, dan moeten wij tot zijn onderstand de goederen gebruiken die wij niet nodig hebben om ons eigen leven of dat van onze nabestaanden te onderhouden; als hij enkel *in grote nood* verkeert, moeten wij te die einde zeker de

goederen besteden die wij tot het onderhouden van onze staat niet van doen hebben, en waarschijnlijk ook, ten minste in zekere mate, dezulke die wij daartoe kunnen gebruiken, maar strikt genomen ook kunnen missen; dat vereist immers de orde in de samenleving. Zelfs schijnt het zeker dat wij op zonde verplicht zijn aalmoezen te geven, van hetgeen niet dient tot het onderhouden van onze staat, niet aan alle, maar toch aan enige armen die *in gewone nood* zijn of in die nood waarin al de armen zich gewoonlijk bevinden; want, deden wij het niet, zij zouden welhaast in groten nood vallen. — In geen geval echter zijn wij gehouden buitengewoon grote middelen te gebruiken om de naaste bij te staan, want dit zou de orde storen.

Men bemerke wel dat wij, in een werk van barmhartigheid, een aalmoes van het *onze* aan de evennaaste geven, terwijl wij, in een werk van rechtvaardigheid, hem *het zijne* ter hand stellen; en dat zo de onrechtvaardigheid ons altijd tot restitutie verplicht, aangezien eenieder altijd en overal recht heeft op *het zijne*, terwijl de onbarmhartigheid zulk een verplichting niet medebrengt, daar de aalmoes die wij geven, van *het onze* is genomen, en er bijgevolg niemand buiten ons recht op heeft. De deugd van beleefdheid, van dankbaarheid, van mildheid en van waarachtigheid, ten minste als wij er door ons ambt of door een bijzonder contract niet toe verplicht zijn, en als wij door de leugentaal de evenmens in zijn goederen niet hinderen, behoren tot de barmhartigheid, omdat wij daar van *het onze* geven.

Wanneer zijn de werken van barmhartigheid allermeest verdienstig?

Als zij geschieden aan arme mensen, uitsluitend uit liefde Gods of om Gods wil

V. **Allermeest verdienstig:** aan God bijzonder behaaglijk en in zijn ogen meest loonwaardig.

A. De werken van barmhartigheid zijn allermeest verdienstig, als deze *twee* voorwaarden volbracht zijn: **als zij geschieden:**

1° **Aan arme mensen:** aan mensen die op aarde geen gezag hebben; want, hoe lager de persoon die men helpt, hoe meer men zich vernedert om hem te helpen.

2° En uitsluitend uit liefde Gods of om Gods wil als zij eerst en vooral gedaan worden om God onze liefde te betuigen met de mensen, die zijn geliefkoosde schepselen en aangenomene kinderen zijn, uit liefde tot Hem goed te doen; immers de liefde tot God is het volmaaktste van geheel de Godsdienst, en een werk van barmhartigheid moet, om volmaakt te zijn, noodzakelijk uit de liefde voortkomen, daar de barmhartigheid onmiddellijk van de liefde afstamt.

Wat loon mag men verwachten voor de werken van de barmhartigheid?

Het eeuwige loon, die Christus in de tegenwoordigheid van alle mensen in het Laatste Oordeel zal geven

A. Men mag voor de werken van barmhartigheid verwachten **het eeuwige loon** van de hemel, **die Christus**, na hem eerst, in 't Bijzonder Oordeel, alleen aan de ziel geschenken te hebben, **in de tegenwoordigheid van alle mensen in het Laatste Oordeel** aan ziel en lichaam **zal geven**. Het spreekt van zelf dat men voor deze werken ook al de andere profijten van de goede werken mag verwachten; want die alle zijn in de hemelse loon besloten als een deel in zijn geheel. De Catechismus spreekt van het geven van de eeuwigen loon in het Laatste Oordeel, omdat Christus, van de barmhartigheidswerken handelende, uitdrakkelijk beloofd heeft ze daar bijzonder te-loven.

Waarom worden de lichamen van de Christenen in de kerken of op gewijde plaatsen begraven?

Ten eerste, omdat die plaatsen betere gelegenheid aan de levenden geven om voor hen te bidden; ten tweede; omdat zij deelachtig worden van de gebeden en de Missen die daar geschieden; ten derde, omdat zij geholpen worden door de gebeden van de Heiligen die daar geëerd worden; ten vierde, omdat zij deelachtig worden van de zegening van de plaatsen

V. **Waarom worden de lichamen van de Christenen in de kerken** gelijk het eertijds veel gebeurde, **of op gewijde plaatsen**, namelijk, op gewijde kerkhoven, **begraven?**

A. **Ten eerste, omdat die plaatsen betere gelegenheid aan de levenden geven om voor hen te bidden:** omdat de gelovigen dikwijls naar die plaatsen gaan en daar, bij het zien van de grafsteden van hun broeders, natuurlijk opgewekt worden om voor hen te bidden.

Ten tweede, omdat zij deelachtig worden van de kerkelijke gebeden en de Missen die daar geschieden, aangezien al die gebeden en Missen altijd een bijzondere smeeking bevatten voor de overledenen, welke smeeking voorzeker eerst en vooral geldt voor degenen die daar begraven liggen.

Ten derde, omdat zij geholpen worden door de gebeden van de Heiligen die daar geëerd worden; want het is natuurlijk dat die Heiligen de aldaar hegraven afgestorvenen rechtstreeks door hun gebeden helpen, en ook dat zij aan de levenden de genade bekomen om er veel voor te bidden.

Ten vierde, omdat zij deelachtig worden van de zegening van de plaatsen omdat de gebeden die in de wijding van de kerken of kerkhoven voor hen gestort zijn, hun toegepast worden,

Welke zijn de geestelijke werken van de barmhartigheid?

Deze zeven: 1. De zondaars straffen. 2. De onwetenden leren.
3. Voor de zaligheid van de naaste bidden. 4. De twijfelachtigen goeden raad geven. 5. De bedroefden vertroosten. 6. Het onrecht verduldig lijden. 7. Hetgeen tegen ons misdaan is, vergeven

A. De geestelijke werken van barmhartigheid zijn **deze zeven**:

1° **De zondaars straffen:** de zondaars door straf of berisping tot bekering brengen; die in gevaar zijn van te zondigen op dezelfde wijze daarvan weerhouden.

2° **De onwetenden leren:** die in het Geloof niet genoeg onderwezen zijn, aanleren wat zij moeten weten of doen om zalig te worden.

3° **Voor de zaligheid van de naaste bidden:** voor de naaste van God vragen al wat hem ter zaligheid kan dienstig zijn, zoals vergiffenis van zijn zonden, genade om wel te leven, kwijtschelding van de tijdelijke pijnen, enz.

4° **De twijfelachtigen goeden raad geven:** wien, om de zonde te vluchten, om het goed te doen, om een staat te kiezen, goede raad nodig of nuttig is, door goeden raad hulp bieden.

5° **De bedroefden vertroosten:** die om enig ongeluk of enige moeilijkheid bedroefd zijn, opbeuren, moed in 't harte storten, opdat zij hun pijnen met onderwerping aan God en tot uitboeting van hun zonden kloekmoedig zouden verdragen.

6° **Het onrecht** of het kwaad dat men ons aandoet, **verduldig lijden** en zo vrede stichten.

7° **Hetgeen tegen ons misdaan is, vergeven.** (25^e les, 3^e v.)

Door het 2^e en 4^e werk helpen wij de naaste in de ellenden van het verstand; door het 1^e, 5^e, 6^e en 7^e in de ellenden van de wil, en door het 3^e bidden wij God om hulp, zowel

voor het verstand als voor de wil van de naaste.

Wien staat het meest toe de zondaars te straffen en te onderwijzen?

Alle ouders, meesters en oversten, en degenen, die de last van de zielen dragen

V. Wie zijn eerst en vooral verplicht de zondaars te straffen en te onderwijzen?

A. Daartoe zijn meest verplicht **alle ouders** ten opzichte van hun kinderen, alle **meesters en oversten** ten opzichte van hun onderdanen, en **degenen die de last van de zielen dragen**: die in de H. Kerk aangesteld zijn om voor de zaligheid van onze zielen te zorgen, te weten, de Paus, de bisschoppen, de pastoors en de priesters die van de bisschop gezonden zijn om de gelovigen de middelen van zaligheid te verschaffen: deze allen zijn daartoe verplicht, niet uitsluitend uit liefde, maar ook uit hoofde van hun ambt.

De andere personen zijn soms uit liefde verplicht de zondaar te berispen, namelijk, wanneer 1° de zaak gewichtig is; — 2° de zondaar berispeling nodig heeft tot zijn bekering, door anderen niet zal berispt worden, door de berispeling niet dieper in de zonde zal vallen, maar integendeel zich waarschijnlijk zal bekeren, — en 3° de berispeling tevens zonder te grote moeite kan gedaan worden. Ontbreekt één van deze voorwaarden, dan is de berispeling niet geboden. — Als men berispt, moet men het eerst doen in 't geheim; daarna, indien de zondaar niet wil luisteren, met een of twee getuigen, en slechts de derde maal behoort men de zaak aan de overheid te verklaren.

Voor wie zullen wij bidden?

Voor alle mensen, die tot de eeuwige zaligheid kunnen komen, hetzij dat ze nog leven, of dat ze overleden zijn

V. Voor wie behoren wij te bidden?

A. Niet voor de Engelen, die niets meer kunnen boven hetgeen zij bezitten; noch voor de Heiligen, wier geluk niet meer kan vermeerderd worden; noch voor de verdoemden, die onherroepelijk veroordeeld zijn; maar **voor alle mensen die tot de eeuwige zaligheid kunnen komen, hetzij dat ze nog leven hier op aarde, of dat ze overleden zijn** en in het vagevuur lijden; want deze allen kunnen door onze gebeden geholpen worden.

Wat ongelijk moeten wij uit barmhartigheid vergeven?

Alle ongelijk, hoe groot het ook moge wezen, en hoe dikwijls het zou mogen geschied zijn

V. Wat ongelijk moeten wij, op zonde, uit hoofde van de deugd van barmhartigheid vergeven? *Vergeven*, men neme dat wel in acht, bestaat niet in geen restitutie te eisen of in geen rechtvaardige straf van de overheid voor de misdaad te verzoeken, maar in allen vrijwilligen afkeer, haat en wraakzucht tegen degenen, die ons misdaan hebben, uit ons hart te verbannen.

A. **Alle ongelijk**, zonder één uitzondering, **hoe groot**, hoe zwaar, **het ook moge wezen, en hoe dikwijls het zou mogen geschied zijn**: dus, noch de buitengewone zwaarte, noch de menigvuldigheid van de misdaden, niets kan ons verontschuldigen van het ons aangedaan ongelijk te vergeven.

VRAGEN

Wat bevat deze les? — Geef haar algemene verdeling. — Geef de onderverdeling van de hoofddelen. — Zeg wat ieder van deze onderverdelingen bevat.

1. Tot welke algemene klasse van zaken behoren de werken van barmhartigheid? — Leg dat uit. — Zeg, met de Catechismus, wat wij door die werken van barmhartigheid doen, en aan wie, wanneer en om welke reden wij dat doen, — Leg uw antwoord uit.
2. Hoe worden de werken van barmhartigheid verdeeld? — Noem de lichamelijke werken van barmhartigheid, en leg ze uit. — Hoe is het begraven van de doden een

waar werk van barmhartigheid?

3. Verklaar de vraag: *Is men somtijds schuldig arme mensen aalmoezen te geven?* — Hoe kunnen al de lichamelijke werken van barmhartigheid onder de naam van aalmoes verstaan worden? — Zijn wij ooit op zonde verplicht aalmoezen aan de armen te geven? — Zeg, met de Catechismus, war er vereist is, opdat wij daartoe zouden verplicht zijn. — Leg dat uit. — Welke goederen moeten wij besteden om de armen, die in de uiterste of in grote nood zijn, bij te staan; en waarom? — Zeg welke verplichting wij voorzeker schijnen te hebben jegens de armen die in gewone nood zijn. — Geef er de reden van, — Moeten wij ooit buitengewoon grote middelen gebruiken om de naaste te helpen? — Geef er de reden van. — Stel het verschil voor dat er tussen een werk van barmhartigheid en een werk van rechtvaardigheid bestaat.
4. Geef de zin van de vraag: *Wanneer zijn de werken van barmhartigheid allermeest verdienstig?* — Zeg, met de Catechismus, wat er vereist is, opdat deze werken allermeest verdienstig zouden zijn. — Leg het uit, en geef er de reden van.
5. Zeg, met de Catechismus, welk loon wij voor de werken van barmhartigheid zullen ontvangen. — Leg het antwoord uit. — Wat zegt de Catechismus van dit loon? — Leg de woorden van de Catechismus uit. — Waarom zegt de Catechismus dat van dit loon.
6. Verklaar de vraag: *Waarom worden de lichamen van de Christenen in de kerken of op gewijde plaatsen begraven?* — Om hoeveel en om welke redenen worden de lichamen van de Christenen in de kerken of op gewijde plaatsen begraven? — Leg die redenen uit.
7. Noem de geestelijke werken van barmhartigheid, en leg ze uit.
8. Geef de zin van de vraag: *Wien staat het meest toe de zondaars te straffen en te onderwijzen?* — Wie zijn, volgens de Catechismus, daartoe meest gehouden? — Verklaar uw antwoord. — Hoe zijn deze allen daartoe verplicht? — Zijn de andere mensen soms verplicht de zondaars te berispen? — Wanneer? — Hoe moet men de berisping doen?
9. Verklaar de vraag: *Voor wie zullen wij bidden?* — Voor welke klasse van redelijke schepselen behoren wij, volgens de Catechismus, te bidden? — Voor welke personen van die klasse behoren wij, volgens de Catechismus, te bidden? — Leg het antwoord uit. — Geef er de reden van.

10. Verklaar de vraag: *Wat ongelijk moeten wij uit barmhartigheid vergeven?* — Leg, volgens de Catechismus, in één woord, wat ongelijk wij moeten vergeven. — Bewijs uit de Catechismus, dat er aan die regel geen uitzondering is.

EEN EN VEERTIGSTE LES

Van de werken van barmhartigheid

De Uitersten van de mensen	In 't algemeen	Nut van de overweging van deze Uitersten	<i>Welk is de beste middel om ons te verwekken tot haat van de zonden en begeerte van de deugden?</i>
		Getal en naam	<i>Hoeveel Uitersten van de mens zijn er?</i>
		Aan wie zij toekomen	<i>Wien komen de vier uitersten toe?</i>
		De Dood	<i>Wat is er van de Dood te geloven?</i>
		Het Oordeel	<i>Wat zwarigheid heeft het Oordeel?</i>
	In 't bijzonder	De Hel	<i>Wat zullen de verdoemde zielen lijden in de Hel?</i>
		De Hemel	<i>Welk is de meeste blijdschap van de Hemel?</i>
			<i>Zullen alle Heiligen gelijk zijn in glorie?</i>
			<i>Wat zullen de Zaligen behalve het opperste goed nog hebben?</i>
			<i>Welke gaven zullen de lichamen van de Zaligen hebben?</i>

*Welk is de beste middel om ons te verwekken tot haat van de zonden
en begeerte van de deugden?*

Een aandachtig overdenken van de Uitersten van de mensen

V. Welk is de krachtigste middel om ons te bewegen tot haat van de zonden en begeerte van de deugden en zo beide de delen van de Christelijke Rechtvaardigheid te volbrengen?

A. De krachtigste middel daartoe is – **een aandachtig**: een krachtig, zorgvuldig, levendig **overdenken** – **van de Uitersten van de mens**: van de zaken die de mens overkomen bij het einde van zijn leven hier op aarde. Dat doet ons immers klaar begrijpen wat wij van dit aardse leven moeten denken, welk ons einde is, hoe zorgvuldig wij het goed moeten doen en het kwaad vluchten om het eeuwig geluk te verwerven. Ken mens die gaat sterven, begrijpt ten klarste de noodzakelijkheid van God wel te dienen, en de dwaasheid van dit niet te doen; want op het sterfbed eindigen de hetooveringen en verleidingen van de wereld. Hetzelfde natuurlijk zal plaats grijpen, als wij Onze Uitersten aandachtig overdenken.

Hoeveel Uitersten van de mens zijn er?

Vier, te weten: de Dood, het Oordeel, de Hel en de Hemelse Glorie

V. De Catechismus vraagt, **hoeveel Uitersten er zijn — van de mens**: van de mens in 't bijzonder, en niet van geheel het menselijk geslacht en van geheel de wereld; want deze hebben de volgende uitersten: het vergaan van de wereld door het vuur, de verrijzenis, het Algemeen Oordeel en het daarop volgende eeuwig rijk van Christus.

A. Er zijn *vier* Uitersten van de mens, te weten:

1° **De Dood**, bestaande in de scheiding van de ziel van het lichaam, waardoor dit van het leven beroofd wordt.

2° **Het Oordeel**, gelegen in het onderzoek dat God zal doen over al de goede en slechte werken van geheel ons leven, en in het vonnis dat Hij daarna over ons zal uitspreken. (10^e les, v. 5, 6, 8.)

3° **De Hel** of de plaats waar de verdoemden gestraft worden. Er zijn twee plaatsen in te onderscheiden: 1° de eigenlijke hel, waar de verdoemden het goddelijk aanschijn derven en daarenboven door het vuur gepijnigd worden; 2° het voorgeborchte van de hel, waar de kinderen die vóór de jaren van verstand zonder Doopsel sterven, enkel beroofd zijn van het goddelijk aanschijn. (9^e les, 2^e v.)

4° **De Hemelse Glorie**: de hemel of de plaats waar de gelakzaligen God zien. Onder dit Uiterste moet ook het *vagevuur* verstaan worden, dat een inleidingsplaats tot de Hemel is. Vóór Christus' Hemelvaart kwam ook het *voorgeborchte van de Oudvaders* (9^e les, v. 2), onder de naam van *Hemel*.

Wien komen de vier uitersten toe?

De Dood en het Oordeel aan alle mensen; de Hel aan degenen die in doodzonde sterven; de Hemelse Glorie aan degenen die sterven in Gods genade

V. Komen deze Vier Uitersten alle of slechts enige mensen over?

A. **De dood**, gelijk de ondervinding het getuigt; **en het Oordeel**, zowel het Bijzonder als het Algemeen, komen toe **aan alle mensen** zonder uitzondering ; nochtans twijfelen enige godeleerden, of de mensen die op het einde van de wereld zullen leven, de Dood zullen ondergaan (10^e les, v. 7); **de eigenlijke Hel aan degenen die in dadelijke doodzonde**, en het *voorgeborchte* ervan aan die vóór de jaren van verstand zonder Doopsel sterven; — **de Hemelse Glorie aan degenen die in Gods genadezó sterven**, dat zij niets meer te betalen of te zuiveren hebben, en het *vagevuur* aan degenen die alleen met dagelijkse zonden of last van tijdelijke pijnen verscheiden. (15^e les.)

Wat is er van de Dood te geloven?

Dat niemand, die geboren is, haar kan ontgaan, en daarenboven, dat zij ons kan overkomen, als wij het minst vrezen

V. Wat leert ons de goddelijke Openbaring nopens de Dood, en wat moeten wij dus van de Dood geloven?

A. Wij hebben van de Dood *twee* dingen te geloven:

1° **Dat niemand — die geboren is**: die op aarde leeft, **haar kan ontgaan**; want de Dood is een gevolg van de erfzonde, die alle mensen aangeboren wordt. (A. 3.)

2° Dat zij ons kan overkomen als wij het minst vrezend dat wij niet weten *wanneer*, noch *waar*, noch *hoe* wij zullen sterven. Christus heeft dikwijls gezegd dat de Dood zal komen gelijk een dief in de nacht, en de ondervinding leert dat vele mensen schielijk sterven, dat menigvuldige andere zich op hun sterfbed over het gevaar van hun staat bedriegen, en zo sterven zonder het te weten. God heeft gewild dat het uur van onze Dood ons onbekend zou blijven: 1° om van het leven een ware tijd van beproeving te maken: wisten de mensen wanneer zij zullen sterven, zij zouden zich zonder vrees aan alle buitensporigheden kunnen overleveren, in de verzekering van later toch tijd te hebben om boetvaardigheid te doen; — 2° om de orde in de samenleving te handhaven; want, kende iedereen het uur van zijn Dood, vele contracten waren onmogelijk en vele mensen lieten vóór hun einde allen moed vallen.

Wat zwarigheid heeft het Oordeel?

Ten eerste, dat iedereen daar zal moeten te voorschijn komen; ten tweede, dat de rechter onbeweeglijk zal wezen; ten derde, het vonnis onherroepelijk.

V. Waarin is het Oordeel vervaarlijk?

A. Het is vervaarlijk in *drie* opzichten:

Ten eerste, dat iedereen daar zal moeten te voorschijn komen dat volstrekt niemand het kan ontgaan, en dat het zich zal uitstrekken over al onze zedelijke werken, hetzij goede of kwade;

Ten tweede, dat de rechter — onbeweeglijk zal wezen: volgens de strengste regels van de rechtvaardigheid zal oordelen, en dat ieder juist zal ontvangen volgens zijn verdiensten;

Ten derde, het vonnis onherroepelijk: dat het vonnis Gods, eens uitgesproken, in eeuwigheid onveranderlijk, onverbrekelijk zal zijn.

Wat zullen de verdoemde zielen lijden in de Hel?

Ten eerste, de onbegrijpelijke zware beroving van het goddelijk aanschijn; ten tweede, de knaging van de conscientie; ten derde, het derven van al wat ze enigszins zou mogen troosten; ten vierde, de brand van het pijnlijk en onblusbaar vuur; ten vijfde en bovenal, de ellendige eeuwigheid

V. Welke pijnen zullen de zielen die om hun dadelijke zonden verdoemd zijn, in de Hel te lijden hebben?

A. De verdoemde zielen zullen de *vijf* volgende pijnen ondergaan:

Ten eerste, de beroving van het goddelijk aanschijn.pijn die **onbegrijpelijk** of boven alle verstand **zwaar** zal wezen; want, door een bijzondere verlichting van hun verstand, zullen de verdoemden klaar begrijpen, wat groot geluk het is God aanschijn aan aanschijn te aanschouwen, en hoe dat geluk het hun zou moeten wezen. Wij kunnen nu die pijn niet ten volle beseffen. daar de rede noch het Geloof er ons een klaar gedacht van geven.

Ten tweede, de knaging van de conscientie:de inwendige zelfverwijtting die de verdoemden van hun eigen geweten zullen te lijden hebben, bij de gedachte dat zij hun eeuwig geluk voor een dwaze voldoening verbeurden, dat zij hun zaligheid zo gemakkelijk konden bekomen en nu voor eeuwig verloren zijn.

Ten derde, het derven van al wat ze enigszins zou mogen troostende beroving van alle troost hetzij van God, van de Engelen, van de Heiligen, van de duiven of van hun medeverdoemden; hetzij uit de vervulling van een van hun begeerten of uit de voldoening van hun zinnen na het Laatste Oordeel. Hun zinnen zullen dan integendeel ten uiterste gepijnigd worden: hun ogen, door de duisternissen en de afschuwelijkheid van de verdoemde lichamen, die vuiler zullen zijn dan het vuilste lijk ; hun oren, door het geschreeuw, het gehuil en het tandengeknars van hun lijdgenooten; hun reuk, door de

walgachtigste uitwasemingen; hun smaak, door razenden honger en dorst; hun gevoel, door allerhande kwellingen van het vuur en door beroving van alle rust.

Ten vierde, de brand van het pijnlijk(allerpijnlijkste) **en onblusbaar** (eewig) **vuur**, naar de gewone leer van de Godeleerden bestaande uit waarachtig, stoffelijk vuur dat, volgens het einde waar het toe dient, bijzondere hoedanigheden bezit, o. a. van onblusbaar te zijn; van te verbranden zonder te vernietigen; van, door een bijzondere tussenkomst Gods, zelfs een onstoffelijk wezen, de ziel van lichaam beroofd, te kunnen pijnigen.

Ten vijfde en bovenal, de ellendige eeuwigheid:de Catechismus heet deze pijn terecht de meeste; immers, waar er geen hoop meer is, kan er geen troost meer wezen. De straf van de doodzonde moet eeuwig zijn, omdat die zonde, ingezien het oneindig volmaakt wezen dat zij beleedigt, oneindig zwaar is en zo een straf vereist, die ten minste enigszins oneindig is; welnu de eeuwigheid is de enigste oneindigheid die in een straf kan gevonden worden. Overigens, ware de Hel niet eeuwig, de wet Gods zou niet genoeg bekragtigd zijn, daar de mens licht een tijdelijke straf zou verachten. Eindelijk, zonder de eeuwigheid van de Hel, ware de oneindige afstand, die tussen het goed en het kwaad bestaat, tussen de loon van het goed en de straf van het kwaad niet meer te vinden.

Welk is de meeste blijdschap van de Hemel?

Het goddelijk aanschijn te aanschouwen, en in God alle goed te genieten

V. **De meeste blijdschap:** het grootste goed, want men is blijde, als men het goed bezit dat men begeert.

A. Het meeste goed van de Hemel bestaat in deze *twee* dingen:

1° **In het goddelijk aanschijn te aanschouwen:**in God te zien, niet gelijk hier op aarde, alleen in zijn werken, maar aanschijn aan aanschijn, gelijk wij de mensen zien die bij ons zijn. Het aanschouwen van God geschieft niet door de zintuigen, daar God een geest is: noch alleen door de natuurlijke krachten van het verstand, vermits deze daartoe volkommen onbekwaam zijn; maar door een bovennatuurlijk licht dat God aan het verstand

van de Heiligen toevoegt, en dat *licht van de glorie* genoemd wordt, omdat het de oorsprong is van het geluk van de Hemelse Glorie.

2° En in God alle goed te genieten:en in God, aanschijn aan aanschijn aanschouwd, alles te vinden en te bezitten wat ons hart begeren kan, en zo ten uiterste gelukkig te zijn. Al de volmaaktheid, al de aangenaamheid van de bestaande of mogelijke schepselen is op een uitmuntende wijze in God te vinden, en het goed dat de Heiligen in God aantreffen, gaat al het aardse zoveel te boven als God zelf al de schepselen te boven gaat.

Men ziet dat de beide delen van dit antwoord innig met elkaar verbonden zijn, want het tweede vloeit rechtstreeks uit het eerste.

Zullen alle Heiligen gelijk zijn in glorie?

Neen; maar elk zal hebben naar zijn verdiensten

V. **In glorie:** in het hemels geluk van God te aanschouwen en in Hem alle goed te genieten.

A. **Neen,** zij zullen niet allen even volmaakt het hemels geluk genieten; **maar elk zal hebben — naar zijn verdiensten:** volgens de hoeveelheid en de waarde van de goede werken die hij in zijn leven zal gedaan, of volgens de graad van heiligmakende genade die hij op het uur van zijn dood zal bereikt hebben; deze immers beantwoordt altijd aan onze verdiensten. De rechtvaardigheid en de wijsheid Gods vereisen zulk verschil in glorie, en dat zal de Heiligen die minder ontvangen hebben, niet bedroeven, omdat zij allen ten uiterste aan Gods wil zullen onderworpen zijn.

Wat zullen de Zaligen behalve het opperste goed nog hebben?

Het schoon gezelschap van de Engelen, de gemeenschap van alle Heiligen, een blijde gedachtenis van de altijddurende zalige eeuwigheid

V. **Het opperste goed** bestaat in het goddelijk aanschijn te aanschouwen en in God alle goed te genieten. (V. 7.)

A. Behalve het opperste goed zullen de Zaligen nog deze *drie* goederen hebben:

1° **Het schoon gezelschap van de Engelen:** het eerlijke en aangename verkeer met de Engelen, die alle andere schepselen in volmaaktheid, schoonheid en waardigheid overtreffen.

2° **De gemeenschap van alle Heiligen:** de vereniging met de ontelbare menigte van de Heiligen waaronder de H. Maagd, onze patronen, onze ouders, broeders, zusters en nabestaanden die reeds in de hemel zijn.

3° **Een blijde gedachtenis van de altijddurende zalige eeuwigheid:** de gelukkige en bijblijvende zekerheid dat het bekomen geluk in zijn hele volheid eeuwig zal duren. Die zekerheid draagt oneindig veel bij tot het geluk van de Heiligen; zonder haar zou dit onvolmaakt wezen, daar het gedacht of de enkele vrees van het te kunnen verliezen, noodzakelijk onrust, angst en droefheid zou veroorzaken.

Bij deze drie goederen mag nog gevoegd worden de vrijdom van alle lijden, van alle pijn, van alle droefheid.

De *martelaars*, die de begeerlijkheid van de aardse goederen volkomen overwonnen hebben met zelfs hun leven op te offeren om God getrouw te blijven; de *leraars*, die de duivel, de meester van de leugentaal bestreden hebben, en de *maagden*, die de volle zegepraal over de onzuivere wellusten hebben behaald, zullen in de Hemel nog een bijzondere *bijgevoegde* glorie genieten.

Wat de kennis betreft die de Zaligen vóór het Laatste Oordeel nopens de wereld hebben, deze komt uit op een klaar gedacht van de hele samenstelling daarvan, van de verschillende soorten en klassen van de geschapene wezens, ook van al de personen, de zaken en daden die met hen enig betrek hebben, zoals van hun familie, hun vrienden, de vruchten van hun goede werken, enz,

Welke gaven zullen de lichamen van de Zaligen hebben?

Ten eerste, zij zullen blinken boven alle klarheid; ten tweede, vlijtig zijn en snel boven al wat licht en snel is; ten derde, subtiel, zodat hen niets zal kunnen beletten; ten vierde en ten laatste, onsterfelijk en heel onlijdelijk

V. Zie 14^e les, 8^e vr.

A. **Ten eerste zij zullen blinken boven alle klarheid**, of *klaar* en *schoonblinkend* zijn (Zie 14^e les, 8^e vr.)

Ten tweede, zij zullen vlijtig zijn en snel boven al wat licht en snel is, i.w. *licht* zijn (Zie 14^e les, 8^e vr.).

Ten derde, zij zullen subtiel zijn, (zie genoemde les en vraag), **zodat hen niets zal kunnen beletten**, d. i., zodat hun lichamen noch door honger, noch door dorst, noch door slaperigheid zullen belet worden van uit te voeren wat de ziel wil, en dat zij ook, als het betamelijk zal wezen, door andere stoffen niet belet zullen worden, zichergestelde begeven.

Ten vierde en ten laatste, onsterfelijk en heel onlijdelijk (Zie 14^e les, 8^e vr.).

Buiten deze gaven zullen de lichamen van de Zaligen nog een volmaakte voldoening genieten in al hun zintuigen, en in het volle bezit zijn van de vernieuwde aarde, die door haar schoonheid geheel aan de heerlijkheid van hun lichamen zal beantwoorden.

VRAGEN

Waarvan spreekt deze les? — Hoe is zij verdeeld? — Wat bevat ieder deel?

1. Verklaar de vraag: *Welk is de beste middel om ons te verwekken tot haat van de zonden en begeerde van de deugden?* — Leg, met de Catechismus, welk werk daartoe de beste middel is. — Leg die woorden uit. — Zeg, met de Catechismus, hoe dit werk moet geschieden om daartoe de beste middel te zijn. — Verklaar deze woorden. — Geef de reden van geheel het antwoord.
2. Geef de zin van de vraag: *Hoeveel Uitersten van de mens zijn er?* — Welke zijn de uitersten van geheel het menselijk geslacht en van de wereld? — Zeg het getal van de Uitersten van de mens en noem ze. — Leg ze alle uit.
3. Welk is de zin van de vraag: *Wien komen de Vier Uitersten toe?* — Voor wie is, volgens de Catechismus, de Dood en het Oordeel? — Leg het antwoord uit. — Voor wie is, volgens de Catechismus, de Hel en de Hemel? — Geef er de uitlegging van.
4. Verklaar de vraag: *Wat is er van de dood te geloven?* — Hoeveel en welke dingen moeten wij, volgens de Catechismus, van de Dood geloven? — Leg ze uit, en geef er een kort bewijs van. — Waarom wil God dat het uur van de dood ons onbekend weze?
5. Wat betekent de vraag: *Wat zwarigheid heeft het Oordeel?* — Zeg hoevelerlei de zwarigheid is, die het Oordeel, volgens de Catechismus, heeft; en zeg welke het is. — Leg het antwoord uit.
6. Van welke verdoemden spreekt de Catechismus, als hij vraagt: *Wat zullen de verdoemde zielen lijden in de Hel?* — Hoeveel en welke pijnen zullen zij, volgens de Catechismus, lijden? — Bewijs dat het derven van het goddelijk aanschijn een onbegrijpelijke straf uitmaakt. — Waarin bestaat de knaging van de conscientie, die de verdoemden zullen lijden? — Verklaar hoe de verdoemden van allen troost zullen beroofd zijn. — Wat is er te verstaan door de brand van het pijnlijk en onblusbaar vuur, dat de verdoemden zullen lijden? — Hoe is de eeuwigheid van de Hel de meeste pijn van de verdoemden? — Bewijs dat de pijnen van de Hel eeuwig moeten zijn.
7. Verklaar de vraag: *Welke is de meeste blijdschap van de Hemel?* — In hoeveel en in welke zaken bestaat, volgens de Catechismus, de meeste blijdschap van de Hemel? — Leg ze uit.

8. Wat betekenen de woorden: *in glorie*, in de vraag: *Zullen ale Heiligen gelijk zijn in glorie?* — Zeg, of zij in glorie zullen gelijk zijn. — Wat zal elk, volgens de Catechismus, hebben? — Leg dit uit. — Geef er de reden van. — Zullen de Zaligen, om reden van het verschil in hun beloning, niet droevig zijn?
9. Geef de zin van de vraag: *Wat zullen de Zaligen, behalve het opperste goed, nog hebben?* — Hoeveel en welke goederen zullen zij, volgens de Catechismus, behalve het opperste goed, nog hebben? — Leg ze uit. — Welk goed mag bij deze, die de Catechismus noemt, nog gevoegd worden? — Voor wie zal er in de Hemel nog een bijzondere bijgevoegde glorie bestaan, en om welke reden? — Welke kennis zullen de Zaligen vóór het Laatste Oordeel hebben van deze wereld?
10. Noem de gaven van de lichamen van de Gelukzaligen. — Leg ze uit. — Wat betekent de Catechismus, als hij, van de subtiliteit sprekende zegt: zo dat hen niets zal kunnen beletten? — Wat geluk zullen die lichamen buiten deze gaven, nog genieten?

Verantwoording bij de publicatie

Van de werken van barmhartigheid

Aanleiding

Het boek lag al jarenlang in een antieke koffer, gevuld met oude missaals en andere katholieke boekjes, bij mij op zolder. Allemaal erfstukken uit de familie of opgepikt van rommelmarkten. Ik heb altijd een fascinatie gehad voor de preconciliaire geloofswereld, die ik nooit heb meegemaakt en die zo plotsklaps tot een einde gekomen is en volledig verdonkermaand is door de postconciliaire Kerk.

Het is een catechismus en heet voluit *Beknopte verklaring van den Mechelse Catechismus ten gebruike van het middelbaar onderwijs*, uitgegeven in bisdom Gent in 1932. Mijn grootvader, Cyriel Houben (1918–1984) gebruikte dit boek tijdens zijn opleiding aan de normaalschool van Sint-Niklaas van 1933 tot 1937, de hoogtijden van het katholiek militantisme.

De uitgavedatum betreft vooral de verklarende teksten. De eigenlijke catechismus, samengesteld uit vragen en antwoorden, gaat terug tot 1623. Toen schreef Guilielmus de Pretere sj zijn *Catechismus oft christelijcke leeringe ghedeyldt in viif deelen ende een-en-veertich lessen, voor de catholijcke ionckheydt van het artschbisdom ende alle de andere bischdommen der Provincie van Mechelen*. In de online publicatie zijn ook afbeeldingen uit de oorspronkelijke cathismus opgenomen.

Normaalschool

De opleiding tot onderwijzer voor de lagere school voltrok zich in de normaalschool. Ze duurde vier jaar en men begon eraan op veertienjarige leeftijd, hetzij na een vierde graad in de lagere school, hetzij na een eerste cyclus in de humaniora. Mijn grootvader is afgestudeerd in 1937, net geen 19 jaar oud. Hij studeerde aan de bischoppelijke

normaalschool van Sint-Niklaas. De studenten verbleven op internaat en mochten maar om de drie maanden naar huis.

De catechismus

Als handboek van de katholieke geloofsleer voert dit boek ons terug naar de omwentelingen van de reformatie en de nieuwe consolidatie van de katholieke leer na het concilie van Trente (1545-1563). De catechismus die in 1623 werd opgesteld door De Pretere sj was een herwerking van een eerste versie uit 1609, opgesteld door Lodewijk Makeblijde sj. Hoewel andere bisdommen in de loop der eeuwen met hun eigen adaptaties op de markt kwamen, bleef bisdom Gent tot in het midden van de twintigste eeuw trouw aan het oorspronkelijke werk.

Wie meer wil leren over de geschiedenis van de catechismussen uitgegeven in het Nederlandse taalgebied, kan verder lezen in dit oude artikel uit 1937 van kan. J. Jacobs, dat eigenlijk een aanklacht is tegen het verouderde taalgebruik uit de onderhavige catechismus (dat ik voor een deel heb proberen rechtzetten) en in dit recentere artikel van dr. Marcel Gielis.

De kleine catechismus

Deze catechismus is de grote broer van de “*kleine catechismus*”, die gebruikt werd op de lagere school. Het mag wel blijken dat de onderwijzers op de lagere school met deze ‘grote’ catechismus aardig wat bagage hadden om hun kinderen die ‘kleine’ catechismus goed uit te leggen. Anderzijds kan ik me best voorstellen dat deze rigide methode het hen moeilijk maakte om aansluiting te vinden bij de snel veranderende tijdsgeest na de oorlog.

De aantekeningen

Het catechismusboek werd uitgegeven als een werkboek. Het is ingebonden met afwisselend bedrukte en lege pagina's, bedoeld om aantekeningen te maken tijdens de lessen, wat mijn grootvader nauwgezet heeft gedaan. De meer dan 200 bladzijdes aantekeningen voeg ik ook toe aan de publicatie. Zij illustreren de ernst en de geestelijke diepgang waarmee de geloofsleer werd bestudeerd aan de normaalscholen. Zij bevatten ook talrijke uitwijdingen die de docenten in de lessen behandelden en die een beeld geven van het katholicisme in het interbellum.

De ernst van de studie kan voor ons verrassend zijn, want wij menen dat de catechismus er enkel was "om van buiten te leren". De leerstof moet wel degelijk begrepen worden en om de omvang van de leerstof uit de normaalschool te evenaren, moet je vandaag al theologie gaan studeren. De uitwijdingen bevestigen dan weer het beeld dat we hebben van het rijke roomse leven met zijn gesloten sameleving en strenge moraal. Het concilie is nog veraf in 1937!

Het belang van deze publicatie

De digitale publicatie van dit boek, inclusief de aantekeningen, kan niet anders dan een meerwaarde betekenen, want het blikveld op de katholieke traditie is wel erg eng geworden met dat grote zwarte gat tussen de canonisatie van de Bijbel en Vaticanum II...

Als catechetisch hulpmiddel is het boek in onze tijd niet meer bruikbaar, maar dat wil niet zeggen dat het slechts vanuit geschiedkundig oogpunt interessant zou kunnen zijn.

De catechismus op zich is *droge kost*, maar als je daarnaast wat grasduint in de aantekeningen, leer je niet allen *wat* er geloofd werd, maar ook *hoe* er geloofd werd. *Wat* we geloven is (in principe) onveranderd gebleven, maar *hoe* we geloven is onherkenbaar geworden. Ik sta er *niet* van versteld hoeveel nadruk er werd gelegd op regeltjes en formaliteiten, want dat is het beeld dat ons wordt ingegeuld van het "rijke Roomse leven". Ik sta er wel van versteld dat achter elk van die regeltjes en formaliteiten ook een bewust element van geloof schuilgaat. De regeltjes en formaliteiten hebben we nu afgeworpen, en daarmee ook veel veel geloofsbewustzijn.

Als deze publicatie iets mag verwezenlijken, hoop ik dat ze het verlangen doet groeien naar een levenspraktijk die even vol is van geloof als die werd voorgehouden aan de studenten van de normaalschool. Even vol, maar wellicht op een andere manier.

Volksveredeling vs. Emancipatie

Preuts en patriarchaal zijn termen die niet misstaan bij sommige aantekeningen over seksuele moraal, huwelijk en opvoeding. De stereotypen worden bevestigd (neem b.v. dit citaat uit les 36 over het Huwelijk, over de keuze van een huwelijkspartner:

“Bekwaamheid: de vrouw moet kuiselijk zijn (pas op met sportvrouwen!); de man moet de geldverdiener zijn.”). Voor de postmoderne, geëmancipeerde lezer is dat reden genoeg om het hele boeltje naar de prullenmand te verwijzen, maar ik durf er wel de kanttekening bij maken dat deze ingesteldheden zich meer baseren op een spiritueel gefundeerd maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel dan op bekrompen ideeën van gefrustreerde priesters. In die tijd heette dat *volksveredeling*. Ik vraag me soms af of dit streven niet te gemakkelijk samen met de toepassingsmethodes is opgegeven.

De idealen die naar voor komen in de catechismus, in de verkarende teksten en bovenal in de aantekeningen, zijn hooggestemd. Het haarklievende onderscheid dat in Les 25 Van het Vijfde, Zesde en Negende Gebod wordt gemaakt tussen de begrippen *vermaledijken, kwaad wensen, gramschap, haat en nijd*, toont de fijnzinnigheid die de katholieke cultuur oplegt in de omgang met andere mensen. Neemt u even mee een kijkje op sociale media, om na te gaan of deze idealen nog steeds even sterk gekoesterd worden? Alleen al de vaststelling dat we voor deze haarfijn gedefinieerde, maar ondertussen verouderde woorden, geen gangbare equivalenten vinden in ons hedendaags taalgebruik, duidt aan dat we dit fijnbesnaarde morele onderscheidingsvermogen eigenlijk verloren zijn.

Even verderop leert Christus ons over onze betrekkingen met onze vijanden. Ik schrijf deze verantwoording in november 2020, wanneer in Frankrijk en Oostenrijk islamistische aanslagen plaatgrijpen en wanneer Paus Franciscus zijn encycliek *Fratelli Tutti* publiceert. In de notities die mijn grootvader tijdens zijn lessen maakte, is *broederschap van alle mensen* een vaak voorkomend begrip. In 1937 stond Europa nochtans voor heter vuren dan wij vandaag.

Theologie tussen Rede en Liefde

Als ik in de catechismus lees, is dat telkens een verademing. Je stapt binnen in een orde die het wereldlijke en het hemelse, het tijdelijke en het eeuwige, samenbrengt in één consistent geheel. Die orde is gebaseerd op duidelijke gedefinieerde begrippen en logisch opgebouwde stellingen. Je voelt bij het lezen hoe het allemaal gewoon klópt, dat als je je geloof echt zó zou kunnen beleven, je leven er veel evenwichtiger zou uitzien! Dat is zo anders dan de geloofsleer zoals die in hedendaagse publicaties aangebracht wordt: vaak dubbelzinnig, gebaseerd op vage beeldspraak, speculatief en voor allerlei verklaring vatbaar. Je kan er alle kanten mee uit en je mag je er nog zo in verdiepen, achteraf weet je het nog niet. Dat *niet-weten* is trouwens een modicus begrip waarin de hedendaagse theologie zich nestelt als was het een na te streven doel.

Het zijn twee kanten van de slinger. Het quasi-wetenschappelijke positivisme waarmee de geloofsleer in deze catechismus wordt geponeerd, is immers niet absoluut. Ik zou zelfs durven stellen dat het nooit zo absoluut is bedoeld als het gedrukt staat. In onderhavige publicatie voegen de aanvullende verklaringen al heel wat nuance toe en de aantekeningen illustreren hoe het geloof beleefd werd. Voor wie de catechismus met een open hart leest, is het geen verzameling holle formalismen, maar een uitnodiging om in een hanteerbaar begripsveld zelf na te denken over de rol van het geloof in je leven en om met alle aangereikte middelen je persoonlijke spiritualiteit te ontwikkelen, je liefde voor God te laten groeien en zo open te staan voor het leven als opgang naar God!

Tips voor onderwijzers

In zijn aantekeningen noteerde mijn grootvader tips die de docenten gaven voor de onderwijzers in spe. Een bloemlezing:

- Roep de aandacht van de kinderen dikwijls op het kruis in de klas. (les 2)
- Hoe zal de onderwijzer de godsvrucht tot Maria bij de kinderen inprenten? 1° Dikwijls de gebedsintentie tot Maria aanbevelen; 2° De devotie van de 3 weesgegroeten onder de kinderen verspreiden om de zuiverheid door Maria te bewaren of te bekomen. (les 19)
- Van de Vlaming wordt dikwijls gezegd dat hij een vloeker is. Een onderwijzer hoeft dus alles in te spannen om mee te werken met de priester aan het uitroeien van die slechte gewoonten, m.a.w. ons volk te veredelen en te beschaven. (les 23)
- Wat vooral het werk van de opvoeder uitmaakt, is de kinderen vormen tot kuisheid.

Dus positief werk leveren. Het kwaad van de onkuisheid voor ogen stellen met de schoonheid van de kuisheid te doen begrijpen. (les 25)

- [Over de biecht] Als onderwijzer moet g'ervoor zorgen dat de kinderen een volmaakt berouw kunnen verwekken. (les 34)
- Bid dikwijls met de kinderen voor de stervenden of berechten. (les 35)
- Welk geluk voor een onderwijzer het zijne te hebben bijgebracht tot het ontluiken of instandhouden van een priesterroeping. (les 35)

Anderzijds diende de onderwijzer ook in zijn persoonlijk leven het voorbeeld te vervullen:

- Zo bedrijft ook de onderwijzer een zonde van onrechtvaardigheid, wanneer hij zijn ambtsplichten verwaarloost. (les 26)
- Liegen [is een] sociaal kwaad bij de onderwijzer. Als men hem eens betrapt op een leugen, dan liegt hij altijd. (les 26)
- Wij moeten immers de H. mis meelevens en beleven. [...] Wij houden eraan dit bijzonder voor te schrijven aan de opvoeder van onze jeugd en voor zijn eigen geestelijk leven en tot voorbeeld van diegenen die hem zullen toevertrouwd worden. (les 27)
- [Over deelname aan de eucharistie] Ja, praktisch leven van de onderwijzer meer dan van wie ook moet doordringen zijn van die leer. Mocht hij zijn edel werk beginnen met Gods zegen afgesmeekt te hebben over hem en zijn kinderen. (les 33)
- Ook de onderwijzer als opvoeder heeft grote verantwoordelijkheid tegenover de zielen die hem zijn toevertrouwd. (les 40)

Oecumene

Het verraste me in de aantekeningen talrijke veroordelingen te vinden van het protestantisme. Ik denk niet dat de gemiddelde Vlaming in de jaren '30 al een protestant van dichtbij had gezien, laat staan dat de katholieke Kerk in Vlaanderen in de protestantse kerk(en) een te duchten concurrent vond. Was er een verbondenheid met de katholieken in Nederland, die nog steeds hun emancipatiestrijd aan het voeren waren?

Dekkers

De aantekeningen bevatten tientallen verwijzingen naar hoofdstukken uit een ander boek, aangeduid als “Dekkers”. Het betreft *Rooms-katholieke godsdienstleer. De katholieke geloofsleer* in drie delen door M.F. Dekkers, uitgegeven in 1917. Blijkbaar hadden de studenten ook die publicatie ter beschikking, hetzij persoonlijk, hetzij in een bibliotheek, om zich verder te verdiepen.

Persoonlijke aantekeningen

Persoonlijke aantekeningen zijn er nauwelijks te vinden. Dat is wel jammer, want mijn grootvader stierf toen ik nog jong was, dus erg goed heb ik hem nooit gekend. Mijn moeder zegt ‘dat hij niet graag op het internaat zat’ (anecdote: zijn moeder kreeg tijdens zijn verblijf in Sint-Niklaas een derde kind — eigenlijk zelfs een tweeling, maar één van de kinderen stierf kort na de geboorte — waarmee hij bij zijn thuiskomst verrast werd). Misschien is dat te merken uit de aantekeningen bij de laatste lessen in 1937, die hij dateerde alsof hij aan het aftellen was. Op de groepsfoto bij het afstuderen is hij de enige die niet in de camera kijkt... Toch zou hij nog een mooie carrière afleggen als onderwijzer in de gemeentelijke jongensschool van Wommelgem, waar hij graag in het eerste studiejaar les gaf en sinds 1964 hoofdonderwijzer was tot aan zijn pensioen.

A. M. D. G.

info@gelovenleren.net

www.gelovenleren.net

TAFEL

Dit is de liefde tot God, dat wij zijn geboden onderhouden. En zijn geboden zijn niet zwaar... Dit is de overwinning, die de wereld overwint: ons Geloof.	1
EERSTE DEEL	2
EERSTE LES. Van de Christelijke Leer en de mens	3
EERSTE LES. Aanmerking	8
EERSTE LES. VRAGEN	8
TWEEDE LES. Van de Christen mens en het Kruisteken	10
TWEEDE LES. VRAGEN.	17
DERDE LES. Van het Geloof	20
DERDE LES. Aanmerking	27
DERDE LES. VRAGEN	27
VIERDE LES. Van de H. Schrift en van de Traditiën	29
VIERDE LES. VRAGEN.	35
VIJFDE LES. Van God de Vader almachtig en van de H. Drievuldigheid	37
VIJFDE LES. VRAGEN	42
ZESDE LES. Van de Schepping van de wereld	44
ZESDE LES. VRAGEN	49
ZEVENDE LES. Van de Menswording van Christus	51
ZEVENDE LES. VRAGEN	56
ACHTSTE LES. Van het Lijden van Christus	58
ACHTSTE LES. VRAGEN.	64
NEGENDE LES. Van de Nederdaling ter helle, de Verrijzenis en de Hemelvaart van Christus	66
NEGENDE LES. VRAGEN	69
TIENDE LES. Van het Laatste Oordeel en het Rechterschap van Christus	71
TIENDE LES. VRAGEN	76
ELFDE LES. Van God de Heilige Geest	78
ELFDE LES. VRAGEN	82
TWAALFDE LES. De Heilige Katholieke Kerk	84
TWAALFDE LES. VRAGEN	94
DERTIENDE LES. Van de Gemeenschap van de Heiligen	97
DERTIENDE LES. VRAGEN	103
VEERTIENDE LES. Van de Vergiffenis van de zonden en de Verrijzenis van het lichaam	105
VEERTIENDE LES. VRAGEN	111
VIJFTIENDE LES. Van het eeuwig Leven	113
VIJFTIENDE LES. VRAGEN	119
TWEEDE DEEL	120
ZESTIENDE LES. Van de Hoop	121

ZESTIENDE LES. Aanmerking	127
ZESTIENDE LES. VRAGEN	128
ZEVENTIENDE LES. Van het Gebed des Heren	130
ZEVENTIENDE LES. VRAGEN	139
ACHTTIENDE LES. Van de Begroeting van de Engel of het Wees Gegroet	142
ACHTTIENDE LES. VRAGEN	147
NEGENTIENDE LES. Van de eer en aanroeping van de H. Maagd Maria	149
NEGENTIENDE LES. VRAGEN	154
DERDE DEEL	156
TWINTIGSTE LES. Van de Liefde	157
TWINTIGSTE LES. Aanmerking	165
TWINTIGSTE LES. VRAGEN	166
EEN EN TWINTIGSTE LES. Van het Eerste Gebod	168
EEN EN TWINTIGSTE LES. VRAGEN	176
TWEE EN TWINTIGSTE LES. Van het vereren van de Heiligen, van de heilige beelden en van de reliquieën	178
DRIE EN TWINTIGSTE LES. Van het Tweede Gebod	187
DRIE EN TWINTIGSTE LES. VRAGEN.	193
VIER EN TWINTIGSTE LES. Van het Derde en Vierde Gebod	196
VIER EN TWINTIGSTE LES. VRAGEN	203
VIJF EN TWINTIGSTE LES. Van het Vijfde, Zesde en Negende Gebod	205
VIJF EN TWINTIGSTE LES. VRAGEN	213
ZES EN TWINTIGSTE LES. Van het Zevende, Achtste en Tiende Gebod	215
ZES EN TWINTIGSTE LES. VRAGEN	223
ZEVEN EN TWINTIGSTE LES. Van de Geboden van de H. Kerk in 't algemeen en van de Twee Eerste van deze Geboden	226
ZEVEN EN TWINTIGSTE LES. VRAGEN	233
ACHT EN TWINTIGSTE LES. Van het Derde, Vierde en Vijfde Gebod van de H. Kerk	236
ACHT EN TWINTIGSTE LES. VRAGEN	246
VIERDE DEEL	249
NEGEN EN TWINTIGSTE LES. Van de HH. Sacramenten	250
NEGEN EN TWINTIGSTE LES. Aanmerking	259
NEGEN EN TWINTIGSTE LES. VRAGEN	260
DERTIGSTE LES. Van het Doopsel	263
DERTIGSTE LES. Aanmerking	271
DERTIGSTE LES. VRAGEN	271
EEN EN DERTIGSTE LES. Van het Vormsel	274
EEN EN DERTIGSTE LES. Aanmerking	279
EEN EN DERTIGSTE LES. VRAGEN	279

TWEE EN DERTIGSTE LES. Van het Heilig Sacrament des Altaars	281
TWEE EN DERTIGSTE LES. Aanmerking	289
TWEE EN DERTIGSTE LES. VRAGEN	290
DRIE EN DERTIGSTE LES. Van het Heilig Sacrificie van de Mis	292
DRIE EN DERTIGSTE LES. Aanmerking	298
DRIE EN DERTIGSTE LES. VRAGEN	299
VIER EN DERTIGSTE LES. Van de Biecht	301
VIER EN DERTIGSTE LES. Aanmerking	307
VIER EN DERTIGSTE LES. VRAGEN	307
VIJF EN DERTIGSTE LES. Van het H. Oliesel en het Priesterdom	309
VIJF EN DERTIGSTE LES. Aanmerking	316
VIJF EN DERTIGSTE LES. VRAGEN	317
ZES EN DERTIGSTE LES. Van het Huwelijk	319
ZES EN DERTIGSTE LES. Aanmerking	326
ZES EN DERTIGSTE LES. VRAGEN	327
VIJFDE DEEL	329
ZEVEN EN DERTIGSTE LES. Van de erfzonde en de dadelijke zonde	330
ZEVEN EN DERTIGSTE LES. VRAGEN	338
ACHT EN DERTIGSTE LES. Van de doodzonde	341
ACHT EN DERTIGSTE LES. VRAGEN	351
NEGEN EN DERTIGSTE LES. Van de deugden en goede werken	354
NEGEN EN DERTIGSTE LES. VRAGEN	364
VEERTIGSTE LES. Van de werken van barmhartigheid	367
VEERTIGSTE LES. VRAGEN	375
EEN EN VEERTIGSTE LES. Van de werken van barmhartigheid	378
EEN EN VEERTIGSTE LES. VRAGEN	386
Verantwoording bij de publicatie. Van de werken van barmhartigheid	389
TAFEL	396

